

ເສດຖິຍະນຸ້ມ

ກວດມະນະທີ່ຕ້ອງສຶກขา

ດາනຸ່ມໜັງສື່ອ ◎ ຂັບປົງທີ່ ຂອງ ປີທີ່ ១៤ ມກຣາມ - ມີນາຄມ ໄກສະແລ ໃຫ້ <http://www.skyd.org>

ຄ ວ ຄ ມ ຕ ຖ ຍ

หนังสือธรรมะ...สันติกรกิกบุ

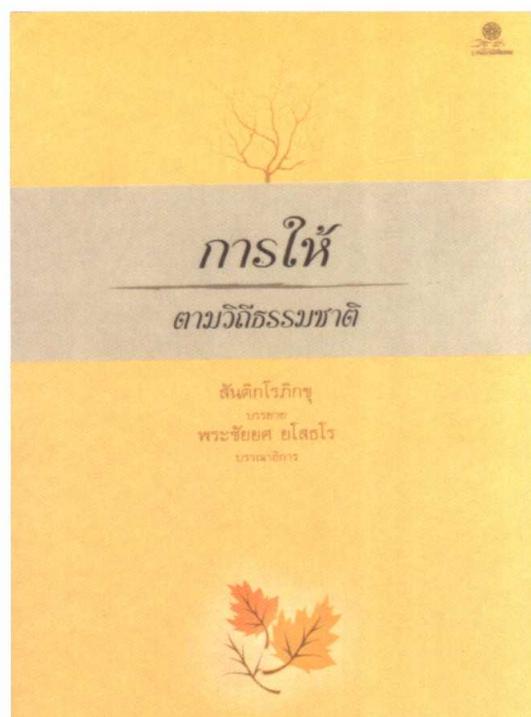
ท่านอาจารย์พุทธทาส ในความระลึกถึง

สันติกรกิกบุ บรรยาย

พระชัยยศ ยโสธร บรรณาธิการ

๓๔ หน้ายก กระดาษกีนรีด ๙๖ หน้า

ราคา ๓๕ บาท

สั่งซื้อจำนวนมากในราคายี่ห้อ

การให้ตามวิถีธรรมชาติ

ชั้ว ๑๐๐ - ๕๐๐ เล่ม เหลือเพียงเล่มละ ๒๐ บาท

ชั้ว ๕๐๐ เล่มขึ้นไป เหลือเพียงเล่มละ ๑๘ บาท

ท่านอาจารย์พุทธทาสในความระลึกถึง

ชั้ว ๑๐๐ - ๕๐๐ เล่ม เหลือเพียงเล่มละ ๒๖ บาท

ชั้ว ๕๐๐ เล่มขึ้นไป เหลือเพียงเล่มละ ๒๓ บาท

บุลชิริไภ金陵กิจ

สำนักพิมพ์มูลนิธิโภมลัคเมือง

๘/๙๓ ซอยบำรุงรักษ์ ถนนพหลโยธิน แขวงบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐
โทรศัพท์ โทรสาร ๐๒-๗๗๑-๐๘๗๗, ๐๒-๗๗๔-๐๘๗๗ โทร ๐๒-๘๘๖-๗๔๕๕

เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ ดำเนิน

สุจิยธรรม ฉบับนี้ร่วมด้วยกับ “ปีใหม่” ตามคติประวัติศาสตร์ด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ “ความตาย” เป็นประเด็นหลัก ด้านหนึ่งเพื่อเป็น “มรณสติ” ที่จะเตือนตนและเพื่อนมนตร์ ว่ามีควรประมาทต่อความ “ตาย” ใน การ “เกิด – ดับ” อันเป็นปกติสัยโลกย

อีกด้านหนึ่ง ก็เพื่อระลึกถึง “สุภาพ พงศ์พุกษ์” ปิยมิตรผู้จากไปก่อนกาลอันควร...

ความตายของ สุภาพ พงศ์พุกษ์ นั้นดีใจได้ว่ามีคุณุปการยิ่งต่อผู้อยู่เบื้องหลัง ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับ สิ่งที่เชื่อและเพื่อน “เชื่อ” ตลอดจนลงมือ “กระทำ” ด้วยเหตุว่าเชื่อ “รู้ด้วย” และ “เท่าทัน” ต่อความตายที่กำลังมาเยือน จึงดังใจ “แสดงนิทรรศการความตาย” หลากหลายด้าน ให้ได้เป็นโอกาสศึกษา

ต่อเมื่อเรื่องราวด้วยข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ออกไป จึงอดไม่ได้ที่ “บางคน – บางกลุ่ม” จะออกอาการหุ่นหึงดิ รำคาญ

ขณะที่สุภาพร่ายหนังสือ และกำลังจะจากไป บางคนจึงถึงกับออกปากท่านอว่า “ดูจะใหญ่โตเกินไปแล้ว แทนที่ จะตายเมื่อไหร่ กับยังตายไม่ได้สักที ต้องกระพือรือโน้มกันให้ออกเกริก รุ่นวาย...”

นั่นก็เป็นเรื่องมองต่างมุม หรือการตั้งข้อสังเกตในมุมกลับหากับ “นิทรรศการความตาย” ของพรและเพื่อนพ้อง อันควรแก่การบันทึกไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนภัย...

ในส่วนของ “สุจิยธรรม” เอง ก็ต้องไม่ได้ที่จะประหันว่า เมื่อปี ๒๕๔๔ เรายังทำ “ฉบับพิเศษ” ให้แก่ “อาจารย์ ดิ่ง..เครื่อมอาทุณิการณ์” มาปีนี้ ก็ถึงคราวเริ่มต้นด้วยฉบับพิเศษ ในวาระครบ ๑๐๐ วัน ของสุภาพรือคัรรังหนึ่ง

ระหว่างที่สูงชัน คงต้องให้เหลียวหน้าแลเหลัง รวมทั้งไม่ลืมมองด้วยสอง ว่า

ควรจะเป็นรายต่อไป...

U ระเตือนสุดท้าย “สุจิยธรรม” ต้องการนำเสนอ “ความตาย” เพื่อส่งสัญญาณเตือน “เล็ก ๆ” ไปถึงผู้มี อำนาจทั้งปวง ว่า สรรสิ่งมี เกิดขึ้น – ตั้งอยู่ – ดับไป เป็นธรรมชาติ ไม่ใช่จะเป็น โภคทรัพย์ – อำนาจ – วาสนาน – บำรุง หรือความยืดมั่นดีมั่นทั้งปวงก็มิได้ยกเว้น “อิริยทรัพย์” เท่านั้นไม่ใช่หรือ ที่ควรแก่การเพิ่มพูนให้มาก และปัจจุบันออกจะร่วงที่ควรสร้างเสริมเพิ่มพูนให้กับปวงชน ไม่ใช่ “อบายมุข” หรือสิ่งมอมแม้อมปลอม ดังที่รัฐ และฝ่ายทุนกำลังให้ในประโคมกระตุ้นความอยากรู้ของมหาชน...

หมายเล้า ปี ๒๕๔๙ จะกลายเป็น “๒๕๔๙ อบายมุขของเมือง” ไปเสียโดยง่าย

V อ่านทุกท่าน คงได้รับ “สุจิยธรรม” ฉบับนี้เมื่อการเฉลิมฉลองปีใหม่ผ่านไปแล้ว “กองบรรณาธิการ” ในฐานะ “ผู้จัดทำ” ได้แต่วังว่า “ผลงาน” และ “ความตั้งใจ” ของคนทำงานเล็ก ๆ กลุ่มนี้ จะนำมาซึ่งแบคดี และ ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ ต่อการ “ประยุกต์ใช้ศาสตร์ความกับชีวิตและสังคม” ของทุกท่านตามสมควร และโดยนัยตรงกันข้าม หากในปี ๒๕๔๙ ที่ผ่านมา มีอะไรกระทบกระแทก สร้างความหมางใจ หรือหุ่นหึงดิ รำคาญ ก็ต้องขอให้สิ่ต่องกันเสียในโอกาสนี้

สำหรับวาระอันเชื่อว่าเป็นการเริ่มต้น และเป็นมงคลแห่งนี้ “กองบรรณาธิการสุจิยธรรม” ขออำนวยพรให้ผู้อ่าน ได้รับสิ่งที่ “ดีงามและถูกต้อง” ตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ อันเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่ผ่านมาโดยพร้อมเพรียงกัน

สำหรับ “สุจิยธรรม” เอง “ข่าวดี” ข่าวแรกของปีนี้ ก็คือ “สายสัมภพใจ” ยังรับจะจัดจำหน่าย “สุจิยธรรม” ต่อไป พร้อม ๆ กับแนวทางแห่งความร่วมมือ ทั้งกับสุขภาพใจ และองค์กรพันธมิตรอื่น ๆ อีกหลายฝ่าย รวมทั้ง “กองทุน สุจิยธรรม” ที่ยังได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างน่าอนุโมทนาบยัง

นับว่าเป็น “มงคล” ของผู้ทำงาน

และเชื่อมั่นว่าจะเป็นที่มาแห่งประโยชน์สุขของผู้อ่าน ทุกท่าน และ ทุกคน...

ເສັ້ນຍິສສສ

ເປັນຈົດໝາຍໜ້າວີເຊີດຖານພະເທົ່າ
ເພື່ອແລກປ່າຍືນຄວາມດີຕີ ດ້ວຍມູນຄູ ແລະ ປະປະບາງການ
ການປະຫຼອດກົດໜັກຂອງຮມມາໃຫ້ກັບວິວກົດແລະ ວິວກົດ
ໃໝ່ ທີ່ໃນນຸ່ງຂອງກະບຽນແລະ ພາຫຼາກ

ຜູ້ດຳທຳ

ກ່ຽວມືສຶກສາ

ບຣຣນາອີກາຣ

ພຣະກົດຕິກົດ ກົດຕິໂສກໂໄນ

ກອງບຣຣນາອີກາຣ

ພຣະສຸພານີ ສູງໃຈ

ພຣະນະເມືດສັຍ ຖົງວິໄລ

ພຣະນະປະປຸງປີ ມະກຳນິກຸມນິນ

ນາຍມານາທ ອຸນຫະກົດສັນນິ

ນາງສາວອກກາກ ດົງກົມ

ນາງສາວມານີ ຕົກເລິກຈັນທີ

ນາງສາວບັວຄອງ ພິມພັກ

ຝ່າຍສມາຊີກ

ນາງສາວບັວຄອງ ພິມພັກ

ບຣຣນາອີກາຣຝູ່ພິມພົງພູ້ໃໝ່

ນາຍຈໍາຈັງ ປັກມາສ

ກ່ຽວມືເສີຍອົຮມ

ເກີດຈົ້າຈາກການຮຽນຮັບຮັບກົດໜັກພະກິບຊີ-ສາມເນັດແລະ
ໝາວາດ ຜູ້ທີ່ໄດ້ຢູ່ໃນພະຫຼາດຄະນາແລະສັກຫຼອດສັງຄົມ
ໄທ ມີຄວາມປະສົງຈະປະຍຸກຕີເຫັນສະບັບຮັບຮັບເພື່ອການ
ພັນນາດານເອງແລະສັງຄົມຍ້າສຳມັນຍ ນອກເໜືອຈາກການ
ປະສານານແລະເກື້ອທຸນກຳລົງໃຈໆທີ່ກັນແລະກັນ ໃນການກຳ
ກຳມີການທີ່ສັງຄົມໃນດ້ານເທິງ ຈຳເລັກ ລັກນະໂອເພະເອກປະກາ
ໜີ່ຂອງກ່ຽວມື ກົດຕິກົດ ເພື່ອເຫັນກຳລົງກຳລົງກຳລົງກຳລົງ
ຂ້າວັດກົບປົງປົງຕີເຫຼືອເກົດດານເອງ ໂດຍມູນປະໂຍ່ອງຊູ້ຂອງ
ສັງຄົມແລະເພື່ອສົດຂອງຮະບນບໍລິເວັນຄົນ ອາທິ ກາວລົດແລະ
ພຍຍານມາດ້ວຍຈາກບານຍຸ້ສົມຍ້ໄໝ ເຫັນບຸກ໌ ເຊິ່ງດືນ
ຖຸກໍາລັກ ນ້ຳອົດສົມ ກາວນະເພົາດົກແລະໃໝ່ ເປັນກັນ

ຜູ້ມີຄວາມສົນໃຈ ດີຕ່ອນສອບການມາວັດລະເບີຍຕີເຫຼືອ
ຝ່າຍປະສົງສານກ່ຽວມືເສີຍອົຮມ

໠ໜ້າ ທີ່ວັດທອນໜັກນຸ້ມ ດ.ສນເຕົ້າຈຳພະຍາ

ເຫັດຄອງສານ ກຸງທັບພ່າ ໧໦໨໦

ໂທຮ່ວມທີ່ ໦໬-໮៥໫-໬୦୯୫, ໦୨-୮୯୩୧୧୭

ໂທຮ່ວມທີ່ ໦໬-୯୯୯୯୯୯୯

ອີເມວດ : seki@skyd.org

ການເປັນສມາຊີກ

ເຊີຍຮຽນ ອອກແຍ້ມ້ວຍລືລະ ໨ ຂັບ ສໍາສາກົດ ໨໦໦
ບາທປີ ປະສົງຄົມບັນຍັດເປັນສມາຊີກ ສົງຄູນຕີທີ່
ຕົ້ນແລກເນີນປະຍານນີ້ສັງຈາຍໃນນາມນາງສານວັດຄອງ ພິມພັກ
ມາຍັງ ໧໨໨ ຂອຍວັດທອນໜັກນຸ້ມ ດັນສົມເຕົ້າຈຳພະຍາ
ເຫັດຄອງສານ ກຸງທັບພ່າ ໧໦໨໦ ປ.ນ.ຄລອດສານ

ຄະນະກຽມກາກກ່ຽວມືເສີຍອົຮມ

ພຣະກົດຕິກົດ ກົດຕິໂສກໂໄນ

ພຣະຄວາມກົດຕິໂສກໂໄນທານ (ບູນຢູ່ ຕຸຕຸສໂຈ)

ພຣະຄວາມກົດຕິໂສກໂໄນທີ່ ວິວທີ່ໂດ

ພຣະສົມບູນຢູ່ ສຸມງົມໂດ

ພຣະໄນງົມກົງກູງທີ່ກົນ ວິວທີ່ໂດ

ພຣະສົມຢູ່ ສຸມງົມໄຟ

ພຣະນານງານຮຽນ ມະກຳນິກຸມນິນ

ພຣະນູ່ມູນ ຕິດໃຈ

ແມ່ເຊື່ອບັນ ຜົນໄຟ

ຈັດຈໍານາຍໜ້າວີເຊີດທີ່

ສາຍສົງສູນກົງກູງ ບອິນັບປຸກທີ່ມາຈຳກັດ

ໂທ. ୦-୯୯୯୯-୧୬୧୦, ୦-୯୯୯୯-୧୬୧୦

ໂທຮ່ວມທີ່ ୧୦-୯୯୯୯-୮୯୯୯

ຂັບປັດທີ່ ୫୯ ປີທີ່ ୧୧ ມັງກອນ - ມີນາດຳ ພ.ສ. ແກ້ໄລ

ສາຣບ້າຍ

ບຣຣນາອີກາຣບັນກຶກ

໑ ເກີດຂຶ້ນ ຕັ້ງອູ່ ແລະ ດັບປິໄປ

ປົກກອງຍາ

໒ ນາຍກົງສູນຕີກັບຊ່ອງທັງແໜ່ງຄວາມເສື່ອມ ?

ຈັບຮະແສ

໓ ວິກຸດ ກາຣີກັກ ວິທຍາສາສຕົວແລະເທັກໂນໂລຢີໃນສັງຄົມໄທ

ບກຄວາມຫຼັກ

໔ ຄວາມຕາຍໃນມິດທາງສັງຄົມແລະຈິຕີວິຄູ່ງໝາດ

໕ ຄວາມຕາຍແລະການປົງປັດຕີ່ຜູ້ທີ່ກຳລັງສິ້ນໃຈ

ບກຄວາມພິເຄີ

ໆ ກາຣ້າຢ່າເລື່ອທາງຈົດໃຈແກ່ຜູ້ປ່ວຍຮະຍະສຸດທ້າຍ

ປະຢຸກຕ່ອຮນບ

໗ ພົງທີ່ແໜ່ງສິ້ນຕີກັບກົດໜັກໄປ ດ້ວຍ "ຮຽມທານ"

ເກີດແກ່ງການກວານ

່ ດັບຕາຍໜົມເຮື່ອງພຸດ ?

ນອນຍ່ອງພຸດ

້ ສັງສາ (Sam Sara)

໊ Sam Sara : ກາຣອກບວຂອງຜູ້ຫ້າຍກັບຈະຕາກວົມຂອງຜູ້ທີ່

ດ້ວຍຄວາມຮັບກົດ

໋ ຜູ້ຍັງອູ່...ແມ້ຈາກໄປ

໌ ດື່ມມື່ມແ...ທີ່ເຢີຍວາ

ໍ ສຸກພຣ ພົງຄົກ່າຍ... ໃບໄມ້ທີ່ກືນກັບສຸດິນ...

໎ ອຣມະເຢີຍວາເພື່ອສຸຂາວະ ອຣມະເຢີຍວາເພື່ອນ້ອນຮັບຄວາມຕາຍ

ຮຣນບລຶກ

໏ ພຸທົມຄືລົງ

໑ ເຈົ້າ ວິກິຈາ

໒ ສົງກາ

ອົບປະກາດ

໓ ເກີດຈົ້າຫົວດະລວງພຸດທາສ ຝ່ານ "ເລົາໄວ່ເມື່ອວັນສອຍ" (ດອນຈົບ)

໔ ອຣມະໂມເໝັນຕີກັກ ເພື່ອສຸຂາພາທາງຈິຕີວິຄູ່ງໝາດ

ເສັຍບຸຄຄລ

໕ ບທເມື່ອຈາກຈົ້າຫົວດະລວງແລະພຸດຈາກຂອງອາສກແກະ

ໄວດວງເສັຍຮຣນບ

໖ ແວດວງເສັຍຮຽມ ຕຸດາຄມ - ມີນາດຳ ແກ້ໄລ

໗ ຕູ້ຫັນສື່ສົມເສັຍຮຣນບ

ຫັນສື່ຫັນສື່

໘ ຈົ້າທີ່ຈົດໄຟຫາ

໙ ບັນກຶກຕູ້ຫັນສື່

໚ ກວ່າຈະມາເປັນ "ລຳນ້ຳໂຟງ : ສຽກຮ້າ ອຸນຄ່າ ແລະ ຄວາມທຮງຈຳ"

ຄົດຄນະບຸນ

ໜ ອຸນສົດຈາກຫລວງຕາແໜ່ງສົງເຕີ

໨ ກາຣດ້າ by Wallop

ຂອຂອບຄຸນ BRC. ໂຄງດາກກາຍໄດ້ມູນລົງທຶນຕາອຮມຮັກໝ ຜູ້ຮ່ວມສັນບັນຫຼຸງ "ເສີຍຮຽມ"

เรื่องเด่นในฉบับ

๑๒

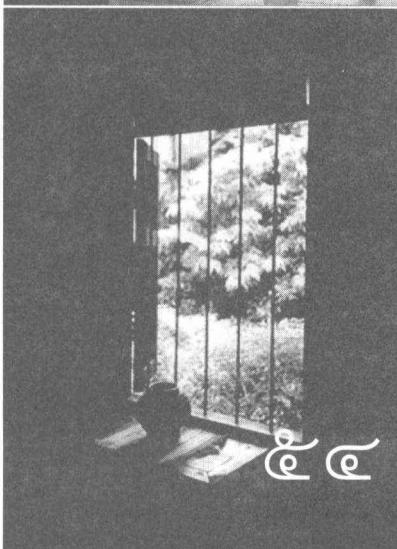
๗๖

๘๗

๖

๔๙

ภาพปกหน้า : คืนหนาว ๒๐๐๓ (Cold Night 2003) โดย ยุพา มหามาตร

Photo – Etching 37 x 25 cm.

ภาพปกหลัง : จาก มุขย์ที่แท้ : วรรณภูมิของชาจีอ

ส.ศิริกษ์ แปลและเรียบเรียง

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๖ โดยสำนักพิมพ์เคลือดไทย หน้า ๙๙

นายกรัฐมนตรี กับเบื้องทางแห่งความเสื่อม ?

ว.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
นั่นประสบความ
สำเร็จอย่างสูงตาม
กรอบคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทุน
นิยม

พิสูจน์ได้จากผลประกอบการ
และโครงสร้างของกำไรจากการที่่าน
ริเริ่ม ก่อตั้ง และบริหาร ก่อนการเข้ารับ

ตำแหน่งหรือแสดงบทบาททางการเมือง

กระทั่งสามารถใช้ความสำเร็จ
เหล่านั้น เป็นบทฐานเข้ายึดกุมอำนาจ
รัฐด้วยกลไกการเลือกตั้ง สำเร็จในที่สุด
อาจนับได้ว่า นี่เป็นประวัติศาสตร์
ความสำเร็จของฝ่ายทุน ที่รวดเร็วและ
เบ็ดเสร็จเด็ดขาดยิ่ง โดยที่มิได้ใช้กลไก
กองทัพ ระบบราชการ หรือทำการ

ปฏิวัติ-รัฐประหาร แต่อย่างใด

คงปฏิเสธได้ยาก ว่า อำนาจเบ็ด-
เสร็จเด็ดขาดทั้งทางตรงและทางอ้อม
ผ่านกลไกต่างๆ ของ พ.ต.ท.ทักษิณ
ชินวัตรนั้น ณ วันที่นี้ ตลอดจนที่จะเกิด^{ขึ้นหลังจากการเลือกตั้ง ในอนาคต}
อันใกล้ ยังไม่มีนายกรัฐมนตรีจากการ
เลือกตั้งคนใดเคยมีหรือทำได้มาก่อน

ความสำเร็จทางธุรกิจด้วยระยะ
เวลาอันสั้น จนสามารถมีทุนทรัพย์ระดับ
หลาหมื่นหลาหมื่นล้านบาท ด้วย
ระยะเวลาเพียงสองทศวรรษเศษ ใน
ระบบทุนนิยมอาจถือได้ว่า เป็นเรื่อง
“ความสามารถ” ใน การแสวงหากำไร^{สูงสุด}

แต่ต้องไม่ลืมว่า “กำไรสูงสุด” นั้น
แม้จะถูกกฎหมาย (หรือกฎหมายยัง
ເຄີດໄວ້ຕື່ບໍ່?) ก็มิใช่หมายความว่า
กระทำไปในทิศทางเดียวกับ “ทำงาน
คล่องธรรมชาติ”

ปอยครั้งที่ความสำเร็จทางธุรกิจ
การค้าแบบสัมปทานผูกขาด หรือซื้อ
ถูกมาก-ขายแพงมาก จะมีลักษณะ
มิฉน้อชีวะ คือการเลี้ยงชีพผิด หา

ເລື່ອງຫີພິທາງທຸຈຣິຕ ພິດວິນຍ ນ້ຳອັດ
ສຶກສະນອບໝໍ່ເສນອ

ກລ່າວກັນມາແມ່ນໃຫ້ດັກວ່າ ຄວາມ
ສໍາເລົດຂອນວັດເວົ້າແລະຢູ່ມີເຜີຍ
ເຂົ້າກັບຄໍານາເປີດເສົ້າເຕີດຂາດດ້ວຍ
ແລ້ວກໍາຜູ້ນັ້ນມີມີອຽນ ໄນມີການເຈວິສຸດ
ຫຼືວິ້ນກາງກວານາເພີ່ມພອ ກິ່ງຍ່າທີ່ຈະ
ເກີດຄວາມສຳຄັນມັນໝາຍໃນຕຸນ ດ້ວຍ
ອໜັກຮ່າມ-ມັນການ ມີມີຈາທິກູ້ ນຳພາ
ຕະນົກແລະພວກພ້ອງຄອກນອກລຸ່ມອກທາງ
ຮຽນຍິ່ງໆຈຶ່ງ

ປະວັດສຶກສະນອົນໄດ້ ນ້ຳແມ່ນໃນ
ພຣະໄຕປົງກົງຈຶ່ງກ່າວໄວ່ວ່າ “ເສຣະຫູ້”
ຄັ້ງພຸຖອກາລ ນັ້ນຕ້ອງປະກາສແລະຝ່ານ
ກາວັບຮອງຈາກສາມາຊີກໃນຖຸນໜີນ ວ່າເປັນ
“ຄົນດີ” ເພີ່ມໃຫ້ຄົນຫົວໜາບແບບແປງ
ເຂົ້າມາໃຫ້ “ວິຊາມາຮ” ຂ່າວໜີ່ພື້ນທີ່ແລະ
ສິທິຂອງສາມາຊີກອື່ນ

ນາຍກັບສູນນົມຕົກສົນປັບປຸນກຳລ່າວ
ດ້ວຍຄວາມກາງຄູມໃຈອູ່ເສນອວ່າ ຕານເຂົ້າ
ມັນໃນຕ້ວເວົງ ເປັນຄານ “ຄົດນອກກວອບ”
ພວກມີທີ່ຈະຫາ “ຖ່າງໃໝ່” ມາແກ້
ບໍ່ຢູ່ໜາ

ໜ່າຍຄັ້ງທີ່ ພ.ຕ.ທ.ທັກສິນ
ຊື່ວັດ ກລ່າວກັນສື່ມວລັນ ນ້ຳກັບ
ຜູ້ພັກຄຸ່ມອື່ນໆທ່ານວ່າ “ກົງໝາຍນັ້ນ
ເປັນເພີ່ມເຄື່ອງມື ມີເດັກແກ້ໄດ້ ເພື່ອ
ເປົ້າໝາຍທີ່ວາງໄວ້”

ຈະວ່າໄປແລ້ວ ຄວາມຂ້ອນເນື້ນໄປເຮືອງ
ແປກ ໂດຍເຂົ້າພາວຍອ່າຍື່ງ ແກ້ກາງເງົາຫລັງ
ລືມກຳລ່າວທີ່ວ່າ “ກົງໝາຍອອກໂດຍຮັນ
ຫັ້ນໄດ້ ຍ່ອມຮັບໃຫ້ຫັ້ນຫັ້ນນີ້”

ແຕ່ຕຽກະເຊົ່ານີ້ໄມ້ສາມາດ
ໃຫ້ໄດ້ກັບ “ໜັກສາສະຮອມ” ນ້ຳ
ເນື້ອແທໃນພຣະຮອມຄໍາສອນຂອງ
ທຸກສາສනາ ຍຶງກັບ “ໜັກສຶກສະນອມ-
ຈິຍອຮອມ” ອັນເປັນແກ່ນແກນຂອງວິທີ
ແທ່ງຄວາມສົງຮ່ວມເຍື່ນຂອງມຸນຸຍ້າຕີ
ດ້ວຍແລ້ວ ແມ່ວ່າດີກີ່ສຸດສົງຜິດກົງ-
ໝາຍຈະໄດ້ຮັບການແກ້ກົງໝາຍໃ້

ກລັບເປັນຄູກຕ້ອງ ກົມໄສຈະຄູກທຳນອງ
ຄລອງຮອມເສນອໄປ

ກ ຮັນ “ຫຍວຍຮູ້” ບໍ່ອກຈະໄຫ້ມີ
ແລ່ງບັນເທິງຄຽວງຈາງຈົງນີ້
ບ່ອນການພັນຍົງໃນນັ້ນ ເປັນ
ຕົວຢ່າງທີ່ສັດເຈນທີ່ສຸດໃນຂະນະນີ້

ກລ່າວຄື່ອ ແນ້ວຮູບາລຈະໃຫ້ຄໍາຈາ
ບຣິຫາຣ ພຣະຮູບາລໃຫ້ເສີຍຂ້າງມາກໃນ
ສ່າມາເປົ່າຍືນດຳເປັນຂາວ ເປົ່າຍືນຜິດ
(ກົງໝາຍ) ໃຫ້ເປັນຄູກໄດ້ຕາມຄໍາເກົາໄຈ
ແຕ່ຮູບາລຫຼື ນາຍກັບສູນນົມຕົກໄມ້
ສາມາດເປົ່າຍືນກົງໝາຍຄໍາຮອມ ຢ້ອມເປົ່າຍືນ
ໜັກອຮມຄໍາສອນໄດ້ ໄນວ່າຈະໃຫ້ຖຸ່ງງົງ
“ຄົດນອກກວອບ” ບໍ່ວ່າ “ກົງໝາຍອອກໄດ້
ກີກແກ້ໄ້” ທີ່ຫຼືກົງໝາຍ “ກຳໄວ້ສຸດ ອື່ນ
ຄໍາຕອບສຸດທ້າຍ” ບໍ່ວ່າ “ອ້າງອະໄໄນ້” ຖໍ່
ກົດມາ

ແລ້ວໄວ່ຈະເຂົາກໍໄວ້ “ບາງສ່ວນ”
ມາແຈກຈ່າຍຄົນຈົນ ນ້ຳມີເທັນີກທາງ
ການເມື່ອງໄດ້ ມາກໍາວານ ບໍ່ອົດຕົນຜູ້
ໄມ້ເຫັນດ້ວຍ ແຕ່ເຖິງທີ່ສຸດແລ້ວ ລາກຜູ້ມີ
ຄໍານາມມີມີໂຄຮ່ວມສຳນັກ ກົມຈາຈປົງເສົ້າ
ໄດ້ວ່າ ຕານກໍາລັງມອນມາປະປະຊາດໃນ
ອານັດ ແລະໃຫ້ຄໍາຈາເຢີບຢ່າທໍາລາຍ
ສຶກສະນອົນດີຂອງປະປາຊານເສີຍເອງ

ມີພັກຈະຕ້ອງກຳລ່າວວ່າ ໂດຍຖຸ່ງງົງ
ຮູບາລ ແລະ ເສຣະຮູບາລ ອັນຍິ່ງຍື່ນ
ນັ້ນ ການມອນມາໃຫ້ຜູ້ດ້ອຍຄໍາຈາທາງ
ເສຣະຫູ້ກົຈາ ຜູ້ໃຫ້ແຮງນາງຫຼືຄົນຍາກ
ຄົນຈົນ ຜົງນັກເປັນຄູກດ້າວຍໃຫ້ງໜອງ
ອົບາຍມຸ່ງ ໃນຮະຍະຍາວຍ່ອມໄມ້ເປັນຜລດີ
ຕ່ອງເສຣະຫູ້ກົຈາການເນື່ອງໂດຍຮັນຂອງ
ປະເທດ

ໃນອານັດຈະເກີດຂະໄວ້ຂຶ້ນກັບ
ປະເທດາດີ ປະສາສນາ ແລະ ປະປາຊານ
ອາຈັດເດາໄດ້ໃນຍ່າກັນ ພາກຮູບແລະ
ຜູ້ນ້ວຮູມຈຸ່ງດີເຄົາຜລປະໂຍ້ນທຳກາງ
ເນື່ອງໃນຮະຍະສັ້ນເປັນທີ່ຕັ້ງ ມຸ່ງນໍາພາ
ຄານາປະປາຈາຍງົງໄປສູງຮັບບ່ານນີ້ຍົມ

ບຣິໄກ ທີ່ຄົນຈຳນວນນ້ອຍໃຫ້ຄວາມ
ໄດ້ເປົ່າຍືນຕ້ອງກາງ “ກຳໄວ້ສຸດ” ແຕ່ຝ່າຍ
ເດືອນ

ມີນໍາຫັ້ນ ຍັງຫລືກລ່ວມໃຫ້ໄດ້ຄົນ
ດ້ວຍໂຄກສັນເນາຍອູ່ກັບ “ຊ່ອງທາງ
ແທ່ງຄວາມເສື່ອມ” ອື່ນ “ອົບາຍມຸ່ງ”
ປະເທດຕ່າງໆ ອູ່ຫັ້ນແລ້ວໜັ້ງເລົາ

W .ຕ.ທ.ທັກສິນ ຊື່ວັດ
ເຄີຍກຳລ່າວຫລາຍຄັ້ງ ວ່າ
ຕົນເອງເປັນພຸຖອສະ-
ນິການ ມີນໍາຫັ້ນ ຍັງສຶກຂາພະຍົດຮ່ວມ
ຄໍາສອນຂອງພະຖຸອອົດຕົກ ຕລອດຈົນ
ພຣະເດົານຸເຄະຮ່ວມສັນຍົງມີໄດ້ຂາດ
ເຫຼື່ອໄວ່ຈະ ນາກມີເວລາທີ່ຈະຢັ້ງຕົດ ໄດ້ໃຫ້
ສົດປົງຢາຍທີ່ມີອູ່ ໂດຍມີຮ່ວມເປັນດັ່ງ
ເຄື່ອງມືກໍມີທຳລາຍວິທີ່າ ຕລອດຈົນຮັບພິງ
ຄໍາທັງຕົ້ງຂອງກັດຍານມີຕົກໄຫ້ມາກັ້ນ
ແລ້ວ ຄວາມຕັ້ງໃຈທີ່ດີຍ່ອມໜ່ວຍໃຫ້ເຫັນ
ເປົ້າໝາຍຄູກຕ້ອງໄດ້ນີ້ສຸດ

“ຊ່ອງທາງແທ່ງຄວາມເສື່ອມ” ນັ້ນ
ປະກອບໄປດ້ວຍ ① ຕິດສຸວາແລະຂອງ
ມືນເມາ ② ຂອບເທື່ອວາລາງຄືນ ③ ຂອບ
ເທື່ອວຸດກາລະເສັນ ④ ເລັ່ນການພັນ
ຊື່ ⑤ ຄົບຄົວເປັນມິຕີ ⑥ ເກີຍຄົວ້ານ
ກາງຈານ ເຫຼື່ອວ່າການທີ່ ພ.ຕ.ທ.ທັກສິນ
ຊື່ວັດ ປະສົບຄວາມສຳເວົ້າມາໄດ້ຖື່ນ
ຂາດນີ້ ກີ່ຍ່ອມຈະປົງເສົ້າແລະລຶກໜີ
ທັງ 6 ອູ່ຈຸ່ງເປັນປົກຕິ

ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ຫວັງວ່າ ການທີ່
ປະປາຊານລົງຄະແນນເລືອກຕົ້ງທ່ານ
ແລະຄະນະ ທັງທີ່ຜ່ານມາແລະກໍາລັງຈະ
ເກີດຂຶ້ນ ດີກີ່ສຸດແລ້ວຈະໄມ້ເປັນໄປຕາມ
“ອົບາຍມຸ່ງ” ຂີ່ທີ່ ອື່ນ ອື່ນ ອື່ນ
ເປັນມິຕີ ໃນບັນປາລຍ..

ຕິພິມຄົງແກ້ໄຂໃນ ຄອນນິກະແສກວຽກ
ມິຕີນາຍວັນ ຈັບວັນທີ ๕ ມັນຈຸນ ພ.ສ. ເມສະເໜີ
ປີທີ່ ២២ ຈັບທີ່ ៩ ៨ ៤ ០ ໜັກ ៦

ข้าวสาล บุญปั้น

ภาควิชาพิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปาฐกถาปาจารย์สา ประจำปี ๒๕๕๙

ณ อาคารบุรุษลีบีนี จ.บกรนัยก วันอาทิตย์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙

วิกดูต การศึกษา วิทยาศาสตร์ และ^๑ เทคโนโลยีในสังคมไทย

“ การสร้างกำลังคนในการศึกษาสายวิทยาศาสตร์ก็ไม่ต่างจากอุดสาหกรรมการศึกษาสายอื่น ที่มีองค์ความรู้เป็นเวทากลีบก็ต้องซุกป้อนเข้าไปในโรงงานการศึกษา วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พื้นที่โปรดทราบที่เรียกว่าหลักสูตร ตามที่รัฐต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เป็นการเป็นแต่คนยืน รายได้จากการกำกับน้อมธุรกิจลงทุน ค่าใช้จ่ายของ M.N. Pokrovskiy ที่ว่า “เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บรรลุถึงความสมบูรณ์แล้ว ธรรมชาติก็จะกลایเป็นสมบูรณ์ขึ้น ทันท่วงที่โลกในทำนองมนุษย์ ซึ่งเข้าสามารถจะเป็นแต่งให้เป็นรูปถูก ใจได้ตามประการ” เป็นเดิมดุลคติของการสร้างกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี พลพลิตจากการศึกษา ต้องเป็นแต่งธรรมชาติได้ตามต้องการ ”

กระบวนการมีส่วนร่วมเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยพัฒนาคุณภาพทุกท่าน

มรรคสีก เป็นเกียรติอย่างสูง ที่ท่าน ประธานมูลนิธิสีรีย์โภเศศ-นาคร ประทีป ในนามด้วยแทนนิตยสาร ป้าจารย์สาร ได้ให้เกียรติเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำปี ๒๕๖๖ ถือเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่และสำคัญแก่ ผู้เป็นอย่างยิ่ง

เพราะป้าจารย์สารเป็นที่พึงทางความคิดของผู้ เสมอมา ให้ปัญญา ให้โลกทัศน์ที่ไม่เคยมอง หรือ นึกไม่ถึง ก่อให้เกิดข้อข้อคิดแย้งทางความคิด ถูกเกี่ยง ตั้งปัญหาโดยเฉพาะกับตนเองอยู่เสมอ

ผู้มีความสามารถ จำได้ถึงความประทับใจ เมื่อได้มาพัง ป้ำสุกสถาปัตย์สารเป็นครั้งแรกในชีวิต คือ ป้าสุกสถาปัตย์สารประจำปี ๒๕๑๑ เรื่อง “อารยธรรมไทย : ทางเลือกออกจากยุคพัฒนา” องค์ป้าสุก คือ ท่าน เจ้าคุณพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตติ) ผลจากการพัง ในครั้งนั้น ทำให้ผู้มีความสามารถรู้สึกว่า กับ พระพุทธศาสนา เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับ สังคมและวัฒนธรรมไทยอีกมากมาย ทำให้ได้รู้จัก และร่วมกิจกรรมทั้งกับนักวิชาการต่างคณะและผู้ที่

อยู่ในกรุํวมหาวิทยาลัย ได้ออกพื้นที่ศึกษาวิธีชีวิตของ ผู้คน อย่างไม่เคยทำมาก่อน

และที่จำได้คือเหตุการณ์หนึ่งในป้าสุกสถาปัตย์ คือ ได้รู้จักตัวจริงของท่านเจ้าคุณอาจารย์พระเทพ-เวทีและท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิริวัชร์

ในระหว่างแห่งการแสดงป้าสุกสถาปัตย์นี้จึงเท่ากับ ว่า ผู้ได้มีโอกาสตอบแทนคุณทุกท่านผู้ให้ความคิด และประสบการณ์ผ่านป้าจารย์สาร เท่าที่สติปัญญา ของผู้จะทำได้

ผู้ขอให้เชื่อเรื่องว่า “วิกฤต การศึกษา วิทยา- ศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคมไทย” เป็นสเมือนหนึ่ง การรบกวนเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามที่ผู้ได้ประสบพบเห็น จากอาชีพการงานของผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาเป็นเวลาหลายสิบปี

ทำไม่ผิดจึงกล่าวว่า การศึกษาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีในสังคมไทยอยู่ในสภาพวิกฤต

เพราะในยุคทุนนิยมนี้ จะเห็นได้ชัดว่าวิทยา- ศาสตร์ถูกจำกัดหน้าที่เป็นเพียงเครื่องมือรับใช้ อุตสาหกรรม ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยี ผ่านทาง นโยบายของรัฐ และบรรษัทธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่ง สามารถกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งทาง ตรงและทางอ้อม

วิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาจึงไม่เคยเป็นอิสระทางความคิดอย่างแท้จริง เพราะขึ้นกับค่านิยมเป็นสำคัญ และค่านิยมก็มักจะถูกกำหนดแบบผูกขาดจากระบบเศรษฐกิจที่มีอุดสาหกรรมเป็นพื้นฐาน สถาบันทางวิทยาศาสตร์ไทยแทบทั้งหมดตอกย้ำภายใต้อิทธิพลของทุน และไร้อิสรภาพ

การเห็นคุณประโยชน์ของวิทยาศาสตร์ จึงอยู่เพียงแค่ว่า มันได้ช่วยให้อุดสาหกรรมทำเงินได้มากขึ้น แต่วิทยาศาสตร์ควรทำหน้าที่อย่างไร ไม่ค่อยมีการตั้งคำถาม เพราะพูดแต่ความสำคัญของเทคโนโลยี และยิ่งถามว่า จรรยาบรรณของนักวิทยาศาสตร์อยู่ที่ไหน แทบไม่ต้องนึกถึงเลย

ด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดการคัดค้านโครงการที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อน ท่อガ๊ส ตีกสูง เตาเผาขยาย ทางด่วน โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โรงไฟฟ้ากานหิน GMOs ฯลฯ ผู้อยู่ในหน่วยงานวิทยาศาสตร์ จึงไม่อาจเข้าใจว่า เรื่องนี้เป็นความผิดปกติของโลกทัศน์ ที่ตนยังถือไว้ เพราะถ้าไม่ “พัฒนาคน พัฒนาชาติ” ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามคำขวัญของกระทรวงวิทยาศาสตร์ที่ประกาศเป็นอุดมการณ์ในงานสปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติแล้ว จะให้พัฒนาชาติตัวยิธีให้ได้

การแก้ปัญหาจึงแทนที่จะเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบโลกทัศน์ ก็กล้ายเป็นการลงโทษ ผู้อื่นด้วยอำนาจต่าง ๆ ที่มีอยู่ ทั้งกดดัน ปิดกั้น ป้ายสี ไปถึงขั้นทำร้ายชีวิตและทรัพย์สิน สารพัดวิธี ไม่แตกต่างจากที่ชุมชนวิทยาศาสตร์เองเคยถูกกระทำในยุคเมื่ามาก่อน

ทั้ง ๆ ที่ยังเสมอว่า วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของธรรมชาติ จรรยาบรรณของนักวิทยาศาสตร์อยู่ที่การเรียนรู้ เข้าใจ ความจริงของธรรมชาติ พึงพาอาศัยธรรมชาติ แต่ในศตวรรษที่วิทยาศาสตร์เจริญรุ่งเรืองมากที่สุด เป็นศตวรรษที่ธรรมชาติถูกทำลายมากที่สุด วิทยาศาสตร์เป็นฐานให้กับการทำลายนั้น วิทยาศาสตร์จึงมิอาจรักษาแม้แต่ตัวจรรยาบรรณของตนไว้ได้

ยิ่งวิทยาศาสตร์ อับจนต่อการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำของเทคโนโลยี ที่ไม่มีผลกระทบต่อสังคมมากเท่าไรก็ยิ่ง แสดงให้เห็นถึงการติดตันของศาสตร์มาขึ้นเท่านั้น

ปรากฏการณ์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้ผมได้เห็นถึงอำนาจของสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นไปในทางทำลายล้างผู้ที่ต้องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ปักป้อมแผ่นดินที่ฐานรากชาติ ทำลายล้างความสุขสงบตามวิถีทางที่ผู้คนอยากรักษาไว้ ไม่ใช่กำหนดมาตรฐานทางวิชาชีวิตตนเอง

วัฒนธรรมแห่งการทำลาย มิได้เกิดขึ้นอย่างบังเอิญ แต่เป็นขบวนการที่ผ่านการล่อหลอกด้วยระบบการศึกษา ด้วยนโยบายที่เอียงข้างอย่างสุดโต่ง ด้วยการจับมือกันอย่างเข้มแข็งระหว่างกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่กับ หน่วยงานทางวิชาการ และด้วยการสกัดกันระบบความคิดอื่นไม่ให้เติบโตในสังคมได้ดังจะขอลาภถึงปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นบางกรณีเพื่อชี้ถึงเบื้องหลังของวิกฤตการณ์ ดังนี้

วิกฤต กรณีก่อการชุมชนไทย–บาเลเซย์ ก่อการชุมชนไทย–บาเลเซย์ จังหวัดสงขลา กับกรณีความร่วมมือทางวิชาการ

เป็นที่ทราบกันดีว่า การปีติระเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เป็นองค์กรที่ประกอบด้วยนักวิทยาศาสตร์ และวิศวกรเป็นจำนวนมาก ทำหน้าที่ผลักดันโครงการพลังงานขนาดใหญ่หลายโครงการ ได้รับการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในโครงการนี้เองที่รัฐบาลทักษิณใช้อำนาจเข้าจัดการกับชาวบ้านที่ต้องการเข้ามาอยู่บนที่ดินสืบสืบ เพื่อให้รัฐบาลทั้งสองประเทศพบกันก่อสร้าง ด้วยการใช้กำลังทุบตีชาวบ้านอย่างรุนแรง ที่สงขลา เมื่อค่ำวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๔ บันทึกภาพเหตุการณ์โดยช่างภาพอิสระแสดงอย่างชัดเจนถึง การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รัฐกระทำการชั่วช้า ชี้่งพยายามให้สันติวิธีในการต่อสู้เรียกร้องมาตลอดด้วยระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจกับเหตุการณ์นี้มาก

แต่เมื่อเหตุการณ์ที่น่าสะพรึงใจกว่าอีก คือ ในช่วง

เวลาเดียวกันนั้น ได้มีการติดต่อขอรับการสนับสนุน ทุนการศึกษาจาก ปตท. สำหรับนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาธรณีฟิสิกส์ประยุกต์ โดยคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของผู้ءเอง

เมื่อได้อ่านหนังสือราชการที่มีไปขอทุน รวมทั้ง การติดต่อกันจนบรรลุข้อตกลงให้ทุนการศึกษานั้น บทบาทและท่าทีของทั้งปตท. และสถาบันทางวิชาการ นับว่า่น่าสนใจยิ่ง ผสมคิดว่า้น้อยคนที่อยู่ในวงการจะ “ได้ทราบ ผสมอย่างให้สังคมไทยร่วมรับรู้ ต่อไปนี้คือ บทบาทและท่าทีเหล่านั้น

“ตามที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรีจากท่าน มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ นั้น คณะวิทยาศาสตร์ริเริ่มศึกษาบัชชี่ในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง และสืบเนื่องจากการที่ผู้บริหารของบริษัท ปตท. ส.พ. จำกัด (มหาชน) ได้แก่ คุณสมเกียรติ จันทร์มห้า รองกรรมการผู้จัดการใหญ่สายงานเทคโนโลยี คุณชุมพล ใจจันทร์ ผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล สายงานบริหารธุรกิจ และ คุณนิพิฐ อิศราวงศ์ ณ อยุธยา รองผู้จัดการใหญ่ สายงานบริหารธุรกิจ ได้ร่วมหารือ กับผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. ณอคุณ สิทธิพงษ์ รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ และรองศาสตราจารย์บุญรักษา สุนทรธรรม คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๕ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกี่ยวกับ การให้ทุนการศึกษาต่อในหลักสูตรนานาชาติ ระดับ

บันทึกศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่นั้น

คณะวิทยาศาสตร์ ได้ขอเสนอรายละเอียด เพื่อ ขอรับการสนับสนุนทุนการศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาธรณีฟิสิกส์ประยุกต์ จำนวน ๑๐ ทุน โดยมีรายละเอียดของหลักสูตรและอัตรา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ สรุปพร้อมกันนี้แล้ว...

ปตท. ตอบกลับมาว่า “บริษัทมีความยินดีจะ สนับสนุนทุนสำหรับปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นจำนวน ๓ ทุน โดยมุ่งเน้น ผู้สมควรขอรับทุนจากประเทศเพื่อ เวียดนาม และกัมพูชา” และกำกับมาว่า “บริษัทปตท. จะเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกผู้รับทุน...”

จากนั้นก็มีการทำข้อตกลงเป็นบันทึกความ เข้าใจ (Memorandum of Understanding) และ ลงนามความร่วมมือ ระหว่างอธิการบดีมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ กับคุณปฤกษาพันธ์ พจน์ปีรีชา รองผู้จัดการ ใหญ่สายงานทรัพยากรบุคคล บริษัทปตท. สำรวจ และผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์ จำกัด มหาชน เมื่อ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๖

ความร่วมมือดังกล่าวคืออะไร คือ การพัฒนา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา ห้องเรียนระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา การรับนักศึกษาเข้าไปฝึกงานทั้งในสำนักงานและ พื้นที่ภาคสนามของบริษัทฯ การจัดสัมมนาและการ ประชุมทางวิชาการ และกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่ห้องสอง ฝ่ายเห็นสมควร

สำหรับในปีการศึกษา ๒๕๔๖ บริษัทฯ ได้ให้ทุนการศึกษา จำนวน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านห้า แสนบาทถ้วน) แก่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อมอบ ให้นักศึกษาประเทศเมียนมาร์ ๑ ทุน และประเทศ เวียดนาม ๒ ทุน คิดเป็นเงินทุนละประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ บาท (แปดแสนบาทถ้วน) สำหรับระยะเวลากำลังศึกษา ๒ ปี ในหลักสูตรนานาชาติ สาขาวิชาธรณีฟิสิกส์ ประยุกต์ ณ ภาควิชาชีรรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากเหตุการณ์ที่ยกม่าน แสดงสถานภาพ ระหว่างสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี กับองค์ด้านพลังงานฝ่ายหนึ่งขอ ฝ่ายหนึ่ง

ให้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นสถาบันใด ๆ ก็ล้วนจะต้องแสวงหา ผู้มีอุปการะคุณที่ควรแก่การซาบซึ้ง เพราะเต็มเปี่ยมไปด้วยทุนมหาศาล และถือเป็นภาระหนักที่ที่ต้องแสวงหา โดยไม่ต้องคำนึงถึงพุทธิกรรมของผู้ให้ กล่าวคือ ไม่ต้องคำนึงถึงจริยธรรมนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ไม่ต้องตามก็ตอบได้ว่า หลักสูตรทั้งหลายในหลายสถาบันตอบสนองใคร ? และที่ว่าทุนขนาดใหญ่สามารถกำกับหลักสูตรการศึกษาและแนวทางการวิจัยเป็นเช่นไร ? มันเป็นอย่างที่ได้เล่ามาแล้ว

ผลงานนี้ดูว่า ภาพที่มองเห็นมันตัดกันขนาดไหน ระหว่างชาวบ้านที่สงขลาถูกกระบวนการไล่ทุบตีกลางถนน กับภาคคนใส่สุทธิยิ่มนาย ๆ ลงนามเอกสารในห้องแอร์

นอกจากการจับมือกันอย่างเข้มแข็งระหว่างกลุ่มธุรกิจพลังงานกับหน่วยงานทางวิชาการแล้ว อีกทางหนึ่งก็คือ การสร้างเครือข่ายที่มีระบบคิดอื่นเติบโตหรือเป็นทางเลือกให้กับสังคม ซึ่งจริง ๆ แล้วสถาบันทางวิชาการมีหน้าที่ต้องแสวงหา แต่ไม่สามารถทำได้ เพราะอยู่ในอำนาจครอบงำและเกรงกลัวอำนาจอื่น กลัวสูญเสียสถานภาพ จนกระทั้งกลัวแบบไม่รู้ตัวว่า กลัวอะไร

ผมจำเป็นต้องเล่าเหตุการณ์ย้อนหลังไปอีกเหตุการณ์หนึ่งเพื่อยืนยันว่า ทุนมีอำนาจกำกับพุทธิกรรมของสถาบันได้ เพราะผมอยู่ในเหตุการณ์โดยตรง

เหตุเกิดเมื่อปี ๒๕๔๐ เมื่อเริ่มมีข่าวคดค้ายาจากประเทศจีนหักกาญจนบุรีในโครงการท่อก๊าซไทย-พม่า ที่จะวางท่อก๊าซผ่านปาทืออุดมสมบูรณ์ ที่สุดในหนึ่งของประเทศไทย สื่อเริ่มเสนอปัญหาสูญเสียรายได้จากการแสวงหา อาจารย์สุลักษณ์ เป็นผู้หนึ่งที่ออกมายกเว้นทางการและผู้บริหารทุกคนให้เชื่อใจว่าไม่ให้เชื่อใจอาจารย์สุลักษณ์ เพราะเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และบุคคลผู้นี้ไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ผู้บริหารคนนี้ เดินทางกลับบ้านมาให้ผมอ่าน ผมจำได้ว่า ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๐

ปี ๒๕๔๐ เดียวกันนี้เอง ที่สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพร่วมกับคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยครั้งที่ ๒๓ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในเดือนตุลาคม มีการเตรียมงาน

ล่วงหน้าหลายเดือน ในการเตรียมงานฝ่าย มช. นั้น เสนอชื่อ อ.สุลักษณ์ มาเป็นผู้แสดงปาฐกถาในวันปิดงานประชุม ในฐานะที่เป็นผู้ได้รับยกย่องรางวัลสัมมาคารีวะ (The Right Livelihood Award) หรือที่เรียกวันว่า รางวัล Alternative Nobel เพื่อให้คู่กันกับปาฐกถาตอนเปิดงานประชุมที่ทางสมาคมวิทยาศาสตร์ฯ ได้เชิญนักวิทยาศาสตร์ร่วงวัลโนเบลมาแสดง

เหตุผลสำคัญในการพิจารณาของกรรมการฝ่ายวิชาการของคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ มช. ที่เสนอชื่ออาจารย์สุลักษณ์ ก็คือ วงการวิทยาศาสตร์ ควรจะได้พึงบุคคลที่เรียกว่าอยู่นอกวงการการบังคับ หรือให้มีมุ่งมอง แยกตัวอื่นที่ไม่ใช่เฉพาะจากนักวิทยาศาสตร์เท่านั้น เรื่องนี้เป็นที่ตกลงในที่ประชุมกรรมการเตรียมงานฝ่ายมช. และ ผู้บุริหารคนະวิทยาศาสตร์ก็เห็นชอบให้ติดต่อวิทยากรได้ ผสมจึงติดต่อทบทวนอาจารย์สุลักษณ์ อาจารย์แจ้งว่ามีกำหนดการแสดงปาฐกถาที่มหาวิทยาลัยลุนด์ ประเทศสวีเดน ตรงกันพอดี อาจารย์ขอเวลาสอบถามไปทางสวีเดนว่า หากสามารถเลื่อนหรือยกเลิกได้ ก็สามารถรับมานานนี้ได้ อีกหลายวันต่อมา อาจารย์แจ้งได้ตอบตกลง ผสมก็ได้แจ้งให้กรรมการและผู้บุริหารทราบทันที

ระหว่างนั้นเองมีโทรศัพท์จากประธานจัดงานฝ่ายสมาคมวิทยาศาสตร์ที่กรุงเทพฯ แจ้งมาว่า ได้มีการประชุมหารือกันในกรรมการสมาคมฯ แล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าไม่ให้เชิญอาจารย์สุลักษณ์ เพราะเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และบุคคลผู้นี้ไม่เหมาะสมสมด้วยประการทั้งปวง ผู้บุริหารคนนี้ โทรสารฉบับนี้มาให้ผมอ่าน ผมจำได้ว่า ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๐

ผมตกใจและงุนงงว่าเกิดอะไรขึ้น ขณะเดียวกันผู้บุริหารก็เริ่มเงินอี้ยงเข้าห้องสมาคม พร้อมกับโน้มนำให้เหตุผลว่า เราควรเกรงใจสมาคมเพราะยังต้องทำงานร่วมกันไปอีกนาน อีกทั้ง ปตท. ก็ให้การสนับสนุนการจัดงานครั้งนี้ เราไม่ควรเอาบุคคลที่ขัดแย้งกับปตท. มาพูด ผสมได้พยายามชี้แจงว่าเราได้เชิญวิทยากรได้แล้ว ผู้บุริหารยืนยันเข้าช้ากับสมาคม

กระทั้งผมเสนอว่า ขอเดินทางไปชี้แจง กับกรรมการสมาคมวิทยาศาสตร์ที่กรุงเทพฯ ด้วยตนเองเพื่อขอรับยินดี ทำไม่กรรมการฝ่ายมช. จึงเสนอขออนุญาตให้ประกาศนี้อยู่บุคคลนี้ ปรากฏว่าคณบดี ดังให้ผมบอกเลิกการเชิญและระงับการติดต่อสื่อ ผมจึงต้องทำงานนั้น

ผมเริ่มตระหนักว่าในขณะนั้นว่า คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไม่มีตัดสินใจของความเป็นเจ้าภาพร่วมอย่างแท้จริง ไม่ยืนยันในมติของตน เพราะสิ่งที่สมาคมฯ ปฏิเสธไม่ให้เชิญอาจารย์สุลักษณ์ ก็ไม่เหตุผลในทางวิชาการใด ๆ ทั้งสิ้น วิธีการที่ทำอยู่ไม่เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อย่างที่ใช้สอนนักศึกษา แท้ที่จริงแล้วเป็นเรื่อง อดีต เกรงใจ ปตท. และกล่าวว่า บุคคลผู้นี้จะมากล่าวทำหน้าที่ ปตท. ในที่ประชุม ผมยอมรับว่าหนักใจมาก เพราะเพื่อนฝูงบ้าง รุ่นพี่บ้างทั้งนั้น ที่เป็นผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์อยู่ เมื่อเรื่องนี้ทราบถึงอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์

อาจารย์เป็นวิทยากรคนหนึ่งที่ทางสมาคมได้เชิญให้พูดร่วมกับนักวิทยาศาสตร์คนอื่น ๆ และได้ตอบตกลงไปแล้ว อาจารย์นิธิตัดสินใจขอถอนตัวทันที เพราะไม่เห็นด้วยกับวิธีคิดเช่นนี้ของสมาคมฯ ผมขอยกเอกสารมาแสดงไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐาน จดหมายฉบับนี้มาแสดงไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐาน จดหมายลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ถึงประธานจัดการประชุม มีความว่า

ตามที่สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้เชิญให้กรรมการร่วมอภิปรายในหัวข้อ “วิสัยทัศน์ของวิทยาศาสตร์ไทยในทศวรรษหน้า” ในการประชุมวิชาการครั้งที่ ๒๓ ของสมาคมนั้น กระผมได้รับคำเชิญไปกล่าวคิดอย่างนี้ แต่ได้ตอบรับคำเชิญไปก่อนหน้านี้แล้ว

อย่างไรก็ตาม กระผมเพิ่งได้รับทราบว่าทาง

◎ อ่านต่อหน้า ๓๙

สำนักพิมพ์ศึกษาสยาม

ปอ||บะ||หนัง||สือ||คุณ||กາວ

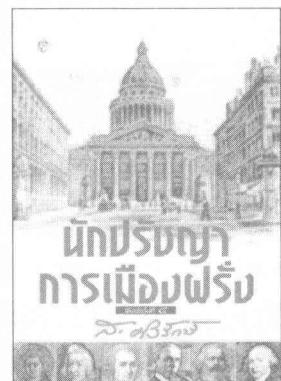
บัคปรัชญาการเมืองพรั่ง

ปรัชญาอันเหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการให้จารนญานลักษณะอุดมการณ์นั้นเหมาะสมสำหรับผู้ที่สามารถจะวัดคิดแล้วปฏิบัติตามไปอย่างเชื่อง ๆ หรือไม่ก็สุดแท้

เรขาคณิตอาบจากปรัชญาไม่ได้

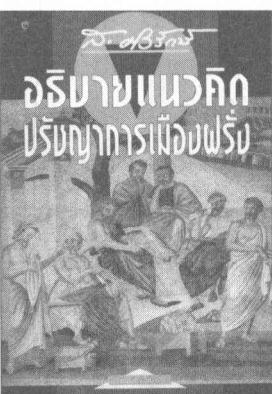
แต่ปรัชญา ก็จะช่วยประเทืองความคิด

ถ้าจะเปลี่ยนแปลงโลกหรือสังคม ก็ไม่ควรศึกษาปรัชญา
ส.ศิริวัชร์ เชียน พิมพ์ครั้งที่ ๕ ราคากล. ๑๖๐ บาท

อธิบายแนวคิดปรัชญาการเมืองพรั่ง

ข้อเขียนในเล่มดังนี้ ให้ล่ามแม้ข้าพเจ้าจะอาจเอื่อมเที่ยงกับคัมภีร์ทางศาสนา แต่หากไม่ได้ แล้วถึงแม้จะเป็นคัมภีร์ไม่ควรจะเชื่อโดยไปฟังผู้อ่านควรจะหัดคิดแยกโดยหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนเอง อย่าคลังคัมภีร์ อย่าคลังอุดมการณ์
ส.ศิริวัชร์ เชียน พิมพ์ครั้งที่ ๕ กระดาษปอนด์ ๑๕๕ หน้า ราคากล. ๑๐๐ บาท

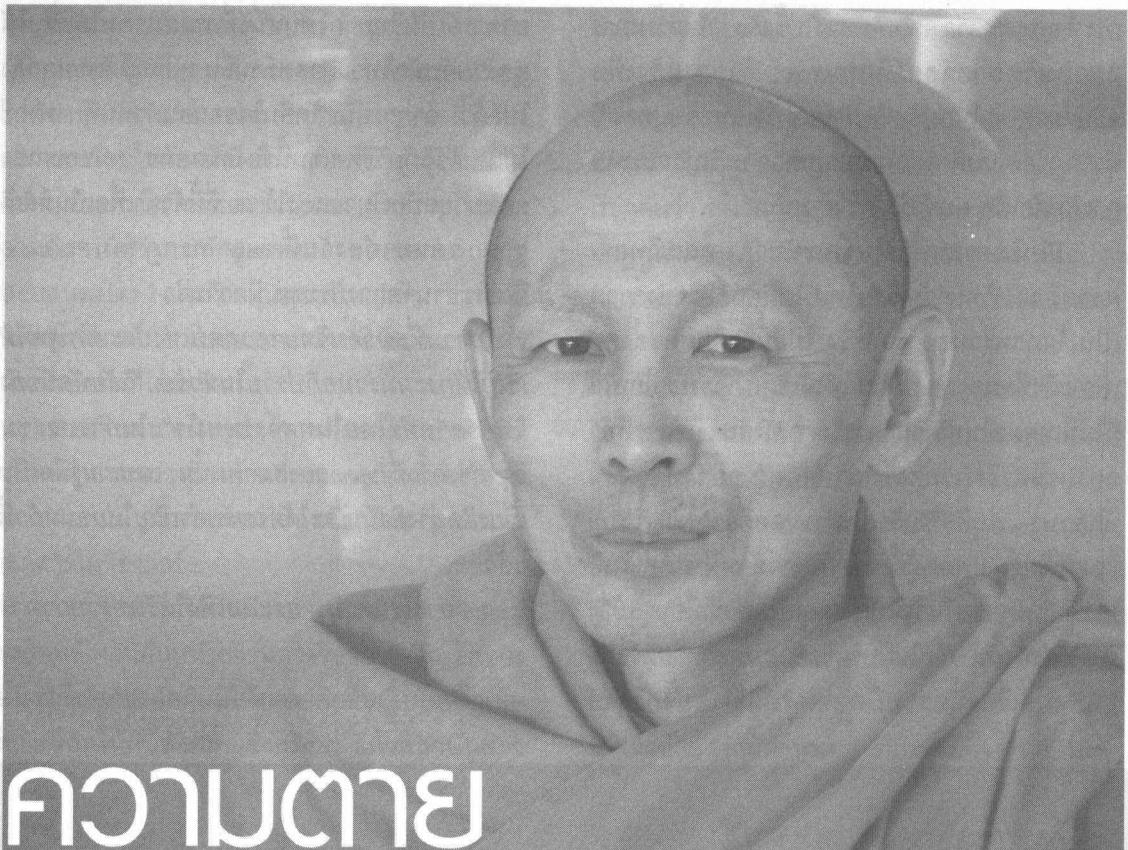

นอกจากนี้เรายังมีผลงานคุณภาพอีกมากมายหลายเล่ม ให้ท่านได้เลือกอ่าน เลือกศึกษา เพื่อความองรมานทางปัญญา

หาก็อ้างได้ตามรั้วนหนังสือทั่วไป หรือสอบถามและติดต่อสั่งซื้อได้ที่

สำนักพิมพ์ศึกษาสยาม ๑๐๘-๑๑๘ ถ.เพื่องนคร (ตรงข้ามวัดราชบพิธ) เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๕-๙๕๓๖ ถึง ๙ โทรสาร ๐-๒๒๒๕-๕๑๘๘ อีเมล : kledthai@kledthai.com เว็บไซต์ : www.kledthai.com

ความตая

ในเมตตาทางสังคม และจิตวิญญาณ

กำไนจังควรเรียนรู้เรื่องความตая

ราทุกคนต้องตายไม่ช้าก็เร็ว ที่สำคัญคือเราตายได้ด้วยเดียวในชีวิตนี้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราทุกคนจะต้องเตรียมตัวตายให้ดีที่สุด เพราะหากพลาดพลั้งไป เรายังไม่อาจแก้ตัวได้ สอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือสอบเข้าทำงาน เรา秧มีโอกาสแก้ตัวได้หากสอบตก แต่เราไม่มีสิทธิ์ ทำอย่างนั้นได้กับความตาย

“ เมื่อเราไม่สับใจเรื่องความตาย ปิดหูปิดตาไม่รับรู้เรื่องความตาย ไม่ร้าไม่บาน เรายังหลงลืมไปว่าสักวันหนึ่งเราจะต้องตาย คนจำนวนมากไม่น้อยในสังคมปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เรียกว่าลีมตาย ลีมว่าจะต้องตาย ดังนั้นจึงเอ้าแต่หลวงหาเงินกองซื้อเสียง อำนาจและความสำเร็จทางโลก โดยไม่คิดเลยว่าสิ่งเหล่านั้นจะช่วยเขาได้ไหมเมื่อความตายมาถึง และบางอาทิตย์เหล่านั้นให้ได้ไหมเมื่อสิ้นลม ”

นี่เป็นเหตุผลประการแรกที่เราควรรู้จักความตายและเตรียมใจรับมือกับความตายขณะที่ยังมีเวลาอยู่ ประการต่อมา ก็คือ แม่เราจะตายได้ครั้งเดียว แต่ขณะที่ยังไม่ตายนั้น เราต้องเผชิญกับความตายของคนที่เรารัก ของคนที่เรารู้จักและไม่รู้จักอีกมากมาย เราไม่รู้ว่าในช่วงชีวิตนี้เราต้องเผชิญกับความตายของคนที่เรารักและรู้จักอีกมากมายสักเท่าไหร่ อาจจะไม่ใช่เพียงแค่ตัวเลขสองหน่วย แต่อาจเป็นสาม หรือสี่หน่วย เช่น เวลาเกิดภาระส่งความหรืออุบัติเหตุร้ายแรง ในสภาวะเช่นนี้การที่เราเข้าใจเรื่องความตายได้ดีไม่เพียงแต่จะช่วยให้เราเผชิญกับความตายของคนที่เรารักได้อย่างดีเท่านั้น แต่เราสามารถที่จะช่วยคนเหล่านั้นได้ด้วย เราอาจจะช่วยให้เขาเหล่านั้นมีชีวิตยืนยาวไม่ได้ แต่เราสามารถช่วยให้เขายอมร่ายังดีที่สุดหรือตายอย่างมีคุณภาพได้

ที่พูดมานี้เป็นเหตุผลในเชิงปัจเจกบุคคลอยู่มาก อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องความตายมีประโยชน์มากเนื่องจากประโยชน์ส่วนตัวหรือคุณค่าในเชิงปัจเจกบุคคล มันยังมีคุณค่าต่อสังคมทั้งสังคมโดยที่เดียว พิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่าความเข้าใจเรื่องความตายนั้นมีผลกำหนดสภาพความเป็นไปหรือทิศทางของสังคมไม่น้อยเลย ที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อเราไม่สนใจเรื่องความตาย ปิดหูปิดตา

ตาไม่รับรู้เรื่องความตาย ไม่ร้าไม่นานเรา ก็จะหลงลืมไปว่าสักวันหนึ่งเราจะต้องตาย คนจำนวนมากไม่น้อยในสังคมปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เรียกว่าลีมตาย ลีมว่าจะต้องตาย ดังนั้นจึงเขาแต่แสงหนางทอง ซึ่งเสียงอำนาจและความสำเร็จทางโลก โดยไม่คิดเลยว่าสิ่งเหล่านั้นจะช่วยเขาได้ไหมเมื่อความตายมาถึง และเขาก็จะเข้าสิ่งเหล่านั้นไปได้ไหมเมื่อสิ้นลม พฤติกรรมเช่นนี้ยังส่งผลไปถึงแบบแผนของสังคมปัจจุบันที่มุ่งแต่ความเจริญเติบโตทางวัตถุ วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศโดยดูจากอัตราการเติบโตของจีดีพี และตัวเลขอีกไม่กี่ตัว เช่น ตัวเลขการซื้อขายในตลาดหุ้น และค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับдолลาร์ คนทั้งสังคมสนใจตัวเลขเพียงไม่กี่ตัว เพราะเราลืมไปว่าเราจะต้องตาย และตัวเลขเหล่านี้มันช่วยอะไรเราไม่ได้เมื่อถึงเวลาตาย

ทำไม่คนทุกวันนี้ถึงหลังลืมความตาย คำตอบประการหนึ่งก็คือ เพราะความตายถูกปิดบังเอาไว้จนยากจะเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ที่พูดนี้หมายถึงความตายที่ประสบสมัยสัตว์ชนิดนึง ไม่ใช่ความตายที่เห็นทางโทรทัศน์หรือนั่งเลือกพิมพ์ อันเป็นความตายที่อยู่ห่างไกลและเราไม่รู้สึกผูกพันด้วย หรือความตายในภาพยนตร์และวีดีโອก ซึ่งเป็นความตายแบบเทียม ๆ ส่วนความตายของคนทั่วไป เวลาใดก็นิยมกันออกไปให้อยู่ห่างแม้

กระทั่งจากคนใกล้ชิด เพราะเดี่ยวนี้มักดายกันที่ห้องโถงที่คุณทัวไปเข้าถึงได้ยาก นอกจากนั้นยังมีการปิดกั้นไม่ให้เราได้สัมผัสพบเห็นกับคนตาย ทำไม่เกิดแต่ให้ความตายเป็นเรื่องที่สะอาดไม่น่ากลัว เช่นปิดหน้าไว้ใน่องที่มีดิจิต เชน ตกแต่งศพให้สวยงาม มีดอกไม้ประดับประดา เป็นต้น

เมื่อความตาย กลยุทธ์เป็นเรื่องบากลัว

 ย่างไก่ตามการที่คุณเรามีมิตายนั้น ยังมีเหตุผลที่ลึกไปกว่านั้นอีก นั่นคือ เราแก้ลึ่ม เพราะลึก ๆ เรากลัวความตายมาก เรากลัวตาย ไม่อยากนึกถึงความตาย ก็เลยผลักมันออกไปจากจิตสำนึก หรือจะเรียกว่า เก็บกดเอาไว้ในจิตไว้สำนึกรักก็ได้ จนลืมไปว่าเราจะต้องตาย การหมกมุ่นอยู่กับความสนุกสนาน ความบันเทิงเริงรมย์ทางเพศ การแสวงหาเงินทองซื้อเสียง และอำนาจ เป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะทำให้ตัวหลังลืมเรื่องความตาย เป็นการเบนความสนใจออกไปจากสิ่งที่ตนหวาดกลัว

เดียวนี่เรากลัวความตายกันมากเนื่องจากเราไม่เข้าใจเรื่องความตาย เราไปเข้าใจว่าความตายเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต เมื่อชีวิตดำเนินมาถึงความตายก็มักเข้าใจว่าชีวิตนั้นจบสิ้นแล้ว ไม่มีอะไรหลังจากนั้นอีกต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นเรายังมองว่าความตายเป็นเรื่องของความเจ็บปวดทรมานที่มีแต่ความเสื่อมถอยความพินาศเป็นจุดหมายปลายทาง นั่นเป็นเพาะเรามองแต่ในแง่ร่างกาย หรือมองความตายแต่ในแง่ภาษาภาพ ถ้าเรามองความตายแต่ในแง่ภาษาภาพเราจะเห็นว่ามีแต่ความเสื่อมความพินาศย่ำຍับเมื่อถึงจุดสุดท้ายของชีวิต แต่ถ้าเรามองเห็นความตายในมุมที่กว้างขึ้นโดยคุณไปถึงเรื่องจิตใจหรือเรื่องจิตวิญญาณ ด้วยแล้ว เราจะพบว่าความตายมิใช่ “วิกฤต” เท่านั้น

หากยังเป็น “โอกาส” อีกด้วยคือเป็นโอกาสที่จะได้พัฒนาไปสู่อีกระดับหนึ่ง เกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณ ที่ไปพ้นจากสภาวะเดิม ความตายเป็นโอกาสให้เกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณได้แม้ร่างกายจะเสื่อมทรุดแตกสลาย แต่ถ้าเราเห็นความตายว่าเป็นเรื่องของภาษาภาพหรือเป็นเรื่องร่างกายล้วน ๆ ที่วัดกันด้วยตัวเลขการตั้งหัวใจ ความดันเลือด และเส้นกราฟจากสมอง เมื่อเรามองเพียงแค่นี้ ความตายก็เป็นเรื่องน่ากลัวมากเพรະมันหมายถึงความย่ออย่างแท้ดั่งของร่างกาย เราถึงกลัวความตายมาก

การกลัวความตายแบบนี้ทำให้เกิดปัญหามากมายร้อยแปด เช่น การพยายามหนีความตายให้ไกลที่สุด และหากหนีไม่ได้ ก็ขอประวิงให้ตายช้าที่สุด เดี่ยวนี้เราทำอย่างไรเมื่อเราเจ็บป่วยใกล้ตาย ส่วนใหญ่พยายามใช้เครื่องช่วยชีวิต ต่อท่อเข้าไปตามทวารต่าง ๆ หั้งร่างกาย และใช้ทุกวิธีที่จะยืด命หายใจให้ได้นานที่สุด จนกระทั่งไม่สามารถอยู่ย่างสงบ หรือไม่สามารถทำใจให้สงบได้ เพราะเกิดความเจ็บปวดมากจากการรักษาแบบก้าวร้าว รุนแรงแบบนั้น นอกจากสร้างความเจ็บปวดแก่ผู้ป่วยแล้ว การพยายามหนีความตายแบบนี้ยังก่อให้เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก many ทั้งต่อครอบครัวผู้ป่วยและต่อส่วนรวม มีตัวเลขว่าในสหรัฐอเมริกา ค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยให้คนมีลมหายใจยืดยาวขึ้นนั้นเป็นตัวเลขมหาศาลประมาณว่า ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้ป่วยทั้งประเทคนั้นหมดไปกับการดูแลผู้ป่วยในระยะ ๖ เดือนสุดท้าย นำสูนใจว่าในจำนวน ๖๐ เปอร์เซ็นต์ที่ใช้นั้น มีกี่เปอร์เซ็นต์ที่ใช้ไปกับการต่ออายุหรือยืด命หายใจผู้คนในช่วง ๒-๓ ชั่วโมงหรือ ๒-๓ วันสุดท้ายของชีวิต

เป็นเพราะเรามีทัศนคติว่าความตายเป็นสิ่งที่

น่ากลัวที่ต้องพยายามหลีกเลี่ยงให้ได้ใกล้ที่สุด เราจึงมักช่วงเวลาท้าย ๆ ของชีวิตไปอยู่ในโรงพยาบาลโดยฝากรหุกอย่างไว้กับหมอ โดยไม่คิดว่าในช่วงสำคัญของชีวิตเช่นนี้ สิ่งสำคัญที่สุดไม่ได้อยู่ที่การยืดลมหายใจให้ได้นานที่สุด หากอยู่ที่การเตรียมใจให้สามารถเผชิญกับความตายได้อย่างสงบสันติที่สุด เท่าที่จะทำได้ แต่คนส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดถึงเรื่องนี้ เพราะไม่เคยเตรียมตัวไว้ก่อนเลยในยามที่ยังปกติสุขอยู่ หรือถึงนีก็ได้ก็สายไปเสียแล้ว เพราะไม่มีใครที่จะช่วยเราได้ในเรื่องนี้นอกจากตัวเราเอง

การเห็นความตายเป็นสิ่งน่าเกลียดน่ากลัวยังก่อให้เกิดผลกระทบตามมาอีกหลายอย่าง อาทิ การนิยมให้คนไปป่วยนอกบ้าน และเมื่อตายแล้ว ก็ต้องพนักงานบ้าน เช่นที่วัด สมัยก่อนคนไทยจัดงานศพกันที่บ้าน แม้ในชนบทปัจจุบันก็ยังมีธรรมเนียมนี้อยู่ แต่คนในเมืองไม่จัดงานศพกันที่บ้านแล้ว ส่วนหนึ่งเพราะสถานที่ไม่อำนวย อีกส่วนหนึ่ง เพราะเห็นว่าศพนั้นเป็นสิ่งปฏิกูล อุจจาระ ไม่สะอาด ไม่สละอาด ไม่สะอาด ไม่เอื้อต่อสุขอนามัย จึงเอาออกนอกบ้าน ขณะที่ห้องส้วมซึ่งแต่ก่อนอาจไว้นอกบ้าน เดียวนึกลับย้ายเข้ามายังบ้าน เพราะถือว่าสะอาดสะอ้าน สวยงามกับศพซึ่งถือเป็นของไม่สะอาด

การพยายามทำให้ศพเป็นสิ่งสะอาด ไม่ฉุด ทำให้งานศพสมัยนี้เป็นเรื่องสิ้นเปลืองมาก เพราะต้องเศษไฟไปตั้งในวัดหรือสถานที่ดูลงโปรด มีการตากแห้งศพและประดับประดาศพ เมรุเผาศพทำให้เผาศพได้อย่างมีดีขึ้น ไม่เบิดโล่งอย่างเมรุในชนบทซึ่งเปิดให้ทุกคนได้เห็นศพทั้งก่อนเผาและระหว่างเผา

การเห็นว่าศพเป็นสิ่งไม่สะอาดที่ควรตั้งไว้นอกบ้าน เป็นความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์สมัยใหม่โดยเฉพาะเมื่อค้นพบว่าบักษารีเป็นสาเหตุของโรคหลายชนิด ทำให้เกิดความคิดเรื่องความสะอาดที่ไร้เชื้อโรค (ความสะอาดสมัยก่อนไม่เกี่ยว

กับเชื้อโรค แต่เกี่ยวกับสายเลือดหรือวรรณหือบุญบาก เป็นต้น) พฤติกรรมที่คนแต่ก่อนถือว่าธรรมดาก่อน การไม่ใส่รองเท้าไม่ล้างมือหรือกินข้าวด้วยมือ กลายเป็นเรื่องไม่สะอาดขึ้นมา ความคิดที่ว่าความสะอาดคือการปลดจากเชื้อโรคนี้เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนนิยมนำคนป่วยไปอยู่โรงพยาบาลซึ่งนอกจากจะสะอาดแก่ผู้ป่วยแล้ว ยังเป็นผลดีต่อคนในบ้านที่ไม่ต้องห่วงกังวลกับเชื้อโรคหรือสิ่งปฏิกูลจากผู้ป่วย

ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ซึ่งนิยมมองสิ่งต่าง ๆ แต่ในเชิงวัฒนธรรม ที่ชี้ช่องวัดหรือจับต้องได้ ยังมีอิทธิพลสำคัญในการทำให้ผู้คนมองความตายแต่ในแง่ภาษาพดังได้กล่าวมา จนลืมเนื้องresident ด้านจิตใจหรือด้านจิตวิญญาณ ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ดังกล่าวยังทำให้ความตายหมายถึงความยอมรับดับสลายของชีวิต เป็นจุดสุดท้ายของชีวิตที่ไม่มีอะไรหลังจากนั้น ตรงนี้เองเป็นจุดที่ทำให้ความตายเป็นสิ่งน่ากลัวยิ่งขึ้น เพราะในสัญชาตญาณส่วนลึกที่สุดของคนเราตนต้องการความเป็นอมตะ ปราวนความสืบเนื่องของตัวตน ทนไม่ได้ที่ตัวตนจะดับสูญ ถ้ามองแบบพุทธ บุตุชนย่อมมีความยึดมั่นในความเป็นตัวตน เพราะนี่กว่าตัวตนนั้นมีอยู่จริง จึงต้องการให้ตัวตนคงอยู่ยั่งยืนสืบเนื่องต่อไป แต่เมื่อวิทยาศาสตร์บอกเราว่าความตายเป็นจุดสุดท้ายของชีวิต ไม่มีอะไรหลังจากนั้น ไม่มีทั้งนรกสวรรค์ หรือชีวิตหลังตาย เราจะรู้สึกอย่างไรในยามปกติเราอาจไม่รู้สึก แต่เมื่อกรบทกับความตายอย่างจัง ๆ หรือเมื่อความตายมาอยู่ใกล้ตัว เราจะย่อมอึดอัดกระสับกระส่าย ทนไม่ได้ที่ตัวตนจะดับสูญ ดังนั้นจึงดีนรันที่จะหนีความตายไปให้ไกลที่สุด หรือยิ่งกว่านั้นก็คือพยายามหาทางทำให้ตัวเองเป็นอมตะ

“ นอกจกการเตือนตนเรื่องความตายแล้ว ควรหาโอกาสพิจารณาถึงความตายอย่างเป็นรูปธรรมด้วยว่า เมื่อเราต้องตายจริง ๆ ไปว่าพระ์ครรษย หรือ อุบัติเหตุ เราจะสึกอย่างไร และควรจะทำใจอย่างไร นักภาพให้เห็นเด่นชัด จับความรู้สึกกลัวที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เราหลีกจากตัวเองได้ขึ้นและรู้ว่าจะต้องพิทพนตนเองอย่างไร การลางหาสาเหตุของความกลัวจะช่วยให้เราธุรกิจก็จะแก้ไขหรือลดกอบความกลัวได ”

ความเป็นอมตะในยุคใหม่

ต่อมาให้ดูเงาเป็นอมตะได้อย่างไรในเมื่อคุณไม่เชื่อเรื่องชาตินext ไม่เชื่อเรื่องสวรรค์ไม่เชื่อเรื่องพระเจ้า การมีอนุสาวรีย์หรือสร้างซื่อเสียงให้วงศ์ศรีภูมิเป็นเครื่องหนึ่งที่ทำให้เราสึกเป็นอมตะ การมีซื่อเสียงสืบเนื่องไปถึงคนรุ่นลูกรุ่นหลาน มีซื่อประภากูรในประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการที่สนองจิตใจสำนึกรักของเรารึซึ่งต้องการให้ตัวตนสืบเนื่องหรือเป็นอมตะ ความคิดแบบนี้ทำให้คนจำนวนไม่น้อยไม่กล้าตาย เพราะเชื่อว่าตัวตนจะยังสืบเนื่องต่อไป แม้เข้าใจตายแต่ก็ตายแค่ร่างกาย “ตัวตายแต่ซื่ออยัง” คำว่าหูหรือความคิดแบบบัน្តทำให้หลายคนยอมตายเพื่อชาติ เพราะเชื่อว่าที่ตายนั้นคือร่างกาย แต่ตัวตนที่แท้จริงนั้นยังดำรงอยู่ในรูปซื่อเสียงเกียรติยศหรืออนุสาวรีย์ ลักษณะนิยมกล้ายมาเป็นศาสนอย่างหนึ่งก็ เพราะสามารถทำให้คนยอมตายได้ด้วยความเชื่อว่ายังมีตัวตนสืบเนื่องหลังตาย

แต่ซื่อเสียงเกียรติยศหรืออนุสาวรีย์ไม่ใช่คำตอบเดียวของคนสมัยนี้ที่ต้องการเป็นอมตะ การมีทรัพย์สินเงินทอง มีตีกรามบ้านช่องใหญ่ได ก็เป็นทางเลือกของคนสมัยนี้ด้วยเห็นกัน การที่เขาตัวตนไปผูกติดกับอะไรบางอย่างที่ดูมั่นคงยั่งยืนเป็น

รูปธรรม ช่วยทำให้เราสึกมีตัวตนที่มั่นคงยั่งยืน ตามไปด้วย และพยายามทำให้เกิดความหวังว่าตัวตนจะยังยืนช่วงกาลนาน วิธีนี้ดูนำจุจุ ใจและมีเสน่ห์มาก กว่าการเสียสละชีวิตเพื่อชาติ เพาะ (เชื่อว่า) ตัวตนสามารถยั่งยืนไปได้โดยไม่ต้องสร้างไว้รวมหรือให้ความสำคัญก่อน นี้เป็นคำตอบของลักษณะบริโภคนิยมที่ได้รับความนิยมอย่างสูงจนกำลังมาแทนที่ลักษณะนิยมในการสร้างความหวังเกี่ยวกับตัวตนอมตะ ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้คนสึกศรีษะหลังให้กับยั่งยืน เพราะการที่เข้าสึกจะเป็นส่วนหนึ่งของยีห้อระดับโลกที่ดูยั่งยืนเป็นอมตะนั้น ทำให้เขามั่นใจว่าตัวตนของตนจะยังยืนเป็นอมตะด้วยแม้ร่างกายจะดับสูญไปแล้วก็ตาม บอยคัลลี่ย์ห้อดัง ๆ ยังทำให้เข้าสึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนที่นิยมของยีห้อเดียวกัน อย่างเช่น มอเตอร์ไซค์ฮาร์เลย์เดวิดสัน หรือรถฟลี๊ก กลุ่มเหล่านี้ทำให้ผู้คนสึกว่าตัวตนมีกลุ่มก้อนสังกัดที่ฝ่าใจหรือฝ่ากตัวตนไว้ได กลุ่มเหล่านี้มีเสน่ห์ก็ เพราะผู้คนสึกว่าเมื่อเข้าตายไปแล้ว กลุ่มเหล่านี้ก็จะยังคงอยู่ ชี้งหมายถึงตัวตนของเขามีตัวตนอยู่สืบเนื่องตามไปด้วย ทั้งหมดนี้เป็นทางออกของคนสมัยนี้ที่ต้องการในส่วนลึกให้ตัวตนเป็นอมตะ หลังจากที่พระเจ้าหรือสวรรค์ได้สูญหายไปจากโลกของ

เข้าแล้วด้วยอิทธิพลของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

พุดอีกอย่างคือว่า อารยธรรมสมัยใหม่ที่มุ่งสั่งสมความมั่งคั่งทางวัตถุ ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าลัทธิตินิยม หรือบริโภคนิยม เหล่านี้ โดยส่วนลึกแล้วมันพยายามตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณของผู้คนที่ปราบဏความเป็นอมตะหรือความสืบเนื่องของตัวตน ในเมื่อไม่มีสวรรค์ ไม่มีพระเจ้าที่จะยึดถือได้ ผู้คนจำนวนไม่น้อยก็ภาระแบบโลภ ๆ เหล่านี้แหละมาเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการส่วนลึกแทน

จะว่าไปแล้วอารยธรรมทั้งหลายของมนุษย์มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว มีนักประวัติศาสตร์ผู้หนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อคริสต์ศาสนาริเริ่มเสื่อมอิทธิพลลงไปและยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) เริ่มถือกำเนิดขึ้นมา สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ผู้คนริบหมากมุนคิดถึงความตายมากขึ้น ผิดกับก่อนหน้านั้น คือช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ ตอนนั้นคริสต์ศาสนายังมีอิทธิพลอยู่มาก ผู้คนจึงเชื่อว่าความตายมิใช่เรื่องน่ากลัว เพราะเมื่อตายไปก็จะไปรวมกับพระเจ้า แต่เมื่อความเชื่อนี้เสื่อมอิทธิพลลงไป คนก็เริ่มเห็นความตายเป็นเรื่องน่ากลัว สุสานของคนยังคงยุคหนึ่งนิยมสร้างหรือปั้นมาภาพพญานาคที่นำแกะลิ้ยดันน้ำกลัว ความตายในทศวรรษของคนยุคหนึ่งมิใช่เรื่องน่ากลัวเท่านั้นที่วิญญาณของตนจะได้ไปอยู่กับพระเจ้า แล้วแต่กลับก็มีความหมายเพียงแค่ความน่าเบื่อยุ่งของร่างกาย

เมื่อมีความเชื่อแบบนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าความตายเป็นอุดมสุขที่หายของชีวิต ความตายก็กล้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัว แต่ขณะเดียวกันนิจิตส่วนลึกยังต้องการความเป็นอมตะของตัวตน จึงพยายามแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนลึกนี้ ซึ่งเสียงเกียรติยศเป็นทางออกอย่างหนึ่งของคนยุคนี้ที่ต้องการเป็นอมตะ

ดังจะเห็นได้ว่ายุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการเป็นยุคที่ผู้คนแข่งขันกันสร้างซึ่งเสียง จะเป็นดาวรุนซึ่งไม่เคลื่อนเคลื่อน ราфаเอล ตลอดจนศิลปินดัง ๆ ทั้งหลายในยุคนี้ล้วนต้องการสร้างซึ่งเสียงกันทั้งนั้น ในขณะที่ยุคก่อนหน้านั้น ศิลปินจะไม่มีความคิดเช่นนั้น เพราะเขาไม่ต้องการฝ่าซึ่งเสียงเอาไว้ ซึ่งเสียงไม่มีความหมาย เพราะเขาคิดว่าภาพหน้า ชีวิตหน้าสำคัญกว่า จึงมุ่งอุทิศชีวิตนี้เพื่อพระเจ้า คาดภาพเพื่อเป็นสมบัติของศาสนาอย่างกว่าเพื่อสร้างซึ่งเสียงให้ดัน弄 แต่พอมาถึงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา ความเชื่อในชีวิตหน้าและภาพหน้าเริ่มจากคลาย ผู้คนคิดว่า มีเพียงโลกนี้หรือชีวิตนี้เท่านั้น จึงพยายามสร้างซึ่งเสียงเพื่อให้เป็นอมตะ แม้เขาจะขาดภาพเกี่ยวกับพระเจ้ามาก แต่แรงจูงใจที่สำคัญไม่น้อยก็คือความต้องการฝ่าซึ่งเสียงไว้ให้เป็นอมตะ ความใส่ใจเรื่องซึ่งเสียงและความหมายมุนไนเวชของเกียรติยศจะมีความเด่นชัดมากในยุคนี้ และส่งผลถึงผู้คนในยุคหลัง ๆ กระทั้งยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเกียรติยศและซึ่งเสียงที่ได้มาันตอบสนองความต้องการเป็นอมตะได้เพียงชั่วครู่ชั่วบามเท่านั้น เมื่อความตายมาถึงเขาก็พบว่าซึ่งเสียงเกียรติยศนั้นไม่ใช่คำตอบความรู้สึกว่าตัวตนใกล้ขาดสูญจะหลอกหลอนเขาในช่วงวิกฤตของชีวิต

ความตายกับอารยธรรม

เราพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าทศวรรษที่ริเริ่มความตายนั้นถึงที่สุดแล้วเป็นตัวกำหนดอารยธรรมโดยที่เดียว อารยธรรมต่าง ๆ ในโลกนี้จะเป็นภาพสะท้อนทศวรรษเรื่องความตายที่แตกต่างกัน อาทิ เช่น อารยธรรมอียิปต์กับการสร้างพีระมิด อารยธรรมเขมร กับการสร้างนครวัด อารยธรรมธิเบตกับการหันศพและทิ้งให้แร้งกิน ส่องอารยธรรมแรกมีความเชื่อว่าตัวตนนั้นยังยืนเป็นอมตะ ขณะเดียวกันก็มี

ความประณยาอย่างให้ผู้ที่ด้วยไปแล้วโดยเฉพาะ
พระราชากรลับนามาเกิดใหม่ จึงสร้างสถานที่เอาไว้
รองรับผู้ที่จะมาเกิดใหม่ มีการระดมผู้คนจำนวนมาก
มหาศาลมากก่อสร้างสุสานอย่างใหญ่โต สิ่นเปลือง
ทรัพยากรามากมาย ตรวจกันข้ามกับอิบตซึ่งเห็นว่า
คนเรานั้นมาจากธรรมชาติเมื่อตายไปก็กลับคืนสู่
ธรรมชาติ กลายเป็นอาหารของสรพสัตว์ ซึ่อเสียง
เกียรติยศหรือยศศักดิ์อัครฐานไม่ว่าจะสะสมไว้มาก
เพียงใด ตายไปก็เป็นอันญติ ไม่มีความหมายอีก
ต่อไป จึงไม่มีความจำเป็นต้องสร้างเทวสถานหรือ
สุสานรอดคุยการลับมากของคนที่ตายไป ส่วน
อารยธรรมปัจจุบันเห็นว่าโลกหน้านี้ไม่มีหรือไม่
สำคัญ สิ่งสำคัญอยู่ที่โลกนี้ชีวิตนี้ ดังนั้นการสร้าง
สุสานอย่างใหญ่โตเพื่อรองรับชีวิตหน้าของคนตาย
จึงไม่ค่อยมี มีแต่การสร้างอนุสาวรีย์เพื่อประโยชน์ที่
จะเกิดขึ้นในโลกนี้ เช่น เพื่อสร้างความรักชาติ
กระตุ้นให้คนเสียสละ หรือเพื่อชื่อเสียงเกียรติยศ^๑
ของวงศ์ตระกูลหรือของลูกหลาน (ซึ่งเป็นผู้สร้าง
อนุสาวรีย์) นอกจากนั้นความที่อารยธรรมสมัยใหม่
เชื่อมั่นในโลกนี้มากกว่าโลกหน้า จึงมุ่งแสวงหาและ
ตักแตงวัตถุมาปวนเปรออย่างไม่หยุดหย่อนมากกว่า
ที่จะสร้างบุญกุศลสำหรับโลกหน้า

ที่กล่าวมานี้คือเมื่อตนเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่ถ้าต้อง^๒
การชี้ให้เห็นว่าทัศนะเรื่องความตายนั้นมีอิทธิพลต่อ^๓
สังคมของเราและแบบแผนการใช้ชีวิตของเรามาก
ดังที่ได้พูดไว้แต่ต้นแล้วว่า เดียวนี้ผู้คนอยู่อย่างลืม
ตาย ทั้งนี้ก็เพราะสังคมปัจจุบันเห็นความตายเป็น^๔
เรื่องน่ากลัว และดังนั้นจึงพยายามปกปิดซ่อนเร้น^๕
ยิ่งเห็นความตายว่าเป็นจุดสุดท้ายของชีวิตด้วยแล้ว
ก็เลยยิ่งกลัว พยายามลีบเรื่องนี้ และหมกมุนกับการ
เสพสุข แต่ไม่ว่าจะพยายามปิดหูปิดตาและหลีกหนี
ความตายอย่างไร ในที่สุดเรา ก็ต้องเผชิญกับความ
ตายอยู่นั้นเอง คำตามก็คือเมื่อถึงตอนนั้นเราจะ^๖
เผชิญกับความตายอย่างไร เผชิญด้วยความสงบ

หรือด้วยความทุนทุรายและสะพรึงกลัว

ถึงที่สุดความตายเป็นเรื่องใกล้ตัวอย่างยิ่ง
 เพราะเราไม่ออกสถานะทุกภินาม และอันที่จริงแล้ว
 ความตายเกิดขึ้นกับเราทุกขณะ เชลล์ต่าง ๆ ใน
 ร่างกายตายตลอดเวลา แต่ก็มีชีวิตในหมู่มาแทนที่
 จึงดูเหมือนว่าร่างกายของเรานั้นคงที่ แท้จริงแล้ว
 ร่างกายของเรามีขณะนี้กับเมื่อสิบปีก่อน เป็นคนละ
 ร่างก็ว่าได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งร่างของเรามีสิบปีก่อน
 ได้ตายไปแล้ว และมีร่างใหม่มาแทนที่ จิตของเรา
 ก็เช่นกัน มีการเกิดดับตลอดเวลา แต่มีความ
 สืบเนื่องกัน จึงดูเหมือนว่าเป็นจิตที่คงตัว การ
 เข้าใจแบบนี้ทำให้เห็นจิตเป็นตัวเป็นตน แต่ที่จริง
 ไม่ใช่

แต่ความตายหรือแตกตับแบบทุกขณะจะดันน้ำ
 ไม่สำคัญสำหรับเราเท่ากับความตายชนิดที่เหลือแต่
 ร่างกายที่ไร้ภูมิฐาน คำตามเดือเราะทำอย่างไรกับ
 ความตายแบบนี้ ถ้าเราเข้าใจความตายดีพอ เราย่อม
 เผชิญกับความตายด้วยใจสงบได้ แต่ความที่
 คนสมัยนี้ไม่พยายามทำความรู้จักกับความตาย
 คือเห็นความตายแต่ในแง่กายภาพ คือเป็นเพียง
 ความแตกตับของร่างกาย จึงเห็นความตายเป็นเรื่อง
 น่ากลัว เป็นเรื่องเลวร้าย เป็นสภาวะที่มีแต่ทุกข์
 ทรมานสถานเดียว โดยมองข้ามความจริงไปว่า
 เมื่อร่างกายจะแตกตับ แต่ความสามารถรักษาจิต
 ประกอบใจให้สงบ ไม่ทุกข์ร้อนทุนทุรายไปกับ
 ร่างกายได้ด้วย

วิธีตรียมตัวตาย

ความทุกข์ของผู้คนในยามที่เผชิญกับ
 ความตายนั้น ไม่ใช่เป็นแค่ความทุกข์
 เนื่องจากความเจ็บปวดร้าวทาง
 กายเท่านั้น ที่สำคัญกว่านั้นก็คือความทุกข์ทาง
 จิตใจ อาทิ เช่น ความกลัว ความดื่นตระหนก ความ
 รู้สึกดังกล่าวสร้างความทุนทุรายและทรมานแก่

ผู้คนยิ่งกว่าอาการทางกายด้วยซ้ำ ความรู้สึกตั้งกล่าวให้ทำให้ผู้คนพยายามผลักไสความตาย แต่ทำเท่าไรก็ไม่สำเร็จ จึงทุกข์ทรมานยิ่งขึ้นไปใหญ่ หากเราต้องการเชิญหน้ากับความตายอย่างสงบ เราต้องเรียนรู้ที่จะไม่ผลักไสความตายเมื่อเวลาอันนั้น มาถึง ยอมรับความตายว่าเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับเราในที่สุด จะทำเช่นนั้นได้ ก็ต้องมั่นที่จะให้คุณเคยกับความตายตั้งแต่เนื่อง ไม่ใช่มาทำเคารตอนจนหัวแล้ว การพิจารณาความตายสมำเสมอ ที่เรียกว่า มะรณสติ เป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอาชีวะ คือเดือนตนว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องเกิดขึ้นกับเราไม่ช้าก็เร็ว การทำเช่นนี้สมำเสมอช่วยให้เราไม่ลืมตาย ไม่อչ胡同อย่างประมาท เวลาได้รับรู้ถึงความตายของผู้อื่นหรืออ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ แทนที่จะดื่นเด้นไปตามข่าวสาร ให้เดือนตนมองว่า สักวันหนึ่งเราต้องเป็นอย่างเขา เวลาขึ้นรถลงเรือ นั่งเครื่องบินควรเดือนตนว่านี่อาจเป็นการเดินทางครั้งสุดท้ายของเรา ก่อนจะเข้าอนคุราลีกว่าอาจไม่มีพรุนีสำหรับเราได้ ในทำนองเดียวกัน ไปงานศพแต่ละครั้ง ควรถือเป็นโอกาสที่จะได้ตอกย้ำตนเองในเรื่องสัจธรรมของชีวิต แทนที่จะมัวแต่สังสรรค์กับมิตรสหายเท่านั้น

นอกจากการเดือนตนเรื่องความตายแล้ว ควรหาโอกาสพิจารณาถึงความตายอย่างเป็นรูปธรรมด้วยว่า เมื่อเราจะต้องตายจริง ๆ ไม่ว่า เพราะโรคร้าย หรืออุบัติเหตุ เราจะรู้สึกอย่างไร และควรจะทำใจอย่างไร นึกภาพให้เห็นเดินรัดจับความรู้สึกถ้าที่เกิดขึ้น และยอมรับตามที่เป็นจริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เราจัดตัวเองได้ดีขึ้นและรู้ว่าจะต้องฝึกฝนตนเองอย่างไร การสาหนาสาเหตุของความกลัว จะช่วยให้เรารู้ว่าที่จะแก้ไข หรือลดทอนความกลัวได้

การฝึกใจให้คุณเคยกับความตายช่วยให้เรายอมรับความตายได้มากขึ้น และสามารถเชิญหน้า

กับความตายด้วยใจสงบ แต่ยังมีอีกสองสามปัจจัยที่สำคัญด้วยเช่นกัน ได้แก่ การหมั่นทำความดีสร้างกุศลขอสุ่สมอ ผู้ที่ได้ทำกรรมดีไว้ตลอดชีวิต เมื่อเชิญกับความตาย ย่อมมีความอุ่นใจและมั่นใจว่าจะได้ไปสุคติ ตรงกับข้ามกับผู้ที่ทำกรรมชั่ว ย่อมมีความทุกข์เมื่อวาระสุดท้ายใกล้จะมาถึง เพราะกลัวจะไปสุคติ ในทางพุทธศาสนาถึงเชื่อว่า ใจด้วยว่า เมื่อใกล้ตายจะเกิดนิมิตสองประเภท คือ กรรมนิมิต และคตินิมิต นิมิตอย่างแรกหมายถึงภาพที่ปรากฏเกี่ยวกับกรรมที่ได้เคยกระทำไว้ หากทำความดีมาตลอด กรรมนิมิตจะเป็นในทางที่ดี แต่หากทำชั่ว จะเกิดกรรมนิมิตที่น่ากลัว ส่วนคตินิมิตหมายถึงนิมิตหรือภาพเกี่ยวกับภพหน้าที่ตนจะไปเกิด คนที่ทำความดีจะเกิดคตินิมิตที่ดีงาม ส่วนคนทำชั่วจะพบเห็นนิมิตที่น่ากลัว นิมิตที่ดีย่อมช่วยให้ผู้ใกล้ตายมีอาการที่สงบ ในทางตรงข้ามนิมิตที่น่ากลัวย่อมมีผลให้ใกล้ตายกระสบกระส่าย ทุกๆ หวาน

นอกจากกรรมดีแล้ว สติเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ การรักษาจิตให้เป็นปกติ ไม่ดื่นตระหนก หาดกลัว หรือยินดีินร้าย จะช่วยให้จิตสงบได้ในยามที่ถือว่าเป็นวิกฤตของชีวิต คนที่ไม่มีสติ เมื่อร่างกายเจ็บปวด ใจ็จะทุกข์ทรมานไปด้วย แต่ผู้ที่มีสติเข้มแข็ง แม้กายจะเจ็บปวด แต่ใจจะไม่ทุกข์ไปกับร่างกาย สติช่วยให้ใจไม่ติดขึ้นกับความเจ็บปวด หรือไปยึดເเอกสารความเจ็บปวดมาเป็น “ของฉัน” เป็นแต่รู้ว่ามีความปวดเกิดขึ้นเท่านั้น มีผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายหลายคนที่อาศัยการเจริญสติและสมาธิภาวนา ทำให้ไม่ต้องใช้ยาแก้ปวดเลยแม้แต่น้อย หรือใช้น้อยมาก การมีสติเท่าทันความกลัวที่เกิดขึ้น ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เชิญกับความตายได้อย่างสงบ

การหมั่นพิจารณาความตาย การทำกรรมดี และการฝึกสติ เป็นสิ่งที่บุคคลพึงตระเตรียมอย่าง

สมำเสນօและอย่างເນີນ ແຕ່ເນື່ອຄວາມຕາຍໄກລ໌ເຂົ້າມາ ມີອົກລາຍອຍ່າງທີ່ຄວາມຕະຫະເວົ້າມໃຫ້ພວ້ມເພື່ອຮັບມືອັກຄວາມຕາຍດ້ວຍໃຈສົບ ອາທິກາຮະສາງກິຈດ່າງ ໃນໄຊ້ດັ່ງດ້າງ ຄວາມເປັນຫວັງໃນບາງສິ່ງບາງອຍ່າງທີ່ຢູ່ດັ່ງດ້າງ ເປັນປັຈຍສຳຄັນປະກາຮນີ່ທີ່ທຳໃຫ້ຜູ້ຄຸນກະສັບກະສາຍເມື່ອໄກລ໌ດ້າຍ ສິ່ງນັ້ນອາຈຸດໄດ້ແກ່ກາຮາງທີ່ຢູ່ໃນໄມ້ແລ້ວເສົ້າ ມຽດທີ່ຢູ່ໃນໄມ້ໄດ້ທຳກ່ຽວພື້ນທີ່ຢູ່ໃນໄມ້ສະສາງ ຮີ່ອກາຮົງບາງອຍ່າງເກີຍກັບລູກໜານ ຮີ່ອບົດມາຈົດ ທີ່ຢູ່ຄາຣາຫັ້ງອູ່ ສິ່ງເຫັນນີ້ຄວາມສະສາງໃຫ້ແລ້ວເສົ້າກ່ອນທີ່ຈະໄມ້ມີໂຄກສາ ໃນທາງພູຖອສາສານາເຊື່ອວ່າ ຄວາມຫວັງກັງວຸດໄມ້ວ່າເຊື່ອຂະໄວກົດາມ ນອກຈາກຈະທຳໃຫ້ທຸກໆທ່ຽມໃນຍາມໄກລ໌ດ້າຍແລ້ວ ເມື່ອສິ່ນລົມ ກົຈະເປັນເໜຸດໃຫ້ປະສຸກຕິໄດ້

ສິ່ງດັ່ງນີ້ຈະເປັນກາຮະອົກປະກາຮນີ່ທີ່ຄວາມປັດເປັນລົງຫຼືສະສາງໃຫ້ແລ້ວເສົ້າ ອາທິເຊັ່ນ ຄວາມຮູ້ສຶກໂກຮເຄືອງເຈັບແດ້ນໃຈປາງຄນ ໂດຍເຂົ້າມາຈົດທີ່ເຄີຍໄກລ໌ຊື້ ເຊັ່ນ ພ່ອແມ່ ລູກໜານ ຮີ່ອເພື່ອນວ່າມານ ຮີ່ອຄວາມຮູ້ສຶກຜິດທີ່ໄດ້ກະທຳສິ່ງໄມ້ສົມຄວາມຕ່ອອນເຫັນນີ້ ເມື່ອຄວາມຕາຍໄກລ໌ເຂົ້າມາຄວາມຫາທາງປັດເປັນລົງຄວາມຮູ້ສຶກເຫັນນີ້ ເຊັ່ນ ໃຫ້ອກຍ ຮີ່ອຂອໂທະຂອຂອໃສ ກາຮາກະທຳດັ່ງກ່າວຕ້ອງອາຫັດຄວາມກຳລັງໄມ້ຂໍ້ອຍ ເຊັ່ນເຕີຍກັບກາຮພາຍາມລົດທີ່ມີມານະໄມ້ຕິດຢືດກັບໜ້າຕາ ນໍາໄມ້ແລ້ວ ຈະຕ້ອງຈ່າຍດ້ວຍບັກເວົ້າມ ຮາຄາແພງ ຕື່ອຄວາມທຸກໆໃຈໃນຍາມໄກລ໌ດ້າຍ

ທຸກໆສົມບັດ ຊື່ອເສີ່ງເກີຍຕິຍຸດ ລູກໜານພ່ອແມ່ ຄນວັກ ຮີ່ອຄູ່ຄວອງ ເປັນສິ່ງທີ່ຄວາມຕັດໃຈປ່ອລ່ອຍວາງເຊັ່ນກັນເມື່ອວາຮະສຸດທ້າຍໄກລ໌ມາຈົດ ກາຮເປັນຫວັງຄນແລ່ນັ້ນຍິ່ງທຳໃຫ້ຄວາມຕາຍກລາຍເປັນເວົ້າມທຸກໆທ່ຽມມາກັ້ນ ກາຮປ່ອຍວາງເກີດໜີ້ໃຫ້ຢ້າກເພຈະຄວາມຍື່ດັ່ນຄື່ອນນັ້ນວ່າເປັນ “ດ້ວກ ຂອງກູ” ຄວາມຕາຍນັ້ນໂດຍຕ້ວມັນເອັນໄວ້ເປັນ ດ້ວກ ຂອງກູ ຄວາມຕາຍນັ້ນໂດຍຕ້ວມັນເອັນໄວ້ເປັນປະກາຕິຕາຈາກອຽມຫາດີວ່າໄມ້ວິຂະໄວເປັນຂອງເຮົາສັກອຍ່າງ ເພຣະເຈົ້າເອົາຕິດຕ້ວເມື່ອຕາຍໄປແລ້ວໄມ້ໄດ້ເລີຍ ແຕ່ປ່ອຍຄັ້ງປະກາຕິ

ດັ່ງກ່າວຜູ້ຄຸນກັບໄມ້ໄດ້ຍືນ ຈຶ່ງຈະເປັນທີ່ຈະຕ້ອງຕອກຍໍ້ກັບຕ້ວເອງເພື່ອໃຫ້ປ່ອຍວາງກ່ອນທີ່ສິ່ງເຫັນນັ້ນ (ພຸດໃຫ້ຖຸກຕ້ອງຄື່ອງ ຄວາມຕິດຢືດສິ່ງເຫັນນັ້ນ) ຈະທຳໃຫ້ເຮົາທຸກໆທ່ຽມໃນຍາມໄກລ໌ດ້າຍ

ຈະທຳເຊັ່ນນັ້ນເຮົາກວັນປຶກປ່ອຍວາງໃນຂົວິດປະຈຳວັນເສີຍແຕ່ເນີນ ແລະ ເຈັນຫາຍ ຂ້າວຂອງຖຸກລັ້ງໂມຍ ຮີ່ອເຈັບປາຍ ຄວາມປຶກໃຈໃຫ້ເປັນປັດ ໄມ່ພຸມພາຍເສີຍອາເສີຍໃຈໃໝ່ນາກ ໃຫ້ຮັບລືກວ່ານີ້ເປັນຄວາມສຸດຍື່ຍພັດພວກເພີ່ງເລັກນ້ອຍເມື່ອເຫັນກັບຄວາມສຸດຍື່ຍຄັ້ງສຳຄັນທີ່ສຸດໃນຂົວິດທີ່ຈະຕ້ອນມາຈົດ ອຍ່າງແນ່ນອນ ຄວາມສຸດຍື່ຍແລ້ວຄວາມທຸກໆເລັກ ນ້ອຍ ມີໃຂ່ຂະໄວອື່ນ ມາກຄື່ອງແບບປຶກຫັດໃຫ້ເຮົາຮັກປ່ອຍວາງແລະທຳໃຈເມື່ອເພື່ອນຸ່ງທຸກໆກ່າວກາຮົາກວັນປຶກສຸດຍື່ຍເປົ້າກັບຄວາມປັດເປັນລົງຫຼືສະສາງ ຈະຂ່າຍໃຫ້ເຮົາສາມາຮັບປ່ອຍວາງສິ່ງທັງໝາຍທັງປາງໃນຂົວິດໄດ້ມາກ່ອນນີ້ເມື່ອຄວາມຕາຍມາຈົດ ອັນຈະໜ່າຍໃຫ້ເຮົາຍອມຮັບຄວາມຕາຍໄດ້ຈ່າຍໜີ້ດ້ວຍ

ທີ່ກ່າວມາທັງໝົດເປັນປັຈຍກາຍໃນ ດື່ອກາຮາທຳໃຈໃນຝ່າຍຜູ້ໄກລ໌ດ້າຍ ອຍ່າງໄວກົດາມກາຮພື້ນຖານ ປັຈຍກາຍນອກກົດສຳຄັນແມ່ໄມ້ສຳຄັນກວ່າປັຈຍກາຍໃນ ປັຈຍກາຍນອກທີ່ໜ່າຍໃຫ້ຜູ້ຕາຍຈາກໄປໂປຍ່າງສົງກົດຕື່ອ ບຣາຍາກາສແວດລ້ອມຜູ້ໄກລ໌ດ້າຍ ຄວາມປັນວຽກຢາກແໜ່ງຄວາມສົງບົນ ມີໃຫ້ແວດລ້ອມດ້ວຍຜູ້ຄົນທີ່ກໍາລັງເຄົ້າໂສກ ອ້ອນໜ່າມຮ້ອງໄໝ ໃຫ້ ຮີ່ອທະເລາກັນເວົ້າມຮັດ ຮີ່ອເຄີຍກັນເວົ້າມໂຄງຈະເປັນຜູ້ຈ່າຍຄ່າພຍບາລ ຮີ່ອຄ່າງານສປ ທ້ອງທີ່ມີພະພູທຮູບ ຮີ່ອສິ່ງສັກດີສິ່ຫຼືຕໍາມຄວາມເຂື່ອຂອງຜູ້ໄກລ໌ດ້າຍ ມີດອກໄນ້ປະຕັບປະຕາໃຫ້ຖຸແໜ່ນໜີ້ ມີກາຮສວດມານີ້ ຮີ່ອທຳສາມາຊີວ່າມັນ ຕລອດຈົນມີກາຮເປີດເທັບຮຽມທີ່ນັ້ນໄມ້ໃຫ້ເປັນກຸລ ໄມ່ພຸລູກພລ່ານ ຮີ່ອມີເສີ່ງຮບກວນ ແລ້ວນີ້ລ້ວນໜ່າຍສັງລວມບຣາຍາກາສແໜ່ງຄວາມສົງບົນ ຜົ່ງນັ້ນໄມ້ໃຫ້ຜູ້ໄກລ໌ດ້າຍເກີດສາມີ ແລະຈິຕີທີ່ສົງບົນ ເປັນກຸລ

“ความตายนี้ใช้เป็นแค่กิจกรรมของเช็ตตากัน หากยังเป็นโอกาสในการจิตวิญญาณ ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่าจิตที่สงบเป็นกุศล ไม่เพียงช่วยให้ตายอย่างไปทุกปัจจัยแล้ว ยังสามารถบำเพ็ญตถาดไปสู่สุคติ เป็นการยกระดับจิตใจให้เข้าสู่พกภูมิที่ดีกว่าเดิม ยิ่งผู้ไกลัต้ายันนั้นมีสติเต็มที่ เห็นโทษของความติดยึดในสังขารหรือความสำคัญมั่นหมายในตัวตน จนสามารถละวางได้อย่างสันติ คงจะเป็นความวินิจฉัยหลุดพ้นคือบัพพกานได้ทันที”

ความตายนี้ใช้เป็นแค่กิจกรรมของเช็ตตากัน หากยังเป็นโอกาสในทางจิตวิญญาณ ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่าจิตที่สงบเป็นกุศล ไม่เพียงช่วยให้ตายอย่างไปทุกปัจจัยแล้ว ยังสามารถบำเพ็ญตถาดไปสู่สุคติ เป็นการยกระดับจิตใจให้เข้าสู่พกภูมิที่ดีกว่าเดิม ยิ่งผู้ไกลัต้ายันนั้นมีสติเต็มที่ เห็นโทษของความติดยึดในสังขารหรือความสำคัญมั่นหมายในตัวตน จนสามารถละวางได้อย่างสันติ คงจะเป็นความวินิจฉัยหลุดพ้นคือบัพพกานได้ทันที

ดังพระสาวกหลายท่านได้กระทำไว้เป็นแบบอย่างนับเป็นตัวอย่างที่ชี้ว่าความตายนี้สามารถเป็นปัจจัยให้เกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณอย่างถึงที่สุดได้ด้วยเหตุนี้เราจึงสมควรที่จะเตรียมตัวรับความตายนี้ เมื่อไหร่ก็ตามที่ยังมีเวลาอยู่ หันนี้เพื่อใช้ความตายนี้เป็นโอกาสในทางจิตวิญญาณ ไม่ปล่อยให้ความตายนี้เป็นเช็ตติไปสู่วิกฤตหรือความแตกตัว เท่านั้น

“เอนกบันสนุนกุ่มเสปียธรรม และ “จดหมายข่าวเสปียธรรม” จากครรภ์ชาติและภารกิจที่กำเนิด...”

๑. แนะนำสมาชิกใหม่ ท่านละ ๓ ราย โดยถ่ายเอกสารใบสมัครจากในเล่ม แล้วช่วยหาสมาชิก หรือส่งรายชื่อผู้ที่ท่านเห็นว่าควรติดต่อมา�ังฝ่ายสมาชิก “จดหมายข่าวเสปียธรรม”

๒. สั่งซื้อ “จดหมายข่าวเสปียธรรม” ในราคาละ ๔๐% ไปจำหน่ายหรือแจกจ่ายในโอกาสต่าง ๆ

๓. ติดต่องโนซนา หรือช่วยหาโนซนา เพื่อสนับสนุน “จดหมายข่าวเสปียธรรม”

๔. ร่วมตั้งกองทุนเพื่อการจัดพิมพ์ “จดหมายข่าวเสปียธรรม” กองทุนละ ๑,๐๐๐ บาท โดยทางกองบรรณาธิการจะจัดหนังสือตอบแทนให้ท่านในมูลค่าเท่ากัน (ตามราคากปก)

๕. ร่วมบริจาค (ห้องหมอดหรือสมทบบางส่วน) เพื่อสนับสนุนจัดกิจกรรม เสวนา – อภิปราย ของกลุ่มเสปียธรรม กิจกรรมละ ๑๕,๐๐๐ บาท

๖. ร่วมบริจาค (ห้องหมอดหรือสมทบบางส่วน) เพื่อสนับสนุนจัดการอบรมให้กับพระภิกษุ – แม่คี กิจกรรมละ ๒๕,๐๐๐ บาท

๗. บริจาคเข้า “กองทุนเสปียธรรม” ตามกำลังศรัทธา

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่
ฝ่ายประสานงานกลุ่มเสปียธรรม
โทร. ๐๖-๘๕๗๕๑๕๖, ๐๙-๘๖๓๑๑๑๙
อีเมล : seki@skyd.org

ส. ศิริกษ์

บรรยายที่ศูนย์อบรมงานอภิบาล บ้านผู้หัวหน้า อ. สามพราวน จ. นครปฐม
ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๔๖ ตามคำเชิญของเจ้าคณานักภาควิชานิตเสียน

ความตาย และ

การปฏิบัติต่อพยุงกีกำลังสับใจในวัฒนธรรมไทย

ความหมายของความตาย

การปฏิบัติต่อพยุงกีกำลังสับใจในวัฒนธรรมไทย

ตลอดจนความเข้าใจของคนไทย

เกี่ยวกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพยุงกีกำลังสับใจ

การแสดงบรรยายตามหัวข้อที่กำหนด จำกัดองเปลี่ยนข้อ ๆ คือ

(๑) ความหมายของความตาย

(๒) การปฏิบัติต่อผู้ที่กำลังสิ้นใจในวัฒนธรรมไทย

และ (๓) ความเข้าใจของคนไทยเกี่ยวกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่กำลังสิ้นใจ

ข้าพเจ้าคงพูดแทนคนไทยทั้งหมดไม่ได้ หากพูดได้ในเรื่องของพุทธศาสนาคนไทย ที่พอกจะมีความรู้และประสบการณ์อยู่บ้าง ดังจะขอบรรยายไปตามลำดับดังนี้

๑

ความหมายของคำปฏิเสธ

ตามดำเนินทางพุทธศาสนากล่าวไว้ชัดเจนว่า เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะนั้น ต้องพระประเสริฐจะ เอาชนะความทุกข์ ที่มีความแก่ ความเจ็บ และ ความตายเป็นประเด็นที่สำคัญ นอกเหนือไปจาก การพลัดพรากไปจากของรักก็เป็นทุกข์ เมื่อยกับ สิ่งซึ่งไม่รัก ไม่เพียงประเสริฐก็เป็นทุกข์ โดยที่พุทธศาสนาเชื่อว่า การอุบกาวของสิทธัตถะ ที่ทิ้ง ความเป็นเจ้าชายอันหรูหราและฟุ่งเฟือ ออกราไปเป็น พระสมณโคดม ผู้ไม่ต้องการความสุขต่อของ นักบวชที่ทราบภัยทั้งหลายนั้น พระองค์ทรง คำนับสภาระของความไม่ด้วย หรือความเป็นอมตะ คือทรงตื่นขึ้นจากการครอบงำ และการติดยึดต่าง ๆ ในทางความโลภ โกรธ หลง จนทรงปราชจากความ เห็นแก่ตัวอย่างสิ้นเชิง นี้แล้วคือความเป็นพุทธะ หรือ ความตื่น ที่ปราชจากความกลัว ไม่ว่าจะกลัวแก่ กลัวเจ็บ กลัวตาย หรือความกลัวอย่างอื่น ๆ เช่น กลัวว่าจะไม่มีคนยอมรับ กลัวจะไม่ได้รับความ สำเร็จในชีวิต กลัวความโศกเดียวเดียวตาย กลัว ความเหงา ฯลฯ ซึ่งล้วนพอกพูนกับความเห็นแก่ตัว อยู่ด้วยกันทั้งนั้น

ในศาสนาพุทธใช้คำว่า มาก ว่าเป็นประหนึ่ง ตัวเครื่องที่คายขัดขวางความเจริญของงานในทาง สติปัญญา มากมักมาซักชวนให้หลงใหลได้ปล้มไป กับลาภ ยศ สุข สรรเสริญต่าง ๆ ในทางโลก แท้ที่ จริง มาก คำนี้ กับ มรณะ ความตาย เป็นไฟพญานก พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า มากย่อมมองไม่เห็นผู้ที่ ไม่กลัวตาย

ท่านอาจารย์พุทธทาสมักสอนศิษยานุศิษย์อยู่ เสมอให้รู้จักตายเสียแต่ก่อนตาย กล่าวคือความ ตายไม่ได้หมายความเพียงว่าเป็นเวลาที่เราสิ้นใจ หรือสิ้นอายุขัย หรือหมดลมหายใจ นั่นเป็นเพียง

กระบวนการรออย่างหนึ่งในทางธรรมชาติ แต่ถ้าเรา รู้จักฝึกปรือให้มีความตื่น อย่างรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ เนื่องนิตย์ จนไม่ติดยึดในความเป็นเรา เป็นเขา เป็น ภู เป็นเมือง หากเข้าใจซึ่งถึงความเป็นอิทปัจจยตา คือความโงย ใจถึงกันและกันอย่างปราชจากอัตตา นี่เท่ากับว่าเราตัวภูให้ตายเสียได้แล้ว เมื่อหมด ความเห็นแก่ตัว เราเก็บกับว่าเราตายแล้วในทาง ตัวตน ภู มึง หากเราดำรงสติอยู่อย่างรู้ตัวทั่วพร้อม เพื่อจะรับใช้สรรพสัตว์ เท่าที่ชีวิตรื่อลงปราโนยัง ดำรงอยู่ ตัวตนหมดไปแล้ว มีแต่ความต่อเนื่องใน ทางธรรมชาติ ที่ผู้ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว ยอมสามารถเติม เปี่ยมไปได้ด้วยความกรุณาหรือความรัก พร้อม ๆ ไปกับปัญญา หรือความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและอย่าง เป็นองค์รวม ถึงสภาระสัตย์ที่แท้ ที่เป็นตตตา หรือ ความเป็นเช่นนั้นเอง

ผู้ที่เข้าถึงสภาระดังกล่าว ศัพท์ในทางพุทธ- ศาสนาเรียกว่า ตถาคต ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียก พระพุทธเจ้า ผู้เข้าถึงความดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง ดังพระสมณโคดม สัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตายเสีย สนิทจากความเป็นเจ้ายศสิทธิ์ตั้งแต่เมื่อวันตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เมื่อพระชนม์ได้ ๓๕ พรรษา หากได้แสดงสังสอนเวไนยนิกรต่อไปอีก ๔๕ พรรษา ก่อนจะแสดงดับขันคงวนิพพาน

สำหรับผู้ที่ไม่ได้ตื่นอย่างเต็มที่ จนถึงขั้น นิพพาน ตายแล้วก็ย่อมเกิดอีก เป็นวภูภูษานารอย่าง ไม่รู้จักจบสิ้น โดยจะไปเกิดดีกว่าหนึ่งหรือสอง ขั้นอยู่ กับคุลกรรมหรืออคุลกรรม ที่ได้กระทำมาเมื่อยัง มีชีวิตอยู่

อนึ่ง ผู้ที่มีสติ คือ กำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลาย อย่างรู้เห็นตามความเป็นจริงอยู่เนื่องนิตย์ ทั้งยัง ประกอบไปด้วยสัมปัญญา คือความรู้ตัวทั่วพร้อม อย่างชัดเจน ยอมอาจกำหนดได้ว่าจะตายเมื่อไร และจะเกิดเมื่อไร ที่ได้ทั้งนี้เพียงเพื่อรับใช้สรรพสัตว์ ด้วยโพธิสัตวธรรมบำรุง โดยไม่นหวังที่จะเกิดใหม่

ด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง ดังทางธิเบตถือว่า พระไลตามะองค์ปัจจุบัน ได้กลับชาติตามเกิดในสถานะประมุขของศาสนาจักรและอาณาจักรของธิเบตมาเป็นครั้งที่ ๑๔ แล้ว ดังนี้เป็นดังนี้

จะอย่างไรก็ตาม นี้เป็นเพียงเรื่องของความเชื่อ ซึ่งไม่ได้บังคับให้ใคร ๆ ต้องเชื่อตาม และความเชื่อ ดังกล่าวให้คุณก็ได้ ให้ไทยก็ได้ พร้อมกันนั้น ตามแนวทางธรรมปฏิบัติของฝ่ายพุทธ ก็เสนอให้ใครที่สนใจในเรื่องนี้ ให้ลองปฏิบัติดู ด้วยการใช้วิธีง่าย ๆ โดยสมมติว่ากลางวันวันนี้ คือชีวิตนี้ ตอนนอนหลับ คือความตาย ระหว่างที่หลับและฝันนั้น ถือได้ว่าเป็น ขันตรภาพ หรือสภาวะระหว่างตายกับเกิด พอดีนี้ขึ้น ในวันใหม่ ก็ถือได้ว่าเป็นการเกิดใหม่ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติ ธรรม อาจเจริญสติและสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน จนกำหนดความฝันได้ และกำหนดได้ว่าตอนนี้ขึ้นมา จะมีหัศคนคติที่ดีขึ้น เพื่อประกอบกุศลจรรยา ได้ยิ่ง ๆ ขึ้น หากทำได้ในวันนี้แล้วคืนหนึ่ง ขึ้นได้ ก็ทำได้ในตอนตายหรือใกล้ตาย กับตอนเกิดขึ้นนั้น

ที่ว่ามานั้น เจ้าจะอยู่กับการตายแล้วกลับมา เกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งตามปกติแล้วยากลำบากมิใช่น้อย โดยทั่ว ๆ ไป ถ้าไม่ได้ปฏิบัติธรรมอย่างถึง ขนาด ย่อมไม่อาจกำหนดได้ว่าตายแล้วจะไปเกิด เป็นอะไร ขึ้นอยู่กับกุศลหรืออกุศล ซึ่งได้ประพฤติ ปฏิบัติตามในชีวิต ความข้อนี้ พญาลิไทยแห่งกรุง-สุโขทัยได้เขียนอธิบายตามคัมภีร์ของฝ่ายพุทธ-ศาสนาไว้แล้วในเรื่อง ไดรภูมิพระร่วง หรือ เทภูมิกา ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญสุดของไทยตลอดมาจนถึง วิชากลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นอย่างน้อย

ภาพหรือภูมิทั้งสามนี้ได้แก่

(๑) **กามภาพ** ของสัตว์ ผู้ยังด้วยการคุณ ได้แก่ อบาย ๔ (คือ นรก เปรต อสุրกาย และเดรัจฉาน) มนุษย์โลก ๑ และกามวรรษาร็ ๖ (จาตุมหา-ราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และ ปรนิมิตาสวัตตี)

(๒) **รูปภาพ** ของสัตว์ที่เจริญสามารถเข้าถึง รูป凡人 ได้แก่ รูปพรหมทั้ง ๑๖

(๓) **อรูปภาพ** ของสัตว์ผู้เข้าถึงอรูป凡人 ได้แก่ อรูปพรหม ๔

พุทธศาสนาถือว่าสัตว์ในภาพทั้งสามนี้ก็ล้วนถึง ความตายได้ด้วยกันทั้งนั้น แม้พรหมก็หมดความ เป็นพรหมได้ เช่นเทวดาหมดความเป็นเทพ และ มุนชย์ ตลอดจนสัตว์นราก็หมดสภาพนั้น ๆ ได้ เช่นกัน จะไปเกิดใหม่ให้ดีกว่าเก่าหรือเจกว่าเก่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างหลายประการ

ที่กล่าวมานั้น เป็นทฤษฎีในทางพุทธศาสนาที่ มีคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่เข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน และผู้ที่เข้าใจได้อย่างแท้จริง ต้องปฏิบัติ ธรรมในทางจิตสิกขา คือไม่ใช้แต่ความเข้าใจใน ทางหัวสมอง หรือติดยึดในตัวคัมภีร์เท่านั้น หาก ต้องเปิดหัวใจให้กว้างอย่างเจริญสติให้ตื่นจากความ เห็นแก่ตัวได้มากเท่าไร จึงจะลดอคติที่ครอบงำ ตนเองได้มากเท่านั้น แล้วจึงจะเหลือความวิเศษ มหาศจรรย์ อย่างสลับซับซ้อนของชีวิต ที่มีรั้สยันนัย ในทาง Mysticism อันล้ำลึก ยิ่งคนสมัยนี้ด้วยแล้ว ถูกวิทยาศาสตร์กระแสหลัก และเทคโนโลยีอันทัน สมัยต่าง ๆ ประหัตประหารความเชื่อดังเดิม จน ทำลายความศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ไปอย่างน่าเสียดาย มนุษย์ก็เลยกลายไปเป็นเครื่องยนต์กลไก นับถือ วัตถุ อำนาจ เงินตรา ยิ่งกว่าสิ่งอันประเสริฐสุด ซึ่งไปพ้นโลกมนุษย์อย่างสูงส่งดีงาม จนไม่อาจ สามารถนิยามได้ตามภาษาคน ซึ่งในทางพุทธ- ศาสนาใช้คำว่าโลภุตระ

สำหรับพุทธศาสนานิกชนคนธรรมดา ๆ นั้น มุ่ง ที่วิถีชีวิตในสามระดับคือ

(๑) **ทิภูนอัมมิกัตตะ** ประโยชน์สุขในชาตินี้ ชีวิตนี้หรือในปัจจุบันนี้

(๒) **สัมประยิกัตตะ** ประโยชน์สุขสำหรับชาติ หน้า หลังจากเด็กภายในทำลายขันธ์หรือตายไปแล้ว

๓) ปรัมพตตะ ประโยชน์สูงสุด คือความดับ-สันนิพากองทุกข์ทั้งปวง โดยไม่จำต้องเรียนรู้ว่ายาดายเกิดอีกต่อไป

ทั้งสามประการนี้ มีคำสอนเป็นแนวทางให้ประพฤติปฏิบัติได้เป็นขั้น ๆ

๗ การปฏิบัติ ต่อผู้ที่กำลังสืบสานในวัฒนธรรมไทย

สำหรับคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกนั้น ย่อมประพฤติด้วยทานศีล ภารนา เป็นแนวทางของ การปฏิบัติ

ทาน คือ การให้

(๑) ให้วัตถุสิ่งของ ดังแต่ให้ส่วนเกิน จนให้สิ่งซึ่งเรารักและหวังแห่งอย่างที่สุด เพื่อเอาชนะความเห็นแก่ตัว เพราะพุทธศาสนาแนะนำแนวทางเพื่อแปรความโลภให้เป็นทาน

(๒) ให้สัจจะ ให้ความรู้ที่เป็นจริง โดยเฉพาะกิจในสังคมที่เต็มไปด้วยความโกรธ ตอบแหลก กิ่งดิบกิ่ง ดิ กิงจิง กิงเท็จ แม่ญี่พุดว่าชาสัตย์จะเดือดร้อนเพียงใด ก็พึงให้รวมเป็นทาน ซึ่งสูงส่งกว่าอาชญากรรม

(๓) อกัยทาน เอาความกลัวออกไปจากตัวตน จนอาจเข้าถึงความไม่กลัว มีนัยได้ว่าเป็นการกระทำที่สูงสุดสำหรับชีวิตมนุษย์ และนี่ก็คือการเอาชนะความด้วยนั้นเอง

ศีล คือ การประพฤติปฏิบัติที่ไม่เอาเบรียบ ตนเองและผู้อื่น ซึ่งพูดง่าย แต่ทำยาก

ภารนา คือ การทำใจให้สงบ ให้สะอาด ให้ส่วน เพื่อรู้สึกว่า ความประพฤติเช่นไรคือการเอาเบรียบหรือไม่เอาเบรียบ เพราะบ่อยครั้ง เราเชื่อว่า เรายังให้ผู้อื่นทั้ง ๆ ที่เราเอาเบรียบเขายังคงสร้างทางสังคมอันอยู่ด้วยกันและรุนแรงก์เปิดโอกาสให้คนรวยเอาเบรียบคนจน คนมีอำนาจเอาเบรียบ

คนไร้อำนาจ อาย่างมักจะไม่รู้ตัว ดังผู้ชายที่เอาเบรียบผู้หญิง ครูที่เอาเบรียบศิษย์ แม้จันพระที่เอาเบรียบพระรา瓦สฯ ฯลฯ นั้นเอง จำเพาะภารนาที่นำจิตใจไปถึงความไม่เห็นแก่ตัวเท่านั้น ที่ทานและศีลจึงจะบรรลุที่จริง ๆ หากไม่ภารนา ก็เป็นโทษได้ เช่นกัน

ในวัฒนธรรมไทยพุทธนั้น ผู้ปฏิบัติธรรม ทั้งทางทาน ศีล และภารนา อาย่างมีสติและสัมปัจ्ञะอยู่เสมอ ย่อมรู้ตัวเองว่าจะสิ้นใจเมื่อไร ในประสบการณ์ของข้าพเจ้านั้นเคยรู้จักชุมชน เชิดช่องป่าสะไภ้ ซึ่งเป็นคนรุ่นเดียวกับสมเด็จพระพุฒาจารย์(นาม พุทธสิง) วัดหนองคราม ท่านผู้นี้เป็นคนหนึ่งที่ชาวสวนหากไม่ติดยึดในสมบัติ วัสดุ ให้ทานและรักษาศีลอยู่เนื่องนิตย์กับภารนา เป็นอาจินต์ พอกถึงเวลาจะตาย ท่านเรียกญาติ ครอบครัว แล้วท่านก็จริงๆ อาบป่านสติจนสิ้นลมป่าيان นี้ไม่ใช่ตัวอย่างเดียว ตัวอย่างเช่นนี้มีมากในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรม

สาทิศ ภูมิ บรรณาธิการนิตยสาร Resurgence ที่อังกฤษ และเป็นผู้ก่อตั้ง Schumacher College ที่ประเทศนั้น เยี่ยนลาไว้ว่า มาตรฐานของเขานี้คือเป็นคนถือศาสนาชินะ ซึ่งใกล้เคียงกับพุทธศาสนามาก เครือข่ายว่าถึงอายุขัยแล้ว ก็ถูกฆ่าตี มีตระ แล้วเริ่มอดอาหาร จนตายจากไปอย่างไม่ทราบ และไม่มีโรคภัยไข้เจ็บใด ๆ

ที่สวนโมกข์ ก็มีอุบัติการท่านหนึ่ง ซึ่งแทนไม่มีโรคร้าย หากปฏิบัติธรรมอยู่ที่นั่นนานนาน ครั้นถึงกาลวารสาร ก็บอกคนให้ไปเรียนท่านอาจารย์พุทธทาส ให้มาดูการตายของท่าน ซึ่งภารนาด้วยการดินลงหอยโดยรู้ตัวทั้งหมด จนหมดลมไป

ที่ว่ามานั้นเป็นเรื่องของคนธรรมชาติสัมัญญา ในกรณีของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน อาย่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ นั้น เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) แต่เมื่อยังเป็นพระยาบุรุษยรัตน-

ราษฎรบ้านพ ได้จดหมายรายละเอียดวาระที่สุดของพระองค์ท่านนี้ไว้อ่านนำสำเนียก ดังนี้

ครั้นเวลา ๒ ทุ่ม ๖ นาที จึงรับสั่งเรียก พระยาบุรุษย์ว่าพ่อเพียงฯ เอาโถมารองเปาให้พ่อที่พระยาบุรุษย์จึงเชิญให้พระบังคนขึ้นไปบนพระแท่นภายในลงพระบังคนเบาแล้วก็ทรงพลิกพระองค์ไปข้างทิศตะวันออก รับสั่งว่าจะตามเดี่ยวนี้แล้ว แล้วพลิกพระองค์หันพระพักตร์ไปข้างทิศตะวันตก รับสั่งบอกอีกว่าจะตามเดี่ยวนี้แล้ว ทรงทราบว่า อรหังสัมมาสัมพุทธิ ทรงอัดนิ่งไป แล้วผ่อนอัสสาสะบัสสานะ เป็นคราวๆ ยَا วَ แล้วผ่อนสันเข้าทีละน้อยๆ ทางพระสูรเสียงมีสำเนียงดังนี้ ทุกครั้ง สันเข้า เสียงโธ กับบาลลงทุกที ตลอดไปจนยามหนึ่งจึงดังครอกรabe ฯ พอระฆังบันหอทัศนีย์ยาม ๑ นาที พระอธิษฐานที่ทรงบรรยายเมื่อวันพระพุทธไสยาศน์ พระสิริร่วงกาวยและพระหัตถ์พระบาทจะได้ให้หัวติงกระดิกกระเตี้ยนเมื่อสามัญชนหั้งปวงนั้นมาได้ ในขณะนั้นมีหมอกคลุ่มมัวเข้าในพระที่นั่งทั่วไป พระเจ้าลูกເຂອแผลท่านข้างในที่ห้องล้อมอยู่นั้น สงบสงัดเงียบ ไปจนยามเศษ พระยาบุรุษย์ จึงกราบทูลพระเจ้าลูกເຂອแผลบอกท่านข้างในว่าพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสวัสดิ์แล้ว

ที่ว่ามานี้ เป็นเรื่องของผู้ปฏิบัติธรรม ยอมตามอย่างมีสติ และไม่ได้เอียถึงพระสงฆ์องค์เจ้า เอาเลย แต่สำหรับคนธรรมชาติที่อ่อนทางด้านทาน ศีล ภารนาแล้วไหร่ เมื่อเวลาใกล้ตายตามวัฒนธรรมไทยโดยทั่วๆ ไปจะใช้ ๒ วิธีคือ

(๑) บอกพระอรหัง คือให้คนใกล้ตายได้ยินถ้อยคำอันวิเศษสุดในทางพุทธศาสนา เพาะขอรังสีนามาสัมพุทธะ หมายถึง พระบรมศาสดาผู้ทรงดกิเลสแล้วโดยสิ้นเชิง นำไปสู่หมายถึงพระอธิษฐานกซึ่งได้เข้าถึงความดับทุกข์ตามรอยพระพุทธบาท

ถ้าผู้ใกล้ตายได้ยินถ้อยคำเหล่านี้ จนน้อมน้ำใจเข้ามาไว้ในใจ จิตย์อ่อนเป็นสุคติ แม้เคยทำบาปกรรมมาเกล้ายาจากไปก็ย่อมไปในทางของสุคติได้ เพราะอำนาจของพระพุทธคุณหรือพระสังฆคุณ (พระธรรมคุณอาจเป็นนามธรรมมากเกินไปสำหรับคนธรรมชาติสามัญ)

(๒) ให้เอกอကบัวไปใส่มือผู้ใกล้ตาย แล้วกราบชีบข้างๆ หู อย่างดังๆ ว่า ฝากเอกอคบัวไปบูชาพระจุฬามณีเจดีย์ เพราชาวดุษฐเชื่อว่า เมื่อพระมหาสัตว์ตั้ดพระมาลี ตอนออกจากรุงกบลพัสดุ เพื่อทรงเศศเป็นบรรพชิตนั้น พระอินทร์รับเอกสารเส้นพระเกศา ที่เรียกกันว่าพระจุฬามณีไปก่อเป็นพระเดียวไว้บนดาวดึงส์สรวรค์ ถ้าผู้ตายไม่ได้ทำบุญไว้เพียงพอ ย่อมขึ้นไปไม่ถึงสรวรค์ขึ้นนั้น แต่พระรับปากไว้ในใจกับคนที่เขาฝากเอกอคบัวไปบูชาพระ จึงต้องแข็งใจตะเกียกตะกายขึ้นบันไดสรวรค์ไปจนได้ให้ว่องค์พระอย่างสมใจ คือคนเป็นใช่ Kubayay ให้คนตายได้ขึ้นสรวรค์นั้นเอง

ที่ญี่ปุ่น พุทธศาสนาสิบส่วนใหญ่มากไม่ได้ปฏิบัติธรรม หากสังกัดในนิกายชินมากกว่านิกายอื่นๆ ทางนิกายนี้เน้นให้ആaruพราอมิตพุทธมาตั้งไว้ให้คนใกล้ตายได้เห็น เพื่อจิตจะได้น้อมนำไปที่พระพุทธานุภาพ แล้วจะได้ไปเกิดในแดนสุขาวดีของพระอมิตพุทธ

สำหรับไทยเรา วิธีทั้งสองที่กล่าวมานี้ ดูจะใช้กันแพร่หลายในหมู่ชาวพุทธที่เป็นชาวบ้าน ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมนั้น ไม่ต้องการให้ครอบครองพระหั้งหรือให้ใครเออกอกบัวมาใส่มือแล้วมาระชีบกระชาบสั่งความ เพาะท่านนั้นๆ ต้องการความสงบ ต้องการเจริญสติ ความเงียบจะช่วยได้มาก

ในการนี้ที่ไม่ต้องการความเงียบ การที่ผู้ใกล้ตายได้ยินเสียงสาดมนต์ก็ถือว่าเป็นการช่วยให้ผู้ใกล้ตายได้เกิดครั้หและความเชื่อ ปลាមความเลื่อมใส ในพระวัตนธรรม เป็นการบูทางไปสู่สุคติได้

แม้ผู้ไกลัต้ายจะไม่เข้าใจความหมายของบทสวด เลยก็ตาม แต่ที่นิมนต์พระมาสวดนั้น มักนิยมสวด พโซมังคปริตร์ ทั้ง ๆ ที่ข้อความในบทสวดนี้ ช่วยให้ผู้ที่ได้ฟังและรู้ความหมาย เจริญสติตามไปด้วย ยอมเข้าชนะความป่วยไข้และความตายเสียได้ ก็ตาม

ไม่ว่ากรณีใด ๆ วัฒนธรรมทางฝ่ายพุทธเสนอ ไม่ให้ร้องไห้ฟูมฟายแสดงความเสียอกเสียใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ไกลัต้ายเกิดความหลุดหลงจนตั้งสติไม่ได้ หรือถ้ากรอขึ้นชื่อนามาในตอนไกลัต้าย อาจไปเกิดในอบายภูมิได้ง่าย

แม้ตายแล้ว คนรอบข้างก็ควรเจริญสติ แต่ เมตตาให้ผู้ตาย หรือแม่เมตตาไปปังสรรสัตว์

เป็นที่น่าเสียใจว่าวัฒนธรรมดังกล่าวนั้น ยังคงแย่งคลอนแคลนลงไปมากแล้ว เพราะคนไทยสมัยนี้ไม่ตายที่บ้าน หากไปตายในโรงพยาบาลอย่างผ่องชีวะบางที่มีสายร้อยโยงระยงต่าง ๆ ยังการปั๊มหัวใจ ฯลฯ และบางแห่งก็ห้ามญาติเข้าไปในห้องของผู้ป่วย โดยเฉพาะก็ห้อง ICU โดยที่ทั้งหมดนี้เป็นโภษ กับผู้ตายทั้งนั้น

น่ายินดีที่คนสมัยใหม่ที่ปฏิเสธวัฒนธรรม กระแสหลักของตะวันตกได้หันมาหากกระบวนการไกลัต้าย และการเตรียมตัวตายอย่างริบेटกันยิ่ง ๆ ขึ้น แม้นี่จะไม่ใช่เพื่อเพเดิมของวัฒนธรรมไทย แต่ก็มีความไกลัต้ายกันทางความเป็นพุทธ จนหนังสือประเทชนี้มีติพิมพ์ออกมากมาย ทั้งทุกที่ เริ่มแต่ที่ข้าพเจ้าแปลและเรียงข้อ เตรียมตัวตายอย่าง มีสติ และก็มีเรื่องอื่น ๆ อีกมาก ดังข้าพเจ้าได้ทำบัญชีไว้ท้ายปาร్వัสดานี้ เพื่อแจกท่านที่สนใจ

อนึ่ง ทางมหาayan มีอนาคตเป็นทิกฤตุ ที่ใช้อ่านให้คนป่วยฟังอย่างน่า尼ยมอย่างยิ่ง แม้นี่จะยังไม่ได้อยู่ในวัฒนธรรมไทย หากข้าพเจ้าได้แปล พราศูตรนั้นเป็นไทยแล้ว อยู่ในเรื่อง พิธีกรรมสำหรับพุทธศาสนาไว้ร่วมสมัย กล่าวโดยย่อ พระสูตรนี้เล่า

เรื่องว่า พระสารีบุตรและพระอานันท์ ได้ไปเยี่ยมท่านคุบาสก่อนถึงปีณฑิกะ ซึ่งกำลังเจ็บป่วยดึงอาการไกลัต้ายอยู่แล้ว พระภเรสสอนท่านอนาคต ปีณฑิกะให้สำรวจใจ ระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสัมมาว่าเป็นที่พึงอันสูงสุดอย่างไม่มีอะไรยิ่งไปกว่า ถ้าตายไปตอนนี้ ก็จะได้ไปเกิดบนสวรรค์ ถ้ายังคงมีสติอยู่ ให้ภาวนาต่อไปในความเป็นอนัตตา ว่าตาไม่ใช่ตัวเรา หูไม่ใช่ตัวเรา จมูกไม่ใช่ตัวเรา ลิ้นไม่ใช่ตัวเรา ร่างกายไม่ใช่ตัวเรา ใจไม่ใช่ตัวเรา ฯลฯ เพื่อปล่อยวางอย่างไม่ติดยึด โดยมีรายละเอียดเป็นข้อ ๆ อย่างน่าสนใจ ทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้ป่วยเจริญสติตามไปได้ เพื่อเกิดการปล่อยวาง จนเข้าได้ถึงความจริงที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะเหตุ และปัจจัย ทุกสิ่งที่เป็นอยู่ มีธรรมชาติที่ไม่เกิดและไม่ตาย ที่จะไม่มาและไม่ไป เมื่อตายเกิดขึ้น มันก็สักแต่เกิด มันไม่ได้มาจากไหนเลย เมื่อตายดับ มันก็สักแต่ดับ มันไม่ได้หายไปไหนเลย ไม่ใช่ว่าไม่มีตา ก่อนตายจะเกิดขึ้น และก็ไม่ใช่ว่าตาไม่อยู่ เมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น เพราะเหตุต่าง ๆ รวมตัวกัน เมื่อเหตุและปัจจัยพร้อม ตายเกิดขึ้น เมื่อเหตุและปัจจัยไม่พร้อม ตายก็ปลาสนาการไป และก็เป็นเช่นนี้เมื่อมองกันกับหู จมูก ลิ้น กายและใจ ดังเช่นกับที่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และความคิด ตลอดจนการเห็น การได้ยิน การรับรู้ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ฯลฯ ไม่มีอะไรเลยที่จะเรียกได้ว่าเป็นตัวตนของเรา หรือถือได้ว่าเป็นบุคคล เป็นอาตมัน เพราะอวิชชาปิดบังไม่ให้เห็นสัจจะ เมื่อมีอวิชชา ย่อมมีแรงกระตุ้นที่ผิด ย่อมมีการรับรู้ที่ผิด เมื่อมีการรับรู้ที่ผิด ย่อมมีการรับรู้และผู้รับรู้ เมื่อมีผู้รับรู้และการรับรู้ ย่อมมีข้อแตกต่างระหว่างอายุตันะทั้ง ๖ เมื่อมีข้อแตกต่างระหว่างอายุตันะทั้ง ๖ ย่อมมีการสัมผัส สัมผัสก่อให้เกิดความรู้สึก ความรู้สึกก่อให้เกิดความกระหาย ความกระหายก่อให้เกิดความติดยึด การติดยึดก่อให้เกิด

การมีการเป็นหรือการแปรสภาพเป็นโน่นเป็นนี่ การแปรสภาพก่อให้เกิดการเกิด การตาย และความทุกข์ต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ท่านอนาคตปัณฑิกะ ได้ภารណตามคำสอน ดังกล่าว จนรู้แจ้งว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นก็ เพราะเหตุและปัจจัย ไม่มีอะไรเป็นตัวตน การภารណดังนี้เรียกว่า ภารนาอยู่ในศูนย์ตา นับเป็นภารภารนาอย่างสูงสุด และประเสริฐสุด

๓ ความเข้าใจของคนไทย เกี่ยวกับประเพณีที่เกี่ยวกับ ผู้ที่กำลังใกล้สิ้นใจ

แทนที่จะบรรยายตามหัวข้อที่กำหนดให้ไว้ ข้าพเจ้าขอเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงานของ ข้าพเจ้า ซึ่งมีชื่อว่าสุภาร พงศ์พุกษ์ ซึ่งเคยเป็น มะเร็งมาเมื่อหลายปีก่อน หากครอบครัวที่จะใช้วิธี การแพทย์แบบตะวันตกมารักษา ดังเพื่อนคาดลึก ของข้าพเจ้านั่นก็ปฏิบัติคล้ายเช่น เขาคนนี้ว่า เป็นบาทหลวงซึ่งໄออร์วัน อิลลิช ซึ่งเคยเขียนหนังสือ ที่ น.พ.สันต์ หัตถีรัตน์ แปลเป็นไทยแล้วเรื่อง แพทย์: เทพเจ้ากาลี อิลลิชเพิงตายจากไปเมื่อปลายปี ๒๕๔๔ โดยไม่ยอมให้แพทย์ตะวันตกรักษาเขาเลย สุภาร เชื่อว่าเธอหายจากมะเร็งได้เมื่อกว่าสามปีที่แล้ว จากการใช้อาหารสุขภาพ ตามแบบฉบับของ นายสาทิศ อินทร์กำแหง พร้อมกับการเจริญสติ และทำโยคะ เชอเขียนหนังสือขึ้นเล่นหนึ่นเมื่อว่า เมื่อขันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง แต่แล้วเมื่อปีก่อนนี้ มะเร็งกลับมาเยือนอีก เชอเก็บปฎิเสธการแพทย์ แบบตะวันตกอยู่อีกเช่นเคย เชอใช้วิธีของการและภารนา จอห์น แมกคอร์แนล ซึ่งเป็นเพื่อนชาวอังกฤษ ที่ถือตนว่าเป็นพุทธศาสนาพิกรวม ๆ กับ การเป็นคริสต์ศาสนาพิกรวมๆ ได้ไปร่วมปฏิบัติ

ธรรมกับเชอ เขามาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า เขายาวana และอดอาหารเป็นเวลา ๑๙ วัน กินแต่น้ำกับน้ำผลไม้ จนร่างกายอ่อนแอ และเหลวร่างกายก็เริ่มกินเนื้อร้ายที่เกิดจากมะเร็ง ตามปกติแล้ว ถ้าใช้ยาหรือการฉายแสงจะปราบเนื้อร้ายได้ช้าคราว แล้วมันก็จะแผ่ขยายออกอีก แต่นี่เนื้อร้ายสู้กับร่างกายที่ปราศจากยานี้ได้ จะอย่างไรก็ตาม ทั้งหมดและข้าพเจ้าเชื่อว่าพระองค์ต้องตายไม่เว้าก็ช้า แต่โดยคอมรับสภาพความตาย ไม่ต่อสู้กับมัจจุราช หากมีชีวิตอยู่ด้วยการเจริญสติ

พระอยู่ที่หาดใหญ่ ข้าพเจ้าอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้โทรศัพท์ไปแล้วเชอเมื่อปลายสิงหาคม ๒๕๔๔ ก่อน ข้าพเจ้าจะไปสอนหนังสือที่สหรัฐนิ่งภาคการศึกษา นึกว่าก่อว่าจะกลับมา พระองค์ต้องตายจากไปแล้ว ข้าพเจ้ากลับมาเมื่อไถ่ปลายธันวาคมศกนั้น พระยังอยู่อย่างมีสติ พอมกราคม ๒๕๔๖ ข้าพเจ้าก็ไปสอนที่สหรัฐอีกหนึ่งภาคการศึกษา เชื่อว่าพระองค์ต้องตายก่อนข้าพเจ้ากลับคราวนี้เป็นแน่ แต่ ข้าพเจ้ากลับมาเมื่อไถ่ปลายมีนาคม พระยังอยู่ แม้จะอ่อนเปลี่ยนไป เรายังโทรศัพท์พูดกันได้ ข้าพเจ้าถามว่าเชอต้องการอะไร เชอบอกว่า เชอดีใจที่ข้าพเจ้าห่วงใยเชอ สิ่งที่เชอต้องการคือหนังสือที่ข้าพเจ้าแปลจากที่ท่านนัก ยันห์ จันา ภาคภาษาไทยซึ่ง บ้าจุบันเป็นเวลาอันประเสริฐสุด ที่จริงเล่มนี้ ท่านอาจารย์พุทธทาสก์พูดกับพระที่ดูแลพระคุณท่านก่อนท่านจะพูดไม่ได้ว่า เล่มนี้ดีที่สุด ถ้าที่ลงทะเบียนและปฏิบัติตามนั้น ก็พอแล้ว

จอห์น แมกคอร์แนล มาจากอังกฤษอีก เพื่อยื่นภัยกับพระ ในช่วงสุดท้ายของชีวิตเชอ จอห์นเขียนรายงานการเชิญความตายของเชออย่างมีค่าอย่างนัก ต่อไปคงเป็นหนังสือเล่มสำคัญ แต่ตอนนี้ ขอให้ ข้าพเจ้าอ่านบทความของวานรานา ชินวรารณ์ ให้ท่านฟังดีกว่า บุตรข้าพเจ้าช่วยแปลมาให้จากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

พบทกับความตายอย่างมีสติ

สุภาพร พงศ์พงษ์

พูดชี้ประเด็น เมื่อวันธุรัวตัวเองเป็นมะเร็ง¹
ยังคงให้บทเรียนในการเพิ่มภัยหน้า
กับจุดสุดท้ายในเวลาระบบที่
เรื่องโดย วาสนา ชินวรากรณ์

ภาพร พงศ์พงษ์ไม่ใช่คนดัง และฉัน
ก็ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเพื่อนสนิทของเธอ
สิ่งเดียวที่ฉันรู้เกี่ยวกับเธอคือเธอกำลัง
จะตาย

ฉันพบเธอครั้งแรกเมื่อหกปีก่อนในสุานะ
นักเขียนเรื่องที่ฉันชื่อขอบหนาเรื่อง เรื่อง เมื่อฉัน
รู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง เป็นความทรงจำของสุภาพรใน
เวลาที่เธอใช้การรักษาทางเลือก แทนการผ่าตัด
สมัยใหม่ ในภาระจัดการกับภัยมะเร็งที่เต้านมหาย

แต่ไม่ใช่รายละเอียดของการทดลองหลากหลาย
หลาຍของเธอ ไม่ว่าจะเป็นยาสมุนไพร โยคะ
การนวด หรืออัญญาหารบำบัด ที่จับใจฉัน แต่เป็น
การเล่าอย่างตรงไปตรงมาถึงความกลัวในใจ ความ
สับสน อึดอัด และที่สุด การค้นพบตนเองและยอมรับ
“วิถีที่โลกเป็นไป” ความกล้าหาญที่เรียบง่ายเจือ
เมตตา เมื่อฉันพลิกมาถึงหน้าสุดท้ายในหนังสือของ
เธอ ฉันบอกกับตัวเองว่าสักวันต้องสัมภาษณ์ผู้หญิง
คนนี้

เวลาผ่านไป

จนเมื่อไม่กี่วันมานี้เอง หลังจากการฝึกให้ฉันที่
สวนลุมฯ เพื่อแก้ของขันคนหนึ่งแล้วเพิ่งกลับมา
จากหาดใหญ่ เธอไปทำงานแต่ได้เวลาเยี่ยมสุภาพร
ผู้ซึ่งเป็นเพื่อนแก่และอาจเป็นการเยี่ยมครั้งสุดท้าย

การเอ่ยถึงชื่อเธอครั้งต่อไปความทรงจำฉัน
สุภาพรเป็นอย่างไรบ้าง บทสุดท้ายของ เมื่อฉันรู้ว่า
ฉันเป็นมะเร็ง จบลงด้วยข้อความที่สร้างความหวัง
คือ ผลตรวจพบว่ามะเร็งของเธอบรรเทาลง

ตอนนี้ดูเหมือนมันยังไม่มีอะไรนอกจากความรู้สึกแบบเคลื่อนไหว
ไม่ได้ หายใจอย่างยากลำบาก แต่เธอยังคงปฏิเสธ
ที่จะใช้เครื่องช่วยหายใจเท่าที่จะทำได้ เพื่อบางคน
ของเธอต้องการมาก่อนแล้ว เช่น แม่ผู้ชายของเธอ
แม้จะอยากช่วยเหลือเพียงใด ก็อ่อนแอเกินกว่าจะ
ช่วยได้มากเท่าที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม สุภาพรก็ยัง
ยิ้มมอง

นี่ไม่ใช่สิ่งที่ฉันประหลาดใจ ฉันจำได้ว่าเคยคิด
เมื่อวาน เมื่อฉันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง ว่าผู้เขียนต้อง²
เป็นคนมีนิสัยอย่างมีชีวิตชีวาน เพื่อบอกคนของเธอ
(และเธอ ก็มีเพื่อนมาก) เปรียบเทียบเธอ กับคนสีส้ม
หนังสือของเธอ เมื่อฉันน้ำกัดลักษณะ เยี่ยม กระจุ่งและ
สดชื่น

สุภาพรต่อสู้ต่อสู้ต่อสู้ ระหว่างความเป็นกับความ
ตายอยู่ตลอดนี้ และญี่ปุ่นที่น่าทึ่งคนนี้ ดูเหมือนจะ
พิสูจน์ความกล้า เพื่อนอีกคนของฉัน ซึ่งก็เป็นคน
คุ้นเคยกับสุภาพรด้วย ส่งจดหมายจากจดหมาย
แมกคอร์แนล นักกิจกรรมสันติภาพ ผู้หยุดงาน
ทั้งปวงเพื่อมาดูแลเพื่อนรักคนนี้ในช่วงสุดท้าย

พลังของพร (ชื่อเล่นของสุภาพร) มีจำกัด และ
การพูดก็ใช้พลังไม่มาก แต่เธอ ก็พยายามทำ ทั้ง
รักษาตัวและติดต่ออย่างมีความหมายยิ่งกับคน
รอบข้าง แต่ละวันเธอได้ยิ้มและหัวเราะ

ส่วนหนึ่งของการพูดคุยเมื่อคืนแสดงถึงทัศนคติ
ของเธอ “จดหมาย ฉันไม่คิดเลยว่าจะเป็นแบบนี้” “เธอ
เสียใจกับการตัดสินใจของเชื้อในมี” “ไม่เคยเลย มัน
เป็นอนิจัง (ไม่เที่ยงแท้) เป็นไปได้วยดี”

ในอีกฉบับหนึ่งถูกส่งต่อถึงฉันโดยเพื่อนคนเดิม
คือ พระไพศาล วิสาโล (พระที่ดื่องค์หนึ่งที่เราอยู่มี)
ที่เพิ่งกลับจากการเยี่ยมสุภาพร เล่าถึงหม้อมหันน่วย
บรรเทารักษาของโรงพยาบาลประจำมหาวิทยาลัย
ท้องถิ่นที่สุภาพรช่วยสอนเรื่องธรรมะและการบำบัด
หมอมหันน่วยกับระดับความกระหายของจิตใจของคนไข้

ข้อมูลนี้ก็ไม่น่าแปลกใจ ในหนังสือความทรงจำของ เศรษฐาพาร์เล่าไว้เพื่อนหล่ายคนของเธอ เมื่อครั้ว่า เธอ เป็นโรคอะไร บอกเธออยู่เสมอให้เริ่ม “ปฏิบัติธรรม” ว่าลีที่คุณไทยมากใช้กับการทำสมาธิ

สุภาพรต้องทนอยู่นานกับคำแนะนำนี้

สิ่งที่กระตุ้นความสนใจของฉันคือชื่อนาน ระหว่างสิ่งที่เธอประสบในอดีตกับการดื่มน้ำครั้งใหม่ นี้ ตอนแรก มะเร็งเปิดโลกให้ให้สุภาพร เธอได้ค้นพบ สังคมแห่งมิตรภาพอีกครั้ง กลุ่มคนที่ยินดีจะสละ เวลาและความคิด เพื่อคุ้นเคยผู้หญิงตัวเล็ก ๆ แต่ กล้าหาญผู้นี้ สุภาพรเรียนว่า เธอรู้สึกขอบคุณมะเร็ง ที่ให้โอกาสเธอได้สำรวจชีวิตภายใน ได้เรียนรู้ว่าโลก ของเรานี้ไม่เคยขาดความเมตตาและความรักที่ ปราศจากเงื่อนไขในภัยภูมิมนุษย์ในธรรมชาติ

ตอนนี้จะเป็นความตาย ประดุจชีวิตที่จะเตรียม บทเรียนใหญ่ให้สุภาพรและเพื่อน ๆ เมื่อสิ้นวัน สุภาพรจะผ่านประตูไปแต่เพียงผู้เดียว แต่ก่อนจบ กิมัคจะมีการดื่มน้ำอย่างมาก บททดสอบความ ปราถนา สงสัย อะไรจะถูกค้นพบ สุภาพรเล่าใน หนังสือว่า ก่อนเชซิญหน้ากับมะเร็ง เธอเคยเชื่อว่า

เธอ มีประสบการณ์เชซิญหน้ากับความตายมา เพียงพอที่เชօสามารถเข้าชนะความกลัวสาหລັນໄດ້ อย่างง่ายดาย

“ฉันแสดงความยโสต่อสมเด็จพระมหาโพธะ- นันทะ (พระผู้ใหญ่จากเขมร) และท่านเพียงยิ่ม” สุภาพรเล่าใน เมื่อฉันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง

เมื่อท่านพระมหาโพธะยิ่ม ตาก็จะหาย เป็นเส้นเดียว แล้วกล่าวว่า “ผู้ที่พูดว่าไม่กลัวตาย ไม่รู้ว่าความตายจริง ๆ เป็นยังไง ถ้ารู้ จะไม่พูด ที่จริง ความทรมานของมนุษย์เกือบทุกคนเกิดจาก สิ่งนี้ จากการกลัวตาย” ท่านพูดต่อไปว่า

“การทำบุญเจ็ดครั้งไม่เท่าสร้างรัตแท่งเดียว การสร้างรัตเจ็ดแท่งก็ไม่เท่าภารนา (สมารถ) ครั้งเดียว และภารนาเจ็ดครั้งก็ยังไม่เท่าพิจารณาความ ตายครั้งเดียว”

มันเป็นการเดินทางไกลสำหรับสุภาพร เพื่อ ที่จะหาคำตอบต่อปริศนาของพระมหาโพธะนันทะ วิธีจะพิจารณาความตายและการตาย ที่สุดยอด คำตอบหรือไม่

หน้าสุดท้ายของ เมื่อฉันรู้ว่าตัวเองเป็นมะเร็ง

ภาคพนวก

แปลจากจดหมายเดียนของ จอห์น แมกคอร์แนล
ผู้เขียนเรื่อง *Buddhist Meditation*

๒๔/๙

สุภาพรของสุภาพรทรงตัวขึ้นหนึ่งอย่างหายใจหายลง แต่ยังไม่เท่าที่เธอคาดไว้ น้ำเสียงของเธอ มีพลังขึ้น แต่ผอมกว่ายังไม่เดือดที่จะพูดโทรศัพท์ได้ หลังจากที่เธอ ดื่มน้ำแล้วไม่สามารถเป็นระยะเวลานานๆ แล้ว เธอเริ่มที่จะรับประทานอาหารอีกครั้ง เช่นเดียวกับคนทั่วไป พรรภสีก็อีกด้วยกับสุภาพรของเธอในปัจจุบัน และอีกด้วยความผิดพลาดของผู้คนรอบข้าง ผู้รู้สึกว่า นี่เป็นสุภาพรที่ดี สภากะเพื่อนนี้เกิดขึ้นในบริบทแห่งการ

ดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ประกอบด้วยการทำสมาธิ หล่ายครั้ง และให้โอกาสผู้ที่ดูแลเธอเอาใจใส่ได้มากขึ้น และสำหรับตัวพ่อของ ช่วยให้รู้ตัวและปลดปล่อย ความโกรธ ตัวอย่างเช่น เราแบ่งปันที่จะเดือนพวง เรายังคงประทับใจอย่างน้ำเน่า ๆ และพรบล่อย่างมากขึ้น โดยกล่าวว่า “ฉันตั้งใจจะปล่อยให้มันเป็นไป”

เชื่อได้ทบทวนแต่ละบทในชีวิตของเธอ ระลึกถึง ช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษาธรรมศาสตร์ (ฉันเป็นอิสรภาพ ให้ในตอนนั้น) และเพลิดเพลินกับความทรงจำ ทั้งหล่ายในวัยเด็ก ความคิดถาวร ๆ ของเธอ ก็คือ ชีวิต ซึ่งเข้มข้น มีหลากหลาย หลากหลายที่ ผู้คนที่นำรัก มากมาย ผู้คนที่นำรักมาเยี่ยมเชื่อถ้วน และในขณะที่ พลังของพรเมียกัดอย่างยิ่ง การมาเยี่ยมแต่ละครั้งมี

สุภาพรเล่าว่าความกลัวนี้ยังคง “ไป มา ฯ ขึ้น กับเหตุและปัจจัย” แต่คราวนี้มีรู้สึกเกลียดชังความรู้สึกนี้อีกแล้ว ที่จริง การที่ความคิดหวานกลัวเกิดขึ้น คือ อะไรจะเกิดขึ้นหลังจากลมหายใจสุดท้ายเป็นเครื่องบ่งชี้ที่เป็นประกายนึงระดับสติสัมปชัญญะ ของเธอ

“มันเตือนว่าฉันใช้วิตตอนอย่างมีสติหรือไม่ หรือฉันประมาทอีกแล้ว เป็นผลให้ฉันได้เรียนรู้ที่จะทำความคุ้นเคยกับความกลัวของตัวเอง”

สุภาพรไม่ได้ดึงดัง และหลังจากที่เธอจากไป ไม่กี่ปี ความทรงจำเกี่ยวกับเธอ นออกจากผู้ที่รักเธอ จะหายไปในปอยแห่งความหลังลืม แต่วิตก่อนตายของเธอ การดีนวนเพื่อยอมรับ “ไม่ต่อสู้ภูมิ สงสาร จะยังคงจุดประกายให้ผู้คนที่หยับหนังสือ ของเธอมาอ่าน

การ “พบ” กับความตายในปีจุบันและครั้งสุดท้ายของเธอเป็นการศึกษาสำหรับเราทุกคน เราพอบใจในการดำรงอยู่ของเรารึไม่ อะไรคือสิ่งที่เราชื่นชอบที่สุด เราจะสามารถเอาสิ่งเหล่านั้นไปด้วยได้ ใหม่ อะไรคือสิ่งที่เราสามารถทิ้งไว้เพื่อโลก เพื่อ

ความหมายอย่างยิ่ง สร้างรอยยิ้ม และบางครั้งก็น้ำตาไม่ก่นที่หลังจากนั้น เธอก็ลุดเข้าสู่สามาธิ และผู้ที่ไม่เยี่ยมก์สามารถเพลิดเพลินไปกับการทำสามาธิพร้อมกับเธอไปด้วยขั้วครุ

๒๘/๙

หลายวันที่ผ่านมาพร้อมกันแล้วไปมาก ด้วยรู้สึกถึงความหนักของแขน ขาที่น้ำ และหายใจกระซิบขึ้น เรายังคงอุ่นใจ ให้กับคนที่ดังนั้นกระบอกหนึ่งที่ใช้ได้สามวันเมื่อคริ่งเดือนก่อน ถูกใช้หมดในเพียงวันเดียว

คราวก่อนผมเขียนเรื่องความอึดอัดของพร่าว่า เป็นโอกาสให้เธอปลดปล่อยความโกรธ ผิดต้องจริง ๆ

คนที่เรารัก เพื่อเพื่อนมนุษย์

นี่คือบทความสุดท้ายในหนังสือความทรงจำของเธอ “ถ้าถึงเวลาที่ฉันต้องไปเพื่อไปไม่ใบนี้จะปลิดปลิว ไม่ว่าจะด้วยมะเร็งหรือเหตุอื่นไม่ว่าชา หรือเร็ว ฉันหวังว่าฉันจะเป็นใบไม้ที่จะไม่ต้านเมื่อถึงการร่วงครั้งสุดท้าย ที่ฉันจะเป็นใบไม้ที่หลุดออกอย่างเป็นสุข”

สุภาพร พงศ์พฤกษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๐ และเพียงตัวไปเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ โดยได้ปลงศพเชือไปเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๒๐ เดือนเดียวกัน บรรภากขันสุดท้ายของเธอคือ “ฉันกำลังแสดงนิทรรศการการตายให้พากเชือดู” ขอพอกเราจงช่วยกันภารนาตามลักษณะนาของเจ้า ให้เธอได้ไปสู่สุคติภาคด้วยเทพบุตร

ที่จะบอกว่ามันเกิดขึ้นจริง ได้เกิดการพูดคุยที่ดี การขอโทษ และในส่วนของพริกคือการเปลี่ยนทัศนคติอย่างแท้จริง เป็นการเปิดใจ เธอนุ่มนวลขึ้น ดีมากที่ได้เห็น

พวกเราปกอุ้มใส่มาขึ้น และรวมตัวไว้มากขึ้นในเรื่องที่เคยรุ่มร่าม ผูกพันความอาใจใส่ในกรอบปิดประดุจ (เพื่อที่เสียงและการสั่นจะไม่กระทบกับพร) เป็นเรื่องที่ทำหาย แต่เดี่ยวๆ เป็นความเพลิดเพลิน ผุมปิดประดุจด้วยความอาใจใส่ และด้วยความรักและเมตตา ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ารักที่ได้ทำ

เราสามารถเห็นชัดถึงคุณค่าของการทำสามาธิโดยใช้ปัจจัยแห่งการตัวรัสรู้ เมื่อเวลาที่ระบบร่างกายพังทลาย และเมื่อแต่ละวันนำมาซึ่งความไม่สงบและ

เจ็บปวด พรทำสมารถผ่านสิ่งเหล่านี้ด้วยการเอาใจใส่ในลุभายใจ เครื่องน้ำเคราใจมาสู่เดี่ยวนั้นมาสู่การดื่มนร ของร่างกายในขณะนั้น เออสังเกตการอาการเป็นจุดศูนย์กลาง (ยึดติดหรือต่อต้าน) ที่อยู่ที่นั่น และทำงานร่วมไปด้วยกับการใช้ธรรมวิจัย พรพบกับสิ่งเหล่านี้ ด้วยการตระหนักรู้และปล่อยผ่านไป พลังงานบังเกิด และมักมีความสงบนิ่งบันใบหน้าที่สะท้อนความเยือกเย็นภายใน (ผัสสติ) ในช่วงเวลาที่สำคัญ เออพบกับสภาวะด้วยอุบเบกษา ปล่อยไปอย่างตามสบายกับโรคร้าย เพียงพักผ่อนในการตระหนักรู้สึกปัจจุบัน ปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปโดยไม่กีดขวาง

มีบางเวลาเมื่อเออใหญ่หาต่อการดำรงชีวิต และนำเออไปทคล่องวิธีการรักษาแบบใหม่ แต่เออก็ไม่ได้ถูกหลอก เออเข้าใจสภาพของตัวเองและงานเบื้องหน้า

สำหรับผม ประสบการณ์ร่วมนี้เป็นสิ่งน่าพิศวง และเป็นธรรมะที่ลึกซึ้งที่สุดที่ผมเคยมี พรกับผมเป็นกัลยาณมิตรกันมาหลายปี แต่ผมไม่เคยรู้สึกสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์เท่าตอนนี้มาก่อนเลย ผมไม่สามารถแสดงความขอบคุณได้มากพอ

๑/๑๐

แบบของพรเคลื่อนไปหาได้น้อยลง เออต้องให้ช่วย เมื่อเราพลิกตัวเออ ลุभายใจก็กระชั้นช้าด้วย เราใช้ออกซิเจนได้ถึงเจ็ดลิตรต่อนาที เราจึงต้องมีออกซิเจนสี่กรัมยกให้ญี่เพื่อให้แนใจว่าเพียงพอ เราพยายามจากหน้าต่าง เพื่อจะได้ให้พรยังมองเห็นสวนเล็ก ๆ ได้อีก

เช่นเดียวกับร่างกายที่ทุรุลง กระบวนการทางจิตใจสั่นสุดลงและการต่ออายุก็เริ่มขึ้น รูปแบบเดิมของภารຍ์ติดเผยแพร่ขึ้นในปัจจุบันหรือสถานการณ์ที่จำได้ ทำให้มีโอกาสที่จะฉลาดขึ้น ละเอียดมากขึ้น โดยเฉพาะให้โอกาสที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต พรรู้สึกง่ายขึ้นในการทำสมารถเป็นเวลานาน เพราะเออใจใส่กับประสบการณ์ความทรงจำในวัยเด็ก “ประหนึ่งขันอยู่ที่นั่นอีกครั้ง” “ขันสามารถเห็นขัดถึงความโลกต่อสิ่งนั้นสิ่งนี้ ขันพยายามที่จะเพ่งไปที่ลุभายใจ แต่รู้สึกอีดอัดมาก มักลืมตัวอยู่เสมอ เป็นการดีกว่าที่จะ

เพียงใจใส่กับปัจจุบัน และปล่อยวางต่อความโลก”

hely คือก่อนมีความผันเกี่ยวกับโภสและความกลัว “ขันผันว่าเคยทำร้ายผู้หญิงคนหนึ่ง เออพยาบาทและรอโอกาสที่จะทำร้ายขัน เออว่าขันจะมีปัญหาที่หน้าอกและหลัง” ขันตีความว่ามันเป็นความทรงจำกชาติที่แล้ว หรือจิตใจให้โอกาสที่จะตระหนักรู้สึกโภส (ความโกรธ – หนึ่งในสามรากร้ายแห่งการกระทำ) “โอกาสที่จะตระหนักรู้สึกโภส ขันจะได้ใจใส่เพิ่มความรัก เมตตา สวัสดิ์”

และมีความผันเกี่ยวกับการกลัวความตาย ในผัน พรทำงานกับเครื่องจักร ซึ่งเจ้ารู้ว่ามีอันตรายหลานของครอบครัว และพรเป็นห่วงหลาน เลยถูกไฟดูดตาย เมื่อรู้ด้วยใจ แต่เออใจใส่กับกระบวนการ การตาย “และเพียงแต่ฝ่ามอง ขันไม่เป็นไร” “เริ่มจากการกลัวความตาย นำไปสู่ความเออใจใส่ และจบอย่างเป็นสุข”

เราทุกคนมีขั้นทับซ้อนกันของภาพตัวตน ยึดติดตัวตน และป้องกันตัวตน บางที่มีต้นกำเนิดจากการตัดสินตัวเอง หรือการตอบตัวโดยไม่ได้คิดต่อสถานการณ์บางอย่าง หรือเพียงเป็นรูปเพิ่มมากขึ้น อุปมาดังคอมพิวเตอร์ ที่มีข้อผิดพลาดผังอยู่ในโปรแกรม แต่ละส่วนมีข้อมูลบิดเบือนและขั้นตอนคำสั่งซุ่มเง่านที่ทำงานเหลือเท่าโดยที่เราไม่รู้ ปกติเราไม่รู้ แต่บางทีเวลาทำสมารถถึงระดับหนึ่ง ทั้งหมดก็ผุดขึ้น

พรทบทวนชีวิตจากวัยเด็กขึ้นมา ทั้งเข้มข้นและเร่งด่วน ในขณะนี้ มีความจำเป็นต้องสรุปด้วยความจริง เพื่อย่อส่างน้อยได้เรียนรู้บทแห่งความโน่เขลา ถึงแม่เราไม่สามารถกลับไปทำใหม่ด้วยปัญญา รากับจิตใจต้องการมองออกถึงความกลมกลืนที่สามารถหรือที่ควร หรือที่ได้รับ และเรียนรู้จากความไม่กลมกลืนด้วยสถานะที่เป็นอยู่ต่อหนึ่ง ก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่ขยายอุปนิสัย คือ การแบ่งปันสุคหทัยแห่งปัญญา กับคนรุ่นต่อไป หรือบางสิ่งที่จะเอียดอ่อนอย่างยิ่ง ขันไม่อาจไปถึงเช่นนั้นหรือ

ขวัญข้า ศิริรักษ์ แปล

การช่วยเหลือทาง จิตใจ แก่ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

W
B

ป่วยระยะสุดท้ายนอกจากจะต้องเผชิญกับความทุกข์ทางกายแล้ว ยังมีความทุกข์ทางใจอีกด้วย ความทุกข์ประการหลักนี้ย่อมส่งผลให้อาการทางกายทรุดลง และไม่สนใจตอบต่อการรักษาหรือเยียวยาทางกาย อีกทั้งในท้ายที่สุดแล้วย่อมไม่อยากทำให้ผู้ป่วยจากไปอย่างสงบได้

การจากไปอย่างสงบ โดยไม่ทุรนทุรายหรือทุกข์ทรมานอย่างน้อยในทางจิตใจนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ป่วย อันที่จริงแล้วต้องถือว่าความสงบในภาวะสุดท้ายของชีวิตเป็นสิ่งมีค่าสูงสุดประการสุดท้ายที่มนุษย์ทุกคนควรจะได้ประสบก่อนลากโกลกนี้ไป ประสบการณ์ดังกล่าวมิใช่เรื่องสุดวิสัยสำหรับบุคคลโดย มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะเผชิญกับความตายอย่างสงบ หากมีการฝึกฝนมาดีพอหรือได้รับการตระเตรียมซ่วยเหลือจากกัลยาณมิตร

ผู้อยู่รับเข้ามามีความสำคัญอย่างมากต่อผู้ป่วยระยะสุดท้าย “ไม่ว่าเป็นญาติมิตร แพทย์ พยาบาล ล้วนมีบทบาทในการช่วยให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายเผชิญกับความตายอย่างสงบ” ไม่ตื่นตระหนก ทุรนทุราย มีหลายนิ่งที่ผู้อยู่รับเข้ามารสามารถทำได้เพื่อให้ความช่วยเหลือทางจิตใจแก่ผู้ป่วยเหล่านี้ อาทิ

๑. การให้ความรัก

ความทุกข์ที่รับกวนจิตใจผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างมากได้แก่ความกลัว เช่น กลัวตาย กลัวที่จะถูกทอดทิ้ง กลัวที่จะตายไปอย่างโดดเดี่ยว ตลอดจนกลัวความเงียบปวดที่รุนแรง ในยามนี้ความว้าวหรือเมตตาจิตของญาติมิตร แพทย์ และพยาบาล จะช่วยให้ผู้ป่วยมีความกลัวน้อยลง จิตใจเข้มแข็งมั่นคงขึ้น ในสภาวะที่จิตประ奔บางครั้นแคลงอย่างยิ่ง ผู้ป่วยต้องการใครสักคนที่เข้าจะพึ่งพาได้ คนที่จะอยู่กับเขานามวิกฤต ถ้ามีใครสักคนที่พร้อมจะให้ความรักแก่เข้าได้อย่างเต็มเปี่ยมหรือไม่มีเงื่อนไข เขากำยิ่มไว้กำลังใจที่จะเผชิญกับทุกข์ภัยนานาประการที่เข้ามา จะว่าไปแล้วความรักอาจเป็นสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการมากที่สุด มากกว่าการรักษาโรคด้วยซ้ำ

๒. การเบ่งไห้ผู้ป่วย ยุบນรับความตายน กีจ忙กิ่ง

ผู้ป่วยจำนวนนวนเป็นอันมากนึงไม่ถึงว่าตนเองกำลังเป็นโรคที่ร้ายแรง และอาการได้พัฒนามาถึงระยะสุดท้ายชนิดที่มีโอกาสรักษาให้หายได้น้อยมาก ผู้ป่วยเหล่านี้ยากที่จะยอมรับว่าตนเองกำลังจะตาย จึงพยายามปฏิเสธที่จะรับรู้เรื่องนี้ การปฏิเสธความตายดังกล่าวอยู่อมทำให้ผู้ป่วยทุรุ่วทราย ดื้อรั้นขัดขืน และดังนั้นจึงทำให้ยากที่จะเชิญความตายด้วยใจลงได้ ญาติมิตร แพทย์ และพยาบาลสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยดังกล่าวได้ด้วยการพูดคุยกับเขายอมรับความจริงในที่สุด โดยทั่วไปแล้วแพทย์จะมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ โดยเฉพาะหลังจากที่ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหรือได้รับความไว้วางใจจากผู้ป่วยแล้ว แต่เมื่อกำนั้นการทำให้ผู้ป่วยยอมรับความตายที่กำลังจะเกิดขึ้น มักเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานาน นอกเหนือจากความรักและความไว้วางใจแล้ว แพทย์พยาบาล ตลอดจนญาติมิตร จำต้องมีความอดทนและพร้อมที่จะฟังความในใจจากผู้ป่วย การที่ผู้ป่วยไม่ยอมรับความตายที่จะมาถึงอาจเป็นเรื่องมีบางสิ่งบางอย่างที่ยังคงค้าง หรือ เพราะความกังวลกับบางเรื่อง รวมทั้งความกลัวต่าง ๆ นานา สิ่งเหล่านี้ควรได้รับการเปิดเผยหรือระบายออกมานะ เพื่อจะได้บรรเทาและเยียวยา ในการนี้แพทย์ พยาบาล และญาติมิตร ไม่ควรเริ่มต้นด้วยการเทศนาสั่งสอน แต่ควรเป็นฝ่ายชักถาม และรับฟังเข้าด้วยใจเปิดกว้างให้มากที่สุด หากเขามั่นใจว่าเมื่อนั้นที่พร้อมจะเข้าใจเขา เขายังรู้สึกปลอดภัยที่จะเผยแพร่ความในใจออกมานะ ขณะเดียวกัน การชักถามที่เหมาะสมจะช่วยให้เขาระลึกรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ทำให้เขามิอาจยอมรับความตายได้ หรือทำให้เขามิได้คิดขึ้นมาว่าความตายเป็นสิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้และไม่จำต้องลงเอยอย่างเดาว่ายอย่างที่เขาคิด การช่วยให้เขากลายความกังวลเกี่ยวกับลูกหลานหรือคนที่เขารัก อาจช่วยให้เขารับความตายได้มากขึ้น บางกรณีผู้ป่วยอาจระบายนิสัยใส่แพทย์

พยาบาล และญาติมิตร ทั้งนี้เพราะโกรธที่ปิดบังความจริงเกี่ยวกับอาการของเขามาเป็นเวลานาน ปฏิกริยาดังกล่าวสมควรได้รับความเข้าใจจากผู้เกี่ยวข้อง หากผู้ป่วยสามารถข้ามพ้นความโกรธ และการปฏิเสธความตายไปได้ เขาจะยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดกับตัวเขาได้ง่ายขึ้น

๓. การเบ่งไห้จิตใจ กับสิงดีงาม

การนีกถึงสิงดีงามช่วยให้จิตใจเป็นกุศลและบังเกิดความสงบ ทำให้ความกลัวคุกคามจิตได้น้อยลง และสามารถเชิญกับความเจ็บปวดได้ดีขึ้น เราสามารถน้อมนำให้ผู้ป่วยนีกถึงสิงดีงามได้หลายวิธี เช่น นำเอกสารพุทธอุปหรือสิงศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ป่วยเคารพนับถือมาตั้งไว้ในห้องเพื่อเป็นเครื่องระลึกนีกถึง หรือชักชวนให้ผู้ป่วยทำวัตรสวดมนต์ร่วมกัน การเปิดเทปธรรมะหรือพระสาวดุมต์เป็นอีกวิธีหนึ่งในการน้อมจิตของผู้ป่วยให้บังเกิดความสงบ นอกจากนั้นเรายังสามารถน้อมใจผู้ป่วยให้เกิดกุศลด้วยการชักชวนให้ทำบุญด้วยสังฆทาน หรือชวนให้ผู้ป่วยระลึกถึงความดีที่ตนเองได้บำเพ็ญในอดีต ซึ่งไม่จำเป็นต้องหมายถึงการทำบุญกับพระหรือศาสนาเท่านั้น แม้แต่การเลี้ยงดูลูก ๆ ให้เป็นคนดี เสียสละ ดูแลพ่อแม่ด้วยความรัก หรือสอนศิษย์อย่างไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก เหล่านี้ล้วนเป็นบุญกุศลหรือความดีที่ช่วยให้เกิดความปีติปลับปลี้มแก่ผู้ป่วย และบังเกิดความมั่นใจว่าตนจะได้ไปสุคติ ความมั่นใจดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ป่วยในยามที่ตระหนักรู้ว่าทวารพยสิณเงินทองต่าง ๆ ที่สะสมมานั้น ตนเองไม่สามารถเอามาได้ มีแต่บุญกุศลเท่านั้นที่จะพึงพาได้ในพหหน้า คนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน หรือทำตัวผิดพลาดมาอย่างไร ย่อมเคยทำความดีที่น่าระลึกถึงไม่มากก็น้อย

๔. การเบ่งปลดปลีอัง สิงค้างค้าง

เมื่อผู้ป่วยรู้ว่าระสุกดห้ายของชีวิตใกล้มาแล้ว

สิ่งหนึ่งซึ่งจะทำความทุกข์แก่จิตใจ และทำให้มีอาการอย่างสงบ (หรือ “นอนตายด่าหลับ”) ได้ ก็คือ ความรู้สึกค้างค่าใจในบางสิ่งบางอย่าง สิ่งนั้นอาจได้แก่ ภารกิจภารกิจที่ยังค้างค้าง ทรัพย์สินที่ยังแบ่งสรวไม่แล้วเสร็จ ความมีกรอบแค่นี้ครอบคลุม คน หรือความรู้สึกผิดบางอย่างที่เกากุณจิตใจมานาน ความประราษณ์ที่จะพบคนบางคนเป็นครั้งสุดท้าย โดยเฉพาะคนที่ตนรัก หรือคนที่ตนประราษณ์จะขอให้สิกรรม ความห่วงกังวลหรือความรู้สึกไม่มีดีที่ค้างค่าใจเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการปลดปล่อยอย่างเร่งด่วน หากไม่แล้วจะทำให้ผู้ป่วยทุรุ่นทุราย พยายามปฏิเสธผลักไส ความตาย และพยายามอย่างไม่สงบ ซึ่งนอกจากจะหมายถึงความทุกข์อย่างมากแล้ว ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า จะส่งผลให้ผู้ตายไปสู่สุคติด้วยแทนที่จะเป็นสุคติ

ญาติมิตร ตลอดจน แพทย์ และพยาบาล ควรเปิดใจและชี้บันทึกวันเดือนดังกล่าว บางครั้งผู้ป่วยไม่พูดตรง ๆ ผู้อยู่รอบข้างควรมีความละเอียดอ่อน และสอบถามด้วยความใส่ใจและเม้มตذا ไม่รู้สึกสำคัญ ในกรณีที่เป็นภารกิจที่ยังค้างค้าง ควรหาทางช่วยเหลือให้ภารกิจนั้นเสร็จสิ้น หากเข้าประราษณ์พบ

โครง ควรรีบตามหาเขมาพบ หากผังใจโกรธแคนนิโครง บางคน ควรแนะนำให้เข้าให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธเคือง อีกต่อไป ในกรณีที่เป็นความรู้สึกผิดที่ค้างค่าใจ เนื่องจากทำสิ่งที่ไม่สมควร ในยามนี้ไม่ใช่เวลาที่จะประนามหรือตัดสินเขา หากควรช่วยให้เขาปลดปล่อยความรู้สึกผิดออกไป อาทิ เช่น ช่วยให้เขาเปิดใจ และรู้สึกปลดปล่อยที่จะขอโทษหรือขอให้สิกรรมกับครอบคลุม ขณะเดียวกันการแนะนำให้ฝ่ายหลังยอมรับคำขอโทษและให้อภัยผู้ป่วย ก็เป็นสิ่งสำคัญที่คนรอบข้างสามารถช่วยได้

๕. การเบ่วยให้ผู้ป่วยปล่อยวางสิ่งต่าง ๆ

การปฏิเสธความตาย ขัดขืนไม่ยอมรับความจริง ที่อยู่เบื้องหน้า เป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ของผู้ป่วยในระยะสุดท้าย และเหตุที่เข้าขึ้นด้านวนก็ เพราะยังติดอยู่กับบางสิ่งบางอย่าง ไม่สามารถพหากจากสิ่งนั้นได้ หากจะได้แก่ ลูกหลาน คนรัก พ่อแม่ ทรัพย์สมบัติ งานการ หรือโลกทัศน์โลกที่ตนคุ้นเคย ความรู้สึกติดอยู่ อย่างแน่นหนา ไม่สามารถเกิดขึ้นได้แม้กับคนที่มีได้มี

พะยอมความตายด้วยใจสงบ

พระไฟศาลา วิสาโภ
เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย
<http://budnet.info>

F ความทุกข์ของผู้คนในยามที่เผชิญกับความตาย นั้น ไม่ใช่เป็นแค่ความทุกข์เนื่องจากความเจ็บป่วย ความรู้สึกดังกล่าวสร้างความทุรุ่นทุรายและทรมานแก่ผู้คนอย่างกว่าอาการทางกายด้วยช้า ความรู้สึกดังกล่าววนทั่วให้ผู้คนพยายามผลักไสความตาย แต่ทำเท่าไรก็ไม่สำเร็จ จึงทุกข์ทรมานยิ่งขึ้นไปใหญ่ หากเราต้องการเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบ เราต้องเรียนรู้ที่จะไม่ผลักไสความตายมีเวลา นั่นมาถึง ยอมรับความตายว่าเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับเรา ในที่สุด จะทำให้นั้นได้ ก็ต้องหมั่นทำใจให้คุ้นเคยกับความ

ตายดังนี้นี่ฯ ไม่ใช่การทำເຫດอนຈານตัวแล้ว การพิจารณาความตายสมำเสมอที่เรียกว่า มองสด เป็นสิ่งที่ควรทำเป็นอาชิน คือเดือนตนว่าความตายเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องเกิดขึ้นกับเราไม่ช้าก็เร็ว การทำเช่นนี้สมำเสมอ ช่วยให้เราไม่ลืมตาย ไม่อยู่อย่างประมาท เวลาได้รับรู้ถึงความตายของผู้คนหรือญาตินั้นสือมิมพ์ แทนที่จะตื่นเต้นไปตามข่าวสาร ให้เดือนตนเองว่า สักวันหนึ่งเราจะต้องเป็นอย่างเขาไปในศพแต่ละครั้ง ควรถือเป็นโอกาสที่จะได้ตอกย้ำตนเองในเรื่องสัจธรรมของชีวิต แทนที่จะมัวแต่สังสรรค์กับมิตรสหายเท่านั้น

นอกจากการเดือนตนเรื่องความตายแล้ว ควรหาโอกาสพิจารณาถึงความตายอย่างเป็นรูปธรรมด้วยว่า เมื่อเราจะต้องตายจริง ๆ ไม่ว่าเพาะโรคร้าย หรืออุบัติเหตุ เราจะรู้สึกอย่างไร และควรทำใจอย่างไร นึกภาพให้เห็นเด่นชัด

ความรู้สึกผิดดังค่าใจ (ดังกล่าวในข้อ ๓.) เมื่อเกิดขึ้น แล้วย่อมทำให้เกิดความกังวล ควบคู่กับความกลัวที่จะต้องผลักพากสิ่งขันเป็นที่รักเหล่านั้น ญาติมิตร ตลอดจนแพทย์และพยาบาลควรช่วยให้เข้าปล่อยวางให้มากที่สุด เช่น ให้ความมั่นใจแก่เขาว่า ลูกหลานสามารถดูแลตนเองได้ หรือพ่อแม่ของเขاجดีรับการดูแลด้วยดี หรือเตือนสติแก่เขาว่า ทรัพย์สมบัตินั้นเป็นของเราเพียงชั่วคราว เมื่อถึงเวลา ก็ต้องให้คนอื่นดูแลต่อไป

ในบรรดาความติดยึดหัวใจ ไม่มีอะไรที่ลึกซึ้ง แผ่นหนากว่าความติดยึดในตัวตน ความตายในสายตาของคนบางคนหมายถึงความดับสูญของตัวตน ซึ่งเป็นสิ่งที่เขานามไม่ได้แต่ทำใจยาก เพราะลึก ๆ คนเราต้องการความสืบเนื่องของตัวตน ความเชื่อว่ามีสรวนั้นช่วยตอบสนองความต้องการส่วนลึกดังกล่าว เพราะทำให้ผู้คนมั่นใจว่าตัวตนจะดำรงคงอยู่ต่อไป แต่สำหรับคนที่ไม่เชื่อเรื่องสรวนี้หรือภพหน้า ความตายกล้ายเป็นเรื่องที่น่ากลัวย่างที่สุด

ในทางพุทธศาสนา ตัวตนนั้นไม่มีอยู่จริง หากเป็นสิ่งที่เราทิ้กทักขึ้นมาเอง เพราะความไม่มีรู้ สำหรับ

จิตความรู้สึกกลัวที่เกิดขึ้น และยอมรับตามที่เป็นจริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เรารู้จักตัวเองได้ดีขึ้นและรู้ว่าจะต้องฝึกฝนตนเองอย่างไร การสาหัสษาเหตุของความกลัว จะช่วยให้เราเข้าใจที่จะแก้ไขหรือลดทอนความกลัวนี้ได้

การฝึกใจให้คุ้นเคยกับความตายช่วยให้เรายอมรับความตายได้มากขึ้น และสามารถเชื่อมหน้ากับความตายด้วยใจสบ แต่ยังมีอีกสองสามปัจจัยที่สำคัญด้วยเช่นกัน ได้แก่ การหมั่นทำความดี สร้างกุศลဓยุ่สมอ ผู้ที่ได้ทำกรรมดี ให้ตัดลดชีวิต เมื่อเชื่อมกับความตาย ยอมมีความอุนใจและมั่นใจว่าจะได้ไปสุคติ ตรงกับข้ามกับผู้ที่ทำกรรมชั่ว ย่อมมีความทุกข์เมื่อวาระสุดท้ายใกล้จะมาถึง เพราะกลัวจะไปสุคติ ในทางพุทธศาสนา ยังเชื่ออีกด้วยว่า เมื่อไอลัต้ายจะเกิดนิมิตสองประเภท คือ กรรมนิมิต และคตินิมิต นิมิตอย่างแรกหมายถึงภาพที่ปรากฏเกี่ยวกับรวมที่ได้เคยกระทำไว้หากทำความดีมาตลอด กรรมนิมิตจะเป็นในทางที่ดี แต่หากทำชั่ว จะเกิดกรรมนิมิตที่น่ากลัว ล้านคตินิมิตหมายถึงนิมิต

ผู้ป่วยที่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนา ก่อน อาจมีความเข้าใจในเรื่องนี้ไม่นากกันน้อย แต่คนที่สัมผัสถูกศาสตร์แต่เพียงด้านประเพณีหรือเชพะเรื่องทำบุญสร้างกุศล การที่จะเข้าใจว่าตัวตนนั้นไม่มีอยู่จริง (อนัตตา) คงไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างไรก็ตามในกรณีที่ญาติมิตร 医 แพทย์ และพยาบาล มีความเข้าใจในเรื่องนี้ดี พอก ควรแนะนำให้ผู้ป่วยค่อย ๆ ปล่อยวางในความยึดถือตัวตน เริ่มจากความปล่อยวางในร่างกายว่า เราไม่สามารถบังคับร่างกายให้เป็นไปตามประถนาได้ ต้องยอมรับสภาพที่เป็นจริง ว่า สักวันหนึ่งจะวายยว่าง ๆ ก็ต้องเสื่อมทุกไป ขันตอนต่อไป ก็คือการช่วยแนะนำให้ผู้ป่วยปล่อยวางความรู้สึก ไม่ยึดເเอกสารความรู้สึก ให้ เป็นของตน วิธีนี้จะช่วยลดทอนความทุกข์ ความเจ็บปวดได้มาก เพราะความทุกข์มักเกิดขึ้น เพราะไปยึดເเอกสารความเจ็บปวดนั้นเป็นของตน หรือไปสำคัญมั่นหมายว่า “ฉันเจ็บ” แทนที่จะเห็นแต่อาการเจ็บเกิดขึ้นเฉย ๆ การละความสำคัญมั่นหมายดังกล่าวจะทำได้ต้องอาศัยการฝึกฝนจิตใจพอสมควร แต่ก็ไม่เกินวิสัยที่ผู้ป่วยสามารถทำได้ โดยเฉพาะหากเริ่มฝึกฝนขณะที่เริ่มป่วย มีหลายกรณีที่ผู้ป่วยด้วย

หรือภพเกี่ยวกับภพหน้าที่ตนจะไปเกิด คนที่ทำความดีจะเกิดคตินิมิตที่ดงงาม ส่วนคนทำชั่วจะพบเห็นนิมิตที่น่ากลัวนิมิตที่ย่อมช่วยให้ผู้ใกล้ตายมีอาการที่สงบ ในทางตรงข้าม นิมิตที่น่ากลัวย่อมมีผลให้ผู้ใกล้ตายกระสบกระสาย ทุกช่วงเวลา

นอกจากรวมดีแล้ว สดีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ การรักษาจิตให้เป็นปกติ ไม่ตื่นตระหนก หวาดกลัว หรืออินเดียโนร้าย จะช่วยให้ตัดสงบได้ในยามที่ต้องเป็นวิกฤตของชีวิต คนที่ไม่มีสดี เมื่อว่างกายเจ็บปวด ใจก็จะทุกข์ทรมานไปด้วย แต่ผู้ที่มีสดีเข้มแข็ง แม้กายจะเจ็บปวด แต่ใจจะไม่ทุกข์ไปกับร่างกาย สดีช่วยให้ไม่ติดยึดกับความเจ็บปวด หรือไปยึดເเอกสารความเจ็บปวดมาเป็น “ของฉัน” เป็นแต่รู้ว่ามีความปวดเกิดขึ้นเท่านั้น มีผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายหลายคนที่อาศัยการเจริญสติและสามารถทำให้ไม่ต้องใช้ยาแก้ปวดเลย แม้แต่น้อย หรือให้น้อยมาก การมีสดีเท่าทันความกลัวที่เกิดขึ้น ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เชื่อมกับความตายได้อย่างลงตัว

โรคร้าย สามารถเชื่อมกับความเจ็บปวดอย่างรุนแรง ได้โดยไม่ต้องใช้ยาแก้ปวดเลย หรือใช้แต่เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ เพราะสามารถลดลงความสำคัญมีหมายในความเจ็บปวดได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือใช้รวมโภคภัย เยี่ยวยาจิตใจ

๖. การสร้างบรรยายการ กีฬาอิ่มต่อความสงบใจ

ความสงบใจและความปล่อยวางสิ่งค้างคา ติดยึดในใจผู้ป่วยนั้น จะเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องจำต้อง มีบรรยายการครอบตัวเชือกอำนวยด้วย ในห้องที่พูลูก พล่านด้วยผู้คนเข้าออก มีเสียงพูดคุยกันตลอดเวลา หรือ มีเสียงเปิดปิดประตูทั้งวัน ผู้ป่วยย่อมยากที่จะประคอน จิตให้เป็นกุศลและเกิดความสงบได้ กล่าวในเบื้องต้น ใจของผู้ป่วยแล้ว สิ่งที่ญาติมิตร รวมทั้งแพทย์และ พยาบาลสามารถช่วยได้เป็นอย่างน้อยก็คือ ช่วยสร้าง บรรยายการแห่งความสงบ งดเว้นการพูดคุยที่รบกวน ผู้ป่วย งดการถกเถียงในหมู่ญาติพี่น้อง หรือร้องไห้ ร้องไห้ ซึ่งมีแต่จะเพิ่มความวิตกกังวลและความ ขุ่นเคืองใจแก่ผู้ป่วย เพียงแค่ญาติมิตรพยาบาลรักษา

จิตใจของตนให้ดี ไม่เครียดมอง ลดคนหนู ความสามารถ ช่วยผู้ป่วยได้มาก เพราะสภาวะจิตของคนรอบตัวนั้น สามารถส่งผลต่อบรรยายการและต่อจิตใจของผู้ป่วย ได้ จิตของคนเรานั้นจะเอียดอ่อน สามารถรับรู้ความ รู้สึกของผู้อื่นได้ แม้จะไม่พูดออกมากก็ตาม ความ ลับเอียดอ่อนดังก้าวมีได้เกิดขึ้นเฉพาะในยามปกติ หรือยามรู้สึกเห่า่านั้น แม้กระทั้งผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะ ไม่ค่าก็อาจสัมผัสกับกระแสจิตของผู้คนรอบข้างได้

คุณหมอออมรา มนิลาเล่าถึงผู้ป่วยคนหนึ่งซึ่ง ประสบอุบัติเหตุอย่างหนักและหมดสติในห้องไอซียูนานเป็น อาทิตย์ ระหว่างที่นอนหมัดสติอยู่ในห้องไอซียูนานเป็น อาทิตย์ เขาสึกเหมือนลอยเครื่องครัว แต่บางช่วงจะ รู้สึกว่ามีมือมาแตะที่ตัวเขา พร้อมกับมีพลังส่งเข้ามา ทำให้ใจที่เครื่องครัวเหมือนจะขาดหลุดไปนั้น กลับมา รวมตัวกัน เกิดความรู้ตัวขึ้นมา ลักษณะความรู้ตัวนั้นก็ เลื่อนระงับอยู่ เป็นอย่างนี้ทุกวัน เขาไม่รู้ภายนอกว่า นิพยabaลผู้หนึ่งทุกเข้าที่ขึ้นเรื่อย จะมาจับมือเขาแล้ว แผ่เมตตาให้กำลังใจ ขอให้มีกำลังและรู้สึกด้วย ในที่สุด เขายังพื้นตัวกลับเป็นปกติ ทั้ง ๆ ที่หมอบรรเมินแต่ แรกว่ามีโอกาสครอบน้อยมาก

การหมั่นพิจารณาความด้วย การทำกรรมตี และการฝึก สติ เป็นสิ่งที่บุคคลพึงควรเติร์มอย่างสม่ำเสมอและอย่าง เนื่น ๆ แต่มีความพยายามตัวเองเข้ามา มีอิทธิพลอย่างที่ควร จะตระเตรียมให้พร้อมเพื่อรับมือกับความด้วยใจสงบ อาทิ การสะสมกิจต่าง ๆ ไม่ให้คั่งค้าง ความเป็นห่วงในบาง สิ่งบางอย่างที่ยังค้างค้าง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ ผู้คนกระสับกระสายเมื่อใกล้ตาย สิ่งนั้นอาจได้แก่การงานที่ ยังไม่แล้วเสร็จ Murdochที่ยังไม่ได้ทำ ทรัพย์สินที่ยังไม่ได้สะสม หรือภารกิจบางอย่างเกี่ยวกับลูกหลาน หรือบิดามารดาที่ยัง คาดการาชั่งอยู่ สิ่งเหล่านี้ควรจะลบให้แล้วเสร็จก่อนที่จะ ไม่มีโอกาส ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่า ความห่วงกังวลไม่ว่า เรื่องอะไรก็ตาม นอกจากจะทำให้ทุกข์ทรมานในยามใกล้ตาย แล้ว เมื่อถึงลมหายใจเป็นเหตุให้ปัญญาติดได้

สิ่งค้างคาวใจเป็นภาระอีกประการหนึ่งที่ควรปลดปล่อย หรือสะสมให้แล้วเสร็จ อาทิเช่น ความรู้สึกกรธิเดื่องเด็บ แด็นในครัวบ้านคน โดยเฉพาะคนที่เคยใกล้ชิด เรื่อง พ่อแม่ ลูก

หลาน หรือเพื่อนร่วมงาน หรือความรู้สึกผิดที่ได้กระทำสิ่ง ไม่สมควรต่อคอกเหล่านั้น เมื่อความด้วยใกล้เข้ามายาวนาน ปลดปล่อยความรู้สึกเหล่านั้น เช่น ให้อภัย หรือขอโทษ ขอ อภิสิ ภาระการทำดังกล่าวต้องอาศัยความกล้าไม่น้อย เช่น ด้วยกับการพยาภานลดทิฐิมานะ ไม่ติดยึดดับหน้าตา ห้าม แล้ว จะต้องจ่ายด้วยบทเรียนราคาแพง คือความทุกข์ใจใน ยามใกล้ตาย

ทรัพย์สมบัติ ซึ่งเสียงเกียรติยศ ลูกหลาน พ่อแม่ คนรัก หรือคู่ครอง เป็นสิ่งที่ควรตัดใจปล่อยวาง เช่นกัน เมื่อวะะ สุดท้ายใกล้มาถึง การเป็นห่วงคนเหล่านี้ยังทำให้ความ ด้วยกล้ายเป็นเรื่องทุกข์ทรมานมากขึ้น การปล่อยวางเกิดขึ้น ได้ยาก เพราะความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็น “ตัวภู ของภู” ความ ด้วยนั้นโดยตัวมันเองเป็นประการศักดิ์จากธรรมชาติว่า ไม่มี อะไรเป็นของเราสักอย่าง เพราะเราอาจติดตัวเมื่อตายไปแล้ว ไม่ได้เลย แต่บ่อยครั้งประการศักดิ์ตั้งกล่าวผู้คนกลับไม่ได้ยิน จึงจำเป็นที่จะต้องหยอดเข้ากับตัวเองเพื่อให้ปล่อยวางก่อนที่

นอกจากนั้นญาติมิตร ยังสามารถสร้างบรรยากาศแห่งความสงบได้ ด้วยการซักชวนผู้ป่วยร่วมกันทำสมาธิภาวนา อาทิ งานปานสติ หรือการเจริญสติ ด้วยการกำหนดลมหายใจ มีผู้ป่วยมะเร็งบางคน เชิญกับความเจ็บปวดด้วยการทำการทำงานปานสติ ให้จิตใจจดจ่ออยู่กับลมหายใจทั้งเข้าและออก ปรากฏว่า แบบไม่ต้องใช้ยาแก้ปวดเลย อีกทั้งจิตยังแจ่มใส่ตื่นตัว กว่าผู้ป่วยที่ใช้ยาดังกล่าวอีกด้วย การซักชวนผู้ป่วย ทำวาระความร่วมกัน โดยมีการจัดห้องให้สงบและดูศักดิ์สิทธิ์ (เช่น มีพระพุทธรูปหรือสิ่งที่น่าเคารพ สักการะติดอยู่ในห้อง) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสร้างบรรยากาศแห่งความสงบ และน้อมจิตของผู้ป่วยในทางที่เป็นกุศลได้ แม้แต่การเปิดเพลงบรรเลงเบา ๆ หรือที่เรียกว่า spiritual music ก็มีประโยชน์ในทางจิตใจต่อผู้ป่วยด้วยเช่นกัน

ความทุกข์นั้น ถึงที่สุดแล้วอยู่ที่ใจเป็นสำคัญ เมื่อไก่จะเขินป่วย แต่หากวางแผนจิตใจให้ถูกต้อง ความเจ็บปวดทางกายก็ไม่สามารถสร้างความทุกข์ให้เกิดใจได้ ทั้งนี้เพราะความทุกข์ของคนเราอันไม่ได้อยู่ที่ว่าเกิดอะไรขึ้นกับเรา แต่อยู่ที่ว่าเรามีท่าที่

สิ่งเหล่านั้น (พุ่ดให้ถูกต้องคือ ความติดยึดสิ่งเหล่านั้น) จะทำให้เราทุกข์ทรมานในยามไก่ล้า

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นปัจจัยภายใน คือการทำใจในฝ่ายภายนอก อย่างไรก็ตามการเพชิญกับความตายอย่างสงบนั้น ปัจจัยภายนอกก็สำคัญ แม้เมื่อสำคัญกว่าปัจจัยภายนอกที่ช่วยให้ผู้ตายจากไปอย่างสงบคือ บรรยากาศแวดล้อมผู้ใกล้ตาย ควรเป็นบรรยากาศแห่งความสงบไม่ใช่แวดล้อมด้วยผู้คนที่กำลังเคราโกหะร้องห่มร้อนให้หรือทะเลกันเรื่องมรดก หรือเดียงกันเรื่องใครจะเป็นผู้จ่ายค่าพยาบาลหรือค่างงาน尸 พ้อที่มีพระพุทธรูปหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อของผู้ใกล้ตาย มีดอกไม้ปะดับประดาให้ดูแขวนชื่น มีการสรวณ์หรือทำสามิร่วมกัน ตลอดจนมีการเปิดเทปธรรมะที่สอนใจให้เป็นกุศล ไม่พฤกษาลามหรือมีเสียงรบกวน เหล่านี้ล้วนช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความสงบ ซึ่งน้อมใจให้ผู้ใกล้ตายเกิดสมานิรันดร์และจิตที่สงบ เป็นกุศล

ความตายไม่ใช่เป็นแค่กิจของชีวิตเท่านั้น หากยังเป็น

หรือตอบสนองกับสิ่งนั้นอย่างไร คนที่ถูกใจไม่มีพิษกัด แต่นึกว่าเป็นอย่างหนึ่ง ถึงกับเข้าอกตาย ก็มีอยู่ ขณะที่บางคนแม้จะเป็นมะเร็งหรือเอดส์ แต่ผ่านไปได้ไม่นาน ก็หายทุกข์ ซ้ายทางอุทานว่า “โชคดีที่เป็นมะเร็ง” ความตายหรือภาวะใกล้ตายก็เช่นกัน ถึงที่สุดแล้ว มิใช่ความเจ็บปวดหรือความเสื่อมทรุดแต่สายทางทาง หากได้แก่ความกลัว ความวิตกกังวล และความบีบคั้นทางใจมากกว่า การเยียวยาและให้ความช่วยเหลือทางจิตใจเป็นสิ่งที่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายต้องการเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อว่าจะร่วมอยู่เพียงใด ประสบความสำเร็จแค่ไหน เมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ไม่มีอะไรอีกแล้ว ที่มนุษย์เราต้องการมากไปกว่าการตายอย่างสงบ ความสงบในยามนี้ เงิน ชื่อเสียง ก็ช่วยไม่ได้ ส่วนเทคโนโลยีก็มิใช่คำตอบ มีแต่ความรักของญาติมิตร ตลอดจนแพทย์ และพยาบาลเท่านั้นที่จะช่วยประคองให้เข้ามาถึงวาระสุดท้ายของชีวิตได้อย่างสงบ นี้ เป็นกุศลกรรรมอย่างยิ่งที่มนุษย์พึงกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน

โอกาสในทางจิตวิญญาณ ในทางพุทธศาสนาเชื่อว่าจิตที่สงบเป็นกุศล ไม่เพียงช่วยให้ตายอย่างไม่ทุกข์ทรมานแล้ว ยังสามารถนำพาผู้ตายไปสู่สุคติ เป็นการยกระดับจิตใจให้เข้าสู่พุทธิที่ดีกว่าเดิม ยิ่งผู้ใกล้ตายนั้นมีสติเต็มที่ เท่นโยของความติดยึดในสังขารหรือความสำคัญมั่นหมายในตัวตน จนสามารถละวางได้อย่างสิ้นเชิง ก็จะเข้าถึงความวิมุติหลุดพ้นคือนิพพานได้ทันที ดังพระสาวหพยายามทำได้กระทำไว้เป็นแบบอย่างนับเป็นตัวอย่างที่ชี้ว่าความตายสามารถเป็นปัจจัยให้เกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณอย่างถึงที่สุดได้ ด้วยเหตุนี้เราจึงสมควรที่จะเตรียมตัวรับความตายแต่เนิ่นๆ ในขณะที่ยังมีเวลาอยู่ทั้งนี้เพื่อให้ความตายให้เป็นโอกาสในทางจิตวิญญาณ ไม่ปล่อยให้ความตายนำชีวิตไปสู่วิกฤตหรือความแตกดับเท่านั้น

หนังสือสองเล่มที่นายกฯ ทักษิณควรอ่าน

ตามทัศนะของนายแพทัยประเวศ วงศ์สี

๑. สุชีวิตอันประเสริฐ ๒. จิตสดใส แม่ก้ายพิการ

จากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน คอลัมน์เรื่องที่ทัศนะ
ฉบับนี้ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

สุชีวิตอันประเสริฐ

เชิงdale และการสอนที่ไม่ธรรมดานำของแบ็กป:

เอ็ม. ชมิดท์ เรียน แม่เมืองวัฒ แปล

ส.ศิริวัชร์ บรรณาธิการ

สนพ.ส่วนเจนเมือง จัดพิมพ์

กระดาษกraft ๑๓๕ หน้า ราคา ๑๕๐ บาท

จิตสดใส แม่ก้ายพิการ

โดย กำพล ทองบุญยุ่น

สนพ.ธรรมชาติ พิมพ์ครั้งที่ ๓

กระดาษกraft ๑๕๙ หน้า ราคา ๘๐ บาท

ฉีกจังหวัดขึ้นดู หาดี สามัคคี กษัตริย์
ส.ศิริวัชร์
สนพ.ศึกษาสยาม จัดพิมพ์
กระดาษกraft ๑๓๕ หน้า
ราคา ๑๘๐ บาท

หนังสือให้เป็นดอกบัว

หนังสือเล่มใหม่เรื่องมหาชน ๑. ศิริวัชร์

กำหนดออก ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗

สนใจตัวอย่างได้ที่ www.kledthai.com,

www.semsikkha.org

วิกฤต การศึกษา ...

๑. ต่อจากหน้า ๑๑

สมาคมได้ปฏิเสธไม่ยอมเชิญคุณสุลักษณ์ ศิริวัชร์ ร่วมอภิปรายหรือเป็นองค์ประธานในการประชุมครั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ทำให้เข้าใจได้ว่าสมาคมฯ รังเกียจทัศนะของคุณสุลักษณ์ หรือสมาคมเกรงว่าคำพูดของคุณสุลักษณ์อาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่สมาคม ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับคุณสมบัติและความสามารถของคุณสุลักษณ์ซึ่งดูเหมือนสมาคมฯ ไม่ได้ปฏิเสธหรือสงสัยแต่ประการใด

กระผมเข้าใจว่าสมาคมฯ ในฐานะผู้จัดการประชุมย่อมมีสิทธิ์ตั้งมาตรฐานของตนเองในการคัดสรรผู้อภิปรายหรือประธานถูกต้องอย่างแน่นอน แต่กระผมเชื่อว่ามาตรฐานดังกล่าวของสมาคมวิชาการจะต้องไม่เป็นอุปสรรคแก่การสื่อความคิดเห็นที่เป็นอิสระและมีเหตุผลของบุคคล แม้ว่าผู้จัดอาจไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นนั้นก็ตาม เพราะประสาจากการสื่อความคิดเห็นกันอย่างไม่ปิดกันแล้ว ก็เป็นไปไม่ได้ที่วิชาการได้ ๆ ก็ตามจะมีประยุกต์แก่สังคมโดยรวมได้ในทางตรงกันข้าม วิชาการก็อาจตกเป็นเครื่องมือสำหรับการครอบงำอำนาจเบรียบกันในสังคม

กระผมไม่อาจยอมรับมาตรฐานการคัดสรรบุคคลเข่นนี้ของสมาคมฯ ได้ ทั้งเห็นเป็นหน้าที่จะต้องไม่ให้ความร่วมมือกับการประชุมทางวิชาการที่ใช้มาตรฐานการคัดสรรบุคคลกันเข่นนี้อีกด้วย กระผมจึงขอถอนตัวจากการร่วมมืออภิปรายในการประชุมทางวิชาการของสมาคมฯ ในครั้งนี้

กระผมทราบดีว่า การร่วมอภิปรายของผมไม่ได้มีความสำคัญแก่การจัดประชุมแต่อย่างไรทั้งสิ้น การถอนตัวนี้จึงไม่กระทบการจัดประชุมของสมาคมในทางหนึ่งทางใด อย่างไรก็ตาม การถอนตัวเป็นท่าที่ซึ่งจำเป็นแก่เสรีภาพทางวิชาการ เท่าที่นักวิชาการเลือก ๆ อย่างกระผมพึงทำได้ และกระผมจะไม่ปฏิเสธการกระทำซึ่งกระผมถือว่าเป็นความรับผิดชอบทางวิชาการนี้เป็นอันขาด

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ
นายนนิธิ เอี่ยมศรีวงศ์

เมื่อสามาคม และผู้บุริหารคณบดีวิทย์ มช. รับทราบเรื่องนี้ ก็ได้แต่เสียหาย แต่ก็ยืนยันทำที่ที่จะไม่ให้อาจารย์สุลักษณ์ม่ายด โดยพยายามให้เรื่องเงียบไป ผสมต้องคิดอยู่หลาຍอาทิตย์จนที่สุดผสมตัดสินใจเพียงสังคม

ผสมตัดสินใจบอกเล่าเรื่องนี้ ลงในหนังสือพิมพ์มติชน ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นกับการเตรียมงานประชุมปราภูว่าทางสามาคมฯ ตกลใจและถูกมาทางคณบดีวิทยาศาสตร์ มช. ว่าไม่ทราบมาก่อนเลยว่า ได้มีการเชิญวิทยากร คืออาจารย์สุลักษณ์ไว้แล้ว และต่อมาต้องยกเลิกการเชิญ ไม่ทราบว่ามันเกี่ยวอะไรกับปตท. เป็น sponsor

นี่ก็ทำให้ผมจับได้ว่า ผู้บุริหารคณบดีวิทย์ของผมไม่กล้าแจ้งผลการเชิญวิทยากรได้แล้ว ไปยังสามาคมที่กรุงเทพฯ ทำให้ทางกรุงเทพไม่ทราบ

คราวนี้สามาคมเปลี่ยนทำที่ และมีหนังสือมาขอให้อาจารย์สุลักษณ์พร้อมกับเชิญให้อาจารย์เป็นวิทยากรร่วมกับนักวิทยาศาสตร์ผู้มีเชื้อเสียงหลาຍท่านปราภูว่างานวันนั้น มีนักวิทยาศาสตร์ผู้เข้าร่วมพังเต็มห้องประชุม และแน่นอนว่า ปตท. ก็มาจัดนิทรรศการ เรื่องการวางแผนที่ก้าวที่เมืองกาญจน์ อุழิในงานประชุมตลอด ๓ วัน

ที่ผมเล่าเบื้องหลังเหตุการณ์จัดการประชุมวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ในปี ๒๕๖๐ มา เพื่อให้เห็นความสับสนข้อของบทบาทและอิทธิพลของทุน ที่มีต่อสถาบันทางวิชาการ ว่าเป็นอย่างไร มันก่อให้เกิดแรงเสียดทานทางความคิด เมื่อมีการกระทำใด ๆ ก็ตามที่นอกเหนือไปจาก การคาดหมายของสิ่งที่เคยปฏิบัติ มันก่อให้เกิดความเกรงใจทันที ที่ถ้าจะทำอะไรไปผลกระทบจะเทือนใจกัน จะมองหน้ากันอย่างไร เมื่อต้องขอทุนเข้าอยู่

ผมทราบด้วยว่าการจัดงานครั้งนี้ว่า ชาวบ้านเมืองกาญจน์ที่ได้รับผลกระทบจากการวางแผนที่ก้าว ไม่มีวันที่จะได้นำเสนอปัญหา โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะถูกทำลาย รวมทั้งวิถีชีวิตของชาวบ้าน ยังเป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาด้วยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในสามาคมทางวิชาการ หรือในคณบดีวิทยาศาสตร์หรือคณบดีวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันใด ๆ ได้อย่างเด็ดขาด

ตรงข้าม การปีติระลีมแห่งประเทศไทยสามารถเข้าถึงการจัดงานได้อย่างส่ง่าเเพຍ สามารถแสดงนิทรรศการที่ก้าว แต่ฝ่ายเดียว ได้มา

พูดงานวิจัยของตัวใน การประชุมวิชาการ แต่ชาวบ้านไม่มีสิทธิ ไม่มีโอกาส และไม่มีช่องทางใด ๆ ก็ตาม อาจารย์สุลักษณ์ยังคงถือตนถึงขนาดนี้

ถ้าว่าสถาบันทางวิชาการ ที่องค์กรทุนขนาดใหญ่เอื้อมมือเข้าไปแทรกแซงอยู่ทั่วประเทศ จะสามารถมีเสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระภาพในการกำหนดทิศทางการวิจัยของตนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายได้หรือไม่ โดยเฉพาะปัญหาที่องค์กรผู้สนับสนุนทางการเงินแก่สถาบันเรานั้นมีข้อขัดแย้งกับประชาธิรัฐเรียกว่า

แต่คำตามเหล่านี้ไม่สามารถนำเข้ามาสู่จิตสำนึกทางจริยธรรมของสถาบันการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ได้เลย เพราะถูกสกัดกันอย่างแนบเนียน

โลกรถรศ์กีวิกฤต แยกส่วนแล้วปั้น

ที่ทุก lâuา ไว้ตั้งแต่ต้นว่า โลกที่รัศน์วิทยาศาสตร์ที่เข้ามาหล่อหลอมให้มองทุกอย่างเป็นกลไกและแยกส่วน ได้ทำลายสำนึกในคุณค่าที่มนุษย์พึงจะมีต่อกันในสังคมให้หมดไป โดยเริ่มต้นทำลายมาตั้งแต่ระดับเยาวชนที่เดียว

ในหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นป.๖ เล่ม ๑ ของกรมวิชาการที่ใช้เป็นแบบเรียนอยู่ในขณะนี้ มีบทอ่านเรื่อง “น้า ไฟ คือ ชีวิต” มีความตอนหนึ่งว่า

“การผลิตไฟฟ้า ต้องใช้พลังน้ำและเชื้อเพลิง ได้แก่ ลิกไนต์ ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันเชื้อเพลิง พลังน้ำที่ใช้ผลิตไฟฟ้าได้มาจากเชื้อน้ำที่กักเก็บน้ำ การสร้างเชื้อน้ำต้องตั้งลงทุนสูงมาก บางครั้งก็สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และกระทบกระเทือนถึงที่ทำการ และที่อยู่อาศัยของประชาชนในบริเวณนั้น แต่ก็จำเป็น

ต้องสร้างเพื่อประโยชน์ที่คุ้มค่ากว่า...หากความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น เวลาต้องสร้างเขื่อนเพิ่มขึ้น และซื้อเชื้อเพลิงมาใช้มากขึ้นด้วย..."

เม้นท์ความพยายามให้ไฟอย่างประหนายด้วยแต่ค่านิยมแห่งความจำเป็นต้องสร้างเขื่อน สร้างท่อ ก้ามันถูกฝังรากลึกอย่างเป็นกระบวนการมัตต์แต่ระดับประณีต ชาวบ้านที่ปากมูล, ราชสีห์, เมืองกาญจน์, จะนะฯ ฯลฯ จะเอาอะไรไปสู้ได้ ทั้งอำนาจรัฐ อำนาจทุน และอำนาจของระบบการศึกษา มันจึงได้เกิดวิกฤต

การสร้างกำลังคนทางการศึกษาสายวิทยาศาสตร์ไม่ต่างจากอุดหนุนการศึกษาสายอื่นที่มองนักเรียนนักศึกษาเป็นวัตถุที่ต้องถูกป้อนเข้าในโรงงานการศึกษาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ผ่านโปรแกรมที่เรียกว่าหลักสูตร ตามที่รัฐต้องการกำลังคนเพื่อตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เป็นการปั้นแต่งคนขึ้น ภายใต้การกำกับของรัฐและทุน คำกล่าวของ M.N. Pokrovskiy ที่ว่า “เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีบรรลุถึงความสมบูรณ์แล้ว ธรรมชาติจะกลายเป็นเสมือนชี้งคืนอันอ่อนแหนวนำมือของมนุษย์ ชี้่งเขางามารถจะบันไดต่อให้เป็นชูปได้ก็ได้ตามปรารถนา” เป็นตั้งอุดมคติของการสร้างกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลผลิตจากการศึกษา ต้องปั้นแต่งธรรมชาติได้ตามต้องการ

เมื่อสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีสร้างคนด้วยท่าที่และโลกธรรมนูนแบบนี้ แลกเปลี่ยนอยู่ในวงวนของโลกธรรมนูนแบบนี้ จึงหันกลับมาจัดการกับคนและธรรมชาติ ด้วยธรรมะครอบคลุมแบบนี้ เช่นกัน ยิ่งสายงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้เปรียบทางด้านสังคมมากเท่าไร (ดังมีรายงานว่าเงินวิจัยด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าสังคมศาสตร์เป็นสัดส่วนถึง ๘๐ : ๒๐) ก็จะยิ่งเอาระบบทั้งความคิดและการกระทำมากขึ้นเท่านั้น ต้องการทุพยากรณ์มากขึ้น มองไม่เห็นความล้มเหลวของคนอื่นมากขึ้น

คำให้สัมภาษณ์ของนักเรียนที่ได้รับเหรียญโอลิมปิกวิชาการของไทย มักกล่าวว่า ๆ กันแบบทุกปีว่า

“ที่บ้านเราขาดนักวิทยาศาสตร์ เพราะขาดแรงงานใจ และรัฐบาลสนับสนุนน้อย เรียนหนักແບبدタイ เงินเดือนน้อย เทียบกับคนที่เรียนจบสายสังคม เงินเดือนยังมากกว่าคนเรียนจบทางวิทยาศาสตร์เลย ถือเป็นอาชีพที่ไม่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย”

แทบไม่เคยมี นักเรียนโอลิมปิกคนไหนพูดว่า

“ที่ผมก้าวมาได้ถึงเพียงนี้ เป็นเพราะผมได้เปรียบคนอื่น ได้ใช้บุรุษามณฑึงหลายสิบล้านสำหรับพวคุณไม่กี่คน ผมจะลึกถึงคนที่ขาดโอกาสเหล่านั้น ผู้รู้สึกว่า ‘มันไม่เป็นธรรม’ ” ไม่เคยมีเลย

อันึ่งการเอาวิชาการความรู้เช่น วิทยาศาสตร์ไปอยู่ภายใต้คำว่า โอลิมปิก อันหมายถึงการแข่งขัน ยิ่งแสดงถึงความเชื่องของศาสตร์ ที่ไม่สามารถยืนเป็นตัวของตัวเองอย่างเป็นอิสระจากระบบแข่งขันได้ วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่โอลิมปิกเป็นเรื่องของ เร็วกว่า (Citus), เหนือกว่า (Altius) และแข็งแรงกว่า (Fortius)

นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรจึงถูกหล่อหломให้เป็นเหมือนส่วนหนึ่งของกลไก ให้ความสำคัญเฉพาะการมองโลกเป็นส่วน ๆ จน

มองไม่เห็นสภาพความเป็นจริงทางสังคม ที่มีโครงสร้างไม่เป็นธรรม

มองไม่เห็นสภาพความเชื่อมโยงของปัญหา

มองไม่เห็นความอ่อนแอกล้มเหลวของรัฐ

ผลก็คือ ทั้งสถาบันทางวิทยาศาสตร์ และบุคลากรทางวิทยาศาสตร์จึงถูกติงให้จำนำนต่อความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ วัฒนธรรม

ไม่มีหน่วยงานราชการทางวิทยาศาสตร์ไหนหรือสมาคมวิศวกรใด เช่น สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ลูกขึ้นมาต่อสู้กับโรงไฟฟ้าของบริษัทญูเนียนเพาเวอร์ ดีเวลล์อพเมนต์ ที่พยายามจะสร้างโรงไฟฟ้าสถานที่บ้านกรุด หรือโรงไฟฟ้าของบริษัทกัลฟ์เพาเวอร์เจนเนอเรชัน ที่พยายามจะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินที่บ่อนอก

ชาวบ้านต่างหากที่ลูกขึ้นมาศึกษา และปักป้องวิถีชีวิตและธรรมชาตินั้นไว้ จนกระทั่งได้รับความร่วมมือจากองค์กรภาคประชาชน, นักวิชาการอิสระ และผู้คนในวงกว้าง

กลยุทธ์เป็นจุดเด่นของนักวิชาการจากสถาบันคุณศึกษา ที่ถูกว่าจ้างจากบริษัท ทำการศึกษาวิจัยด้วยข้ออ้าง เสรีภาพทางวิชาการ แต่เชียงเข้าข้างโรงไฟฟ้า จนชาวบ้านไม่สามารถยอมรับได้ ผmut เห็นว่าเวลานี้เรามีนักวิชาการประเทกนี้เป็นจำนวนมากเกินพอแล้ว วิกฤตแล้ว

เมื่อผมได้มีโอกาสพบกับชาวบ้านกรุดและบ่อนอกหวานนี้ คุณจินตนา แก้วขาว และคุณเจริญ วัดอักษร ก่อรียนยืนว่า “เราไม่ต้องการให้นักวิชาการที่ทำการวิจัยมาเข้าข้างเราเลย ขอเพียงแต่ให้เขารายงานตามความเป็นจริง ก็เพียงพอแล้ว”

ชาวบ้านร้องขอความจริง จากนักวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องที่เหมือนตอบหน้าจิริยธรรมาธิราษฎรทางวิชาการของนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ซึ่งเข้าข้างตลาดเดลาว่าเป็นนักค้นคว้าและวิเคราะห์ความจริง แต่สยบยอมให้กับทุน และคำจา พนอบพิเทาergus กองเกรงใจ และลืมหน้าที่ของตนเสียสิ้น

ไม่เว้นแม้แต่สถาบันทางวิศวกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ

ซึ่งจำนำนต่ออำนาจของรัฐ และนักการเมือง เพราะเป็นที่รู้กันทั่วไปว่า นักการเมืองส่วนมากมัก

จะใช้ตำแหน่งงานทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์ วิธีการหนึ่งก็คือ การเสนอโครงการ วิศวกรรมขนาดใหญ่ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการโดยไม่ได้สนใจพิจารณาว่าเหมาะสมสมหรือไม่ โครงการเหล่านี้ทั้ง ๆ ที่ทางวิศวกรผู้ปฏิบัติงานก็รู้ว่าไม่สมควรดำเนินการ เพราะประชาชนจะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ระบุ แต่ก็ไม่กล้าปฏิเสธ เพราะต้องทำตามนโยบายและคำสั่งของนักการเมือง ผลสุดท้ายก็คือ โครงการขนาดใหญ่ทั้งหลายล้วนแต่ประสบปัญหา ไม่สามารถดำเนินการให้ลุล่วง แต่ประเทศชาติต้องเสียหาย และหมดเงินงบประมาณไปมาก หมายมหาศาล

ความไม่มีพลังของศาสตร์ อันได้แก่วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ทำได้แค่ยอมจำนน ยืนดูโครงการต่าง ๆ ที่สร้างความหายใจ โครงการเหล่า โครงการเล่า ปล่อยให้ประชาชนผู้ถูกเอาจริงเอาจริง และด้อยโอกาสตัวอย่างของการทั้งปวง ต้องต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมไปตามลำพัง

ตัวอย่างโลภกรรมคบขบงชนเบื้องบ้าน นำ การวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศบค. ครอบจักรภพแบบแยกส่วนได้ยึดครองพื้นที่ขององค์กรทางวิทยาศาสตร์ อย่างเห็นي้ยวแน่ โดยส่วนที่มีอิทธิพลและก่อให้เกิดปัญหามากสุด คือ ส่วนของพลังงาน ผู้จบจากสายวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ เข้าไปอยู่ในองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น กฟผ., กระทรวงวิทย์, กระทรวงพลังงาน, กรมชล-ประทาน, สถาบันวิจัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ผู้บริหารหน่วยงานดังกล่าว ล้วนผ่านการศึกษาสายวิทยาศาสตร์ หรือ วิศวกรรมศาสตร์ เช่น ผู้บริหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ส่วนใหญ่จบวิศวกรรมศาสตร์จากสถาบันคุณศึกษาที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยและต่างประเทศ

เมื่อได้ศึกษาถึงวิธีคิดของบุคคลชั้นนำในองค์กรเหล่านี้แล้ว สามารถบอกได้ว่าเป็นผลจากวิกฤตการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยแท้

ขอยกตัวอย่างดังนี้

ราวดีอนตุลาคมปี ๒๕๔๔ ภายหลังจากการเข้ารับตำแหน่งของผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร คือ คุณสิทธิพิรุธ รัตโนภาส มีการเชิญอดีตผู้ว่าการกรุงเทพมหานคร ทุกคนมามากถึง ๑๖๘ คน ที่เรียกว่า “วันพ่อ” กลับบ้าน” มีคุณเงชุม ชาติภานุช, พลอากาศตรีกำธร สินธุวนานท์, คุณแผ่นพับ ชานะลิขิตร, คุณสมบูรณ์ มนีนาวา, คุณปรีชา จุงวัฒนา, คุณวีรวัฒน์ ชาlayan และคุณวิทยา ศรีรักษ์

ผู้ว่าฯ กฟผ.ปัจจุบันหารือเกี่ยวกับโครงการพัฒนานอกกรุงฯ ดังนี้

๒. ปีก่อน เขมรใช้ไฟแค่ ๑๕๐ เมกะวัตต์ ลาวใช้ ๑๗๐ เมกะวัตต์ พม่าใช้ ๙๐๐ เมกะวัตต์ เวียดนามใช้ ๕,๐๐๐ เมกะวัตต์ ไทยใช้ ๓๓,๖๐๐ เมกะวัตต์ มาเลเซียใช้ ๙,๕๐๐ เมกะวัตต์ อินโดนีเซีย ๑๑,๕๐๐ เมกะวัตต์ สิงคโปร์ ๕,๗๐๐ เมกะวัตต์... ประเทศไทยต่าง ๆ เหล่านี้ มีทรัพยากรพลังงานกระจำด้วยอยู่มหาศาล แม้มีศักยภาพพลังน้ำอยู่ถึง ๑๐๘,๐๐๐ เมกะวัตต์, ลาว มี ๒๖,๕๐๐ เมกะวัตต์ เวียดนามมี ๖๘,๐๐๐ เมกะวัตต์ ภาคใต้ของอาเซียน มาเลเซีย มีน้ำมัน ๓.๔ พันล้านบาร์ล กำசមរាមชาติ ๘๕ ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต ถ่านหินกว่า ๑,๐๐๐ ล้านตัน อินโดนีเซีย ก็มีหินก้ำช น้ำมัน และถ่านหินอยู่มหาศาล ถ้าประเทศไทยอาเซียนรวมมือกัน ก็สามารถนำพลังน้ำจากลาว มาfeed ผลิตไฟฟ้าในช่วงใช้ไฟฟ้าสูงสุดของวัน และใช้ถ่านหินกับก้าชเป็นเชื้อเพลิงในโรงไฟฟ้าฐาน โดยประเทศไทยเป็นศูนย์กลางส่งผ่านพลังงานไฟฟ้าของอาเซียน”

ผู้ว่าการเงิน “เรื่องนี้มีหลายปัจจัย...เชื่อนั่นก็มองลาว เรายังพยายามเติมที่ ใส่เงินเข้าไป พุดกับ อเมริกันให้เข้าช่วยกว่าจะสำเร็จ...สมัยก่อนแบบตาย ตอนนั้นน้ำมันจะขึ้นไป ๔๐ ดอลลาร์ต่อบาร์ล แล้วไม่รู้ว่าจะหยุดเมื่อไร เราภัยปรีชา (ปรีชา จุงวัฒนา) ไปคิดเรื่องปรมานูก็เก็บตาย อีกอย่าง ทั้งหมดอย่าลืมเรื่อง “มีอบ””

ผู้ว่าการกำนัน “ปัจจัยอื่น ๆ เช่นมาก ก็ทำอะไรต้องดึงระหว่างเวลาด้วย การเตรียมตัวให้พร้อม

เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าทึ้งไฟเร็วเกินไป ก็อาจเสียเบรียบเข้าได้”

ผู้ว่าการวิรัตน์ “เป็นผู้ว่าการ กฟผ.หนักทุกอย่าง ข้อสอบเปลี่ยนตลอด... ผู้ว่าการไฟฟ้าต้องอดทน อดกลั้น ความสัมพันธ์กับบ้านเมือง สังคม ก็จำเป็น”

ผู้ว่าการวิทยา “ขอให้พวกเรางานสนับสนุนผู้ว่าการถ้าพวกเรางานกันแน่น คนที่มาจากภายนอกก็คงจะหับเราไม่ได้ อย่างที่ประวัติศาสตร์ของเราหลายครั้งเคยสอนไว้”

ผมยกมาจากบทความของกรุงเทพมหานคร ให้สังเกตถึงวิธีมองโลก มองประเทศชาติเพื่อนบ้านด้วยหน่วยของพัฒนา มองมาเลเซีย ลาว พม่า เป็น เมกะวัตต์ มองไม่เห็นความสำคัญของมิติอื่น ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสังคม มองไม่เห็นธรรมชาติแวดล้อม ดิน ป่า อากาศ น้ำ แต่สอดสายตาเพ่งมองไปยังสิ่งที่จะนำมาเปลี่ยนตีค่าเป็นเมกะวัตต์ได้ และคิดว่า เมกะวัตต์ คือ ดันนี่ บังชั่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คันน้ำจะหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ มั่งคั่ง สะเดาะส่ายดูธรรมชาติด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความปรารถนาในเชือเพลิงอันมหาศาลเหล่านั้น และคิดว่ามันคงจะมีให้เราใช้ไปเรื่อย ๆ หมวดที่นี่ก็ไปจากที่อื่น ดูตนเองว่า จะต้องพร่อง จะต้องขาดอยู่ตลอดเวลา ไม่เคยตั้งคำถาม กับการเร่งบริโภคความต้องการของชุมชนอย่างไร เพราะถือว่าไม่ใช่ภาระรับผิดชอบของหน่วยงานอยู่แล้ว ก็แยกกันทำ ต่างฝ่ายก็ควรจะต่างรับผิดชอบไป อาจนาจกรของข้าพเจ้าไม่พึงใจจะแก้ไขซึ่งกันและกัน ไม่สนใจความต้องการของชุมชน ไม่สนใจความต้องการของประเทศชาติ ไม่สนใจความต้องการของมนุษย์ ไม่สนใจความต้องการของโลก ไม่สนใจความต้องการของมนุษย์ในสังคมไทย ก็พบด้วยความตกใจว่า ก็เราสอนเขาให้มีท่าทีและวิธีคิดแบบนี้เองว่าใช่หรือ

นี่คือ ผลผลิตของสถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ออกไปบริหารอำนาจรัฐและรัฐวิสาหกิจ รุ่นแล้วรุ่นเล่า เมื่อผนมมองย้อนคุณถึงวิธีการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสังคมไทย ก็พบด้วยความตกใจว่า ก็เราสอนเขาให้มีท่าทีและวิธีคิดแบบนี้เองว่าใช่หรือ

วิกฤต การสอบให้จัดการกับ ธรรมชาติ

เราเริ่มมองแยกส่วนธรรมชาติในสาขาต่าง ๆ ของวิทยาศาสตร์ เราระบุยามอธิบายมันด้วย ตระรากทางคณิตศาสตร์ สมการทางฟิสิกส์ และเคมี ฯลฯ อย่างไม่รวมมัตรระหว่าง ระบบคง จะว่าไป เราสอนให้เข้าคิดจัดการกับธรรมชาติ ตั้งแต่ สมการบนกระดานในห้องเรียนแล้ว เราสามารถสร้างสมการเพื่อพยายามลดให้เหลือตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้อย่างง่าย ๆ เพื่อจะหาว่าตัวแปรอิสระเปลี่ยนไปแล้วตัวแปรตามจะเปลี่ยนไปอย่างไร

เช่น ในสมการหาความดันของน้ำในการออกแบบสร้างเชื่อนั้น ความสูงของระดับน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ความดันเปลี่ยนไปตามต้องการ ทุกอย่างดูราบรื่นง่ายดายในหลักการไปเสียทั้งหมด เมื่อออกข้อสอบให้คำนวนอกมาเป็นตัวเลขถูกต้อง ก็ได้คะแนน ข้อสอบจะจำต้องออกให้คำนวน วัด เป็นตัวเลขให้ได้ ดูแล้วมันเป็นเหตุเป็นผลดี ถ้าจะมีปัญหาทางเทคนิคของโจทย์ที่ยากขึ้น ก็ท้าทายทางความคิดมากขึ้นไปอีก

แต่ทว่า การเพิ่มความสูงของระดับน้ำเพียงแค่ไม่กี่เซนติเมตร ก่อให้เกิดผลต่อชีวิตของชาวบ้านอย่างไร เกษตรกรต้องสูญเสียที่ทำกินไม่รู้จักกี่หมื่นกิโลแคน ไม่อยู่ในโจทย์บนกระดาน ไม่มีมาให้เฉลี่ยวใจ ท่าทีของวิธีคิดแบบบุกรุกอาจกับธรรมชาติ จึงสถาปนาแน่นแฟ้นมากในการศึกษาของเรา

ผบพนว่าการศึกษาธรรมชาติตัวตระรากทางคณิตศาสตร์แบบฉบับจวย มีข้อ不足เกตเป็นพิเศษว่า สัมพันธ์กับวิธีคิดแบบโลกาภิวัตน์

นั่นคือเมื่อไรก็ตามที่เริ่มเขียนสมการบนกระดาน คำ เรายังลังเลทั้งกำหนด ควบคุม กำหนด, รวมศูนย์ และบังคับตัวแปร ถ้าตัวแปรมีปัญหา ก็ต้องหาทางกำจัดและลดทอนมิติดีต่าง ๆ ลง ผลกระทบ

ประการแรก เราสามารถหาตัวแปรและจัดการกับตัวแปรอย่างไรก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะมีผลกระทบอย่างไรในวิศวกรรม เช่นเดียวกับระบบฐานุณภาพ ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย, และวิเคราะห์สาขต่าง ๆ จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต เช่น พิสิกส์ คณิตศาสตร์, เคมี, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, วิศวกรรม-

ไรก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับท้องถิ่น

ประการที่สอง สมการที่ยกและสลับขับข้อนั้นจะถูกควบคุมโดยระบบที่ใหญ่ เช่น ระบบประมวลผลขนาดใหญ่ เช่นเดียวกัน กับเงินตรา, เทคโนโลยีและตลาดในระดับโลกนั้น ความขับข้อนั้นของมนต์จะถูกควบคุมโดยบรรทัดข้ามชาติไม่กี่แห่ง

ประการที่สาม วิธีคิดคำนวนที่ลัดและเร็ว ทำให้เหลือวิธีเดียวในการแก้ปัญหาใจไทย รวมทั้งพึงพอใจที่จะหาผลลัพธ์ในเชิงปริมาณ สดุดคล่องกับวัฒนธรรมผู้บริโภคที่จะต้องถูกหล่อหัดให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อการแข่งขันความพึงพอใจจากวัตถุ

ประการสุดท้าย ความจริงที่ได้จากสมการเป็นสากล ให้ได้ทุกเวลาและสถานที่ สดุดคล่องกับวัฒนธรรมโลกวิวัฒน์ ที่ไม่มีพื้นที่และเวลาสำหรับความจริงรักภักดีต่อสถานที่และชุมชน

นี่คือการศึกษาที่ผมเห็นว่าวิกฤต เป็นการศึกษาที่ฝึกฝนให้บุคลากรทางวิทยาศาสตร์ นบนอบต่ออำนาจขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลครอบงำ ขณะเดียวกัน ก็แข็งกระด้าง ต่อระบบคิดอื่น ๆ ที่ตนเห็นว่าเป็นคนอื่นพวกล้วน

วิกฤต จากการมองไม่เห็นความ อยุติธรรมเป็นโครงสร้าง

มือศึกษาถึงแนวคิดของกลุ่มผู้นำทางวิทยาศาสตร์ ที่คิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของวิทยาศาสตร์ เช่น

“วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย จากอดีตสู่อนาคต” จัดพิมพ์เมื่อ ๒๕๔๓ โดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), มูลนิธิบัณฑิตย์สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ซึ่งพยายามศึกษารากฐานพัฒนาการ และสถานภาพของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย, และวิเคราะห์สาขต่าง ๆ จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต เช่น พิสิกส์ คณิตศาสตร์, เคมี, วิทยาศาสตร์ชีวภาพ, วิศวกรรม-

ศาสตร์ฯ ฯ รวมไปถึง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับสังคมไทยในอนาคต ก็ตี

“สมัชชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาครั้งที่ ๒” (ส.ค.๒๕๔๓) ซึ่งตีเป็นหนังในโครงการจัดทำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ.๒๕๔๓-๒๕๖๓ จัดทำโดย สาขาวิชาฯ

รวมถึง “แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๙) จัดทำโดย สำนักนโยบายและแผนสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม” ก็ตี

พบว่ามีโครงสร้างทางความคิดไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ มีลักษณะของตนเองเป็นศูนย์กลางความรู้ที่ต้องเผยแพร่ ต้องเร่งทำความเข้าใจกับคนอื่น ที่ไม่รู้ให้มากยิ่งขึ้น วิทยาศาสตร์เป็นศูนย์ความรู้ที่ได้รับการตรวจสอบสมบูรณ์ดีแล้ว การจัดปรับให้ความรู้นั้นเข้ากับสังคมไทย เป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยกันผลักดันไม่เคยตั้งคำถามกับองค์ความรู้ที่ได้มา ว่ามาจากบริบทใด ตั้งอยู่บนฐานคิดแบบใด นโยบายส่วนใหญ่จึงพยายามขับเคลื่อนความรู้ที่เป็นก้อนๆ ออกไป โดยระดมสรรพกำลัง ทั้งเงินทุน งบประมาณ รวมทั้งการสร้างบุคลากร มีการเรียกร้องระดมทรัพยากรเพื่อตนเองสูง และเรียกร้องความภาคีในอุดมการณ์ พัฒนาที่มีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแก่นนำสูง

มีการเอี่ยถึงการพัฒนาเพื่อความสมดุลยั่งยืนอยู่หลายบทความ แต่ไม่พูดถึงเรื่องความเป็นธรรมจากการพัฒนาตน ไม่มีการกล่าวถึงเสรีภาพทางวิชาการ

มีการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากพลังงาน มนติชัยและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีการเอี่ยถึง ชื่อของหน่วยงานที่เป็นต้นตอของปัญหา เช่น ปตท., กฟผ., กรมชลประทานหรือซื้อบรัชท์ในนิคมอุตสาหกรรมได้

น่าสังเกตด้วยว่าหลักสูตรสิ่งแวดล้อมที่เรียนในคณะวิทยาศาสตร์ หรือ วิศวกรรมศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่ผลิตคนไปรับใช้บริษัท มิใช่ ปกป้องธรรมชาติ และแนวคิดในอนาคต ก็เป็นเช่นเดิม

ไม่มีบทบาทและทำที่ในการระวัง ปกป้อง คุ้มกัน

กับให้กับสังคมไทย อันเนื่องมาจากการอันตรายจากการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น อันตรายจากการตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs) แต่กลับคิดและทำในทางตรงกันข้าม เช่น ท่าทีของ Biotech ต่อนโยบายสนับสนุน GMOs ปล่อยให้ประชาชน นักวิชาการ ชีววิทยาฯ และองค์กรภาคประชาชน ช่วยกันทำหน้าที่เปิดโปงอันตรายของบรรจุภัณฑ์ข้ามชาติ เช่น มอนซานโต ในท่ามกลางการต่อต้านจากหน่วยงานราชการ

โดยสรุป โลกทัศน์ที่มีอยู่ในชนชั้นสูงของวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย แข็งเกร็งตายตัว ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต (Subject) ที่หยิบยกความรู้ให้ผู้ถูกสังเกต (Object) เป็นอิทธิพลของความคิดของโลกทัศน์แบบนิวตัน (Newtonian World View) ที่ได้รับการรับรองโดยอำนาจเจ้า

โลกทัศน์แบบนี้ มองไม่เห็นความอยุติธรรมที่ดำรงอยู่ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ความได้เปรียบของกลุ่มธุรกิจที่มีอำนาจ เข้าถึงสถาบันการศึกษา สามารถกำหนดกรอบคิดในการวิจัย หรือ สร้างหลักสูตรได้อย่างที่ต้องการ มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ให้กับคนมั่งคั่งกลุ่มน้อย และปฏิเสธคนส่วนใหญ่ที่เข้าไม่ถึง และไม่เคยคิดอย่างจริงจังว่าควรจะแก้ไขกันอย่างไร

ฟ้วยการไม่ยอมจำบัน

เราได้ที่องค์กรทางวิทยาศาสตร์ ไม่ย้อนกลับมาตั้งคำถามเชิงพื้นฐาน ถึงความไม่เป็นธรรมของสังคม ก็ไม่

สามารถหลอกได้จากการเดิม ตัวรีวัตคันหนึ่งของท่านนี้ก็คือ ต้องเปลี่ยนแปลงโลกทรอคนใหม่ ให้เห็นสัมพัทธภาพ (Relativity) ของความรู้

กล่าวคือ เป็นความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้พื้นที่และเวลา แก่ความคิดหลากหลาย ได้ขึ้นมาเสนอกในสถาบันอย่างทัดเทียมกัน เข้าไปศึกษาชีวิตผู้คน และธรรมชาติ อ่านไวยากรณ์ของธรรมชาติ ด้วยท่าที่แห่งการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วม มิใช่ท่าที่แบบเรียนรู้เพื่อจัดการ

การมีส่วนร่วมของสังคมไทยในการพัฒนาตนนั้น จะต้องให้สังคมเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยระบุให้ชัดไปในกฎหมายให้ได้ เพราะถ้าการพัฒนาถูกกำหนดทิศทาง มาแล้ว การมีส่วนร่วมที่แท้จริงเกิดขึ้นได้ยาก และจะกลยุทธ์เป็นเพียงการประชาสัมพันธ์ แผนการพัฒนา อย่างที่หน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจทั้งหลายทำอยู่ในเวลาเดียว

สภาวิทยาศาสตร์ หรือ คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ ควรเป็นทั้งผู้รู้และผู้ประสานความรู้ที่มีอยู่ในสังคมทั้งหมด เพื่อนำไปสู่แผน มากกว่าการกำหนดแผนอุดมการณ์ที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสถาบันทางวิทยาศาสตร์ จะปรับเปลี่ยนตัวเองได้หรือไม่ แต่สังคมก็เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ที่ต้องต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมของนโยบายการพัฒนาของรัฐ เช่น สมัยชาคนจน, ชาวปากมูล, ชาวบ่อนอก บ้านกรุด, กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้สูงอายุเสียที่ดินทำกินทั้งหลายทั่วประเทศฯลฯ ต่างรู้ดีว่า นอกจากไม่สามารถหวังพึ่งกับสถาบันการศึกษาในฐานะหน่วยงานของรัฐได้แล้ว ยังต้องระแวงภัยคุกคามจากอำนาจ ต่างๆ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็นอีกด้วย

เพราะไม่เคยมีหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์ใด เช่น สมาคมวิทยาศาสตร์ ทำหน้าที่เป็นผู้แสวงความจริง โดยการเปิดเวทีสาธารณะให้มีการเสนอความคิดทั้งจากฝ่ายชาวบ้าน และฝ่ายรัฐ อย่างเท่าเทียมกันเลย มีแต่ภาคประชาชนและนักวิชาการอิสระ ที่ออกมาระงับคือให้รัฐแต่งความจริงและตอบค้ำด้านต่างๆ

ที่ถูกปิดบังมาโดยตลอด

กระบวนการนักวิชาการจากคณะวิทยาศาสตร์หลายแห่ง ที่ต้องอยู่ในสภาพไม่สามารถทำอะไรได้ดีนั้น ยังมีผู้ไม่ยอมจำนน และไม่นิ่งดูดายได้ออกมาแสดงจุดยืน และเสนอประเต็นคำถามทางวิชาการแก่สังคม ผสมขอแสดงความยินยอมอาจารย์ประสาท มีแต่ จำกัดความวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กับ คณาจารย์มหาวิทยาลัยวันศุกร์ ที่กล้าหาญออกมายกต่อสู้ทางความคิดกับรัฐและปตท. อย่างเด็ดเดี่ยว แม้จะถูกกลุ่มคนด้วยอำนาจมีเด็กตามนี้เป็นนิตหมายอันดี ที่ยังมีนักวิทยาศาสตร์รักความเป็นธรรมกล้าแสดงออก แม้จะยังมีจำนวนไม่น่ากันนักตาม แต่ถือเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษาวิทยาศาสตร์รุ่นต่อๆ ไป

มองหวังว่า พลังจากภาคประชาชนจะเข้มแข็งขึ้น และตรวจสอบอำนาจที่ไม่เป็นธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจของทุน หรืออำนาจจากระบบการศึกษา

วิกฤต การศึกษาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในสังคมไทย จะสามารถคลี่คลายไปได้หรือไม่ ไม่สามารถพึงหวังจากสถาบันการศึกษาได้มากนัก เพราะปรับเปลี่ยนยาก แต่เชื่อว่าคนรุ่นใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมากับจิตสำนึกใหม่ จะช่วยกันเรียนรู้จากพลังสังคมที่นำหน้าไปแล้วนั้นได้

ในที่สุดของปัจจุบันนี้ แผนของการบันมัสการและขอบพระคุณทุกท่านที่ร่วมฟังในวันนี้ วันที่ท่านเจ้าคุณพระยาอนุമานราชอนน กับปราชญ์สำคัญในด้านสังคม และวัฒนธรรมไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ๑๑๔ ปีที่แล้ว มากันทั้งบ้านเมืองเป็นที่ประชานมูลนิธิเสรียริกเศศ-นาคประทีป ท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิริรักษ์ มีอายุครบ ๗๐ ปีอีกด้วย แผนของอาจารย์พระศรีรัตน์ตรัย คุ้มครองรักษาให้ท่านอาจารย์มีสุขภาพพานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นปากเสียงเพื่อความเป็นธรรมของสังคมต่อไป ขอขอบพระคุณป้าจารย์สารี ศิริรักษ์ อยุติการปัจจุบันเพียงเท่านี้

พวงหรีดหนังสือ สื่อปัญญา ระลึกถึงผู้จากไปด้วย “ธรรมกาน”

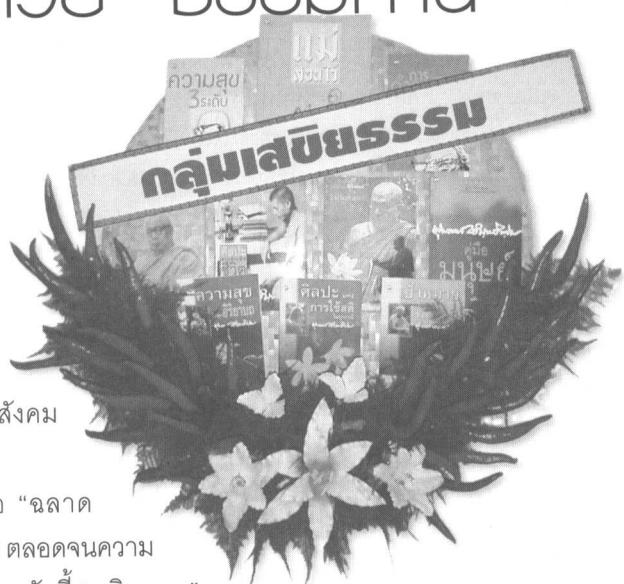
กาว “ประยุกต์ใช้ศาสตร์รวมกับชีวิตและสังคม” นั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ และยิ่งแต่ก่อตอกอกอกผลออกไปเท่าใด ก็เท่ากับช่วยกันนำเนื้อหาสาระ และฐานะ “เครื่องมือที่ใช้งานได้จริง” ของพระพุทธศาสนา กลับมาสู่สังคม ร่วมสมัย

ผู้อ่านหลายคนท่านเคยได้รับรู้เกี่ยวกับ หนังสือ “ฉลาด ทำบุญ” และ “๓๐ วิธีทำบุญ” ของเครือข่ายชาวพุทธฯ ตลอดจนความพยายามจัดทำ “สังฆทาน” ที่มีคุณค่า ฯลฯ มาบ้างแล้ว ฉบับนี้ “เสียงธรรม” ขอนำเสนออีกหนึ่ง ที่ “สมสมัย” ของ “พวงหรีด” ซึ่งนำเสนอด้วย สำนักพิมพ์สุขภาพใจ สำนักพิมพ์ซึ่งพิมพ์หนังสือธรรมะของ ท่านพุทธทาสภิกขุ ออกแบบหน้าปกเป็นเจ้าแรกของประเทศไทย เมื่อกีอุบสามาครวราที่ผ่านมา

วันนี้ สำนักพิมพ์แห่งนี้ได้ริเริ่มมิติใหม่ของการ “ระลึกถึงผู้จากไป” ขึ้นอีกครั้ง ด้วยแนวคิดที่ว่า “พวงหรีดหนังสือสื่อปัญญา รักษាសิ่งแวดล้อม และ... ระลึกถึงผู้จากไป ด้วยธรรมทาน” เสียงธรรมจึงเดินทางมาพบปะและพูดคุยกับคุณบัญชา เฉลิมชัยกิจ ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ตตตาตา พับลิเคชั่น จำกัด และสำนักพิมพ์สุขภาพใจ

◎ “พวงหรีดหนังสือ” มีความเป็นมาอย่างไร

คุณบัญชา : ความคิดเห็นเบื้องแรก เห็นว่าหนังสือเป็นสิ่งที่ให้กันในทุก ๆ โอกาส ในทุก ๆ กรณีเรื่องราว เพราะเป็นของกลาง ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ได้มาก อย่างเช่น เราทำหนังสือ สำหรับแทน ส.ค.ส. ในช่วงปีใหม่ โดยนำข้อเขียน หรือป្រៀមถกถานรวมสั้น ๆ ของท่านอาจารย์ พุทธทาสภิกขุ หรือของ ท่านเจ้าคุณประยุทธ์ แล้วทำปกให้ดูมีสีสัน ดูเป็นการ์ด ส.ค.ส. ออกไปทางนั้น สดใสสวยงาม และก็พยายามตั้งราคาให้ต่ำ ลักษณะนี้เป็นที่น่าพอใจมาก พร้อมทั้งหาซองสวยงามແນาคู่กันไปด้วย ซึ่งก็ได้ผลแต่ละปีขายได้เป็นหมื่น ๆ เล่ม เป็นหมื่น ๆ ชุด

บัญชา เสลิมชัยกุจ สนพ.สุขภาพใจ

○ อะไรคือจุดเด่น หรือสิ่งที่น่าสนใจที่สุดของพวงหรีดหนังสือ คุณบัญชา : ก็คือตัวหนังสือนั้นเอง เพราะหนังสือคือ ปัญญา ความรู้ทั้งหลายโดยเฉพาะทางเรานั้นธรรมะของ พุทธศาสนาหรือว่าสัจธรรมของโลก ธรรมะของศาสนา ก็คือ สัจธรรมของโลก ของชีวิต ตัวนี้คือสิ่งที่เราคิดว่าเผยแพร่ทุก วิถีทาง ไม่เพียงแต่ มี วางไว้ตามร้านหนังสือ ควรจะออกไป ทุกแห่งทุกมุม

ผ่านยังหวังว่าการปฏิรูปการศึกษา กับสิ่งที่กำลังเปลี่ยน แปลงในวงการสื่อ ที่ว่าจะต้องให้มีรายการเด็กในเวลาที่ เป็น เวลาของเด็กๆ เพิ่มขึ้น ต้องเลี้ยงสลดอะไว้ต่ออะไว้ใน ทั้งหมด ทั้งสิ้น ก็คือแนวทางเดียวกัน ทิศทางเดียวกัน

คือต้องทำให้ประชาชนในสังคมมีสติมีปัญญา มี ความเข้มแข็ง และมีความซัดเจนต่อชีวิต. คือซัดเจนต่อ สัจธรรมที่เป็นอยู่ทั้งหลาย เพื่อที่จะได้ไม่ถูกเยิงกันว่าจะสร้าง ป่อนหรือไม่สร้างป่อน เรื่องสร้างบ่อนหรือไม่สร้างบ่อน อัน นั้นตกไปเลย ตกไปเลย ไม่ต้องกล่าวถึงเลย ความคิดที่จะ ไปบ่อนนั้นต้องจากหายไป และใช้เวลาทั้งหมดทุ่มเทเวลา สร้างผลผลิต ไม่ใช่เวลาทั้งหมดที่ไปหมกมุ่นอยู่ในอบายมุข ซึ่งนักจากไม่ได้สร้าง ผลผลิตให้สังคมแล้วหยังไปทำลายสังคม ทำลายจิตใจ ทำลายจิตวิญญาณต่าง ๆ ของมนุษย์ลงไป โดยสิ้นเชิง

คือไม่ต้องกล่าวถึงเลยว่าจะสร้างหรือไม่สร้าง ใน พุทธศาสนาอยู่ประโภคหนึ่งว่า “ความรู้ไม่ทำเสียเลย ดีกว่า” ไม่ใช่ว่า “ชั่วนิจน้อยทำได้นะ ชั่วนิจน้อยทำไป แล้วมันได้เงินนะ” หรือว่า “ชั่วที่ไม่ผิดกฎหมาย เพราะ กฎหมายเขียนว่ามันไม่ชั่ว” (หัวเราะ) แล้ว “มันได้เงินนะ เงิน มันไม่ว่าไว้ไปต่างประเทศ พากเมืองมันจะได้ไม่เอาเงินไป ลงเลงไปเสียที่ต่างประเทศ”

เงินที่เสียไปที่ต่างประเทศนั้นเราสะสมกันได้ด้วยการ สองเสริมศีลธรรม สองเริ่มความคิดที่ดีงาม จัดระเบียบ สังคม ทำงานให้ทำ มีความมุติธรรมทางด้านรายได้ ลด ซึ่งว่างของชีวิต แล้วอาจจะได้ไม่ต้องเดินไปเมืองนอก เอา สถาปัตย์ไปเสียที่เมืองนอก อย่างนั้นจึงจะถูกทาง

จากนั้นเราก็พยายามใส่ไว้ในตะกร้าผลไม้ที่เข้า ให้กัน ตอนเทศกาลปีใหม่ หรืออะไร์ก็ตามที่เข้าให้กัน ตอนเทศกาล วันเกิดก็ตาม การขึ้นบ้านใหม่ คือ นอกจากราชมีดอกไม้ หรือมีผลไม้ เราก็พยายาม ซึ่งแนะนำให้มีหนังสือสักเล่มสองเล่มไม่ต้องมาก สัก เล่มสองเล่ม ก็ปรากฏว่าได้ผลเหมือนกัน แต่ก็มีได้ กระพือมากนัก

สืบเนื่องจากความความคิดอย่างนี้เลยมีความ คิดที่ว่า ช่วงที่เขามีการปฏิรูปพวงหรีดโดยใช้ผ้าขนหนู ปาง ใช้ตันไม้บ้าง นำตันไม้ทั้งตันมาให้กัน เพื่อจะใช้ ตันไม้เหล่านั้นไปปลูก ช่วงที่ส่งเสริมการปลูกป่า เขา ถึงกับว่า งานศพนี้ขอจะ ขอตันไม้จริง เพื่อจะได้นำไป ปลูกป่า อะไรทำนองนั้น ผล烈ยกความคิดว่า ใน ฐานะที่มีอาชีพทำหนังสือ เมยแพร่ธรรมะด้วยหนังสือ นี้ ก็เกิดความคิดว่า ถ้าเข่นนั้นเราหนังสือมาทำ พวงหรีด มีดอกไม้มาแซมบ้าง จะเป็นดอกไม้สดบ้าง ดอกไม้ประดิษฐ์บ้าง ก็แล้วแต่ แต่ตัวหลักก็คือ หนังสือ หนังสือก็จะมีสองแนว เป็นหนังสือธรรมะของท่าน อาจารย์พุทธทาส ของท่านเจ้าคุณประยุทธ์ หรือธรรมะ เล่นอื่น ๆ และอีกแนว ก็คือหนังสือแนวสุขภาพ การดูแล สุขภาพ อะไรทำนองนั้น ซึ่งก็จะใช้สองแนวนี้ก่อน แต่ ก็พร้อมที่จะมีหนังสืออูกแนวตามที่ลูกค้าต้องการ เราคิดว่าหนังสือเหล่านี้ เมื่อประดับประดาอยู่บน กระดังน้ำครับ และก็ใช้เงินใส่ ๆ เล็ก ๆ และเจ้าหน้าที่ ของสำนักพิมพ์เข้าก็จะศึกษาวิธีผูก วิธีมัด วิธีรัดให้ เรียบร้อย ไม่ให้หนังสืออบอุ่น แล้วก็จะ เวลาถูกดูดออกมานั้น หนังสือก็เรียบร้อยดี เจ้าภาพจะแบ่งปันให้ลูกหนาtan แบ่งปันให้ญาติมิตร หรือแบ่งปันให้ห้องสมุดของวัด อะไรไปก็ได้

ก็คิดว่า เออ มันคงมีประโยชน์สองชั้น เพราะ ปกติดอกไม้แห้งก็ตาม ดอกไม้สดก็ตาม ถึงเวลาถูกมัด จะถูกทิ้งไปเป็นขยะ เมื่อลองใช้หนังสือธรรมะ หนังสือ มีสาระดี ๆ เข้ามาทำพวงหรีดก็ดูดี... น้ำครับ ก็อกมา เป็นพวงหรีดที่น่าดู

◎ ดำเนินการอย่างไรบ้าง เช่น การนำไปวางจำหน่าย หรือเปิดโอกาสให้ลูกค้าสั่งจองเข้ามา

คุณบัญชา : เรายังมีประชาสัมพันธ์ออกไปบ้างกับสื่อที่เข้าเห็นด้วย กับสื่อที่เขามองเห็นประโยชน์ เข้ามาทำข่าว แล้วช่วยประชาสัมพันธ์ออกไป มีโอกาสไปช่วยงานที่ไหนเราก็ทำออกไป ในนามของสำนักพิมพ์สุขภาพใจเงง มีญาติมترที่ส่งไปใช้กันหลายราย พงก็คูมีเสียงสนับสนุน ว่าดีนะ..มีประโยชน์ แต่ยังไม่เป็นที่ปรากฏ เพราะหลายวาระ เพราะยังไม่มีบุคลากรสำคัญในบ้านเมืองทำเป็นแบบอย่าง หวังว่าประชาชนจะมองเห็นคุณค่ากันมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ไม่ต้องพึ่งพาผู้นำมาแสดงงานนำไปเสียทุกเรื่องก็ได้

คือประเทศไทยเรานี้ต้องการดราชา ต้องการผู้นำ ต้องการคนดังคนเด่น ทำด้วยอย่าง จะได้ทำเป็นแฟชั่น กัน ก็ยังไม่มีขนาดนั้น ก็ได้แต่หวังว่าท่านผู้หลักผู้ใหญ่โดยเฉพาะท่านนายก ช่วยสนับสนุนก็ได้เหมือนกัน อะไรที่เป็นประโยชน์การสนับสนุนก็ไม่ได้มีข้อเสียอะไร มีแต่ได้ ไม่มีเสีย

แต่เราภัยยานติดต่อร้านขายหีด ที่อยู่หน้าวัดบางแห่งว่า ท่านจะเอาหนังสือไปประดับบ้างส่วนก่อนมั้ย เราจะให้ส่วนลดถึง ๕๐ % แล้วท่านไปคิดกับลูกค้าให้เต็มเปอร์เซ็นต์ก็ได้ หรือจะคิดยังไงก็ตามใจชอบ เราจะลดราคาให้มากเลย โดยเฉพาะหนังสือธรรมะจะลดให้มาก ๆ อย่างนี้เป็นต้น หรือว่าจะให้เราทำพวงหรีดของเราเองแล้วก็เอาไปฝากแขวนไว้ขายได้แบ่งกับเพอร์เซ็นต์กันไปเหมือนกับการการแบ่งเปอร์เซ็นต์ใน การร้านหนังสือ แต่แทนที่จะไปร้านหนังสือ ก็เป็นร้านพวงหรีด แทนที่จะได้หนังสือเป็นเด่น ๆ ก็ได้หนังสือเป็นพวง ๆ ก็คิดว่าอย่างนั้นนะครับ เริ่มทำอยู่แต่ก็ยังไม่แพร่หลาย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรายายานที่จะไปบอกสื่อมวลชนนะครับ คือเราเองเรามีมีงบประมาณที่จะไปโฆษณาด้วยงบประมาณโดยตรง ก็พယายานจะแจ้งให้สื่อมวลชนที่มีความคิดเห็นสองคล้องช่วยเราพูดบ้าง กล่าวถึงบ้าง อย่างเช่นทางเสียงธรรมมีความเห็นพ้อง ก็มาช่วยซึ่งกันเอง มากช่วยซึ่งกันเองออกไป อย่างนี้ก็ถือว่าเป็นประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

◎ การตอบรับเข้ามายเป็นที่น่าพอใจหรือไม่

คุณบัญชา : ก็มีบ้าง ก็มีนานาหูณาตามควรเจ้าหน้าที่ของเราว่าทำอย่างวันก็ทำถึงเด็กดีน มีความเสียสละสูง กับอกว่าให้ช่วยถ่ายทอดให้พนักงานหลาย ๆ ท่าน แล้วแบ่งค่าแรงกันไป ก็่น่าพอใจ แต่ยังถือว่าเพิ่งจะเริ่มต้น

และอย่างจะแจ้งว่า เราไม่รู้สึกว่าจะต้องสงวนสิทธิ์หรืออะไรทำนั้นนะครับ อย่างจะเชิญชวนเพื่อนต่างสำนักพิมพ์ หรือคนในวงการพวงหรีด ทั้งหลาย ให้ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เราจะมีหนังสือให้เลือกหลายระดับราคา และเราจะลดราคาให้มาก ๆ เพื่อให้ท่านรู้สึกว่าพวงหรีดนั้นไม่แพงขึ้นเท่าไหร่ แต่ว่าเกิดนิติใหม่ เกิดบรรยายกาศใหม่ เกิดประโยชน์ใหม่ ๆ ขึ้นในสังคม

ก็อย่างจะเชิญชวนให้มาร่วมกัน หรือว่าถ้าใครจะเสนอวิธีประยัดค่าว่ากี่ข้อให้เสนอเข้ามา เพราะว่าทุกวันนี้เราใช้กระดัง ซึ่งเราเห็นว่ากระดังมีลักษณะเป็นวงกลม และมีความแข็งแรงพอที่จะมัดหนังสือเอาไว้โดยไม่บิดเบี้ยว มีความคงทน และก่อสร้างได้ว่ากระดังเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำจากวัสดุธรรมชาติ คือไม้ไผ่ และสามารถเอาไปใช้ต่อ เอาไปทำประโยชน์ ระดับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องได้มากมายหลายอย่าง

◎ วิธีการส่งของพวงหรีด วิธีการเลือกหนังสือของลูกค้าทำได้อย่างไร และตั้งราคาพวงหรีดแบบต่าง ๆ ให้อย่างไร

คุณบัญชา : เราให้เข้าเลือกเป็นสองแนว จะเคานะหนังสือธรรมะ หรือจะเอาแนวหนังสือสุขภาพ หรือจะผสมผสานตามใจชอบ มีตั้งแต่ราคาระดับ ๓๐๐ – ๔๐๐ บาท ถึง ๘๐๐ – ๙๐๐ บาท หรือ ๑,๐๐๐ บาท ก็แล้วแต่หนังสือ บางท่านก็อย่างให้หนังสือเล่มละ ร้อยบาท ส่วนร้อยบาท ที่เด่น ๆ ที่ตัวเองรัก ตัวเองชอบ ตัวเองศรัทธา อยู่บ่นพวงหรีดที่จะมอบให้กับครอบครัวของผู้ที่จากไป ก็สามารถเลือกได้ตามต้องการ

◎ มีวิธีการจัดส่งอย่างไร

คุณบัญชา : ถ้าอยู่ในกรุงเทพมหานคร เราจะไปส่งให้ถึงที่ ถ้าอยู่ต่างจังหวัดบางทีก็ต้องขอเวลาเล็กน้อย

เมื่อสืบคามถึงภูปแบบของ “พวงหรีดหนังสือ” ยุทธ เล่าว่าขณะนี้ได้กระดับเป็นวัตถุศิริบหลัก พวงหรีดจึงมีเพียงแบบกลม ขนาดประมาณ ๒๓-๒๔ 釐เมตร ๓๐ นิ้ว (โดยประมาณ) แต่หากไม่นึ่งนอนใจทดลองหาภูปแบบและวัตถุศิริบใหม่ ๆ มาใช้อยู่เสมอ เมื่อถ้ามีความนิยมระหว่างเด็กไม้สักกับเด็กไม้ประดิษฐ์ (ในการสาธิตเข้าเลือกใช้ดัดออกและใบไม้ประดิษฐ์ที่ทำจากสวนผสมระหว่างยางธรรมชาติ (จากยางพารา) และกระดาษสา ซึ่งสามารถนำกลับบ้านไว้ได้ก่อนหลายครั้ง ทั้งยังทำความสะอาดง่าย เพียงใช้มือชุมน้ำหยอด ๆ เช็ดเบา ๆ และทิ้งไว้ให้แห้งเท่านั้น) ยุทธตอบว่าสวนใหญ่กลุ่มด้านในมีประดิษฐ์มากกว่า เพราะคงทันและง่ายต่อการดูแลรักษา ต่างจากเด็กไม้สักที่คงสภาพอยู่ได้ประมาณ ๓ วัน

ด้วยความคล่องแคล่วและความตั้งอกตั้งใจ เพียง
๔๕-๖๐ นาที กะรังดังไม้ไผ่จากธรรมชาติ ก็ประดับประดา
ไปด้วยหนังธรรมะ และถอกไม้ประดิษฐ์สีสนับสนุนสด
พร้อมที่จะนำไปแสดงความเสียใจและระลึกถึงผู้ที่จากไป
อย่างไม่มีวันกลับ

ผู้มีเชื้อของยุทธและรูปแบบของ “พวงหรีดหนังสือ”
ที่ปรากฏอยู่ต่องหน้าที่งานจาก “เดิมชอร์ม” กล่าวว่า “ถ้า
สวยงามไม่แพ้พวงหรีดดอกไม้สด หรือพวงหรีดโฟม
ประดับผ้าขนหนูที่เราพบเห็นโดยทั่วไป ที่แตกต่างกัน
อย่างเด่นชัดก็คือ “พวงหรีดหนังสือ” เป็นการรักษาสิ่ง
แวดล้อม และระลึกถึงผู้จากไปด้วยการให้บัญญาเป็น
“ธรรมทาน” อีกทางหนึ่ง

โดยมีรถทัวร์ หรือคิวรถต่าง ๆ ช่วยส่งไปให้ พาก
คิวรถต่าง ๆ หรือรถทัวร์เข้ากับนัดที่จะเอาพวงหรีดที่
แข็งแรง และกีฬามารถวางได้ทั้งรถโดยที่ไม่กลัวพาก
กระเบ้ามาเบี้ยด เพราะกระดังเงาแข็งแรงพอ วางไว้
ในช่องเก็บส้มภาระ ถึงที่หมาย ถึงเวลา ก็โทรศัพท์ให้
มารับ เข้ากันดี

แต่อย่างไรก็ตามก็อยากให้ต่างจังหวัดทั้งหลายทราบข่าวนี้แล้วนำไปประยุกต์ใช้เองมากกว่า จัดทำพวงหรีดกันเอง โดยลังซึ้งหอนงสือเข้ามา หนังสือก็ไม่จำเป็นต้องเป็นของสุขภาพใจนั่นครับ ของสำนักพิมพ์ไหหนกได้ที่เป็นประโยชน์

- ◎ กำหนดเป้าหมายของพวงหรีดหนังสือไว้อย่างไร
สุภาษิใจมีกำลังจะรองรับการส่งซื้อได้เพียงใด
คุณบัญชา : ได้ครับ อะไรที่เป็นสิ่งที่ถูกตาม แลกเปลี่ยน
รายได้ด้วย เป็นสัมมาอาชีวะอย่างนี้ ยิ่งมากยิ่งดี ยิ่ง
มากยิ่งต้องทำ มีคนพร้อมที่จะทำงานนี้อยู่แล้ว ขอให้
สักกันมาก ๆ จะได้จดสรุปคลากรากษาของเราเข้ามา
ทำกัน...ทำทันครับ

- ◉ เมื่อจะໄรຈະຝາກໄປກົງຜູ້ອ່ານເສຂີຍອຽມ ທັ້ງພະສົງໝົງ
ແລະອຸບາສັກ ອຸບາສິກາເກີ່ຍກັບພວກຫົວດີໃນຢູ່ປະບັບໃໝ່
ນີ້ຍິ່ງໄວ

แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าจะไปต่อต้านพวงหรีดอีกน้ำหนึ่ง แต่เมื่อมีการแบ่งสรรให้เกิดประโยชน์ใหม่ เช่นมาบ้าง...นั่นคือ ดอกไม้ที่ตาม ผ้าชนบท ก็ตาม ก็มีประโยชน์ แต่ว่าพวงหรีดแห่งสือก็มีประโยชน์ทางปัญญาเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังไม่ยุ่งยากไปกว่าเดิมด้วย

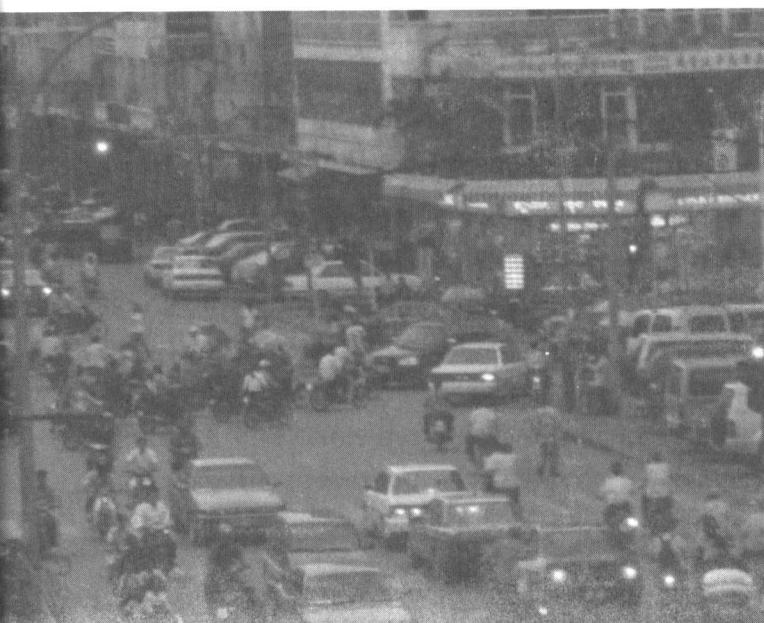
ก็อยากให้ช่วยกันส่งเสริมบ้าง การเปลี่ยนแปลง
หรือการที่มีอะไรใหม่ ๆ ที่ไม่ถูกยกกว่าเดิม ไม่ว่าจะ
ด้านเวลา หรือในเรื่องรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็น่าจะ
สนับสนุนกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

ບຖເຣີຍນຈາກ ໃປມຣ ກັບກາຣຈາຣິກສູ່ຫຼາກທີ່ກ້າກາຍ ໃນສັງຄມສມເມຍໃໝ່

(๑)

“ອາດມາເປັນຫ່ວງພື້ນໜັກຂາວເຂມຮູ້ຈະຕ້ອງເພື່ອ
ກັບຄວາມທັນສມຍໂດຍທີ່ຍັງໄມ້ໄດ້ທັນດັ່ງຮັບ ອັນເນື່ອງມາ
ຈາກຄວາມກະຮະຫຍອຍາກໄດ້ຫລັງຈາກອດຍາກແລະ
ທັນທຸກໆທ່ຽມານມາອໍາຍ່າງແສນສາທິສ່ວງສົງຄຽມທີ່
ຢາວນານ” ພະບັນຍາ ຈາກຈັງຫວັດເກາະກົງ ກ່າວກັບ
ຄອນພຸທອບຣີ້ຫຈາກປະເທດມາ່າງ ກັມພູ້ຊາ ແລະລາວ
ທີ່ເດີນທາງມາດູງຈານຮ່ວມກັນທີ່ປະເທດກັມພູ້ຊາ ສຶ່ງເປັນ
ສ່ວນໜຶ່ງຂອງໂຄຮກຮອບຮຸມພຸທອບຣີ້ຫ ສຶ່ງຈັດໂດຍ
ເສມສຶກຂາລ້າຍມາເປັນຄັ້ງທີ່ ๔ ແລ້ວ

“ບາງທີ່ຂາວເຂມຮາຈຈະກັບມາທັບທວນຄວາມ
ທັນສມຍໜັງຈາກໄດ້ເສພວຕັຫຼຸເປັນທີ່ເພີ່ງພອແລ້ວກີ່ໄດ້”
ພຣະປັ້ງຄູາກລ່າວຕ່ອງ ລັງຈາກທີ່ພຣະແລະສາງວາສາກ
ປະເທດອື່ນ ຖ້າໄດ້ແສດງຄວາມຄິດເຫັນເຮືອບ້ອຍແລ້ວ

ຄືນື່ເຮັນໜຶ່ງແລກປ່ລິຍົນກັບອຸຍ່ທີ່ສູນຍື່ຜົກອນຮ່ວມ
ພຸທອບພັນນາ ເມື່ອພຣະຕະບອນ ສຶ່ງອົງຄົກນີ້ໄດ້ດຳເນີນການ
ມາດັ່ງແຕ່ກ່ອນກາຮອພຍພກລັບຂອງຂາວເຂມຮາຈກ່າຍ

ຜູ້ອພຍເຫຼື່ອຢູ່ໃນເຂົຫປະເທດໄທ ບໍຈຸບັນນານຂອງ
ອົງຄົກນີ້ໄດ້ຂໍາຍອອກໄປໜຶ່ງທາງດ້ານກາຮເກະດຣເພື່ອ^{ຕື່ອງ}
ກາຮົ່ງຕົ້ນເອງ ອຸດໜຸນກາຮສ້າງກລຸ່ມ
ອຸດໜຸນກັນຂອງຜູ້ຕິດເຫຼື່ອ ອຸດໜຸນນບທບາທ
ພຣະ ແມ່ນື້ ແລະຜູ້ນໍາຊຸມຊັນໃນກາຮ
ພັນນານບທບາທ

ມັນຈິນຕາ ຜູ້ອໍານາຍກາຮອງອົງຄົກ
ພຸທອບພັນນາໄດ້ກ່າລ່າວອໍາຍ່າງທ້າທາຍຕ່ອງ
ກລຸ່ມພຣະວ່າ “ໂດຍປຣກຕິຄນ້ວ່າໄປມັກຈະ
ມອງວ່າພຣມີແຕ່ກິນແລ້ວກິນອນ ຈະມີບ້າງ
ທີ່ທໍາງນານຊ່າຍເໜີລ້ວດວກວ່າບ້າງກິນດໍານ່ອຍ
ຈາກນັ້ນກີ່ພໍາສົດໂດຍຂາດກາຮເຫຼື່ອມຕ່ອງ
ທາງຄວາມຮູ້ສູ່ສາງຮະນະ” “ທໍາອ່າງໄວ
ທີ່ເຮົາຈະສາມາປ່ວນປ່ລິຍົນນບທບາທພຣະ

ที่จะก้าวอกไปให้พ้นประคุณเดือดเพื่อที่จะได้เรียนรู้โดย
และความเป็นจริงของสังคม และดูว่าพระจะเข้าไป
ช่วยผู้คนในสังคมให้พ้นจากทุกชีวิตรึไม่

ผมได้กล่าวสรุปในตอนท่านของคำศัพด์นั้นว่า “มัน
ไม่ง่ายเลยที่เราจะทำความเข้าใจในเรื่องผลกระทบ
ของความทันสมัย ยิ่งโดยเฉพาะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น
มาสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดูตัวอย่างจาก
ประเทศกัมพูชา หรือแม้แต่ประเทศไทยฯ ก็ซึ่ง ทุกคน
ล้วนวิงหนငุกระเบิดและกระสุนปืน แต่ท่ามกลาง
สังคมสมัยใหม่ ผู้คนกลับวิงเข้าหาความดีก็ กระป๋อง
เป็นเช่นเดียวกัน ให้ตระหนักถึงพิษภัยของมันไม่ จะว่าไป
แล้วก็ไม่พ้นตัวแต่เด็กเรื่องข้างถนนจนกระทั่งวีคันที่
อยู่ในรั้วในวัง”

รายรับและพนมมือชื่นชมยกถ้วย

ถือว่าเป็นโอกาสของคณะพุทธบริษัทที่ได้มารับประทานน้ำแร่ที่ชาวเขมรให้การนับถือ หลวง
พ่อโ摩ชนันทะเป็นผู้นำเดินธรรมยาตราเพื่อสันติภาพ
ในประเทศกัมพูชาในช่วงสิบปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่การ
เจรจาสงบศึกระหว่างเขมรด้วยกันเอง ตั้งแต่ปี ๒๕๓๔

โครงการธรรมยาตราเพื่อสันติภาพนี้ ถือได้ว่า
เป็นต้นแบบของการสร้างสรรค์สันติภาพโดยใช้สันติวิธี
โดยเปิดโอกาสให้กับกลุ่มความขัดแย้งต่างๆ ได้เข้า
ร่วมในการ sama ไม่ต้องรบ แต่ขณะเดียวกันได้นำความ
หวังในการสร้างสังคมใหม่มาสู่ชาวเขมร ทุกฝ่ายก้าวที่
คณะธรรมยาตราเคลื่อนไป คือ ความหวังและกำลังใจ
ให้กับชนชาวเขมร

หลวงพ่อมักพากเราเราสวามนต์ภารนาภก่อน
ออกเดินทาง และตอนเย็นของแต่ละวัน พร้อมกันนั้น
ท่านได้ชื่นชมมาสน์เทศนาให้กับพี่น้องชาวเขมรอยู่
ทุกหนแห่งระหว่างการยาตรา

“ปัจจุบันเป็นมาตรฐานของอนาคต” ถ้อยคำที่หลวง
พ่อมักใช้และเชื่อมโยงกับการสร้างสรรค์สังคมใหม่
ของชาวเขมร “อดีตที่ผ่านไปแล้วเราไม่สามารถที่จะกู้
กลับมาคืนได้ อนาคตถึงแม้มีถึงสิ่งที่เราทำได้ที่สุด
ก็คือการอยู่กับปัจจุบัน”

๒

“ขอโอกาสหลวงพ่อกรุณาให้คำแนะนำกำกับพาก
เราหน่อยครับ” ขอ ไหన ล่ำມชาพม่ากล่าวขึ้น

“ธรรมทั้งหลายทั้งปวงสรุปได้ด้วยคำสามคำ ศีล
สมาริ และปัญญา” หลวงพ่อใจจะนั่นทะให้คำแนะนำ

พากเราในอ้อเพื่อฟังท่านกล่าวต่อ แต่แล้วก็ต้อง^{ตกลง}ในบรรยายกาศอันสงบ เพราะท่านกล่าวเพียงเท่า
นั้น

“หลวงพ่อคุณรักษาตัวอย่างไว จึงดูสุขภาพยังดี
อยู่เม้ม้ายมากแล้ว” คำถามจากพะพมา

“ผมเพียงอยู่กับปัจจุบัน ไม่อาจรับถึงความหลัง
ที่ผ่านพ้นไปแล้ว และไม่กังวลกับสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น”
หลวงพ่อตอบอย่างถ่อมตนดังเคย

“ทราบว่าท่านเคยพบ กอง ชาน ళ จ ชื่น ขณะเดือน
กำลังตกลงในอันตราย ไม่ทราบว่าท่านมีอะไรที่จะ
ฝ่ากไปถึงขอบบัง” ของ ຕุน ล่ำມอีกคนกล่าวขึ้น

หลวงพ่อคิดนิดหนึ่ง แล้วเอื้อมมือไปหยิบ
กระดาษที่เป็นรูปพิมพ์ของพระพุทธเจ้า ข้างหลังพิมพ์
ด้วยภาษาเขมร “อาทิตยานาครูปพระพุทธองค์ให้ເຂົ້າ
ແລະຂອໃຫເຂອງຈອຍໃນ ປັບປຸງຕືລ” หลวงพ่อตอบด้วย

๓

“วัดฤฤกษสถานที่ก่อสร้างขึ้นนี้ ก็นาประโยชน์อันได้
แก่ชีวิตจริงไม่ได้เลย เป็นเพียงผลงานเพื่อเชิดชู
เกียรติศิลปารมีส่วนตัวของบุคคลบางคนเท่านั้นเอง”
ศาสตราจารย์ยอรช เซเดส กล่าวไว้ชี้จิตว ภูมิศักดิ์
ได้ถ่ายทอดมาอีกที่ในหนังสือตำนานแห่งนครวัด

“ประชาชนเขมรยุคครุฑางได้ตั้งขึ้นไปจนถึง
จุดยอดสุดของพังงำนานาของเข้า แล้วก็ได้กลิ้งตกลง
มา ถูกบดขี้อยู่ภายใต้ความหนักอึ้งแห่งความทายาณ
ในเกียรติศิลป์ของกษัตริย์ของเข้าเอง !” ศาสตราจารย์
กล่าวต่อ และจิตราได้เสริมต่อว่า “ประชาชนที่ตกเป็น

พาสตลอดมานับร้อย ๆ ปี เป็นทugasของความประยานในยศศักดิ์ของบุคคลเพียงไม่กี่คน จะหนทางต่อไปได้อีกไหวหรือไม่ ? ประชาชนทั้งมวลนับแสนแทนที่จะได้ทำงานสร้างความผาสุกให้แก่ชีวิตและครอบครัว กลับต้องมาถูกเกณฑ์ให้เป็นข้าพระเป็นทugasสังศักดิ์สิทธิ์ต้องทำงานเพื่อนำผลไปถวายแด่รูปเทราชาซึ่งเป็นหินที่เข้ารู้สึกว่าไม่มีความหมายอันใดแก่เขาเลย เขายอมทนเช่นนั้นต่อไปได้อีกหรือ ความอดทนนี้ยอมมีจุดอ่อนด้วย และย่อมจะเบิดขึ้นในท้ายที่สุดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความจริงข้อนี้มีปรากฏเป็นเค้าอยู่ัดเจนใน พงศาวดารเขมร"

ทั้งหมดนี้คือจุดเริ่มต้นและจุดจบของบุคคลชาวหลวงอันยิ่งใหญ่ ที่เกิดขึ้นจากความทะยาของอยากรของผู้มีอำนาจ และการต่อต้านขัดขืนกับอำนาจอันอยุติธรรมที่มากทับ

ปัจจุบันความยิ่งใหญ่เหล่านี้เป็นเพียงชาภิญญาที่ร่ำการมาเยี่ยมเยือนของกองทัพนักท่องเที่ยว ที่พร้อมจะแบกเงินตราเข้ามาทึ่งไว้ในเขมร กับคำโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ ที่รูบบานและบริษัทท่องเที่ยวได้โพนทะนาไปทั่วโลก ในปีแห่งการท่องเที่ยว กัมพูชา ๒๕๖๖

"หลีกไป !!" คำเกี้ยวกวาดขอไกด์ที่พากะเราเยี่ยมชมเมืองนครหลวงมาเป็นวันที่สอง "นี่เป็นรถของนักท่องเที่ยวนะ" ไกด์หันมุกกล่าวต่อชาวบ้านที่ปั่นจักรยานมาขวางทางรถบัสที่เราโดยสารกันมาก่อนถึงประตูซ้าย ทางด้านทิศเหนือของนครฯ

อาจจะมีผู้คนไม่น้อยเลย ที่มาเยือนที่นี่ได้เหลียวมองด้วยกัน ว่าเขากดตับชาวเขมรซึ่งเป็นเจ้าของมรดกอันยิ่งใหญ่นี้ ตอนนี้ชาวเขมรโดยส่วนใหญ่กลับเป็นเพียงชิ้นข้าวและข้าทาสที่คอยบริการผู้มีอำนาจทางเงินตรา ซึ่งดูไปแล้วเหมือนจะย้อนยุคไปสู่สมัยครุหลวง เดຍที่เดียว จะต่างหน่อยก็เพียงแต่มีเจ้านายคนมาเป็นคณะและอยู่เพียงระยะสั้นเท่านั้น นี่แหล่ที่เขารียกันว่า "เขมรอภิวัฒน์"

"หินyanนั้นมีลักษณะตรงกันข้ามกับมหายานของชัยวรมันที่ ๙ และตรงกันข้ามกับลักษณะพราหมณ์นิกายไศวะ ที่พากชนชั้นสูงของกัมพูชาแม้จะถือกันสืบท่อมาแบบไม่ขาดสาย เพราะเป็นศาสนานี้ไม่มีพิธีริบองลึกลับ สับสน มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย เป็นปรัชญาที่มีศรัทธาในความมั่นคงอยู่ซึ่งเข้าถึงจิตใจของสามัญชนผู้ยากจนทั่วไป....ในหมู่ประชาชนหินyanคือปรัชญาอันเดียวที่คัดค้านระบบชีวิตอันฟุ้งเฟ้ออ่าของชนชั้นสูง และความทารุณทุกข์ยากที่เข้าได้รับ เป็นปรัชญาที่เข้าใจอุ่มชนผู้ทุกข์ร้อนทด" จิตรา ก่อรืออย่างสรุปถึงบทบาทและการเข้ามาของพุทธศาสนา นิกายหินyanสู่ประชาชนชาวเขมร และย้ำถึงบทบาทสำคัญของพุทธศาสนาอย่างน่าสำนึกร่วมกันว่า "พุทธศาสนา นิกายหินyan มีส่วนสำคัญในการทำลายระบบทาส และรัฐบาลของเขมรสมัยครุหลวงลง" พร้อมกันนี้ "หินyanมีบทบาทเป็นเงื่อนไขขันหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็เป็นขบวนการต่อสู้ทางปัญญาและแนวคิด"

นี่คือพุทธปรัชญาและความเป็นจริงในสมัยนครหลวงที่ส่งเสริมและผลักดันให้พุทธศาสนา nikayah หินyan ได้บังเกิดและดำรงอยู่กับสังคมกัมพูชา มาจนกระทั่งปัจจุบัน

ว่าไปทำไม้มีบทบาทของพุทธศาสนาแบบหินyanในปัจจุบันน่าจะตกร่องเดียวกันกับ พุทธศาสนาแบบมหายานของชัยวรมันที่ ๙ และลักษณะพราหมณ์นิกายไศวะ ที่พากชนชั้นสูงของกัมพูชาแม้จะถือกันสืบท่อมาในอดีต พระสงฆ์ในปัจจุบัน ไม่น้อยเลยที่ เจ้ายศ เจ้าอย่าง ถืออภิสิทธิ์อย่างเกินเลย

ทั้งหมดนี้จึงเป็นความท้าทายต่อพุทธศาสนา ในปัจจุบัน ความทันสมัยกำลังนำพุทธบริษัททดลองสรุความบ้าคลั่งในอำนาจ ความรุนแรง ลาภ ยศ สรรเสริญ หรือไม่ก็จะซักพากเราไปสู่ การเป็นผู้ถูกกระทำผู้รับกรรม ผู้ทุกข์ยาก ซึ่งมาจากความยากจน ความรู้สึกด้อย และถูกด้อยทางปัญญา

ຄົນຕາຍ

ຮມດເຮືອງພູດ ?

①

ເວລາໄປງານສພ ມີແຕ່ຜູ້ເປັນສພເຖິ່ນໜີ່ມີໄດ້ພູດ ນອກນັ້ນພາກນີ້ພູດແລະຄາມໄດ້ກັນໃຫ້ຄວັກໄປທັງສາລາ ຄວມປັບປຸງຄົນຮອກ ທີ່ຫວຸນຄິດໄດ້ວ່າ ຕ້ວາຍ່າງເຂົາອນສາຂົດໃຫ້ດູ້ອ່ຟ່ຕ່ຽງໜ້າ ທຳມະໄມ້ຮູ້ຈັກດູ ມັວແຕ່ພູດກັນອ່ຟ່ນັ້ນແລລະ

ສພນະໄມ້ພູດແລ້ວ

ແຕ່ຄນທີ່ ‘ເຄຍ’ ອູ້ໃນສພນີ້ຍັງໄມ້ຮມດເຮືອງພູດແນ່ ຄ້າເຂົາຍັງ “ອຍາກພູດ” ອູ້ ເຂົາຕ້ອງຫາທາງພູດຫາທາງສື່ອສາຣາຕາມມີຕາມເກີດຈຸນໄດ້ ຈັນເຊື້ອເຫັນນັ້ນ

ແຕ່ຈະວ່າໄປ ‘ສພ’ ທີ່ໄມ້ພູດນີ້ແລລະ ພູດກັບຈັນໜັດ ທີ່ໄມ້ອັງແຂກ – ພວກຄົມສື່ໃນນີ້

②

๔ ຕ.ຄ. ๔๖

ດ້ວຍຄວາມເປັນຄນກຽງໆ ເກີດທ້ອງທີ່ພຣະໂຂນງ ຈັນຈຶງຕ້ອງຮອບສັງຂາຮ່າໄປໃຫ້ສພສອນ ຈັນດັ່ງນີ້ຫຼັມທະເລ ຫຼັມອ່າວເບັງກອລໄປເສີຍໄກລ

ໜ່າຍຄນທີ່ເກີດຕ່າງຈັງຫວັດ ຂອແນະນຳວ່າໄມ້ມີເຮືອງໃໝ່ໝວນຕື່ນເຕັ້ນສໍາຫຼັບທ່ານ ເພຣະຄນຕ່າງຈັງຫວັດເຫັນກາຣເພາສພແບບຈະໆ ມານັກຕ່ອນກແລ້ວ ມີແຕ່ຈັນເຖິ່ນໜີ່ມີປະສບກາຣນເຮືອງສພ ແດ່ເຫັນຄຸນຢ່ານອນບນແທ່ນຮດນີ້ ທ້ອງໃໝ່ມາກ ແລະຈັນກລວັພ້າແພຣເພລາມາຕັ້ງແຕ່ນີ້ ເພຣະມັນຄລຸມຮ່າງຄຸນຢ່າງໄວ້ ຈາກນັ້ນເຂົກເຄຸນຢ່າໄສໂລງສື່ທອງແສບຕາ ແລ້ວຄຸນຢ່າກ້າຍໄປໜ້າໄມ້ຮູ້ມີໄດ້ເຈົ້ອອຶກເລຍນັບແຕ່ນີ້

อีกหกวันพ่อเอกสารดูของคุณย่าใส่ในตอบพร้อมน้ำอบ กลั่นชวนให้นึกถึงหนังผี เหลา วางรูปคุณย่าไว้ในห้องพระ จากนั้นมาคุณย่าก็จ้องฉันตาเข้ม อย่าว่าแต่จะเข้าไปสุดมนต์ในนั้น แค่เดินผ่านห้องพระฉันยังต้องยกข้าวไม่คิดชีวิต

ตั้งนี้ไม่ความตั้งใจจะไปดูการเฝ้า尸แบบจะ ๆ ก็เพื่อจะแก้โรคกล้ามเนื้อของตัวเองประการเดียวเท่านั้น

เมื่อวานฉันกับพ่อหนวดน้อย-สามี ล่องเรือในแม่น้ำคงคาและพายามให้คนเจ้าเรือพาไปดูการเฝ้า尸ให้ใกล้ที่สุดตามประสานักท่องเที่ยว แต่ก็ได้เห็นแค่ครัวไฟ และชายผู้หนึ่งตั้งหน้าตั้งตากะหุ่งอยู่ไม่รู้ อุยบันฟังกระโน้น

วันนี้เราเลยันด้วยนันดี้หรือันนุ ตุ๊ก ๆ ประจำตำแหน่งให้มารับแต่เขามีด นันดີບอกว่า เขาเข้าไปที่เชิงสะกอนไม่ได้นะ เพราะเขามีมีใบอนุญาตไกด์ ฉันรีบบอกเขาว่า เขายังพำนินท์ไว้เป็นมาแล้วไป罷ลที่เชิงสะกอนก็พอแล้ว จากนั้นฉันจะขึ้นไปเอง

เขากลางตามนั้น เราจึงไปถึง “อพฟิศ” ที่พร้อมจะเฝ้า尸คราวละ ๖ คนรับอันกันได้โดยไม่ยากเย็นอะไร นันดີรุ่นไปซื้อหันสีอพิมพ์มาอ่านทำหน้าไม่รู้เมื่อเมื่อไม่ได้มากับเรา เพราะแกวนี้ ไม่มีทัวริสท์มาบ้านจิมปันเจ้อถ่ายรูปของเปลกแม่ต่อคนเดียว

มีแต่ฉันและหนวดน้อย ๒ คนที่ยืนเดือด้า ขึ้นบันไดเชิงสะกอนไปสองสามขั้นก็เจอกับพนักงานขนกระดูกดูว่า บันไดไม่ใช่ที่ยืน กระจะจัง จะขึ้นก็ขึ้นไป จะลงก็ลงมา

พนักงานอพฟิศคนนี้ทำงานแข็งขั้นมาก เขากიยถ่านผสมกระดูกเต็มหลังไส้หัว เดี่ยวขันเดียวลง แบบเดียวที่เฝ้า尸หมายเหล่านี้ก็เก็บให้ก้าวได้ต่อไป

มีศพใหม่เอี่ยมามากว่างวดบันไดที่เราขึ้น ศพหุ่มด้วยผ้ามันแปรับสีแดงเบร็ด เราจึงรู้ว่า เป็นศพผู้หญิง ชายคนหนึ่งยืนอยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลศพ ฉันเข้าไปถามเพราะเห็นตาเข่าแดงก่ำ ในที่สุดก็รู้ว่าศพที่วางกับพื้น เมื่อตอนไม่ที่โครงข้ามก็ได้นี้ คือแม่ของเข้า ท่านเสียชีวิตเมื่อหนึ่งชั่วโมงที่ผ่านมา ตามความเชื่อของชาวอินดู เมื่อครatyเข้าจะไม่โไออีเศษไว้ที่บ้าน เดีดขาด ต้องรีบเอาศพออกจากบ้านให้เร็วที่สุด ดังนั้นศพที่วางอยู่ใกล้ท้าฉันเพียงฟุตเดียวจึงไม่เหม็น และศพอีกสามศพที่กำลังเผาอยู่บนเชิงสะกอนอยู่นั้นก็ไม่เหม็นแน่ จะได้กลับก็แค่เนื้อใหม่

ชายผู้นี้บอกว่า แม่เขาเป็นไข้ต้าย ตามธรรมเนียมเขาได้ใส่สาหร่ายที่สุดและเครื่องประดับประดาไว้ ไม่ว่าจะเป็นต้มยำต้มจมูกหรืออื่นใดให้แม่จนครบแล้วจึงรีบพามาเฝาริมฝั่งแม่น้ำคงคา เพื่อจะได้ทำพิธีเผาและยื่นกระดูกสะโพกของแม่ลงในแม่น้ำ แม่ของเขาก็ได้ไปขึ้นสวรรค์โดยเร็วที่สุด

เขามั่นใจกลับว่าที่เมืองเราเฝ้า尸กันหรือไม่ ฉันตอบเขาว่า ฯ ว่า เผาเหมือนกัน แต่อย่างจะอธิบายความแตกต่างอีกเป็นอย่างแต่เมื่อก็ไม่ใช่เวลาของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมว่า สิ่งไหนธุรกิจสิ่งไหนเรียบง่าย

ถามเขาว่าไม่มีญาติมาเลยหรือ เขากล่าวว่าเขามาคนเดียว ที่เมืองแห่งนี้ห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้ามา เพราะผู้หญิงมักพิริพิริร้องให้คร่าร่างกาย นอกจากจะไม่เป็นผลดีแก่คนตาย ก็ยังเป็นที่

ร่ำคาญแก่คนเป็นที่บวบติดหน้าที่เมื่อนไม่ได้เฝ้าศพ แต่เมื่อคนหนึ่งกำลังพิมพ์คอมฯ อีกคนหนึ่งกำลังส่งแฟกซ์แบบนั้น แต่จากนี้ไปอีก ๓๐ วันเขาก็จดงานที่บ้าน เป็นงานรวมญาติเพื่อทำพิธีไว้อลาสัยให้กับแม่

ฉันมองไปรอบตัว มิน่า – มีฉันเป็นผู้หญิงยืนหัวโดยูคุณเดียว

ขณะที่กำลังคุยกับญาติคุณมาใหม่ เขานำใส่เครื่องไม่ไฟมา คราวนี้เป็นศพผู้ชาย เพราะผ้าคลุมศพเป็นสีขาวมีลวดลายสีทองอ่อนๆ แก้วมา

เขาเฝ้าศพใหม่ไปอาบน้ำในแม่น้ำคงคา ด้วยอาการที่เราเรียกว่าแก่วง คือ อาบไปทั้งเครื่องน้ำแหลก คงพอเป็นพิธีกระมัง

จากนี้ไปก็ เอกวางหมาย สถาบันได้รับจากฉันไม่ผิด ข้างๆ กันที่เขาวางศพลงไปเมื่อมา nonstop ตลอดคืนนั้น จริงๆ ก็มีชายคนหนึ่งใส่เสื้อสีฟ้าสด เพราะไม่มีใครแต่งตัวไว้ทุกชิ้นแบบบ้านเรา เขายังคงอยู่บ้านเดิม แต่ถ่ายรูปไปแล้ว เขายังคงอยู่บ้านเดิม คงจะไม่ต้องกลับบ้าน ฉันถามชายที่ยืนคุยว่า ไหนว่าที่นี่ห้ามถ่ายรูปไปล่ะ เขาว่าลูกหลานเขายังเก็บไว้เป็นที่ระลึกถ่ายเสร็จก็หุ้มผ้าปิดหน้าตามเดิม แล้วพาวนครอบวิหารยืนดูที่อยู่ติดๆ กัน ๓ รอบมีพระมหาเดินนำ ท่าทางพระมหาเดินแข็งขันเข้าจริงเข้าจังมาก คนข้างๆ อธิบายว่า ตำแหน่งสำคัญนี้เขาจะทำกันเป็นตระกูล ตั้งแต่ ปู่ พ่อ หลาน เลยทีเดียว ฉันรับมองไปรอบตัว เป็นความจริง มีพระมหาเดินร้อยตั้งๆ กันเดินอยู่หัวคน ทุกคนโภนหัวและนุ่งผ้าสีขาวเหมือนๆ กัน และหน้าตาเหมือนกันเป็นปีบ ไม่ว่าแก่หรือหนุ่ม

ว่าแล้วหนึ่งในพระมණฑลที่มีเดินมาบอกรายที่ชั้นคุยด้วย ฉันเดาว่า คงบอกว่าเคลียร์พื้นที่ได้แล้ว แล้วฉันก็เดาถูกเบี่ยง เพราะเข้าต้องขอตัวไปหามศพแม่ของเขากันละชั้งกับเจ้าหน้าที่ประจำเชิงตะกอน

ฉันและหน่วยน้อยจึงตามเข้าขึ้นไปข้างบน

“สนใจมากนักหรือ” ชายคนหนึ่งถามขึ้น ท่าทางเขานั่งและสงบ “มาระพาราเดินไปดูที่ลักษณะ”

ฉันสบตา กับหนวดน้อยอย่างจังตามเข้าขึ้นไปข้างบน ว่าจะไปดูในระยะเผาขนใหม่ เข้าไม่ได้ต่ออบ แต่ขามันพาฉันเดินล้วงตามผู้ชายคนหน้าไปแล้ว และหนวดน้อยก็เดินตามมาติดๆ

หลุมแรก ชายผู้นี้ไม่เขี่ยให้ฉันดูระหว่างหลอกที่เหลืออยู่ “มันแข็งมากไอัตรนี้”

บนเชิงตะกอนนี้ มีพื้นที่หรือหลุมตื้นๆ ๖ หลุม เราผ่านหลุมที่ ๑ ไปโดยพบกับหลอกฉันเดียวกับเจ้าหมาผอมเกร็งสีดำกำลังคุยหาเศษเนื้อที่ใหม่ไม่หมด แต่ดูมันผิดหวังจึงเดินไปที่หลุมทางซ้ายแทน

“นี่ฉันผู้ใหญ่นะเนี่ย” ชายผู้มาจากทางไหนไม่ทราบ ให้ไม่รู้ให้ฉันเห็นจะๆ ใช้แล้ว...มันคือเท้าของผู้ใหญ่แต่บัดนี้ถูกความร้อนทำเคืองตัวเล็กจัดอยู่เมื่อเท้าทารก แต่เล็บเท้ายังใหญ่จนทำให้ฉันจ้องตาด้วย ในชีวิตไม่เคยเห็นเท้ามนุษย์ใหม่เพมาก่อน

นีศพคนจริงๆ หรือ

สารภาพว่า ความเป็นคนกรุณา ที่คำนึงถึงสุขอนามัยทำให้เสียวินาทีนั้น ฉันประหട

ไปว่า หมอนี่เป็นอะไรหายห่วง.... แล้วเขือ่ร็อกมันจะกระจายไห่มนี่ ?

แต่ฉันไม่มีเวลาเป็นห่วงตัวเอง เพราะเปลวไฟสัมเมจดมันลามเลียรูนแรง และร้อนหนาวเต็มใบหน้าของเรามีน้ำยาน้ำกับเศษกระซิบกระซิบ

“ผอมไม่ได้ทำงานที่นี่หรอก” เขากล่าวท่ามกลางความร้อนระอุ “ไปเที่ยวใหม่เป็นคนดูแลคนป่วยใกล้ตัวอยู่บันตึกในนั้น”

ช้าวชินดู เรื่องเหลือเกินว่า หากได้มาตายริมฝั่งพระแม่คงคาไม่เสียที่ได้เกิดมา และหากได้เผาพริมฝั่งแม่น้ำ พร้อมยินกระดูกลงไปแล้วละก็ เขาจะอิ่มใจ เพราะได้ขึ้นสวรรค์หมดสิ้นความกังวลใด ๆ ทั้งสิ้น

ตรงนี้เราไม่รู้กัน ความเชื่อของครูกของมัน เราไม่รู้ของขัคนอื่น คนอื่นก็มีเรื่องของเราเหมือนกัน

แล้วเรื่องข้าก็เกิดขึ้นกับตัวฉันเองจนได้

ขณะนั้นฉันลืมเรื่องเรือร็อก เรื่องความสกปรก เรื่องความอุจุด ลืมความคลื่นเหียน ขยายแข็ง ลืมน้ำดทุกสิ่ง เหมือนถูกครุฑ์จากหัวโนกไม่ป่าน

ตัวฉันเปาสถาบายน ชายนำทางพาเดินไปข้างหน้าอีกศพ นับเป็นศพที่ไฟลุกโชนิช่วงที่สุด

ศพตรงหน้าไม่มีเกรียม มองเห็นซี่โครงเป็นซี่ ๆ ชัดเจน “ศพผู้หญิง” เขางบอกไม่เคยมีวินาทีไหนที่ฉันรู้สึกสบายเท่านั้น ไม่เคยมีวินาทีไหนที่ฉันจะเข้าความเชื่อซึ่งของตัวเองได้เท่านั้น

ช้าตากะพริบ ซี่โครงของศพก็ข้าอกอกตรงหน้าฉัน อวัยวะอ่อน ๆ ไม่ต้องจับ ก็รู้ว่า nim เหลือแสน มันหลุดพัวลงมาตรงหน้า มันห้อยตงตงเป็นพวง คงมีทั้งน้ำมัน ตับไต และที่ไม่ต้องเดาเลยคือลำไส้ มันสดเหมือนเป็นลำไส้ของตัวฉันเอง

เหมือนยืนมองตัวเองถูกฆาต

นี่คือศพที่เมตตาปานีที่สุดในชีวิตฉัน

ไม่มีคำพูด แต่สิ่งที่สวนพรวดขึ้นมา ทำให้ฉันจุกหน้าอก มันพุดขึ้นว่า ทำไม่เง็งถึงเช่นนี้ ทำไม่เง็งถึงนี่กว่ามีคนได้ถึงขนาดนี้ ถ้ามีคน ไห่นล่ะคน ?

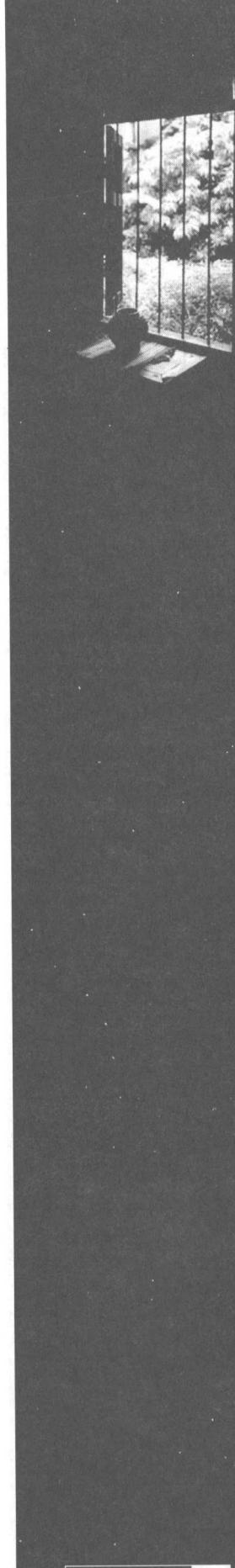
ต่อไปนี้เง็งจะยังเชื่อรึว่า มีคน

แม้ภาวะเช่นนี้จะอยู่กับเราไม่นาน แต่ครั้งหนึ่ง มันได้เกิดขึ้นกับฉันแล้ว ทั้งขาทั้งเอ็นดูตนเองและเพื่อนร่วมทุกข้อร่างบอกไม่ถูกในพริบตาหนึ่น

ใช่เช่น....เราหนอเรา

ฉันยกมือประณมนอบน้อมด้วยความเคารพศพที่เห็นเบื้องหน้า

ชายนำทางเราเดินวงกลับไปยังบันได ฉันกล่าวขอบคุณเขา ให้ตายเด็ด หมาสีดำตรงหน้าหาสิ่งที่มันเพียรพยายามหาจนพบ มันแหงสิ่งหนึ่งอยู่ที่หลุมทางซ้าย เดียงข้างกันนั่นเจาหน้าที่ໄกyle เถ้ากระดูกและถ่านหินดีเจอเอาตุ่มหูเข้า

เข้ายิ่มเต็มใบหน้า

ศพผู้เป็นแม่ของชายที่ลับคุยกับคนแรก กำลังทำพิธีโดยพราหมณ์ผู้เป็นปู่ เขานำพ่างที่จุดไฟมาจากวิหารขึ้นดูเดินวนรอบศพที่วางอยู่บนกองฟืนที่เขาวางอย่างชำนาญ ด้วยรู้ว่าจะมัดฟืนท่อนไหนอย่างไรยามเส้นเอ็นถูกความร้อนแล้วม้วนศพจนกระเด็นขึ้น พราหมณ์เดินวน อย่างมีสماธิอยู่ ๆ รอบ

ชายผู้นี้ อธิบายว่า “พราหมณ์กำลังบอกให้ชาติดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศชาตุ มารับร่างนี้ไปชະโดยเจ้า”

ฉันยืนสบมองจนกระหังเข้าจุดไฟ ลูกชายของแม่ มองร่างที่ครั้งหนึ่งเขาได้อาศัยมาสู่โลกนี้ ผู้หญิงผู้ให้กายอันเป็นปฐมแก่เขาให้ ‘เจ้าตัวบงการเก่ง’ แต่ไม่มีรูปร่างได้สิงอาศัย

คงมีเรื่องราวมากมายระหว่างผู้หญิงที่นอนไม่รู้วันรู้หน้า ไม่สะตุ้งลูกหนี้ไฟที่กำลังلامเลี้ยในมื้อนี้อีกมื้อในมื้อต่อ – กับลูกชายของนาง ฉันเห็นชายผู้นั้นน่าตาให้ดู เขาอาจได้ยินเสียงเรียกให้กินอาหาร เสียงดุ่งบ่นว่า หรือเสียงปลอบโยนยามเขามีทุกข์ เสียงและน้ำเสียงที่เข้าคุ้นเคย

ในวีตราชกิจใหม่กันหลายหนจากเหตุการณ์ต่างกันไป เข้านี้ฉันเกิดใหม่ในความตายที่พาราณสี.

๓

ใกล้ปีใหม่แล้ว ฉันไม่ขอทำสนธิสัญญาอะไรเพื่อเดียวเข้าญี่ปุ่นให้ตัวเองเป็นคนที่ดี – หรือร้ายน้อยลง เหมือนปีที่ผ่าน ๆ มา

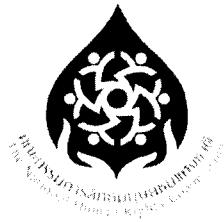
ฉันขอแค่ให้ตัวเองไม่ปากเสียพูดเรื่องราวไม่ดีของคนอื่น และบามเมื่อพูดเรื่องราวของตัวเอง ก็ให้พูดตามเนื้อผ้า เหมือนกับมันไม่ใช่เรื่องของตัวฉันเอง

ที่ผ่านมาฉันมีเรื่องราวคนองปากมาก ปากจัดมากถึงมากที่สุด มีหลายครั้งที่ฉันแผละเพื่อนวิจารณ์เพื่อนมนุษย์ที่เราไม่ชอบว่า “ป่วย” แล้วว่าไม่ได้ป่วยกายแต่ไปว่าเชา ‘ป่วยทางจิต’ โดยมิพักนึกเลยว่าตัวเองนั้นก็ป่วย ป่วยเป็นโรคร้ายป่วยเป็นโรคบาดชันดิกากะรักษาก็หายขาดได้

เราต่างก็ป่วยเป็นโรค ‘แพลโภไม่ได้ แพลโภที่ไม่ก่อว่าเป็นคนที่นั้น’

เพราะฉันเป้าหมายปีต่อไปของฉันก็คือ “อยู่กับเรื่อง แต่ไม่เอาเรื่อง” ด้วยการสำรวจว่าสถานเดียวเท่านั้น สำหรับคนปากมาก เช่นฉัน.

ຄະນະກຽມກາສີທິມນຸ່ຍ້ານແຫ່ງຊາດ

๒๕๒๒ ດັນພູຢາໄກ ແຂວງວິໄນມ
ເຂົ້າປະເທດ ກຽມງານທານໂຄ ១០៣៣០

១១ ພຶສສາມ ២៥៥៦

ເຮືອນ ອາຈາຍ් ສຸລັກຜະນີ ສිවරັກ ທີ່ນັ້ນເສື້ອ

ພມໃນຫຼາຍະປະການຄະນະອຸງກວມກາປະສາງງານ
ຄຸ້ມຄອງສີທິມນຸ່ຍ້ານ ຄະນະກຽມກາສີທິມນຸ່ຍ້ານແຫ່ງຊາດ
ໄດ້ວັບເຖິງຮ້ອງເຫັນຈາກ ອາຈາຍ් ຂ້າວາລ ບຸງູນັ້ນ ຄະນະວິທະຍາ-
ຄາສຕ່ຽງ ມະວິທະຍາລ້າຍເຫັນໃໝ່ ວ່າຖຸກອີກການບົດມະວິທະຍາລ້າຍ
ເຫັນໃໝ່ ໜ້າມເຫຼືອອາຈາຍ් ສຸລັກຜະນີ ໄປປະຍາດທາງວິທະຍາກ
ໂດຍອ້າງຄໍາສຳກະທຽວມະຫາດໄທຢະແທບວນມະວິທະຍາລ້າຍ ສ່າງການ
ເປັນການເຂົ້າພະເຈົ້າທີ່ໄມ້ເຄີຍປ່າກຸມາກ່ອນ ອັນເປັນການຂັດ
ເຈຕານຮມ່ນຂອງວິຊາຮ່ວມມືແໜ່ງວ່າຮາມາຈັກກ່ອນໄທຢ.ສ. ២៥៥០
ນາມວາ ៤៩ : ບຸຄລ່ອຍໝືເສົ່າກັນໃຫ້ວິທະຍາກ ເນື້ອໄດ້ຕ່າງ
ສອບຂໍອມຸລຄຽບຕ້ວນແລ້ວ ຈຶ່ງເປັນທີ່ຫັດເຈັນວ່າເປັນກາຣະເມີດສີທິ
ມນຸ່ຍ້ານ ແລະ ໄດ້ທໍາຮ່າງງານກາຣຕວຈສອບເສັນໄປຢ່າມມະ-
ວິທະຍາລ້າຍເຫັນໃໝ່ ຖບວນມະວິທະຍາລ້າຍແລະກະທຽວມະຫາດໄທ
ອີກການບົດມະວິທະຍາລ້າຍເຫັນໃໝ່ ຈຶ່ງໄດ້ພັ້ງຮ້ອງຕ່ອຄະລຸກປະກອງ
ຈັງຫວັດເຫັນໃໝ່ ໄດ້ມີຄະນະກຽມກາສີທິມນຸ່ຍ້ານແຫ່ງຊາດແລະ
ພມເປັນຈໍາເລີຍ ຈຶ່ງສະລັບໄດ້ພິຈານາແລ້ວເຫັນວ່າເປັນກາຣະເມີດສີທິ
ມນຸ່ຍ້ານ ຈຶ່ງມີຄໍາສຳໜັກໃໝ່ໄວ້ພິຈານາດັ່ງຮາຍລະເຄີດ
ຄໍາພິພາກ່າ ດັ່ງຮາຍລະເຄີດຄໍາພິພາກ່າທີ່ໄດ້ແນບນາດ້ວຍແລ້ວ

ນັບເປັນຄັດກາຣະເມີດສີທິມນຸ່ຍ້ານທີ່ກວາຈະເສື້ອເປັນ
ຕ້ວງຢ່າງໃນເຮືອງ "ເສົ່າກັນໃຫ້ວິທະຍາກ" ສືບຕ່ອໄປໄດ້ ພມຈຶ່ງສົ່ງ
ສໍາເນົາມາໃຫ້ອາຈາຍ් ສຸລັກຜະນີໄດ້ກ່າວດ້ວຍ

ຂອແສດງຄວາມນັບດືກ

(ຄະສຕຽາຍ් ເກීຍຕຸມປະເທິສູ້ ເຈິຍໄທຢ.ສ.)

ກຽມກາສີທິມນຸ່ຍ້ານແຫ່ງຊາດ

ປະການຄະນະອຸງກວມກາປະສາງງານຄຸ້ມຄອງສີທິມນຸ່ຍ້ານ

ຄຣບຮອບ ១ ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ

ຄຣບຮອບ ៥០ ວັນ ຊັນສ ເພຣດົກ

ແລະ..ຮໍາລຶກດົງ

ສຸກາພຣ ພົງສົພຸກຜົກ ພູຈາກໄປ

ຈານຄຣບຮອບ ១ ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ ໃນວັນທີ
៣០ ຕຸລາມ ២៥៥៦ ເປົ້າ ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ ເປົ້າ ເບານັນ
ຈານນີ້ມີຫາວັດທຳປະເທດມາກັນນັ້ນ ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ
ຕົ້ນໂດຍ ເພື່ອຫາວັນທີທີ່ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ ເປົ້າ ໄກເຄີລ
ດື່ງຄຸນຄາຂອງການມີຫຼັກສູງ ຈາກນັ້ນ ຖືກຸບຸນອື່ນມັນທາ ກລາວ
ຮອມຄາດ ເຊື່ອສັງຫຼາກແລະຄວາມເປັນອົນຈັງຂອງຫຼັກສູງ ໂດຍມີ
ເພື່ອຫາວັນທີ່ເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ ປິເສດຖານີ້ອ່ານໄທຢັ້ງ
ຮຽມຕິດານາຊາດທີ່ເຫັນໃໝ່ ບຽບເລັງເປົ້າ ໄກເຄີລ ເບານັນ ໄພ
ໄພເຮົາ ເປັນຮາຍການຕ່ອມມາ

ຜ່ານໄປເພື່ອວັນເດືອນ ແລະ ພົກສອນ ២៥៥៦ ກີ່ເປົ້າ ໄກເຄີລ
ຮອບ ៥០ ວັນ ແທງການເສີ່ງຫຼັກສູງ ຂອງ ຊັນສ ເພຣດົກ ສິ່ງຈົດວົມກັບ
ການຮໍາລຶກດົງ ສຸກາພຣ ພົງສົພຸກຜົກ ກໍລະຍານມິຕຣີທີ່ເພິ່ນຈາກໄປມື່ອ
១៨ ຕຸລາມ ២៥៥៦ ຈານນີ້ມີກິຈການດັ່ງແຕ່ເຫົ້າ ເຊິ່ງທີ່ກ່າວເສວນາ
ຫົວໜ້ວຂອງ "ປະເປດການຄ່າກຸດແລະຜູ້ປ່າຍໄກລ໌ດ້າຍ" ສິ່ງມີວິທະຍາກ
ປະກອບດ້ວຍ ພະຍະຕີບີຣີຕິດິນີ ບາທນຄວງເຕີດຫີ ເລີຄຈິຕຣເລ່າ
ແລະຄຸນສູງ ຖືກຸບຸນ ໂດຍມີ ອາຈາຍ් ສຸລັກຜະນີ ສිවරັກ ເປັນ
ຜູ້ດຳເນີນຮາຍການ

ເນື້ອການເສວນາຈົບລົງ ພະສົງລົງ ៦ ຖືກຸບຸນ ເຈິຍໄທຢັ້ງ
ດ້ວຍກັດຕານາເພັດແກ່ພະວິກຸບຸນສູງທີ່ມາຮ່ວມງານທັງໝົດ
ດັດຄົນເລີ່ມຕົ້ນຫຼັກສູນຜູ້ຮ່ວມງານ ສິ່ງປະກອບໄປດ້ວຍ
ເພື່ອຝູ້ ແລະຄຸນຕິດມີຕອບຂອງຜູ້ຈາກໄປ ຮ່ວມດື່ງຜູ້ສູນໃຈອື່ນ ໆ ທີ່ມາ
ຮ່ວມຮັບພື້ນການເສວນາ ໂດຍມີ Beans Sander ບຽບເລັງເປົ້າ ໄກເຄີລ
ບຽບຮາຍການຂອງການອື່ນຕັ້ງ

ຈາກນັ້ນມີກິຈການກວາປ່າຍ ດື່ອ ຈອບັນ ແມຄອງແນລ ກລາວ
ດື່ງ ສຸກາພຣ ພົງສົພຸກຜົກ ເພື່ອທີ່ກ່າວກັນມາກວ່າ ១០ ປີຂອງເຫຼົ່າ
ແລະຮາຍການສຸດທ້າຍ ກຸມນຸ່ມກໍາເສົ່າກັນໃຫ້ວິທະຍາກທີ່ເຄີຍເຮືອນໃນເອົມນັ້ນ
ຮ່ວມພຸດຍຸກົກົກໃນຫຼັກສູນທີ່ມີຫຼັກສູນທີ່ມີຫຼັກສູນ
ໄກລ໌ດ້າຍ "ພບປະກັດລົກຍານມິຕຣີ ຮ່ວມຄິດສ້ວັງສຽງຄົວຄໍ
ໄກລ໌" ນຳມັດຄຸຍໂດຍ ຄຸນສຸນທີ່ມີຫຼັກສູນທີ່ມີຫຼັກສູນ ແລະຄຸນສົວນິ້ນ
ສົວສັດຍ້າຮີຍ ທັນນີ້ ເນື້ອດ້ວຍທັນ ຊັນສ ເພຣດົກ ແລະໄມ້ເປົ້າ
ເບານັນ ທີ່ຈາກໄປ ລ້ວນເປັນຫາວັນທີ່ມີຫຼັກສູນທີ່ມີຫຼັກສູນ
ນັ້ນ ນັກເສົ່າກັນໃຫ້ວິທະຍາກທີ່ມີຫຼັກສູນເປັນເຖິງຕີ ຄຸນລຸ່ມນີ້ຈຶ່ງດື່ອເຂົາວັນທຳນຸ່ມ
ຂອງທັນສອງທ່ານເປັນຈຸດເຮີມຕົ້ນ ທີ່ພວກເຂົາແລະເຮົາຈະຫັນກັບ
ມາສ້ວັງປະໂຍ່ນກັບສັນຄົມໄກລ໌ ສິ່ງລື້ອໄວ້ວ່າເປັນກາຮຸທິສ່ວນ
ຖຸກສູດແກ່ຜູ້ດ້າຍທັນສອງທ່ານເຫັນກັນ

ສົງສາຣໍ (Sam Sara)

๑

ຈະກຳນັ້າຫຍດໜຶ່ງນີ້ໃຫ້ເຫຼວດແກ້ໄຂໄດ້ອ່າຍ່າງໄວ ?

ພາຍນຕົຮ່ເປີດຈາກດ້ວຍກາພຂອງເໝື່ອວັນນີ້ໂຄບລົງມາ
ເອົາທິນກ້ອນໜຶ່ງຂຶ້ນໄປບົນທອງຟ້າ ແລ້ວປ່ລ່ອຍລົງມາຖຸກ
ຫວ່າແກ່ຈົນດື່ງແກ່ຄວາມຕາຍ

ຄະນະລາມະ (ພຣະວິກິຊູ) ທີ່ມີທ່ານລາມະເຄນໂປ້ ອາປີປ່ເປັນຫວ່າໜ້າ
ຄະນະໄດ້ພຢາຍາມຊ່ວຍເຫຼືອແກະຕ້ວນນັ້ນແຕ່ກີສຸດວິສີຍ ເພຣະໃນທີ່ສຸດ
ນ້ຳຫຍດໜຶ່ງ ອີ່ວິວິດແກະກີເໜືອດໜາຍໄປ ລາມະນ້ອຍທີ່ຮ່ວມຍູ້ໃນຄະນະ
ນໍ້າຕາງໆມີພຣະສົງສາຣໍແກະຕ້ວນນັ້ນ

ຄະນະຂອງທ່ານລາມະອາໂປ້ກຳລັງເດີນທາງໄປທີ່ຄ້າກົດົດືກົງ ເພື່ອນໍາ
ຕ້ວລາມະຕາຊີທີ່ມາປົງປັດຮ່ວມບຳເພື່ອງກາວນາອູ້ງກາຍໃນຄ້າກລັບວັດ
ເພຣະໄດ້ບຳເພື່ອງກາວນາມາຄຽບ ๓ ປີຕາມທີ່ກຳນັດໄວ້

ລາມະຕາຊີ ເປັນສີ່ຍໍຂອງລາມະອາໂປ້ໄດ້ເຂົ້າມາບວຊເປັນສີ່ຍໍ
ປົງປັດຮ່ວມກັບລາມະອາໂປ້ຕັ້ງແຕ່ອາຍຸ ๕ ຂວບ ບັດນີ້ໄດ້ອາຍຸຄຽບ ເຖິງ
ປີແລ້ວ

สังสาร (Sam Sara)

กำกับและเขียนบทภาพยนตร์ :

กันต์ นลินทร์

ตารางแสดงนำ :

เอม่า รับบทโดย คริสตี้ ชูง

ตาซี รับบทโดย ชอว์น คู

ดาบทองเรืองแสงสถาบันที่ทำกับภาพยนตร์ :

“ลัตต์” ดินแดนหนึ่งสุดของประเทศไทยเดียว สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๑๕,๐๐๐ ฟุต อยู่ติดชายแดนอินเดีย-ทิเบต ในรัฐจัมมุและแคชเมียร์

ลัตต์ ถูกเรียกว่า “ทิเบตน้อย” เพราะเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเช่นเดียวกับประชาชนชาวทิเบต ประชาชนชาวดาลัตและชาวทิเบตเป็นชนกลุ่มเดียวกัน นับถือพระพุทธศาสนาในรากฐานนิกายลามะเหมือนกัน

ผู้กำกับและสารสำคัญของภาพยนตร์ :

กันต์ นลินทร์ เป็นชาวอินเดีย จบการศึกษาและมีความเชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์โฆษณา เข้าสร้างภาพยนตร์เรื่อง “สังสาร” ขึ้นมาด้วยความประทับใจในวิถีชีวิตและความเชื่อของพระลามะที่ยังหลักแม่นและแนบแน่นอยู่กับระบบความคิดตามหลักพุทธศาสนาเรื่อง “สังสาร”

“สังสาร” หรือที่ชาวพุทธไทยรู้จักกันโดยชื่อว่า “สังสารวัฏ” เป็นแก่นความคิดหลักของระบบความเชื่อของชาวอินเดีย จิตนาการเกี่ยวกับสังสาร เป็นเหมือนน้ำหล่อเลี้ยงให้ความหมายแห่งชีวิตตามแนวคิดอินเดียง Kongam ในจิตใจของประชาชน และได้ผลลัพธ์เป็นระบบศีลธรรม – จริยธรรมที่ทำให้ชีวิตต่างมีความเกื้อกูลอุทิศต่องกันและกัน

ภาพยนตร์เรื่อง “สังสาร” ได้เส้นอ่านวัดและมุมมองชีวิตผ่านตัวละครคนที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและทางออกตามแนวความเชื่อของพระพุทธศาสนาในรากฐาน ที่เห็นว่าชีวิตของสรพสัตว์ไม่ว่าเป็นแกะตัวหนึ่งหรือมนุษย์คนหนึ่งเป็นเหมือนน้ำหลักหนึ่งที่กำลังจะเนื้อหัวแห้งไปเมื่อข้ามต้องแสงตะวัน แล้วเวลาผู้เป็นน้ำหลักหนึ่งจะทำอย่างไรเพื่อรักษาน้ำหลักนี้ไว้มิให้เนื้อหัวแห้งไป

ภายในถ้ำ ภาพของلامาดาซีที่สูบคอม พยายามเล็บยา เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ ปราบဏจะเข้าถึงโมฆะธรรม ด้วยการปฏิบัติภาระ อย่างเข้าใจ ด้วยไม่ห่วงหาอาลัยกับร่างกายที่สูบคอมจนแทบจะไม่มีเหลือแล้วเหลืออยู่

لامาดาซี ถูกนำตัวกลับวัดโดยให้นอนไปบนหลังม้านิสภាឝอกรอบโดยรอบ ศีริยะห์ห้อยลง และขณะที่ม้าชี้่ง لامาดาซีนอนอยู่บนหลังได้เดินผ่านพระเจดีย์ศักดิ์สิทธิ์ สายตาของلامาดาซีได้สัมผัสถับแผลนิ้วที่สลักบนหมันต์แล้วน้ำมานางเรียงเป็นกำแพงรอบพระเจดีย์ เพื่อเป็นพุทธบูชา

ข้อความอันเป็นที่มาที่ลามาดาซีมองเห็นยามที่หัวห้อยอยู่บนหลังม้า มีความว่า

“จะทำน้ำหยดหนึ่งมิให้เนื้อหัวแห้งได้อย่างไร”

ความหมายของหมันต์เพื่อการภาวนานบที่คือ เป้าหมายของผู้สร้างที่ต้องการให้ทุกบทุกตอนของภาพยนตร์ได้เร้าผู้ชมให้เกิดจิตใจขึ้นในใจว่า จะทำอย่างไรที่จะให้ชีวิตของเราที่ถูกเผาผลาญด้วยเปลวเพลิงแห่งราคะ โถะ ไม่ให้หัวแห้งหายไปดังเช่นที่น้ำหยดหนึ่งแห้งเนื้อหัวแห้งไปเมื่อข้ามต้องแสงตะวัน

ภาพยนตร์เรื่องนี้ดำเนินไปเพื่อไขปริศนาว่า จะทำอย่างไรเพื่อไม่ให้น้ำหยดหนึ่งแห้งเนื้อหัวแห้งไป

ชีวิตของตาซี คือกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายามที่จะรักษาน้ำหลักหนึ่งไว้มิให้เนื้อหัวแห้งไป

ด้วยวิถีเพียง ๕ ขั้น เด็กน้อยตาซีได้ถูกนำเข้ามาสู่มรดกแห่งการประเพณีพรมแดนธารร์ด้วยความเชื่อที่

ว่า腻คือหนทางแห่งการหลุดพันจากเปลวเพลิงแห่ง
ราคะ โทสະ และโมะ

ชีวิตแห่งความเป็นلامะของตาชิ คือช่วงเวลา
แห่งการก้าวเดินไปสู่เป้าหมายคือ “มอกขธรรม” (ความ
หลุดพันจากภารภูภูษาให้มั่วเปลวเพลิงแห่ง ราคะ
โทสະ และโมะ)

لامะตาชิ ได้ก้าวเดินไปบนหนทางนี้ด้วยความ
เชื่อมั่นถึงระดับอุตคชีวิตเพื่อการบำเพ็ญทุกริริยา
(ทรมานร่างกาย) ในถ้ำนานถึง ๓ ปี จนเลือดและเนื้อ
เหือดแห้งไปจนเกือบหมดสิ้น

๓ ปีแห่งการบำเพ็ญสมธรวม เป็น ๓ ปีแห่งการ
เผาผลาญเลือดและเนื้อให้เหือดแห้งไปจากร่างกาย
แต่นั้นไม่ได้เป็นเวลาแห่งการเผาผลาญราคะ โทสະ
และโมะให้มอดใหม่ไปจากจิตใจของلامะตาชิ
 เพราะทันทีที่เลือดเนื้อออกลับคืนสู่สภาพสมบูรณ์ใน
ร่างกาย ไฟแห่งราคะก็ได้ลูกโซนขึ้นในใจของلامะ
ตาชิ เป็นเปลวไฟที่เร่าร้อนถึงกับอนหลับผันเปียก

ในทางคณะสงช์ لامะตาชิได้รับการประกาศ
ยกย่องให้เป็นلامะผู้มีเกียรติคุณดีเด่นในฐานะที่
สามารถปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด จริงจัง เป็นเวลา
นานถึง ๓ ปี คำประกาศของประมุขแห่งلامะระดับ
รินปีเช ที่กล่าวท่านกล่าวการชุมนุมของบรรดาlam
นับเป็นความปลาบปลื้มในหมู่เพื่อนสนธิธรรมิกของ
لامะตาชิ และบรรดาพุทธบริษัทผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดที่
لامะตาชิพำนักอยู่

ขณะที่ภาพภายนอกของلامะตาชิเป็นภาพ
นักบุญผู้เริ่มสู่เรืองในธรรม แต่ทว่าภายในจิตใจของ

لامะตาชิกลับเร้าร้อนด้วยเปลวเพลิงแห่งราคะที่
กำลังลุกโซนอยู่ภายใน ในขณะที่กำลังเต้นระบ้า
หน้ากากเพื่อต้อนรับประมุขแห่งلامะสายตาของ
لامะตาชิที่ช้อนอยู่ภายในหน้ากากได้มองเห็นภาพ
ผู้หญิงแม่ลูกอ่อนที่กำลังเปิดหน้าอกให้ลูกน้อยดื่มน้ำ
จากถังของเธอ ภาพนั้นได้สะกดلامะตาชิให้ยืนนิ่ง
ลีบหน้าที่ในการเดินระบับหน้ากาก เป็นเหตุให้لامะ
ตาชิอกมาจากการะบับหน้ากาก

เมื่อลามะอาโปได้รับนิมนต์ให้ไปเจริญพระพุทธธ
มณฑ์ที่บ้านของชาวครอบครัวหนึ่ง لامะตาชิได้เป็น
หนึ่งในคณะلامะผู้ไปสวัสดิ์ตัวอย่าง และในขณะที่
กำลังสวัสดิ์อยู่ภายในบ้านนั้นสายตาของلامะ
ตาชิได้สัมผัสถักบูรุภัยของลูกสาวเจ้าของบ้าน

ภาพของหญิงสาว เป็นเชือเพลิงที่ถูกใบอนเข้าไป
ในกองเพลิงแห่งราคะในจิตใจของلامะหนุ่ม จนไม่มี
สมາธิที่จะเจริญพระพุทธธมณต์ได้

ในยามราตรีที่คณะلامะต้องพากด้างคืนที่บ้าน
ชาวนา لامะตาชิได้มีโอกาสเห็นหน้ากับลูกสาว
เจ้าของบ้านในระยะใกล้ชิด สายตาของلامะหนุ่มและ
หญิงสาวที่ประسانกันต่างบอกให้รู้ว่าในดวงตาของ
แต่ละฝ่ายมีประกายไฟแห่งราคะปราก្យอยู่

ในคืนนั้น لامะตาชิไม่รู้ว่าเป็นความจริงหรือ
ความฝัน เมื่อรู้สึกว่าตนเองได้นอนแนบขอบอิงกับ
ร่างกายอันอบอุ่นของลูกสาวเจ้าของบ้าน

หลังกลับมาจากการน้ำหน้าของชาวนาแล้ว لامะอาปี
ผู้เป็นอาจารย์ของلامะตาชิได้ประจักษ์ชัดเหล่าว่า
อะไรกำลังเกิดขึ้นกับศิษย์ของตน จึงได้แนะนำให้لامะ
ตาชิเดินทางไปพบلامะอาวุโสผู้เชี่ยวชาญในการดับ
ไฟแห่งราคะในใจของلامะตาชิได้

لامะตาชิได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์
แต่ความรู้ ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญก็ไม่สามารถ
ดับไฟแห่งราคะในใจของلامะตาชิได้

ในที่สุดلامะอาปี อาจารย์ผู้เมตตาต่อศิษย์ก็ได้
รู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่ศิษย์กำลังเผชิญอยู่ ไม่ใช่
ความฝันเสียแล้วหากแต่เป็นความจริง ท่านจึงได้แจ้ง
ให้لامะตาชิทราบว่า เหตุการณ์ยามค่ำคืนที่บ้าน

ชราวนะหาใช่ความผันดังที่ตาซิเคียเข้าใจไม่ หากแต่ เป็นความจริงเพระจะไก่ตามที่เกิดขึ้นในความผัน ยามหลับ แต่เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วยังคิดถึงและพอใจใน เหตุการณ์นั้น เหตุการณ์นั้นก็เป็นความจริงมิใช่ความ ผันอีกด้วยไป

لامะตาซิได้หันหลังให้พระนิพพานด้วยการหนี ออกจากวัด และได้ลับทิ้งเพศلامะไปสู่เพศคฤหัสด์

เป้าหมายของตาซิ ไม่ได้อยู่ที่ในฆธรรมอีกต่อไป หากแต่อยู่ที่ เยี่ยม ลูกสาวชราวนะผู้เป็นเชื้อเพลิงแห่ง การระคาย

ตาซิได้ปีศาครับจ้างเก็บเกี่ยวข้าวในทุ่งนาของ ครอบครัวเยี่ยม และในที่สุดก็ได้แต่งงานอยู่กินกับเยี่ยม จนมีลูกชายไว้สืบสกุล

ในวิถีแห่งคฤหัสด์ ตาซิได้ประสบกับแรงบีบคั้นใน กระแสงของการแสวงหาโกหกรพย์ เพื่อเป็นอุปกรณ์ แห่งการเดพเสวยสังหารแห่งการ

รัสแห่งการที่ทำให้ตาซิรู้สึกว่าเป็นน้ำหนล้อเลี้ยง ชีวิตให้สุดขึ้น แต่ยังเสพกิจกรรมหาย และด้วยอำนาจ แห่งการสร้างให้ตาซิต้องมองหาหอยูงอันจาก เยี่ยมมาเป็นเชื้อเพลิงแห่งการระคายในใจของเข้า

ความเร่งร้อน กระวนกระวาย ด้วยความ กระหายในรสแห่งการ ทำให้ตาซิต้องหาทางดับมัน ด้วยการนกใจเยี่ยมผู้เป็นภราญา ภาพที่ตาซิประกอบ กิจกับสุชาดาหอยูงสาวผู้มาทำงานรับจ้างเกี่ยว ข้าว เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความหมายแห่งชีวิตที่ ดินนรนด้วยอำนาจแห่งความอยาก ความปรารถนา อัน ไม่มีจุดจบสิ้น

ความตกลใจกลัวที่เกิดขึ้นขณะประกอบกิจ และรู้ว่าเยี่ยมกำลังกลับมาถึงบ้าน เป็นภาพที่บอกให้รู้ ถึงอารมณ์ของตาซิในขณะนั้น เป็นอารมณ์ของสาวมีที่ นกใจภราญา เป็นอารมณ์ของผู้ชายที่ตะโงนໄลผู้หญิง ที่ดินเองเพียงเสร็จสมอารมณ์หมาย เป็นอารมณ์แห่ง ความกลัวของมนุษย์ที่รู้ว่าตนเองทำผิดครรลอง คลองธรรม ทั้งหมดทั้งสิ้นของอารมณ์เหล่านี้ ทำให้ได้ นึกถึงภาพของลามะที่บำเพ็ญทุกภารกิจิราทรามาน ร่างกายภายในถ่านานถึง ๓ ปี เพื่อแสวงหาทางแห่ง การหลุดพ้น

ตาซิรู้สึกสลดใจในการกระทำของตนเอง และใน เวลาแห่งความรู้สึกเช่นนั้น เข้าได้รับจดหมายจาก لامะอาโปผู้เป็นอาจารย์ และบัดนี้ได้ลับสังฆาไปแล้ว ตามอยุธัย จดหมายของلامะอาโปที่เขียนขึ้นก่อน ลับสังฆารได้แสดงถึงเมตตาธรรมที่มีให้กับตาซิเสมอ มาไม่ว่าตาซิจะเป็นلامะหรือเป็นคฤหัสด์ เมตตาธรรม ที่لامะอาโปบำเพ็ญเป็นเมตตาธรรมที่ไม่จำกัด เป็น เมตตาธรรมที่ทำให้لامะอาโป ก้าวไปในสังสารวัฏภูนี ด้วยจิตที่เบิกบาน และด้วยจิตที่เชื่อมั่นว่าประชาชนนับ หมื่น นับแสนที่ในกาลเวลาจะน้อมใจรักถึง พะพุทธเจ้า ก็ด้วยอำนาจแห่งเมตตาธรรมที่พระองค์ ทรงแผ่ไปในหมู่สัตว์โดยไม่จำกัดว่าใครเป็นใคร เมตตา ธรรมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทำให้ความเป็นอื่น และคนอื่นไม่มีอยู่ในพระทัยอันเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม และด้วยความเชื่อมั่นเช่นนี้ทำให้لامะอาปไม่ลังเหลื่ ใจเดินตามแนวทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จดหมายของلامะอาปได้ชุดดึงให้ตาซิได้ครุ่น คิดและในที่สุดเขา ก็ได้น้อกจากบ้านโดยทิ้งเยี่ยม ผู้เป็นภราญาและลูก ๆ ไว้ตามลำพังข้างหลัง โดยได้ สลัดทิ้งชุดคฤหัสด์หันมาสวมใส่ชุดلامะอีกครั้ง

ในวันนั้นแห่งสังสารวัฏ ตาซิในรูปแบบของلامะ ได้ยื่นกลับนามปะเฆี่ยมผู้อุกมาตามหาสามี และหันคุ้ ได้พบกับบริเวณเดียวศักดิ์สิทธิ์

เขม่าได้เดือนให้ตาซิรักถึงพระพุทธเจ้าไป พร้อม ๆ กับระลึกถึงพระนางพิมพายสิธรรษาและราหูล เพาะบุคคลเหล่านี้ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ การเข้าถึงพระสัมมาสัมโพธิญาณ

ในการบำเพ็ญบารมีอันเป็นเอกชาติของพระ- โพธิ์สัตว์ พระนางพิมพายและราหูล ต่างได้ร่วมกัน บำเพ็ญบารมี มาวันนี้ทำไม่ตาซิจึงระลึกถึงเพียงแค่ พระพุทธเจ้า โดยได้ลืมเลือนความหมายและความ สำคัญของพระนางพิมพายและราหูลไป ทั้งที่บุคคล เหล่านี้ต่างก็มุ่งหมายที่จะเข้าถึงโมฆธรรมเข่นเดียว กัน

ด้วยคำขอของเขม่า ทำให้ตาซิเข้าอ่อนทุตลงบน พื้นดิน เยี่ยมได้ยืนห่อผ้าที่บรรจุสบียงอาหาร อันเป็น สัญลักษณ์แห่งความหมายว่าตนนี้คือส่วนร่วมแห่งการ

เดินทางตามคติประเพณีของชาวทิเบตที่เมื่อสามีเดินทางจากบ้านไปภารຍาจะต้องมอบห่อเสบียงอาหารให้สามี เพื่อให้รักษารู้ว่าการเดินทางครั้นนั้นเป็นการร่วมมือกันทั้งสามีและภารຍา ความสำเร็จในการเดินทางย่อมจะหมายความได้ว่า ทั้งคู่ต่างเป็นผู้ร่วมกันสร้างความสำเร็จนั้น

เมื่อยืนห่อเสบียงอาหารให้แล้ว เข้มาก็จากไปทิ้งไว้แต่ชาชิผู้หมวดเรียวแรงที่จะก้าวเดินต่อไป คำพูดทุกคำของเขาม่าทำให้ชาชิสูญเสียพลังแห่งการก้าวนี้

การปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดเป็นเวลา ๓ ปี ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นก็ไม่แตกต่างอะไรกับการที่จะทิ้งเศษلامะเพื่อไปหาเยมา เพราะทั้งคู่ต่างเป็นไปเพื่อสนองความอยาก ความต้องการส่วนตัวของตาชิเอง

ถ้าตาชิมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อการปฏิบัติธรรม ตาชิก็ไม่ต้องหนีออกจากวัดเพื่อไปหาเยมา และเข่นเดียวกันถ้าตาชิซื่อสัตย์จริงใจต่อเยมา ตาชิก็ไม่ต้องหนีออกบวชโดยทั้งลูกและภารຍาไว้ข้างหลัง แต่ เพราะความเห็นแก่ตัวมุ่งสนใจตอบความอยากแห่งตนจึงทำให้การปฏิบัติธรรมและการครอบเรือนของตาชิไว้ค่าและไว้ความหมายทั้งคู่

ถ้อยคำของเขาม่าทำให้ชาชิหมวดเรียวแรงเหมือนครั้งเมื่อบำเพ็ญทุกรกิริยาในถ้ำ และในขณะที่กำลังหมวดเรียวแรงนั้นเองสายตาของตาชิก็ได้สัมผัสกับหินก้อนเดิมที่เขาเคยมองเห็นขณะที่นอนอยู่บนหลังม้าหินก้อนนี้ที่ลับกบทอนตื้อว่า

“จะทำน้ำหยดหนึ่งมิให้เหือดแห้งได้อย่างไร ?”

ตาชิลูกชิ้นเดินไปหยิบหินก้อนนั้นมาพลิกดูอีกด้านหนึ่งของหิน พลันเขาก็ได้สัมผัสกับข้อความอีกด้านหนึ่งที่ลับกบทอนตื้อว่า

“จะทำน้ำหยดหนึ่งให้เป็นทะเล”

พลันที่ข้อความนี้ปรากฏแก่สายตาของตาชิ มันต์บทนี้ได้ทำให้ตาชิแหงหน้าชั่นมองท้องฟ้าด้วยจิตใจที่เบิกบาน

ภาพสุดท้ายของภาพนตร์เป็นภาพพญาเหี้ยยวที่บินหายไปในหมู่เมฆ

๒

จงกำน้ำหยดหนึ่งให้เป็นทะเล

ภาพนตร์เปิดจากด้วยภาพพญาเหี้ยยว (บางคนว่าเป็นแร้ง) ที่เป็นเหตุให้แก่ตัวหนึ่งต้องตาย และก็ปิดจากลงด้วยภาพพญาเหี้ยยวที่บินลับหายไปในท้องฟ้า

ในตอนนั้นธรรมทิเบต เหยี่ยวหรือแร้งเป็นสัญลักษณ์แห่งความตาย ภาพนตร์เรื่องนี้จึงเปิดจากและปิดจากด้วยภาพของเหี้ยยว

ในวัฏจักร “ความตาย” เป็นประดุจแสงแห่งตะวันที่เผาผลาญสำนักแห่งตัวตนให้เจ้าร้อน เพราะความหารดกลัวว่าหยดน้ำแห่งตัวตนจะเหือดแห้งหายไป

ภายใต้เงื่อนไขคือความตาย ชีวิตของบุคคลก็เป็นเหมือนหยดน้ำค้างบนใบไม้ในยามเข้าตู้ที่รอเวลาจะเหือดแห้งหายไปเมื่อต้องแสงตะวัน ช่วงเวลาแห่งการดำรงอยู่ของหยดน้ำค้างไม่ต่างอะไรกับช่วงเวลาแห่งชีวิตของปัจเจกบุคคล ที่เกิดขึ้นและจบลงในช่วงเวลาอันสั้น ๆ

ด้วยความหารดกลัวว่าจะแห้งหายไป บุคคลจึงดันรนเพื่อกำรดำเนินอยู่ ความตายกล้ายเป็นเงื่อนไข

แห่งความทุกข์แก่บุคคลจำนวนมาก พระสัมมา-

สัมพุทธเจ้า พระศาสดาของพุทธบริษัท เมื่อครั้งยังเป็น

พระมหาบูชาจึงเดินทางออกบวชเพื่อแสวงหาโมกธรรม

คือสภาวะที่หลุดพ้นจากวัตถุ (สังสารวัฏภูริ) แห่งความ

หวานดิทกังวลลัตต่อความตายอันปราภูอยู่ ณ

เบื้องหน้า และเมื่อพระองค์ทรงค้นพบหนทางแห่งการ

เข้าถึงโมกธรรม พระองค์ก็ได้ประภาสวิถีแห่งการ

ดำเนินชีวิต เพื่อเข้าถึงโมกธรรมนั้น ด้วยการเสนอให้

ทำลายความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนบุคคล

เราเข้า อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความทุกข์ในการเกิด-

แก่-เจ็บ-ตาย

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวมา

เป็นรูปแบบและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนใน

หลาย ๆ ชุมชน

ชาวทิเบตไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในอินเดียดังที่ลาดักห์

หรือในทิเบตฯ ได้ยึดถือเอาคำสอนของพระสัมมา-

สัมพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยทำให้ความ

หมายของคำสอนไปปราภูอยู่ในจารีต ประเพณี และ

วิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้เป็นอุบัติในการเข้าถึงและ

เข้าใจความหมายแห่งพุทธธรรม

ภพยนตร์เรื่องนี้เป็นการนำເຄົາປຣິສາດຣມຂອງ

ชาวທີເບຕມາເສນອໃຫ້ຜູ້ໜີໄດ້ຮັບຮູ້ວ່າ ເຮັດວະຈະທຳຍ່າງ

ໄລພື້ນໃຫ້ความหมายແຮ່ງວິຫຼາໄມເກືອດຫາຍໄປພ້ອມກັບ

ความตาย และคำตอบกີ່ກີ່ ທຳກວາມໝາຍໃຫ້ປາກງູ

ໃນນາມຂອງສຽພສັດວິໄມສ້າງກວາມໝາຍໃຫ້ຮັມສູນຍູ

ອູ່ກາຍໃນຕັວຕົນບຸກຄົລທີ່ເປັນປັຈເຈກບຸກຄົລ ເພວະ

ປັຈເຈກບຸກຄົລກີ່ເປັນເໜືອນນໍ້າໜຶ່ງໜຶ່ງ ແຕ່ສຽພສັດວິ

ເປັນເໜືອນທຳກະເລ

คำວ່າ “ທະເລ” ໃນภาษาທີເບຕເປັນຄຳທີ່ມີກວາມ

ໝາຍທີ່ລຶກສິ້ງໃນວັດນອຣມຂອງຊາວທີເບຕ ປະມູນຂອງ

ຊາວທີເບຕຈຶ່ງຄູກຕັ້ງຂໍ້ອວ່າ ທະເລລາມະຫຼວງທີ່ອກເສີຍວ່າ

ທະໄລລາມະ ຊຶ່ງໝາຍດຶງບຸກຄົລຜູ້ໄດ້ລະລາຍຕັວຕົນອັນ

ເປັນປັຈເຈກບຸກຄົລໃຫ້ກາຍເປັນມວລໝູ່ສຽພສັດວິ ອັນ

ໄຮ້ຂົບເຂົດແໜ່ງກວາມເປັນດ້ວຍນີ້

ທ່ານທະໄລລາມະ ຄືອຕ້ວຍ່າງຂອງມນູ່ຜູ້ໄດ້ທຳ

ນໍ້າໜຶ່ງໜຶ່ງໃຫ້ເປັນທະເລໄດ້ແລ້ວ ທ່ານຈຶ່ງໄດ້ຂໍ້ອວ່າ

“ທະໄລລາມະ”

๑๖ ຕຸດາຄນ ๒๕๔๖

ເຖິ່ງ ຄູນປະວະລ ເພິ່ງຈັນທົງ ເພື່ອພິຈານາ

ດີຈັນປະທັບໄປໃນຂ້ອວິເຄຣາທີ່ ມອງຂ່າຍ່າງພຸຖອ “ອໂສິກ

ມහາຮາຊ” ໃນເສີຍຮຽມ ຂັບປີທີ່ ๕๙ ຂອງຄູນມາກ ອາຍາກໃຫ້

ຄູນລອງພິຈານໜັງສື່ອ “ອີທັບປ່ຈະຍາ” ທີ່ດີຈັນເຫັນລົງພິມພົ

ໃນ “ພຸຖອສາສານາ” ຂະນະນັກລັງພິມພົວມາເລີ່ມ ດ້ວຍຄູນຍິນດີ

ກຽມາໃຫ້ທີ່ອູ່ທີ່ດີຕ່ອໄດ ດີຈັນຈະສັງຕັ້ນຂັບ “ອີທັບປ່ຈະຍາ”

ເພິ່ງພິມພົຄວມພິວເຕັບເສົ້າ ໃຫ້ຄູນອ່ານ ເພະມັນກີເປັນເຈົ້າ

ພຸຖອແທ້ ເນັ້ນກາຍອັນຕົມເຫັນພຸຖອໃນກາຮອນປັ້ງຫາ ກາຮ

ວິເຄຣາທີ່ປັ້ງຫາ ແລະກາຮແກ້ປັ້ງຫາແບບໂລກຸດຕະຮຽມຂອງ

ພຸຖອ

ຂອຂອບຄູນລ່ວງໜັ້ງ

ແມ່ນ໌ ດຣ.ໄພເຮົາ ທີພິທັນ

ອາສຽມມາດາ (ຕິດວິທີຢາລີແມ່ນ໌)

ຕ.ກົງລວງ ອ.ບັກຮັງຫັຍ ຈ.ນະຄອນຫຼວງສີມ່າ

ກາຣອອກບວຂອງພູ້ເຍ ກັບຮະຕາກຣມຂອງພູ້ທ່າງ

ຮັມຈະໄດ້ດູ້ນັ້ນທີ່ເກີ່ວກັບປະເທິນເຊື່ອງເປັດໃນສາສະນາວິສົດ ໃນຂະນະທີ່ເຮົາໄມ່ຄ່ອຍໄດ້ມີໂຄສະຫຼຸ້ນທີ່ເກີ່ວກັບປະເທິນເຊື່ອງເປັດໃນສາສະນາພຸຖອນບ່ອຍັນນັ້ນຈາກເປັນເພວະເຮົາຢູ່ໃນວັດນອຽມທີ່ໄໝຄ່ອຍຂອບພຸດເຊື່ອງເປັດໃນທີ່ສາຮາຮະກີເປັນໄດ້ ພາພຍນົກ໌ຮ້ວຍລະຄຣທີ່ເກີ່ວກັບພຸຖອສາສະນາທີ່ເຮົາໄດ້ດູ້ສັວນໃໝ່ຄ້າໄມ່ເກີ່ວກັບເຊື່ອງອີທີປາກົງຫາຣີກົມຈະເກີ່ວກັບເຊື່ອງກູ່ແໜ່ງກວມ

Sam Sara ດູຈະເປັນໜັ້ນເກີ່ວກັບພຸຖອສາສະນາເຊື່ອງເປັດທີ່ຫຍົບຍົກເຂາປະເທິນເຊື່ອງເປັດມາພຸດຄຶງໂຍ່ງຕຽງໄປຕຽງນາ ແມ່ນັ້ນຈະອີງເກີ່ວກັບວັດນອຽມພຸຖອວິຊາຍານແບບທີເບຕມາເປັນຕົວດຳເນີນເຊື່ອງກົດມາແຕ່ບົບທຂອງປັບປຸງໃນສາສະນາພຸຖອແບບທີເບຕກີໄມ່ໄດ້ທ່າງໄກລາພຸຖອແບບເຖຣວາທບ້ານເຮົາສັກເທົ່າໄວໂດຍເຂົພາະໂຍ່ງຍິ່ງປະເທິນມິດທົງໝາຍ (Gender) ທີ່ໜັງພຍາຍານນຳເສັນອົກມືສັກການຮົວມະນາງປະກາວທີ່ຄລ້າຍຄລົງກັນ ໂກກາສທີ່ຈະດູ້ນັ້ນເຊື່ອງນີ້ອຍ່າງໄມ່ເຂົ້າໃຈຈຶ່ງແບບໄມ່ມີ

ໜັງຈາກທີ່ລາມະຕ້າຫີປະພຸດຕົວຕ່າງໆເຂົ້າເຈົ້າເງິນທີ່ສາມາອີຍ່ໃນຫຼຸບເຂົ້າເປັນເວລາສາມປື່ມເຜົ້າຍາວຸງຮັງຈຸນເພື່ອລາມະຕ້ອງຂອບທີ່ພາກລັບວັດ ໃນທີ່ສຸດສິ່ງທີ່ລາມະຕ້າຫີດັ່ງພົບວ່າຍັງໄມ່ສາມາຮັດຕັດໄດ້ຂາດກີເຊື່ອຄວາມຮູ້ສຶກທາງເປັດທີ່ມີຕ່ອັງໜູ້ທົງໝົງ ນັ້ນສິ່ງກັນທຳໃຫ້ເຂົາຕະໂກນໃສ່ພຣພຸຖອງຄົນໃໝ່ກູ່ລາງວິຫາຮວ່າ ທ່ານເອງມີໂຄສະນາໃຫ້ໜັງກັນທີ່ອາຍຸ ໜ້າ ແຕ່ໜ້າ ຂະໜາດກີກຳນົດໃຫ້ໃຫ້ໜັງກັນທີ່ອາຍຸ ໜ້າ ດ້ວຍຄວາມໄມ່ພື້ນພອໄຈໃນໜົວຕພຣມຈະຮຍ່ອກິຕ່ອໄປສອດຮັບກັນຄຳສອນຂອງລາມະໜາໃນຫຼຸບເຂົ້າຜູ້ປົດວາຈາໄດ້ເຕືອນສົດຕໍ່ຕ້າຫີຜ່ານແຜ່ນຜ້າຮ່ວມະວ່າ ‘ທຸກສິ່ງທີ່ສັນພັດສົກສັກຝັກແນວທາງ’ ເປັນເສີມອື່ນພັກເສັ້ນສຸດທ້າຍອັນເປັນທຸກໆເລື້ອງທຸກໆໄດ້ເຂົ້າຕັດສິນໃຈລາສຶກຂາເພື່ອອອກໄປໃຫ້ໜົວຕພຣມຈະຮຍ່ອກິຕ່ອໄປຕາມຄຳພຸດທີ່ເຂົ້າຮ່າພຶກພັນຕ່ອນນໍາພຣພຸຖອງຄົນນັ້ນ

หนังlongดูจะเล่นอยู่กับประเด็นเรื่องความรักความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวอยู่เป็นนัยตั้งแต่ต้นเรื่อง เมื่อต้าชิกำลังซักจีวรก็มีเสียงพระพี่เลี้ยงเล่าพูดประวัติตอนที่เจ้าชายสิทธิ์ตัดหนีลูกเมียอกบวชให้ เนgran้อยบวชใหม่ฟังคนอวยได้ฟังก็ร้องให้อายากกลับบ้านขึ้นมาทันทีทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง เรื่องเจ้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันของหนังว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร นั่นเป็นจุดเริ่มของการตั้งคำถาม กล้ายๆ ว่าสถานะของหรือไม่ที่ทำให้สถาบันครอบครัว ต้องเผชิญกับความทุกข์จากการพลัดพรากด้วยการ ดึงเอกสารหันมุ่งกับเด็กน้อยให้ไปใช้ชีวิตเป็นนักบวช ก่อนที่หนังจะเข้าสู่เนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องราวนิครอบครัวและการออกแบบอย่างเป็นจริงเป็นจังในที่สุด

การตัดสินใจนี้สืกจากเพศพระของต้าชิ กลางดึกคืนนั้นลูกทำให้กล้ายเป็นภาพในมุมกลับกับ เจ้าชายสิทธิ์ตัดสินใจคราวหนึ่งของบวชอย่างจงใจแม้ แต่จากเปลี่ยนชุดธรรมาราบที่ริมหน้าก็เชิญชวนให้ คุณดูนึกเบรียบเทียบกับเหตุการณ์เจ้าชายสิทธิ์ตัดสินเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตถือเพศนักบวชที่ริมหน้าโนมา สายน้ำจึงกล้ายเป็นสัญลักษณ์แห่งการเปลี่ยนผ่าน สถานะของบุคคลไปสู่การเรียนรู้ในโลกที่ไม่คุ้นเคย (เราจะสังเกตเห็นจากที่เกี่ยวกับหน้าอีก ๒-๓ ฉาก ข้างหน้า) หนังจึงไม่ได้ให้ค่าการลางสักของต้าชิว่าเป็นเรื่องพ่ายแพ้ต่อภิลเลสตันหาต่องกันข้ามหนังกลับทำให้ การลางสักของต้าชิกลายเป็นการเรียนรู้ชีวิตแบบเดียว กับที่เจ้าชายสิทธิ์ตัดสินเรียนรู้ชีวิตขณะออกแบบอย่าง ท้าทายคนดู ดังนั้นเนื้อเรื่องต่อจากนี้ไปจึงเป็นช่วงเวลา ของการค้นหาสัจธรรมจากชีวิตทางโลกของต้าชิ เมื่อ ต้าชิไปใช้ชีวิตรำราษฎรจริงๆ ก็ต้องพบกับความสุขและ ความทุกข์ในแบบที่โลกมี ได้พบรักกับเพม่าสาว หวานมีภาระมรณ์อย่างสุขลั่นแต่ขณะเดียวกันก็ต้อง เป็นช่วงเวลาที่ถูกกดขี่จนต้องต่อสู้เพื่อความยุติธรรม การมีครอบครัวและลูกที่ต้องกล้ายเป็นห่วงผู้มีดือก ทั้งภาระมรณ์ที่ไม่มีขอบเขตจะควบคุมได้ไปสู่การเป็น หัวกับสุชาดา (โปรดสังเกตว่าซื่อของหัวรักซื่อนี้มีนัยบางอย่าง?) ในที่สุดก็ต้องลาจากกับสุชาดาหัวรักเมื่อeko ต้องกลับไปแต่งงานที่บ้านเกิด สิ่งเหล่านี้ที่ทำให้ต้าชิ

เริ่มนองเห็นสัจธรรม ในช่วงเวลาเดียวกันคาดไปلامะ ชรากำลังจะละสังฆาริจสังฆามาภานาต้าชิให้ เลือกตัดสินใจอีกรั้งว่าจะกลับไปใช้ชีวิตตามะหรือ ชีวิตมาราฟ

ไม่ต้องสงสัยว่าต้าชิเลือกที่จะกลับไปเป็นلامะ อีกรั้ง หนังก็ยังคงเหตุการณ์ตอนนี้เข้ากับเหตุการณ์ ในพูดประวัติขณะเจ้าชายสิทธิ์ตัดหนอกบวชที่ริมหน้า เมื่อต้าชิเหลียวดูลูกและเมียก่อนจะหนีออกบ้าน ไปอย่างเงียบเชียบเพื่อกลับไปใช้ชีวิตตามะอย่างการ โดยเปลี่ยนชุดเป็นلامะที่ริมหน้าแห่งเดิม

แต่เรื่องราวก็ไม่ง่ายเช่นนั้น แม้ผัสสะในตา ทุกจุด กายนิ ใจ ที่ต้าชิได้สัมผัสมานะเป็นธรรมชาติจะ เป็นสะพานไปสู่การเห็นสัจธรรมของโลก แต่บุคคล ที่เข้าได้เข้าไปข้องแวงและปฏิสัมพันธ์ด้วยนั้นก็ไม่ได้ ปฏิบัติการดูผัสสะ เช่นเดียวกับที่เข้าปฏิบัติแต่บุคคล เหล่านั้นได้กลับกล้ายเป็นเยื่อไขความผูกพันที่ตัด ได้ยากยิ่งกว่าเมื่อเปลี่ยนรูปสุกที่รักตามมาตัดพ้อ ต่อว่า “เราและลูกได้ตกเป็นเหี้ยของความเปล่าเปลี่ยวเมื่อสามีเลือกกลับไปใช้ชีวิตนักบวช หนังได้นำคนดูไปสู่เนื้อหาและคำรามที่จริงจังอีกรั้งว่าการออกแบบของผู้ชายเป็นการยินยอมรับผิดชอบต่อครอบครัวให้ตกเป็นภาระกับผู้หญิงหรือไม่”

เวลาเดียวกันคงเป็นโชคครั้ยของต้าชิที่อาศัย ครอบครัวเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สัจธรรมทำให้ การออกแบบครั้งที่สองของเขามีอุปสรรคกีดขวาง แต่เมื่อเราผุดถึงคำว่า ครอบครัว สิ่งที่พัวพันตามมา แสดงกับคำว่าครอบครัวมักจะเป็นหมายคติที่เกี่ยวกับ ผู้หญิงในฐานะ ‘เมีย’ และ ‘แม่’ ความเป็นเมียและ แม่ตามความหมายของครอบครัวที่สังคมกำหนดได้ บลสอกผู้หญิงให้เข้ากับความรับผิดชอบในครัวเรือน แบบดั้งนี้ในหลุดทันทีที่เชอเกิดมาพร้อมกับมดลูก และรังไข่ ดังนั้นมีอะไรที่เราพบข่าวเด็กหราภูทึ้งเรา จึงมักมุ่งความรับผิดชอบไปที่แม่เป็นบุคคลแรกมาก กว่าพ่อ ในขณะที่พ่อกับบทบาทการรับภาระของบ้าน (โดยที่ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับครอบครัวเรื่องและลูก) ก็เป็นสิ่งที่ เข้าได้ด้วยแล้วในเรื่องเศรษฐกิจเพื่อครอบครัว ภาระ การดูแลบ้านกับลูกน้อยคงต้องมี (หรือเมีย) ไป

โดยปริยายเราจึงไม่มีโอกาสพบศาสตราที่เป็นผู้หญิงเสียที หนังได้พาคนดูไปสู่การตั้งคำถามในประเด็นนี้อย่างท้าทายและน่าสนใจที่เดียว

บางที่ Sam Sara อาจจะกำลังนำเสนอเรื่องราวของเจ้าชายสิทธัตถะในอีกเวอร์ชันหนึ่งก็เป็นได้ ดังเด่นจากแรกที่لامะต้าซิปราากฎตัวคือภาพของนักบวช ผอมเกร็งผอมเผาไว้วุธรัง ดูยังไงก็ไม่พ้นที่จะนึกถึงเจ้าชายสิทธัตถะขณะบำเพ็ญทุกกริยาไปได้ แม้แต่จากหนึ่งในหน้าที่วนไปมาอยู่ริมน้ำ ดังนั้น จุดสำคัญของห้องเรื่องจึงนำไปสู่ฉากสุดท้ายที่มี dialogue (บทสนทนา) ยาว ๆ ระหว่างเปม่ากับต้าซิ (และอีกเช่นกันเป็นไปได้ในร่วมกับก็คืออีกความรู้สึกของยิสโซราชาญาของเจ้าชายสิทธัตถะ)

dialogue ตรงนี้ได้ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะห้ามแตะต้อง (untouchable) ในพุทธศาสนาอย่างท้าทายอีกด้วย ซึ่งบุคคลดังกล่าว ก็คือเจ้าชายสิทธัตถะหรือพระพุทธเจ้านั่นเอง ! บทสนทนาได้วิพากษ์วิจารณ์การอุบกปวของเจ้าชาย สิทธัตถะ (ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึงตัวต้าซิเองด้วย) ถึงการไม่เห็นใจลูกเมียที่หนีไปบวช มีผู้ชายเท่านั้นที่สามารถทำแบบนี้ได้... ซึ่งประเด็นนี้ดูเหมือนว่าในพุทธศาสนา เกรวะทบ้านเรายังไม่เคยมีใครยินยกอาเรื่องนี้มาพูดถึงอย่างตรงไปตรงมามาก่อน อย่างไรก็ตามการที่ Sam Sara เป็นหนังที่อิมปอร์ตมาจากต่างประเทศ ไม่ใช่เมืองอินเดียแลนด์อย่าง องคุลิมาล ฉบับอังกฤษ ก็ทั้งเป็นหนังที่อิงอยู่กับพุทธศาสนาไว้ชร yan แบบที่เบตจึงเป็นภาษาพยัตหรืออดีตพันจักราชที่ตั้งประท้วง จำกกลุ่มชาวพุทธในเมืองอินเดียไปอย่างนุ่ดหวิด เราจึงยังคงเห็นหนังเรื่องนี้มากดูได้ไม่ยากในรูปของแผ่น VCD แต่ในทางกลับกันหาก Sam Sara เป็นหนังที่สร้างโดยคนไทยและเป็นเรื่องราวของพระสงฆ์ในนิกายเดร瓦ท แล้วละก็เราจะคาดเดาจะต่ากรุณของหนังเรื่องนี้ได้ไม่ยาก

แต่สิ่งที่ Sam Sara ทำมากไปกว่าการตั้งคำถาม ดังกล่าวกับคนดูคือการเปล่งบทบาทของผู้หญิงในฐานะ 'นาง' มาเป็น 'ผู้อุปถัมภ์' ตลอดเวลาบทบาทของผู้หญิงกับศาสตราผู้หญิงมักจะถูกผูกขาดอยู่กับ

บทบาทของการเป็นมารผู้ทำลายล้างพระมหาธรรมเจริญของผู้ชาย คำพูดของเปม่าในฉากสุดท้ายที่ว่า 'มีใครบ้างที่พูดว่าท่านครัวสุรีได้ เพราะนาง (ยิสโซรา)' จึงเป็นภารกิจที่น่าสนใจมากที่สุดในการสร้างพื้นที่ใหม่ ๆ ให้กับผู้หญิง

ภารกิจดังกล่าว yang สามารถเข้ามายังไปสู่การปราากฎตัวของเปม่าในช่วงต้นเรื่องและท้ายเรื่องได้อย่างมีเลศนัยว่าเปม่า (หรือผู้หญิงในสังคมพุทธ) มีตัวตนจริงหรือไม่ เมื่อต้าซิไปร่วมพิธีเฉลิมฉลองการเก็บเกี่ยวและได้พักค้างแรมในหมู่บ้านในช่วงต้นเรื่อง เปม่าเข้ามานอนกอดต้าซิจากด้านหลังโดยคำร้องขอจากลามะอาโปเพื่อต้าซิจะได้คลายจากความปฏิพธ์ในอิสตรี ต้าซิเองกลับเพียงแต่รู้สึกว่าตนผันไป กับจากท้ายเรื่องเมื่อ Lamahat ท้าซิพน เปม่าเย็นคอยท่าอยู่หน้าประตูทางเข้าวัดเรือรำพึง รำพันกับเขาอยู่นานก่อนจะจากไปพร้อม ๆ กับสายลม吹กน้ำคูลูกเก็บจะลงสักได้ทันทีว่าแท้จริงแล้วเปม่ามีตัวตนจริงหรือไม่หรือตลอด

มาเปม่าเป็นเพียงภาพในความฝันที่สอนให้ต้าซิรู้จักสุขและทุกข์ยิ่มมีชีวิตคู่อยู่ด้วยกันเพียงเท่านั้น

นั้นก็คงคล้าย ๆ กับภาพในความเป็นจริงของบทบาทผู้หญิงในสังคมพุทธภูมิเดร瓦ทของเรา นอกจากบทบาทของผู้หญิงจะถูกผูกขาดให้เป็นนางมารร้ายแล้วหากผู้หญิงจะมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนศาสตราอยู่บ้างจะถูกบทบาทของพวกรือก็คงหนีไม่พ้นเรื่องที่จะต้องเข้าไปทำอะไรอยู่ท้ายครัวที่เกี่ยวข้องกับการหุงต้มอาหารหรือไม่ก็มักจะขอบช้อนอยู่เบื้องหลังหรือเบื้องล่างอย่างไม่เป็นทางการและไม่ค่อยมีโอกาสออกมายืนอยู่เคียงหน้ามากนัก ที่เห็นได้ชัดก็จะเป็นเรื่องแม่มี-ภิกษุณีที่ยังคงเรือรังอยู่กับเรื่องการยอมรับและการส่งเสริมสถานภาพ ส่วนที่กำลังเป็นที่พูดถึงในสังคมการทำงานของมารดาในเวลาไม่ก็คือ

การลงานที่ผู้ชายเองมีโอกาสลงานไปบัวชได้ ๓ เดือนในขณะที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสลงานไปเช่นนั้นแต่จะมีโอกาสลงานได้ ๓ เดือนในการนีคลอดลูกซึ่งก็ยังหนี้ไม่พัน การลงานที่เกี่ยวตองอยู่กับบทบาทความเป็นแม่ (หรือเมีย) นั่นหมายความว่าถ้าผู้หญิงไม่ห้องเชอ ก็จะไม่มีโอกาสได้ลา ๓ เดือนและถึงแม้จะได้ลา ๓ เดือนจริงก็ไม่ได้หมายความว่าตนคือการได้ลาไปปฏิบัติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม สุดท้ายผู้หญิงอาจมีตัวตนอยู่เพียงแค่จิตนาการแห่งความรู้สึก เช่นเดียวกับที่ตัวชีรีส์กซึ่งก็คือมีตัวตนที่ไม่ต่างจากเป็นมาที่ถูกทำให้ดูกำกังว่า เขายังมีตัวตนจริงหรือไม่ทั้งในตอนต้นเรื่องและท้ายเรื่อง

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็หมายความว่าตัวชีจะทำอะไรกับผู้หญิง ก็ได้โดยไม่ต้องปรึกษาหารือ ก่อนดังเช่นการนีกลับไป เป็นلامะในตอนท้ายเรื่อง หรือแม้แต่การลักลอบเป็นซี้ กับสุขดา

บทบาทของหญิงชาย ที่ถูกสังคมกำหนดมาให้อย่างตายตัว เช่นนี้ยอมส่งผลต่อวิธีคิดวิธีปฏิบัติตอกกัน และกันของสามีภรรยาไป

ด้วย ซึ่งมีผลสืบเนื่องต่อความสัมพันธ์ของกันและกัน ในที่สุดอย่างที่คุ้งของตัวชีและเปม่าได้ประสบ ในบทสนทนาเรายังได้เห็นความรู้สึกของผู้หญิงอย่างเปม่า ในฐานะ 'เมีย' ว่าสุดท้ายแล้วเธอเองก็ต้องการให้สามีกลับมายืนเคียงข้างในครอบครัวอยู่ดีแม้สามีจะต้องการการบรรลุธรรมเพียงใดก็ตาม...

บทบาทของตัวชีก็คือเป็นบทบาทของผู้ชาย หลุดครอบจริง ๆ เป็นلامะที่ชอบผันเปยก ประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติธรรมแล้วยังเป็นชาวรากที่เอาจดีไม่ได้กับชีวิตทางโลก บทบาทการเป็นพ่อที่น่าจะสอนลูกได้ (ในฐานะที่บัวชเรียนนานา) เมื่อเทียบกับเปม่าที่ไม่ได้ผ่านการเรียนรู้จากวัดมาก่อนแต่เปม่ากลับสืบสารธรรมให้เต็ก ๆ ได้เข้าใจผ่านวิธีการง่าย ๆ เชอนำกิ่งไม้ทิ้งลงไปในลำธารแล้วสอนว่าชีวิต

คนเรา ก็เหมือนกิ่งไม้ที่ไหลไปตามลำธารออกไปสู่ทะเล เพื่อเผยแพร่เรื่องราวในชีวิตอีกมากมาย (สายน้ำในชากนี้ทำหน้าที่สัมพันธ์กับชากริมแม่น้ำที่ตัวชีหันสีก-หนีบราเปรียบเทียบการเปลี่ยนผ่านชีวิตของคนกับสายน้ำและยังสัมพันธ์กับปริศนาธรรมในชากรีดเรื่อง 'น้ำเพียงหยดเดียวจะป่องกัน เช่นได้มิให้เห็อดแห้ง' คำตอบในชากรีดท้ายที่ว่า 'ต้องเหมือนลงสู่ทะเล' จึงหมายถึงคุณเราต้องเปลี่ยนผ่านตัวเองไปสู่ประสาทการณ์ที่ยิ่งใหญ่ (อาจหมายถึงการบรรลุธรรม) จึงจะรักษา'nā' (คือปัญญา) หยดน้ำไว้ได้ น้ำจึงไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนผ่านเพียงอย่างเดียวแต่อาจหมายถึงปัญญาด้วย)

เชوبล่อยให้ลูกได้เรียนรู้ความหนาへのาของเมื่อ ลูกออกไปเล่นหิมะข้างนอก เครื่อใช้เวลาทำของเล่นให้ลูกเล่นในขณะที่ตัวชีซื้อมากาในเมือง แม้จะบัวชเรียนนานาแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะนำธรรมะเข้ามาใช้ในชีวิตให้อย่างเข้าใจ สุดท้ายจึงกลับไปเต็มชีวิตในศาสนาเช่นเดิม... จนวินาทีสุดท้ายเมื่อไม่สามารถตัดสินใจว่าจะเลือกเอาทางใดทางหนึ่งได้แล้ว ก็ล้มตัวลงนอนร้องไห้เลือกกลิ้งไปบนพื้นดินจนจีวรเลอะเทอะเปรอะเปื้อน หากเราคาดหวังจะได้เห็นพระสงฆ์ที่ดูดี มีภูมิธรรม สมชุมดมภรรภาพ พุทธธรรมจะใจออกมากทุกห้านาทีและเป็นพระที่ไม่ร้องให้เราอ Jad จะผิดหวังไปกับلامะรูปนี้ อะไรที่เราไม่เคยเห็นในหนังที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเรื่องอื่น ๆ เราแทบจะเห็นได้หมดจากหนังเรื่องนี้แม้แต่ชาลีฟชีที่โง่แจ้งและขัดเจน

ถึงแม้ชาพุทธหลายคนโดยเฉพาะที่มาจากสายอนุรักษ์นิยมจะไม่ค่อยชอบหนังเรื่องนี้เท่าไร เพราะตัวหนังได้พยายามพูดถึงในสิ่งที่ชาพุทธหลาย คนไม่ชอบและออกจะเป็นหนังพูดที่เน้นกรอบด้วยช้ำ แต่เมื่อตูหนังเรื่องนี้จบหนังก็ได้ตั้งคำถามสำคัญ ๆ ทิ้งท้ายไว้ให้หลายคำถามเกี่ยวกับประเต็นภิทัยหญิงชาย (Gender) หรือแม้แต่เรื่องเพศ (Sexuality)

อย่างน้อยก็ทำให้รู้ว่าไม่ใช่เกรواتที่่านั้นที่กำลังคุกคักไปด้วยประเต็นเหล่านี้

ตัวย่อความระลึกถึง

◎ สุ ภาพร เพริศแพร์ว่า มนูษย์มนี่
ภา ราช เชื่อมิ่ง อีกແດ້ວ
พร นำสู่วิถี เชื่อตรีກ
พงศ์พญาชัย คือป้าแก้ว พร่างแพร์ว่าເສນອເສມືອນ ๆ

◎ ผู้ เยือนและบัญชีน พิมพ์ชัวญ
ยังอยู่ คุโโภ-สวรรค์ ไปเว่น
แม้ กากย์ก່ອໄກວັດຍ ແທ່ງວ່າງ
ไกลห่าง มີາຈາເວັນ เพໍອນໃຫ້ໄຟຟິ່ງ ๆ

◎ ตราตรึงมิตรภาพทั้วย มโนหมาย
วิเศษสรรค์พวรรณราย แห่งພ້າ
เติมเต็มทั่วใจภาย ทั้งหมด
ปราภ្យອີກເມື່ອหน้า อย่าได้หม่นหมอง ๆ

◎ กราดลงสุกตินัน งาม
ນอบแด่ผู้ประพฤติดี อะคร้าວ
พรใดบททวี วิสุทธิ
วิมุติมอบ “พร” กໍາກ ສູຫວັນນິພພານສະວຽກ ๑๖๓

ผู้ยังอยู่
...ແມ້ຈາກໄປ

สุภาพร พงศ์พญาชัย

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๖

คือเมื่อแม่... ที่เยียวยา

เมื่อ ๗-๘ ปีที่แล้ว ฉันได้พบกับท่านนราภัยนเด ชาญ ผู้สืบท่องบ้านของอาศรมานธิโน อินเดีย เมื่อท่านมาทัศะมนต์จากไปนั้น ท่านนราภัยยังเป็นเด็กชายอายุ ๑๐ ขวบ ท่านเป็นลูกชายของเลขาธุการของท่านมหาตมะคานธิ

ครั้งนั้น เราเป็นวงประชุมเล็ก ๆ ของกลุ่ม Non-Violence (ปฏิรูปตัวให้รู้ความรุนแรง) จากนลาຍ ฯ ชาติได้ร่วมประชุมกันที่อาศรมานธิโน สหพาร์ค คลองรังสิต ๑๕ เราได้จัดวิธีโอด์ต่อต้านกับระบบที่ผลิตโดยกลุ่มผู้หญิงเขมร วิดิโอมากมายเพียงแค่สิบกว่านาที

เมื่อวิธีโอด์ลง กลุ่มของเราต่างก็พากันเสียบั้นสักเทือนใจกับเรื่องราวโศกเศร้าที่เสนอคอมมูนของตัดกับคุณภาพจิตใจที่กล้าแกร่ง ไม่ยอมจำนนต่อเงื่อนไข ความรุนแรงของผู้หญิงเขมร แม้ว่าจะต้องสิ้นชาติสิ้นแผ่นดิน

ท่านนราภัย เด ชาญ ถึงกับร้องไห้ ท่านบอกว่า "I cry with happiness..." ผู้ชายในวัย ๒๒ ผู้ผ่านชีวิตมาอย่างโชคชิบ ไม่เคยร้องไห้ด้วยความสุขเช่นนี้มานานแล้ว

เนื้อถ้อยที่วิดิโอีเสนอันนั้นแจ่มชัดในมโนสำนึกรักของเรื่องราวอันเป็นสჯจะทุกหยุดทุกสมัย ทุกครั้งที่เกิดสิ่งความ เกิดความรุนแรง ทุกครั้งที่มนุษย์ใช้อาวุธประหัตประหารซึ่งกันและกัน ผู้ที่จะเดือดร้อนมากที่สุดก็คือแม่ เมีย พี่สาว น้องสาว ลูกสาว หากไม่ตอกเป็นเหยื่อเสียเงง ก็ต้องแบกรับภาระในการดูแล

* เขียนบทความนี้เพื่อสดุดผู้เป็นแม่ และเป็นการขอให้สิกรรมในวาระเดินทางคืนกลับสู่ธรรมชาติ (เป็นงานเขียนที่ต้องใช้วิธีบากๆ)

เยียวยาผู้ที่ต้องทุกข์ท้นจากผลพวงแห่งความรุนแรง เชียงสะท้อนจากวิดีโอบันชัดเจน มือผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นมือของแม่ เมีย พี่สาว น้องสาว ลูกสาว ก็คือมือที่เยียวยา

เราเรียกกลับวันเวลาแต่ครั้งวัยเยาว์ ครั้งที่ชีวิตเป็นวัยวันอันแสนจะเรียบง่ายธรรมชาติ แต่สุขใจประสบการณ์เช่นนั้นห่างหายไปนานนาน

ถึงวันนี้ บนเส้นทางเยียวยาชีวิตและสุขภาพจิต ก็มาถึงเงื่อนเวลาที่ต้องอยู่กับที่จริง ๆ อยู่เฉพาะในรั้วบ้านถ้วนพื้นที่ถูกตีกรอบเล็กลงมาอีก คืออยู่เฉพาะบนเตียงนอน ดูแมกไม้เขียว ๆ ที่รายล้อมทางช่องหน้าต่าง อย่างมากที่ทำได้ก็คือลุกขึ้นจากเตียง เดินไปปั่งเก้าอี้ เข้าห้องน้ำ ออกมานั่งดูแม่ไม้เขียว ๆ ดอกสีส้ม กระจิบนำเอ็นดูของชำร่วยที่กำลังผลิตงานดอกน้อย ๆ นกตัวเล็ก ๆ ลงมาซ่อนไว้ดูด้านหน้าดอกนี้ดอกนั้น ชานหนูบ้าง ดอกหับทิมบ้าง

ช้อจำกัดทางกายจะมีอะไรเสียอีก นอกจาก 'ลมติด' อาการเก่าที่ทวีกำลังรุกไอลสังขารของฉัน ทำให้เดินเหินลำบาก ก็ทรงมานพหัวม ๆ พอกันได้ ทราบเท่าที่ไม่เกิดอาการฟุ้งซ่านของความคิด นับว่าสติที่ได้ฝึกฝนมาบ้างก็ช่วยให้ตั้งรับไว้ได้พอควร

หลายฝ่ายตั้งช้อสังเกตว่า แม่เริงมาเกี่ยวกับลมติดได้อย่างไร

หลังขันแข็งไปทั้งแผ่น เดินยาก ดูเกร็ง ๆ หรือขันอยู่ในช่วงเลือดจะไปลมจะมา

วันร้ายแต่ครั้งยังเยาว์ที่แม่ พี่ป้าน้าอา ขยับกรรไกร ถือมีดโกรนหันผน กล้อนผนให้ลูกหลาน เป็น

ประสบการณ์พึงตนเองในครัวเรือน ทั้งพึงตัวเองและอบอุ่น ด้วยการพึงพิง เกื้อกูลต่อ กันและกัน อะไรที่ทำเองได้ อย่าได้หวังเลยว่าจะต้องไปเสียสตางค์ให้กับชาวบ้านเข้า แม้จะน้ำทุ่มขับกรรไกรกริ๊ก ๆ ทั้งนั้นให้ลูกสาวอีกครั้งหนึ่ง

เป็นการตัดปัญหาว่าจะเชิญช่างผอมมาที่บ้านหรือถอดสังขารไปที่ร้านในละแวกบ้านดีกว่ากัน แรก ๆ ก็พยายามเหมือนกันว่าจะอาศัยช่างอาชูสประจำบ้านดีหรือไม่ ความเคยชินแห่งยุคสมัยที่ทุกคนต้องไปร้านทำผอมให้มืออาชีพจัดการให้ ทำให้ไม่ค่อยมั่นใจในฝีมือคุณแม่วัย ๙๗ และน้ำทุ่มวัยย่าง ๙๐ พี่สาวและน้องสาวคู่นี้ ที่ต่างใช้เวลาในวัยปลายแห่งชีวิตเป็นกัลยาณมิตรต่อ กันและกัน ตักเตือนกันให้ปล่อยวางทุกอย่าง เก็บเกี่ยวความสุขให้กับชีวิต

ตัวชันผู้เป็นลูกสาวหรือภรรยาฟื้ดเข้าไป ๔๖ แล้ว มีโรคพยาธิที่รู้กันว่าร้ายแรงและเรื้อรัง กำลังสำแดงอาการให้ทั้งแม่และน้า ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อนพ้องช่วยกันดูแล

น้ำทุ่มขับกรรไกรก่อนหันให้สัน ปากกับอกกว่า “พรต้องเตรียมใจนะ พร้อมที่จะโภนหัวถัมบันอกมาไม่ได้เรื่อง” ว่าแล้วทั้งแม่ น้ำทุ่ม และน้องไก่ ผู้ดูแลประจำตัวชัน ก็หัวเราะกันยกใหญ่

การตัดผอมทรงใหม่ของชัน จึงกล้ายเป็นเรื่องครึกครื้นในหมู่เราโดยมีน้องไก่ของเชียร์ผู้ที่มั่นบอกว่า “สายแล้ว ในความหมายว่าพอแล้ว” ด้วยจะไม่มีผอมเหลือบนหัวน้ำพrho ห้ามสุดชันก็ได้ทรงผอมดอกรกระทุ่มออกมาก็เกือบติดหนังหัว แม่ร่าในใจของชันหมายที่จะได้ทรงผอมสกินเยด หรืออย่างนางเอกภาพยนตร์เรื่อง กุณภาพันธ์ ที่ชันก็ไม่เคยดูหนอก

หลังจากกลับจากสำนักวิปัสสนา เพื่อกินยาและพอกยาสมุนไพรไม่สุดท้ายที่จะใช้กับคุณมะเร็งเต้านม ชันกลับมาพร้อมกับทรงผอมสัน ๆ ชี้ ๆ แต่คราว ๆ ที่อยู่รอบตัวในเมืองใหญ่บ่อกว่า ‘ทันสมัย’ ทรงแม่ซึ่งเพิ่งสึกนีนے

แม่รับสัมปทานผอมบนศีรษะซึ่งข้ายาน้ำทุ่ม ตกแต่งซึ่งขาว ก็พอกล้ามแกล้ม เป็นพุ่มดอกรกระทุ่มย้อนยุคไปสมัยคุณท้าวหรือแม่พลดอยไปโน่น ดูอย่างไร

ก็ไม่อาจจะเท่เป็นสกินเยดໄไปได้

เป็นด้วยวันและวันของผู้ตัดผอมมีแต่ทรงดอกกระถินหรือดอกกุนหยี (ดอกบานไม่รู้เรียบ)

แต่กลับเป็นประสบการณ์ที่สดชื่น ชุบชูใจ สำหรับเจ้าทุกคน ต่อตัวชันที่ได้ฝึกปล่อยวางรูปลักษณ์ของตัวเอง ซึ่งถ้าสบายนะ ชันก็คงไม่อาจปล่อยวางในเรื่องทรงผอมได้ และสำหรับแม่และน้าที่ได้ร่วมประสบการณ์อยู่ร่วนอยู่ด้วยจิตใจสบายนะ ได้ตัดผอมให้ลูกสาว หลานสาว เป็นการแสดงความรัก ความเอื้ออาทรอย่างไม่มีเงื่อนไขให้กับชัน ซึ่งอยู่ในเงื่อนไขที่ต้องอาศัยพึงพิงผู้อื่นรอบข้างไปทั่วบ้านทั่วเมือง

ชันและแม่ เป็นแม่และลูกสาวที่ต่างจากบ้านอื่น ๆ คือมีเรื่องให้ต้องขอตัดคอ ขัดใจ ไม่สนความมั่นกันอยู่เนื่อง ทั้ง ๆ ที่ชันเป็นลูกสาวคนเดียว แม้แม่จะมีลูกชายที่เป็นแก่กว่าตัวเอง ใจอีกเจ็ดคน ตั้งแต่ชันเล็ก ๆ ชันมากจะรู้สึกว่าแม่จุ่มจุกจิกกับชัน แต่ตามใจพี่ชายน้องชาย แม่รักลูกชายมากกว่าลูกสาว ในขณะที่แม่ก้มกจะคิดว่าชันเป็นลูกสาวพ่อ ติดพ่อ เอาแต่ใจ ไม่ฟังแม่

ชันไม่ยอมให้แม่ดูก้อนคุณมะเร็งที่เต้านมของชัน ไม่ว่าชันจะอธิบายด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม... ไม่อยากให้แม่เห็นและกลุ่มใจ แม่แก่แล้ว เดียวแม่จะแทรกแซงวิธีการรักษาของชัน ชันมีเพื่อน ๆ และบุคลากรที่จะให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว... เนื้องลึกสุด ชันมองก็ไม่ยอมรับที่จะลังเลึก

แม่จึงถูกกันออกไปจากเส้นทางการรักษาเยียวยาสุขภาพของชัน ความที่แม่เองก็ไม่เข้าชั้นคุณยายที่จะรู้ให้ได้ว่าลูกสาวปิดบังอะไรจากการรับรู้ของแม่แม่รู้ว่าชันมีก้อน มีผล ชันคิดว่าสถานการณ์นี้ยังเป็นสถานการณ์ทั่วไปของลูกที่เป็นมะเร็งเต้านม และปิดบังมิให้พ่อแม่ญาติพี่น้องรู้ อย่างน้อยที่สุดก็มีเพื่อนผู้ป่วยโทร. มาปรึกษาปัญหาชัน พร้อมกับกำกับว่า เรื่องนี้ที่บ้านไม่รู้ให้เก็บเป็นความลับด้วย

แล้วชันก็พบว่าตัวเองทำอย่างเดียวกับเพื่อนผู้ป่วยรายอื่น ๆ คุณไม่ น้องชายสุดท้อง เพียรบอกพี่สาวครั้งแล้วครั้งเล่า “ให้บอกแม่เต lokale อาจจะไม่ได้แม่ดูก้อน แต่ให้แม่รู้ปัญหา แม่เราเนี่ยเป็นมือเยียวยาที่

ประมาณที่ไม่ได้เลย แม่ดูแลพ่อในช่วงบ้านปลายอย่างยอดเยี่ยม แม่เรารู้ขอบเขตฯ ฯ เ酵ะ มีอเมดีที่สุดสำหรับลูกอยู่แล้ว” ขันกับอกน้องชายผู้ใจหล่อชิดว่า “เออ จะบอกแม่ แต่ไม่ให้แม่ดูหรอก เดียวแม่จะกลุ่มใจ นอนไม่หลับ” นี่ขนาดแม่ไม่ค่อยร้ายละเอียด แม่ยังซวยเหลือทุกอย่างช่วงนั้นจันอดอาหาร ซึ่งแม่ก็ไม่ค่อยเข้าใจหรอกว่าอดไปทำไง แต่ทั้งแม่และน้ำทุกช่วยกันเต็มที่ เมื่อฉันบอกว่าชันจำเป็นต้องกินน้ำหนืดปักกิ่ง “แม่ซวยคำหัวด้วยครกدينให้หน่อยเถอะ” ชันก็ได้กินน้ำหนืดปักกิ่ง รวมทั้งหนูลิ้นซึ่งแม่บอกว่า “นม (คุณยาย) บอกว่าดีสำหรับการรักษาแพลง” และน้ำพีชผักชีกานานาชนิด ตามภูมิฐานของแม่ที่หากหอดามจากคุณยาย ไม่ว่าจะเป็นใบบัวบก ใบตัลสี ก็จะถูกพลิกแพลงหมุนเวียนมาให้ฉันดื่มเพื่อรักษาโรค ทั้งๆ ที่แม่ไม่เคยรู้รายละเอียดมากนัก รู้แต่ว่าลูกสาวมีเพื่อนฯ เป็นคุณหมอมองพยาบาล เป็นนางพยาบาล และเพื่อนฯ หมุนเวียนกันมาดูแล จะเป็นบรรยายการศึกษาของการเยียวยา ช่วงนั้นแม่จึงไม่หนักใจมากนัก

มุมหนึ่งของบ้านถ้าพูด

แล้วแม่ก็สังเกตว่าเสื้อผ้าสะอาดๆ เนื้อเบาสบายที่ลูกสาวใส่วันละหลายๆ ตัว เป็นคราวน้ำเหลือง น้ำยา แม่ก็ออกปากว่า “เอาจมา แม่จะซักให้” สำนักตื้นดันเข้ามาจุกในเบ้าตาของฉัน ฉันกันแม่ออกไปให้อยู่ในงูดู ผู้สังเกตการณ์ เต่าแม่ก็ยังหันยืนยันความรักความใส่ใจอย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น “แม่ซักให้ ไม่เป็นไรหรอก จะได้ไม่กระทบกระเทือนบริเวณเหตุนัม”

เพื่อนฯ ใกล้ชิดส่วนใหญ่ส่วนการณ์ของฉันรู้ความจริงดีของคุณก้อนมะเร็ง แต่แม่ผู้ยืนอยู่ข้างๆ ฉันตลอดเวลาอย่างไม่มีเงื่อนไข เราแม่ลูกไม่อาจถิงกันด้วย ‘ความกล้า’ ของฉันเอง

U ราไปรักษาตัวเพื่อพอกยาสมุนไพรครั้งล่าสุดที่สำนักของแม่ย่า แม่ชีวัย ๙๐ ผู้คร่าหวานดกับการให้ยาสมุนไพรกับผู้ป่วยมะเร็งมาเมื่อว่าก็ร้อยราย บอกฉันว่า “ลูกต้องใส่ยาและต่อแต่นี้ไปไม่ต้องใส่เสื้ออีกแล้ว ใช้แต่ผ้าคลุมไอลเพื่อไม่เกิดความอับชื้น”

ด้วยประการฉันนี้ ฉันจึงต้องห้อยปลอกนั่งเปิดเผยแพร่ในวัยอันไม่ควร ในเงื่อนไขที่ไม่เจริญเจริญตา

แนม ! แต่กลับดีในเรื่องของการปลงสังหาร ช่วยไม่ได้ผู้คนที่มาติดต่อไปมาหาสู่สำนักวิปัสสนา แน่นอนพวกรเข้าเป็นผู้ต่างไปจากแวดวงของฉัน หากเข้าผิดประตู ก็จะเห็นด้วยฉันในสภาพปลงสังหารไปด้วย

แรกฯ ฉันก็รับไม่ค่อยได้ แต่บันปืนความจริงของชีวิต เป็นสัจธรรมของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีมายครผู้ใดจะยืดได้หรือปล่อยวาง สภาพสังขารก็ยังประกาศตนถึงความเสื่อมลายอยู่ทุกเวลานาที

การเปลี่ยนแปลงบังเกิดขึ้น ฉันได้เรียนรู้และเกิดการปล่อยวางขึ้นมาบ้างอย่างค่อยเป็นค่อยไป ที่เคยรู้สึกว่าคุณก้อนมะเร็งเป็นสิ่งที่ไม่ควรเปิดเผยให้ผู้อื่นผู้ใดหันออกจากหมอนหรือผู้บำบัดของฉัน ได้กล้ายเป็นบทเรียนสำคัญของการเยียวยาตัวตน ซึ่งเมื่อฉันได้เล่าให้ท่านสันติกริกฤต กัลยาณมิตรอเมริกัน ผู้จากส่วนมากเป็นชาวไทยสร้างวัดเผยแพร่พุทธศาสนาในบ้าน

เกิดข่องท่าน ถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องทัศนคติของ
ฉัน หางกับกว่า

“นี่คือการเยียวยาที่สำคัญที่สุด การเยียวยา
ตัวตนนั้นแหละเป็นการเยียวยาที่สำคัญที่สุด”

แล้วฉันก็ได้รู้ว่าฉันประเมินหัวใจแห่งความเป็น
แม่พิດพลาด ต่าค่า เป็นอุคุลกรรมที่ครอบงำปัญญา

แม่ของฉัน ผู้หญิงหน้าตาอี้มเอบสุข อารมณ์ดี
แต่งเนื้อแต่งตัวสดใส สะอาดสะอ้าน ในวัย ๙๗ เข้มัน
สายตาที่ออกจะฝ้าฟางไปบ้างอันเนื่องด้วยต้อหิน แม่
เขมั่นมองมายังก้อนมะเร็งของลูกสาว ก้อนที่เหมือน
ก้อนหุดเจริญเต็มที่ หน้าเหมือนลูกมะกรูดโต ๆ ผ่าซีก
แล้วนำมาแปะไว้ต้องเต้านมของลูกสาว

ในนาทีระทึก แม่กลับมีสีหน้าที่สงบ เพียงแต่
เขมั่นมองให้เห็นชัด ๆ “นี่มันยุบลงบ้างหรือเปล่า” ฉันรู้
แล้วว่าที่ผ่านมาฉันสร้างเหตุผลต่าง ๆ นานาที่จะ
ปิดบังแม่ เพียงเพื่อจะหล่อเลี้ยงความกลัวเท่านั้นเอง

เป็นความโลงใจของเราว่าทั้งสองฝ่ายที่ไม่มีอะไร
ปกปิดเงื่อนจำ เป็นการสร้างสมพันธภาพที่ตรงไป
ตรงมา เปิดเผย เป็นความโปร่งเบาอย่างไม่น่าเชื่อในใจ
ของฉัน ความกดดัน หนัก ๆ หน่วง ๆ พลันหาย

ฉันถึงขึ้นไม่มีช่องว่างทางความคิดที่จะสำนึกว่า
แม่จะหนักใจหรือเปล่านะ ทำที่ของแม่แสดงให้เห็นว่า
เป็นเรื่องธรรมชาติ แม่ยอมรับได้อย่างไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

แล้วแม่ก็เริ่มเปิดจาก การเยียวยาฉันอย่าง
เต็มไม้เต็มมือ แม่คงปรึกษา กับน้ำทุมน้องสาวผู้เป็น
กัลยาณมิตรของแม่ ว่าจะทำอย่างไรดีจึงจะช่วยให้
ลูกสาวสบายที่สุด

แล้วเข้าวันรุ่งขึ้น น้ำทุนก็เปิดประตูรับบ้านเข้ามา
เดินด้วยฝีเท้าเบาเข้ามา นั่งตรงเก้าอี้ข้าง ๆ เตียงฉัน
โดยตัวฉันเองนอนตะแคงขวา ก็ฉันไม่อาจนอนตะแคง
ซ้ายได้แล้ว เนื่องจากเป็นที่ตั้งของคุณก้อนมะเร็ง
ฉันคิดว่าแม่เข้ามา

น้ำทุนเองก็มาที่สบปักดิมาก “มันเหมือนหุด
ใหญ่ ๆ นะ พร” น้ำทุนก็เหมือนแม่คนที่สอง เค้าเข้าจริง
เราแต่ละคนมีแม่ผู้บุญคุณมากมาย หากเราสำนึก
แม่ในธรรมชาติที่ເຂົ້າຕ່ອງการเติบใหญ่ของสรรพชีวิต
ไม่ใช่จะเป็นแม่ครูนີ້ แม่คงค่า แม่โพสพ

น้ำทุนเป็นเด็กสาวคนแรกของโค้งน้ำอู่ตะเภา
คุ่มทะเลขابลงคลา ที่พื้นฝ้าตอบชิงทุนไปเรียนที่
กรุงเทพฯ ในสมัยที่ใคร ๆ ไม่เห็นความจำเป็นที่
ลูกสาวจะต้องเรียนสูง น้ำทุนจึงเป็นแสงสว่างของ
หลาน ๆ ในเมืองของการศึกษา

ห้องท่าที่ของแม่และน้ำทุนแสดงให้เห็นถึงผู้ที่ผ่าน
โลก ผ่านชีวิตมาอย่างผู้เข้าถึงชีวิต จึงได้ติโพยติพาย
ยอมรับสภาพความจริงอย่างไม่มีเงื่อนไข อีกทั้งคิดอ่าน
แก้ไขสถานการณ์ให้กับฉัน

ที่ฉันกลัวว่าพวกเขากำแทรกแรงการรักษา จึง
เป็นความเข้าใจอย่างแท้จริง

ในวัยหลัง ๙๐ แม้จะเคลื่อนไหวอย่างเบนซ้า
ไม่มีความกระชับกระแข็งต่อไปอีกแล้ว แต่ใจของแม่
ยังดีอยู่ ห้องสองห้องหมุนเวียนกันมาทำโน่นทำนี่ให้ แม่
บอกให้ฉันปล่อยทุกอย่างแม่จะทำให้เอง แม้แม่เองจะ
เหมือนกับยาน้ำร้าวที่สุกเต็มที่แล้ว สังขารก็จะจะ
สะ荡 ไม่รู้จะแตกสลายวันไหน แต่แม่ส่งอญฯ เมมอยว่า
“อย่าเอาแม่ไปใส่สายยางนะ” ให้เป็นไปตามสั่งของ

ช่วงนั้นจอนหันอยู่เป็นเพื่อนฉันที่บ้านถัวพู จอนน
จึงเป็นคนไปตัดลาด ซื้ออาหาร พร้อมหั้งปุงอาหารแบบ
ง่าย ๆ ตามแต่ฉันจะบอก จอนน์เองก็รู้สึกยินดีใน
สมพันธภาพของแม่ลูกที่เปลี่ยนไป ความเชื่ออาทรวต่อ
กันที่ก่อนหน้านี้ไม่อาจเปิดเผยตัวมันเองได้ เพราะฉัน
ประเมินหัวใจของความเป็นแม่พิດพลาด

บ้านแม่และบ้านฉันห่างกันประมาณแปดเมตร
แม่ก็มาลูกอยู่บ้านฉัน ค่อยนวด ค่อยไส้ยา หยิบโน่น
หอบนให้ หังษากัดให้กับฉัน หัง ๆ ที่น้ำทุนเอ่ยปากกับ
ฉันว่า “พระอย่าใช้งานแม่นะ จะเป็นบาปกับพร ถ้าแม่
อยากทำอะไรให้ เช้าก็จะทำให้เอง”

ในที่สุด หัวเข้าแม่กันทันต่อการเดินไปกลับไม่ไหว
หัวเข้าจึงบวมชั่วขึ้นมา แม่ฉันของฉันจะสมบูรณ์อยู่
ลักษณะอย แม่ใช้ชีวิตร่างคนแก่ที่มีความสุข เป็นที่
อิจชา หยอกอิจชาของเพื่อนบ้าน แม่จะตื่นตั้งแต่ห้าเช้า
หุ้งข้าวต้มแกงไสบานตร เปิดวิทยุฟังข่าวชาวบ้าน ตีห้า
ครั้งก็ฟังคุยกธรรมะของท่านจันทร์ จากสถานีวิทยุการ
บินคลองหอยใหญ่ แล้วแม่ก็อาบน้ำแต่งตัวสีสันสดใส
แบบคนรักสายรักภารกิจ หากไม่เข้าพาดตี แม่ก็จะเปิด

ประดุบ้าน ตั้งติ่งหัวงำน้ำรับกับข้าวที่จะใส่บาตร แม่จะนั่งหน้าตามีมือเอนทักทายเพื่อนบ้านที่ผ่านไปผ่านมาในตอนเข้าเม็ด บางวันก็มีน้ำสา？อึกท่านหนึ่งมาว่ามีไส้บาตร หรือบางเข้าก็จะมีเพื่อนบ้านมาว่าร่วมทำบุญวันเกิด

บ้านเรามีบ้านที่ใส่บาตรทุกเข้าไม่เคยขาด ตั้งแต่ฉันจำความได้ แม่เองก็เล่าว่าเป็นนิสัยที่ติดทอดมาจากแม่แม่ “บ้านคุณยายใส่บาตรเป็นประจำทุกเข้า ไม่เคยขาด จนคุณยายสิ้นบุญ” แม่จึงเป็นคนแก่ วัยงาม ที่แม่สังฆาระจะเนินเข้า แต่จิตใจกระฉับกระเฉง ไม่เคยเปลี่ยน

แม่นมเป็นแม่ค้าขายข้าวaddy ซื้อ แล้วบริการ แคมพ์ด้วยภูมิปัญญาการรักษาเยี่ยวยาแบบหมอกลางบ้าน

บัดนี้คุณภาจิต เช่นนั้นที่แม่สั่งสมบารมีมาตลอดชีวิต การเกิดเป็นลูกสาวคนโตของบ้าน ไม่มีโอกาสไปโรงเรียน เพราะต้องทำงานช่วยครัวเรือน แม่จึงอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แม่ได้เข้าโรงเรียนของคุณยายที่เป็นหลักสูตรเข้มข้นเคร่งครัด แม่จึงถ่ายทอด เอกทักษะและภูมิปัญญาของแม่นมมาอย่างครบถ้วน ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าโรงเรียนใด ๆ ที่เปิดสอนกันในบ้านนั้น

และฉันนี้ แหล่งกำลังรับพลังแห่งการเยียวยา จากมือแม่ที่ติดทอดมาจากคุณยายและบรรพชนของเรานี้ อีกทั้งวิธีการที่ฉันตัดสินใจรักษาเยี่ยวยาตัวเองก็ เป็นวิธีทางธรรมชาติบำบัด สอดคล้องกับวิถีชีวิตในประสบการณ์ของแม่และพี่ป้าน้าอา

กระนั้น ฉันก็มีกรรมมากครอบบัญชาทำให้ไม่เห็นคุณค่าบุคคลที่มารายล้อมฉันในตอนนี้ ในเงื่อนไขที่ฉันต้องการการรักษาเยี่ยวยา ไม่ว่าจะเป็นแม่ น้าทุ่ม พี่ป้าน้าอา หรือแม่น้องไก่ ผู้ดูแลประจำตัวฉัน ที่แม่ดันนามาให้อยู่เป็นเพื่อนฉัน เกษ หมอนวดพลังหยิน เอก หมอนวดพลังหยาง พี่ยา ผู้манอนเป็นเพื่อนระแวง ฉันในตอนกลางคืน ล้วนเป็นมือที่เยียวยา แต่ทั้งหมดนี้เกิดจากตั้งธรรมที่เป็นมือแม่

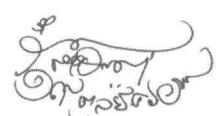
พุทธศิลป์

๑. พุทธศิลป์

หมายข้อพอดีในของแท้
บางแห่งความจริงถูกทิ้งไว้
ตราเศษเสี้ยวหันทุกหนทาง
เคยกระซิ่งบ้างใหม่ในราก
ค่าเพียงภูมิใจในวัตถุ
แหงพระบูรป์ร่วงทรงภูมิคิด
แยกงานโบราณคดีคิด
ผูกติดกิชชาปสาทะ
ตามถ่าเสาะหาซึ่งความจริง
จึงอาจพาดตั้งยิ่งสัจจะ^๔
ขอคพุทธชุดพันต่างกันพระ
เท็นเพียงสมณะให้พระธรรม
(ขอคพุทธชุดพันต่างกันพระ
เท็นเพียงสมณะกับพระทำ)

๒. พุทธศิลป์

ชายหนุ่มนั่งมองจั่งพระไม้
สักขายขายแคบแสนดีมีดำ
เป็นพระไม่ผ่านพิธีกรรม
แต่น้อมนำจิตใจเข้าใกล้พระ

ສຸກາພຣ ພອງຄົມຄູເມື

...ໃບໄມ້ທີ່ຄືບກລັບສູດິນ...

ດ້ວຍຄວາມຮະສັກດັງ

ສຽງ ຫຼູຕະບູລ

ມໍເຄຍຄົດວ່າສັກວັນໜຶ່ງຈະຕ້ອງນາເຂື່ອນຄື່ງເວື່ອງຂອງຄວາມຕາຍໂດຍເພະະ
ອ່າງຍິ່ງຄວາມຕາຍຂອງພຣ ແຕ່ຈະມີຄຣອນີ້ພັນຄວາມຕາຍໄປໄດ້
ຄວາມຕາຍເປັນເຮືອງໄກລັດວ້າ ເປັນເຮືອງທີ່ຄົນທ້ວ່າໄປໄມ້ອ່າຍານີ້ຄື່ງ ໄນອ່າຍາກ
ເກີຍຂ້ອງດ້ວຍ ແລະໄມ້ຄຸ້ນເຄຍກັບກາຮັສັມຜັກບໍາຄວາມຕາຍ ປະກອບກັບຄວາມຕາຍ
ສ່ວນໃໝ່ເກີດຂຶ້ນໃນໂຮງພຍານາລ ເມື່ອຕາຍກົ້ນໄປປັດ ຄວາມຕາຍຈຶ່ງກາລາຍເປັນເຮືອງ
ຂອງຄວາມສູນເສີຍ ຄວາມເຫັນໜ່າຍອ່ານ ຄວາມນ່າສະພົງລົວ ແລະຮູ້ສັກຕ້ອງຫຼັກໜີ່
ມາກວ່າດ້ວຍຍອມຮັບວ່າເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງຊຮຣມ໌ຈາຕີແລະເປັນຄວາມຈົງຂອງຊີວິດ
ຄວາມຕາຍຂອງພຣໄດ້ນໍາມຸມມອງໃໝ່ ຄວາມຄົດໃໝ່ມາໃຫ້ຜູ້ທີ່ໄດ້ສັມຜັກບໍາເອົາ ແລະ
ຜູ້ຄົນອີກມາມາຍໃນສັກຄົມ ໂດຍເພະະຍ່າງຍິ່ງຜູ້ທີ່ກຳລັງສັມຜັກບໍາຄວາມຕາຍ
ພຣແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າຄວາມຕາຍນອກຈາກໄມ້ໃຫ້ສົ່ງນ່າກລັວ່າຮັງເກີຍຈະ ຄວາມ
ຕາຍຍັງເປັນຄວາມຈານ ເປັນກາຮັສັມຜັກບໍາສູນເສີຍ ແລະເປັນເຮືອງໄກລັດວ້າ
ທັງໝ່າງແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າກາຮັສັມຜັກບໍາສັນກັນອ່າງໄກລ້
ຈຸດແລະເປັນເຮືອງເດືອກກັນ ຄວາມຕາຍຂອງພຣປັດໂຄກສໃຫ້ຜູ້ທີ່ຍັງອູ້ໄດ້ເຮືອນ້ຳ
ແນວທາງກາຮັສັມຜັກບໍາທີ່ອູ້ບັນເສັ້ນທາງທີ່ຈະນຳໄປສູງຫຼືກົງທີ່ດຳກຳແລະສົງບສູນ

ເຈອັບພຣຄັ້ງແຮກເມື່ອ ១២ ປຶກອົນ ທີ່ ຄໍາເກົ່າພັນສົນຄົມ ຈັງຫວັດຫລຸງວິຫຼຸດຄຸຍ
ກັນ ២ - ៣ ຄວັງກົງຮູ້ສັກຄຸ້ນເຄຍກັນເນື່ອງຈາກເປັນຄົນເຕັດວ່າຍັກ ຈບຈາກສຕານັບແດ່ຍ່າ
ກັນຈຶ່ງມີໜ່າຍເຮືອງທີ່ເຫັນໄປໃນທາງເດືອກກັນ ພູດກັນເຂົ້າໃຈໄດ້ຈ່າຍໂດຍໄມ້ຕ້ອງ
ອົບນາຍທຳໃຫ້ຄຸ້ນເຄຍກັນເຮົວ ນ່າແປລກທີ່ເຮືອງທີ່ເຮົາຄຸຍກັນບ່ອຍ ។ ໃນຄັ້ງແຮກ ។ ດື່ອ
ທັກນະເກີຍກັບຄະສານາ ໂດຍເພະະຍ່າງຍິ່ງ ປຣຊູ້ຄະສານາພຸຖອ ຜົ່ງໄໝໃຫ້ຫວ້າຂ້ອງ
ທີ່ຄົນໃນວ່າຍັງເດືອກກັບເຮົາໃນຂະນະນັ້ນສັນໃຈ ເຮົາມັກຈະອົກປ່າຍກັນນາກກ່າວ່າເຫັນພ້ອງ
ຕ້ອງກັນ ເຮົາມາສົນທັກນຈົງ ។ ១២ ປຶກລັງເມື່ອພຣພບວ່າເຂອມ “ຄຸນກົນມະເຮົງ” ທີ່

หน้าอกด้านซ้าย เมื่อย้อนวันนั่นมาถึงวันนี้ เห็นได้ชัดว่าทศนะเกี่ยวกับพุทธศาสนาของพระเป็นธรรมชาติมากขึ้น ผ่อนคลาย และลุமลึกขึ้น ด้วยเป็นทศนะที่กลั่นกรองมาจาก การปฏิบัติจริงเป็นความเข้มแข็งเติบโตที่มาจากการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างแท้จริง

พระเป็นคนจริงจังกับชีวิต ไม่ใช่ปัญหาสังคมและความทุกข์ยากของผู้คน ร่าเริง แจ่มใส และมีน้ำใจ เมื่อถึงคราวสนุกเงือหัวเราะเสียงดัง และมักพูดเสมอว่า “ก็ฉันเป็นคนมีสีสันนี่จะ” แต่สิ่งที่คนอื่นๆ ไม่รู้คือ เขายังแอบเครียด เพราะความเจ้าคิดเจ้าแค้นและความไม่ยอมเป็นสองรองใคร ซึ่งเมื่อสารภาพว่า เขายังคงไม่รู้ตัวว่า เขายังเป็นคนเช่นนั้น จนกระทั่งพบว่าตัวเองเป็นมะเร็งจึงหันมาพิจารณาตัวเอง เริ่มเห็นตัวเองชัดเจนขึ้นเข้าใจตัวเองมากขึ้น และเห็นว่าความชอบชิงตีซิงเด่นและเจ้าคิดเจ้าแค้นนี้เองที่เป็นสาเหตุสำคัญของการสะสมทุกข์สะสมโรคจนกล้ายังเป็นมะเร็ง

ย้อนกลับไป ๑๑-๑๒ ปี ก่อน เมื่อพระรู้ว่าเป็นมะเร็งใหม่ๆ เขายังตื่นตระหนก และตกใจกลัวแต่เชื่อโชคดีที่ทำงานอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่ส่งเสริมการใช้หลักธรรมของพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมพัฒนาชีวิต ในแวดวงขององค์กรพุทธศาสนา นิกายสัมพันธ์เพื่อสังคมนานาชาติ อาทรมูลนิธิเสนาธิการฯ และองค์กรในเครือของมูลนิธิเสนาธิการฯ ฯ

ประทีป และด้วยความเกือบถ้วน ด้วยความเมตตาและกำลังใจที่เชื่อได้รับจากผู้คนที่รายล้อมเชื่อในเวลานั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์สุลักษณ์ (สุลักษณ์ ศิริรักษ์) พี่ประชา (ประชา หุตานุวรัตน์) และเพื่อนๆ ในองค์กรพุทธศาสนาสัมพันธ์เพื่อสังคมช่วยให้เชื่อได้สูง不已 ได้ตั้งสติ ได้ตรัตรองและทำความเข้าใจกับเงื่อนไขของเชื่ออย่างรอบคอบและอย่างมีสติ ในที่สุดเชื่อเลือกการรักษาแบบวินิธรรมชาตินิบัติโดยมีธรรมะเป็นที่พึ่ง ซึ่งเชื่อคิดว่า หมายความกับตัวเชื่อมากที่สุด อาจารย์สุลักษณ์และพี่ประชาจึงเสนอให้พระหยุดทำงานและพักผ่อนรักษาตัวที่อาศรมวงศ์สินิท ด้วยอาศรมวงศ์สินิท ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติของแม่น้ำแม่สายกาศ เนื้บสัง身และเชื่อต่อการปฏิบัติธรรม เชื่อจึงรักษาตัวอยู่ที่นั้นเกือบ ๒ ปี ก่อนจะกลับไปอยู่เพื่อเพื่อเมท่าหาดใหญ่

ทุกครั้งที่ ware ไปเยี่ยมพระที่อาศรมวงศ์สินิท กิจกรรมประจำที่เราทำร่วมกัน คือเล่นโยคะ นั่งสมาธิ เต้นเล่น และพระจะขอให้ช่วยประคบ “คุณก้อนมะเร็ง” ให้อ่อน ซึ่งตอนนั้นประคบด้วยการฝนเพื่อกำให้ละเอียดและห่อด้วยผ้าขาวประคบตรงก้อน ยังจำได้ว่าตอนที่พระเปิดหน้าอกให้ครั้งแรกรู้สึกกลัวมากไม่อยากดู เพราะเมื่อ ๑๒ ปีก่อนมะเร็งเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับความน่าสะพรึงกลัวและความตาย แต่ต้องทำใจเข็ง ดู กด เพราเวต้องการช่วยประคบให้พระและไม่อยากให้พระรู้ว่ากลัวเดียวเชื่อจะยิ่งกลัว ใจเต้นระทึกที่ได้ยว่าเมื่อพระเปิดหน้าอกให้ประคบ ตอนประคบเมื่อยังสั่นนิดๆ พยายามบังคับเสียงให้เป็นปกติบอกพระว่า “ไม่เห็นมีอะไรแตกต่างเลย” ซึ่งความจริงก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะหน้าอกเชื่อปกติทุกอย่างมีรอยแผลที่เกิดจากการทำ biopsy (เจาะชั้นเนื้อไปตรวจ) เพียงนิดเดียวเท่านั้น芽 ประมาณ ๑ เซนติเมตร (ความคิดและจินตนาการของคนนี้ร้ายกาจมาก ทำให้เกิดความกลัวความวิตกกังวลได้อย่างไม่มีเหตุผล กลัวทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่ากลัวอะไร และทำไม่) พระดูแลตัวเองอย่างมีวินัย นั่งสมาธิ เครื่องครัวเรื่องอาหาร ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และแบลนนังสือโดยเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาที่เกือบถ้วนต่อจิตวิญญาณภายในซึ่งเป็นการบำบัดตัวเองไปในตัว

ในฐานะเพื่อน เมื่อพระเกิดความกังวล ไม่สบายใจเมื่อต้องเลือกกว่าต่อไปจะทำอย่างไร จะรักษาอย่างไร สิ่งที่ทำได้คือรับฟังอย่างดังใจอย่างระมัดระวัง ช่วยเหลือความคิด ช่วยให้พระได้เลือกในสิ่งที่เชื่อทำแล้วสบายใจที่สุด ไม่ขัดแย้งกับความรู้สึกลึกๆ ข้างในของเชื่อเอง และพร้อมจะสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจเชื่อในทุกเรื่องที่เชื่อทำ การทำให้เชื่อรู้สึกว่า “มีเพื่อน การอยู่เป็นเพื่อนหรือไปเป็นเพื่อน เป็นสิ่งที่สำคัญมาก” เพราะฉะนั้นไม่ว่าพระจะชวนไปที่ไหนจะพยายามไปกับเชื่อทุกที่ที่เก็บทุกครั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเชื่อชวนไปพบหมอด้วยหมอบแผนปัจจุบันและหมอบแผนโบราณ มีหล่ายครั้งที่พระแสดงความกังวลเมื่อรู้สึกว่า ก้อนข้างใน โตขึ้นพระบอกว่า จะเป็นอย่างนี้ทุกครั้งที่เชื่อรู้สึกเครียด ซึ่งเป็นสัญญาณ

เดือนให้เชอเจริญสติและเบิกบานกับชีวิตให้มากขึ้น พระจะตื่นเต้นมีความสุข เมื่อครูสักว่าก้อนเล็กลง พระทำจินตภาพบำบัดและแผ่เมตตาให้กับก้อนของເຮືອແລະຜູ້ປ່າຍຄນອືນ ຖ້ອງສໍາເສນອທຸກວັນ

ในຊ່າງ ລ ປີແກພວຣີເຮົວດີດ້ອຍ່າງປົກທຳໄປ ທີ່ພິເສດກວ່າປົກຕືອີ ເຮືອ ໄກສົວດົວຍ່າງມີຄວາມສຸຂາກວ່າທຸກໆໃຫຍ່ເພະຍ່າງຍິ່ງມີຄວາມສຸຂາມາກ ກວ່າກ່ອນທີ່ເຮືອຈະຮູ້ວ່າເປັນມະເງົງຊື່ເຫັນໄດ້ຍ່າງຊັດເຈນຈາກບຸດລຶກ ລັກຂະນະແລະສື່หน້າທ່າທາງຂອງເຮືອທີ່ເປັນແປ່ງໄປ ດ້ວຍກະຈະໄມ່ມີໂຄຮູ້ ຈ່າເຮືອເປັນມະເງົງ ພຣເຈຣີຍສົດທຳສາມາຟີແລະພພາຍາມນໍາຮຽມະເຂັ້ມາເປັນ ສ່ວນໜຶ່ງຂອງໝົວດົວປະຈຳວັນ ເຮືອປົງບົດອຮຣມຍ່າງສຽງສຽບພພາຍາມ ດີດວ່າມຮົບ ດ ທີ່ເໝາະສົມສໍາຫຼັບຄົນເປັນມະເງົງເຊັ່ນເຮືອຕືອຂອງໄຣ ແລະເຮອກົກົນພນ ແລະປົງບົດຕາມນັ້ນຍ່າງສໍາເສນອ ພຣເຮີມສຶກໜາ ອຮຽມະແລະພິສູຈົນຄໍາສອນຍ່າງຈິງຈັງ ເຮືອຝຶກຝົນພຣໜວຫວາດ ດ ເມືດຕາ ກຽນາ ມຸທີຕາ ອຸນບົກຫາ ໃນໝົວດົວປະຈຳວັນຂອງເຮືອມາກີ່ນເພື່ອ ລດ ໂລກະ ໂກສະ ໂມໜະກາຍໃນ ຊ່ວນິ້ນເອງທີ່ເຮືອຊ້າວນໃຫ້ວ່າມເປີດຄອບຮົມ ອຮຽມະກັບການເຢີວາຍາ ໃຫ້ກັບຜູ້ປ່າຍມະເງົງຄນອືນ ດ ໂດຍໃຫ້ປະສບກາວົນຂອງ ເຮືອແລະຂອງ ຈອໜົນ ແມ່ຄຄອງຮແນ ຊື່ເປັນກົລຍານມີຕຽບອງເວາອຶກນໍ້າເປັນ ປະເດັ່ນໃນການພຸດຄຸຍແລກເປັນແປ່ງເພວະທຳ ຈອໜົນ ແລະ ພຣ ຕ່າງມີ ປະສບກາວົນຕຽ່ງໃນການໃຫ້ອຮຽມະວັກຫາດູແລດ້ວຍເອງມາແລ້ວ ເຮົາທັງ ດ ດົກຈົ່ງເຮີມທຳເວົ້ານີ້ດ້ວຍກັນມາຕັ້ງແຕ່ ປີ ເຊັ່ນ ກາຮອບຮົມອຮຽມະກັບການ ເຢີວາຍາໂດຍດ້ວຍຂອງມັນເອງເປັນການນຳບັດເຢີວາຕົວພຣເອງອັກສູງແບ່ນໜຶ່ງ ຜູ້ທີ່ໄກລ້ສືບຕ່ອຍ ດ ເຫັນການເປັນແປ່ງໄປທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບພຣທີ່ລະເລັກທີ່ລະ ນ້ອຍ ພຣອ່ອນໄຍນ ຜ່ອນຄລາຍແລະປັດຕ່ອຍວາງໄດ້ມາກີ່ນເຮື່ອຍ ພຣພພາຍາມ ຮັກຫາກາຍຮັກຫາໃຈຍ່າງແຍກແຍະ ແລະຮູ້ວ່າຮັກຫາກາຍຕ້ອງທຳຍ່າງໄວ ຮັກຫາໃຈຄວ່າທຳຍ່າງໄວເພື່ອໃຫ້ການຮັກຫາທັງ ດ ຍ່າງໄດ້ເກື່ອງລື່ອງກັນ ແລະກັນ ໃນຂະນະທີ່ໃນຄວາມເປັນເພື່ອນຂອງເວາ ເຮົາຜູພັນກັນ ຜ່າຍແລ້ວເຂົາໃຈ ໄສກັນແລະກັນແລະເຂົ້າໃຈກັນລົກຂຶ້ນຍິ່ງຂຶ້ນ ອວມທັງການມີເຮື່ອງຖຸກໃຈບ້າງໄນ້ຖຸກໃຈ ບ້າງເກີດຂຶ້ນກັບເຮົາທັງຄູ ເພວະຕົດວ່າອຶກນໍ້າຈະຕົດໜ່ອນເຮາທຳແບນດໍຍ່າ ກັບເຮົາແລະທຳມາເຮົາໃນທຸກເວົ້າ ເຮົາຈຶ່ງຕ້ອງໃຫ້ອຮຽມມາຫຼັກລ່ອມເກລາໃຈ ອູ່ສ່ວນ ດ ມອງລຶກເຂົ້າໄປໃນຈົດໃຈແລະຂັດເກລາຈົດໃຈດ້ວຍເອງ ຄວາມເປັນເພື່ອນ ຕື່ອຄວາມລະເອີຍດ້ອນຕ່ອງຄວາມຮູ້ສົກຂອງອຶກຝ່າຍ ຍອມຮັບກັນແລະກັນໃນແບບທີ່ ເຂົາເປັນພວ່ອມໜ່າຍແລ້ວກັນດ້ວຍຄວາມເຕີມໃຈແລະກ່າວເຕືອນສົດທັກຍ່າງ ດຽວໄປຕຽມມາດ້ວຍຈົດທີ່ເມືດຕາ ເຮົາຈຶ່ງພພາຍາມເຕືອນສົດທັກແລະກັນແລະເຂົ່ຍ ຂອໂທ່ກັນນ່ອຍ ດ

ຈົນກະທຳງ່າງ ແລະ ສຸດທ້າຍພຣເຮີມບອກວ່າເຮືອຈູ້ສົກວ່າ “ຄຸນກັນມະເງົງ” ຂອງເຮືອໃຫ້ນີ້ກ່າວເດີມ ຈາຈະເປັນພວະເເຂົ້າໃຈ ທຳມານົມພພາຍາມ ດ ດົກຈົ່ງກັນແລະເຂົ່ຍ ຂອໂທ່ກັນນ່ອຍ ດ

ຄວບຄຸ້ກັນໄປດ້ວຍ ໃນຊ່ວນີ້ເດັ່ນໄປ ເຢືຍພຣທີ່ຫາດໃໝ່ເປັນຮະຍະ ຮະຍະ ທຳສາມາຟີດ້ວຍກັນແປ່ງບັນທຸກ໌ສູງກັນ ແລະກັນ (ຮວມທັງການແຂບຕໍ່າຍ) ສໍາຫວັບໄປກ່ອນເນື້ອເພື່ອໄມ່ໃຫ້ແມ່ ເຫັນ ໃນຊ່ວນັ້ນພຣຍ້ມີບອກໃຫ້ແມ່ ຂອງເຮືອຈູ້ວ່າມະເງົງກັນມາອີກ ກັດ້ ແມ່ຈະເປັນກັງວລ ແລະຕ້າເຂົ້ອເອງ ຕ້ອງການເລາເພື່ອປັບໃຈປັບສກາພ ແລະໄຕວ່າຕອງວ່າເຮືອຈະດູແລ ຕ້າເອງຍ່າງໄວຕ່ອງໄປ) ເຮົາໄດ້ແປ່ງບັນ ຄວາມຕົດແປ່ງເບາຄວາມກັງວລທີ່ ເກີດຂຶ້ນ ພຣເລືອກວິຮີຮັກຫາຕ້າເຂົ້ອ ເອງຍ່າງໄຕວ່າຕອງເຮືອປົກຫາທັງ ແພຍົດຕາມແບບແພນສາກລອຍ່າ ຮົບຄອບແລະປົກຫາມອດາມ ຖຸມັນປັງຄູາໂນຣາມແລະຕາມແບບ ອຮຽມຫາດີນຳບັດໃນທີ່ສຸດເຂົ້ອເລືອກທີ່ ຈະໃຫ້ຕາມແບບແພນປັງຄູາໂນ ໃນຮານໂດຍມີອຮຽມປະປະຄອງໃຈແຕ່ ໄມ່ໄດ້ລະເດຍຄວາມຮູ້ແລະຕັກຍົກພ ຂອງການແພຍົດຕາມໃໝ່ ພຣຍ້ຄ່າ ຮ່າເງິນແຈ່ນໃສ່ເໝີອນເດີມ ມີກັງວລ ບ້າງເປັນຄັ້ງຄວາມໜຶ່ງເປັນອຮຽມດາ ຂອງປຸຖຸນແຕ່ດ້ວຍອານີສົງສົງຂອງ ກາຮປົງບົດອຮຣມຍ່າງສໍາເສນອ ທຳໄໝເຮົາສາມາດເຮັກສົດກັບ ມາໄດ້ເຮົາ ແລະເຮີມທຳນົມສົດ ກວານ ດ ຂອ ຖຸກວັນ ວິທີນີ້ທີ່ພຣໃຫ້ໃນການດູແລ ຕ້າເອງເມື່ອກັນມະເງົງເຮີມປ່າກງູ ອອກມາກາຍານອກຍ່າງຊັດເຈນຕືອ ກາຮອດອາຫານ ແລະກາຮໂປ່ຢາ ສມູນໄພຣ ວັນທີນີ້ຂະນະທີ່ໄປອົດ ອາຫາວ່າມກັບພຣທີ່ສຸວຍານັ້ນ ເປັນ ອຶກ ຮັ້ງໜຶ່ງທີ່ພຣຍາກໃຫ້ດູ ຄຸນກັນມະເງົງ” ຂອງເຮືອ ຄວາມ

กล่าวเริ่มกลับมาเกากุมใจอึก เพราะเป็นเวลาawan ๑๐ ปีแล้วที่ไม่เคยเห็นก้อนของพระและลึมไปแล้วว่าเคยกลัว แต่พอยาามสูบใจเพราะรู้ว่าพรต้องการเปิดเผยแพร่ปั้นสิ่งที่เชอเป็นสิ่งที่เชอร์สีกับคนที่เชอไว้ทางใจและรู้สึกปลดภัยพระยังไม่เคยให้ครรเห็นก้อนที่ปรากวูกอกมานอกจากหมอด้วยความเชอเท่านั้น จึงพยายามไม่จินตนาการว่าจะได้เห็นอะไรและนึกถึงธรรมะของความไม่เที่ยงเพื่อปลอบใจตนเอง คิดว่าทุกอย่างต้องมีครั้งแรกเสมอที่มีโอกาสทำให้คุ้นเคย

หันทีที่เห็น “คุณก้อนมะเร็ง” ของพระอีกครั้งรู้สึกตื้นตันใจจนต้องกั้นน้ำตาใจวูบไปถึงปลายเท้า โชคดีที่ได้เตรียมใจไว้แล้ว และได้ตระหนักถึงความเข้มแข็ง ความเป็นนักสู้ของพระ บอกพระว่า “ก้อนเชอน่ารักดี ไปง่าย ทำความสะอาดง่าย เดียวต่อไปฉันทำให้เอง” ในขณะเดียวกันรู้สึกชาบชี้ใจที่พรอยากเบ่งปั้น ความรู้สึกความทุกข์ ความกังวล ด้วยการให้ดู “คุณก้อนมะเร็ง” ของเชอ ดีใจที่สามารถรับรวมสติและได้ร่วมเบ่งปั้นความรู้สึกกับพระ ทำให้ทุกข์ของพระคลายลง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าพระผ่อนคลายลงมากหลังจากเปิดเผยแพร่ “คุณก้อนมะเร็ง” ให้เห็นนึกในใจว่าโชคดีที่ได้โอกาสฝึกตนเองให้เชี่ยว หน้ากับความกลัวความหวั่นวิตก และคงต้องทำเมตตาภารนาให้มากขึ้นและฝึกฝนพระมหาวิหาร ๔ ให้มากขึ้นกว่าเดิม ต้องขอบคุณพระที่

- มอบโอกาสนี้ให้ พระอกรกว่าคุณมักจะถามว่าเจ็บไหม แต่น่าแปลกด้วยที่เชอ
- ไม่เจ็บในแบบเดียวที่คุณอีน ๆ ที่อยู่ในสภาพการณ์เดียวกับเชอเขา
- เจ็บกัน ระหว่างอดอาหารเราทำตารางกิจวัตรประจำวัน เริ่มด้วยการ
- ทำสมาธิในตอนเช้าตั้งแต่ เดินเล่นไปตามแนวสวนยาง (เช้า) ดีม่าน้าฝัก หรือ
- ผลไม้ พักผ่อน นั่งสมาธิ (เที่ยง) ดีม่าน้าฝักหรือน้ำผลไม้ นอนพัก นั่งสมาธิ
- เล่นโยคะ เดินเล่น (เย็น) ดีม่าน้าฝักหรือน้ำผลไม้ พักผ่อน นั่งสมาธิ เช้านอน
- ในช่วงพักผ่อนเราจะดูรูปและพูดคุยกันถึงเรื่องของการรักษาดูแลตัวเอง
- คุ้กกี้ชีวิต ทัศนะต่อชีวิต ทัศนะต่อความตาย และหัวเราะกับความไม่แน่นอนของสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวเรา

พระอยู่ในภาวะที่ต้องปรับระดับจิตใจขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งเมื่อเริ่มແກาเชอให้ธรรมะเพื่อรักษาใจให้ประคองกายและเก็บภูลักษณ์ให้หายจากโกร แต่ด้วยแรงฤทธิกรรมและความเพียรในการเจริญสติ การทำมรณสติ และการ

- ปฏิบัติพระมหาวิหาร ๔ อย่างสม่ำเสมอทำให้เชอค่อย ๆ ปรับระดับจิตใจมาอยู่ในขั้นที่ยอมรับได้ว่าหายหรือไม่หายก็ไม่เป็นไรแต่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข
- เดือนมีนาคมพระมหาบอกรว่าจะชวนไปอยู่เป็นเพื่อนเชอที่สำนักวิปัสสนาด้วงพระสรวาร์คของแม่ชีบุตรี ซึ่งอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระเรียกแม่ชีว่า “แม่ย่า” แม่ย่าเป็นหมอดมุนไพรพื้นบ้านที่เคยรักษาคนไข้ในคราบเร็งที่หมวดหัวใจจากการรักษาตามแพทย์แผนใหม่ให้หายเป็นปกติ พระประทับใจความเมตตาของแม่ย่าที่มีต่อเชอ และต้องการให้แม่ย่าดูแล “คุณก้อนมะเร็ง” ให้เชอซึ่งขณะนี้ “เดิบใหญ่ขึ้นกว่าเดิมมากเพราะได้อาหารดี” (พระมากจะมีอาการมีขันให้เราได้หัวเราะกันอยู่เสมอ) เมื่อไปเจอกับที่กุฎีน้ำถ้ำพระอยู่ในสภาพที่น่าตกใจ เพราะเดินแบบไม่ได้ เนื่องจากการรั้งของอาการรบกวนที่หน้าอกทำให้เส้นสายดึงไม่ยืดหยุ่นเดินมากไม่ได้จะสะเทือนและปวดร้าว บริเวณหน้าอก เชอจึงต้องเดินแบบค่อย ๆ ขยายอย่างช้า ๆ ก้อนของเชอโต

ขึ้นจากที่เห็นครั้งล่าสุดประมาณ ๒-๓ เท่า แต่พอยังสดใสร่าเริง เสียงดัง พังหัด แม้เคลื่อนไหวตัวเองมากไม่ได้แต่พูดคุยเขียนหนังสือได้ตามปกติ นอกเหนือจากการช่วยดูแลพรในทุกเรื่องเราทำวัตรเข้าวัตรเย็นร่วมกันทุกวัน พรสวามนต์ในบทที่เกี่ยวข้องกับความไม่เที่ยง การละเวง ตัวตน บทที่พารอ卜สวัสดิเป็นประจำคือบทสวามนต์พิเศษและบทปฐมพุทธสุภาษิตคณา และพระเจ้าฟังเพอร์มาราเกียวกับสติปัฏฐาน ๔ ทุกเช้าเย็น ขณะอยู่ที่ภูวิน้ำถ้ำเราทั้งคู่ต่างได้ฝึกฝนการละเวงตัวตนไปพร้อม ๆ กันแม้จะคนละบุบบุคคละเหตุปัจจัยแต่เราต่างได้ประสบการณ์ของการละเวงปล่อยวางตัวตน เป็นการปฏิบัติธรรมที่เข้มข้นมากโดยบางครั้งเราเองก็ไม่รู้ตัว สำหรับพรเรอกลายเป็นนางแบบสาวที่ลักษณะอาการของโรมะเริงหน้าอกให้เป็นวิทยาทานแก่ชาวบ้านແດวนนี้โดยปริยาย เป็นการเริ่มต้นละเวงตัวตนของเชอ ประสบการณ์จากถ้าดูว่าพรสร้างสรรค์ ทำให้ตระหนักว่าความเมตตาความกรุณาเป็นสิ่งที่เรื่ออำนาจต่อการละเวงตัวตน และการละเวงตัวตนทำให้ได้สัมผัสถกบความสุขและความอิ่มเอิบใจที่ลึกซึ้งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่มีคุณค่าต่อชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เรากล้าก้อนมะเริงที่หน้าอกโดยการปะยานซึ่งแม่ย่าเรียกว่ายาคำพ้อรอมกับดื่มยาสมุนไพรเพื่อรักษาความสมดุลภายใน เราปะยานเพื่อคุ้มหนองที่คัดอยู่ข้างในและเป็นเหตุให้หน้าอกบวมเป็นเราะทำเซ่นี้ทุกวันเช้าเที่ยง เย็น

วันหนึ่งขณะทำการสะอาด “คุณก้อนมะเริง” ของพรโดยค่อยๆ เลาะ เค้ายาที่ติดแข็งอยู่กับเนื้อและระหว่างเนื้อกับยาคือหนองที่ถูกดูดออกมากซึ้ง ออย ระหว่าง ๒ ชั่วโมงที่ค่อยๆ ทำความสะอาดอย่างเบนมาอีก รู้สึกสะเทือนใจและมีหลาຍครั้งที่สะท้อนใจจนน้ำตาซึมในสิ่งที่เห็นอยู่ตรงหน้า ยิ่งนับถือในความเข้มแข็งอดทนของพร ในศรัทธาอันแน่วแน่ที่มีต่อธรรมะ และในความเพียรที่จะรักษาสติให้มั่นคงของเชอ เพราะไม่เคยได้ยินเสียงร้องโอดโอยจากพรเลย พรเคยบอกว่าเชอรู้สึกแปลกลิจฉ่านกที่เชอเจ็บดี ๆ เป็นครั้งคราว แต่ไม่เคยรู้สึกเจ็บแบบที่คนอื่น ๆ เช้าเจ็บ พรไม่เคยบ่นเรื่องปวดตึงบริเวณก้อนมะเริงแต่บ่นถึงอาการขัดยอกปวดเมื่อยตามไฟล์ หลัง คอ แขนมากกว่า เมื่อพูดคุยกันเรามักมีเรื่องให้หัวเราะกันอย่างสนุกสนานขับขันกับสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าจะมองอยู่กับความเครียดและความท้อแท้ การทำการสะอาด “คุณก้อนมะเริง” ให้พรในวันนั้นทำให้สามารถเข้าใจสภาพความรู้สึกของพรลึกเข้าไปอีกระดับหนึ่งกว่าพรต้องเผชิญกับอะไรบ้าง ผลให้การปฏิบัติพระหนวิหาร ๔ เป็นไปอย่างเข้มแข็งมากขึ้น และการทำสมาธิร่วมกันของเรางลึกซึ้งยิ่งขึ้น สงบเย็นยิ่งขึ้น พรบอกว่า “สุที่นี่จะเป็นที่สุดท้ายที่ฉันจะรักษา หายกันหายไม่หายก็พอแล้ว”

พรมีอาการห้อถอยอยู่บ้างในบางโอกาส เมื่อสังเกตเห็นจะเดือนสติ เชอเสมอว่าชีวิตของเชอเป็นชีวิตที่งดงามและมีคุณภาพหั้งเรื่องอาหาร

การกิน หั้งเรื่องความสะอาดกับสบายนี่ไม่ใช่เรื่องอื่นใดให้ต้องเป็นทุกๆ ได้ทำแต่สิ่งที่ดี ๆ เป็นกุศล อย่างเช่น โครงการกันมาหาอย่างได้ละเอียดมีคุณภาพ เชอมาให้ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีเพื่อนฝูงที่รักใคร่ มีแม่และญาติพี่น้องที่รักที่เมตตา เชอมากและพร้อมเกื้อกูลเชอ ไม่รวมถึงสิ่งที่เชอได้ทำคุณประโยชน์ให้กับคนอีกมากมาย ซึ่งน้อยคนนักที่จะสามารถมีได้อย่างเชอและทำได้อย่างเชอ นี่คือสิ่งที่ได้มาจากการกุศลกรรมที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงภายในที่เกิดขึ้นในขณะที่เชอเป็นมะเริงและถ้ามาร์ “ไม่มาเดือนสติ เชออาจยังต้องหัวยุ่ง เคร่งเครียดกับการทำงานก็เป็นได้ เราหัวเราะกันเพราะเราต่างกันเห็นด้วยว่าคงเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ระหว่างอยู่ที่นี่พี่ยา น้องเอก น้องเพชร และ โซโกะ ผลัดเปลี่ยนกันมาเยี่ยมและอยู่เป็นเพื่อนพรโดยมีพี่อุไร (อาจารย์อุไร ประกอบกิจวิยะ) คอยช่วยเหลือและให้ความสะอาดในทุกเรื่อง พรอยู่ที่สำนักวิปัสสนาประมาณ ๒ เดือน จนอาการบวมหายไป แม้ก้อนยังคงอยู่แต่น้ำออกแห้งสนิทและเชอสามารถเดินได้ตามปกติ พรจึงตัดสินใจกลับหาดใหญ่ เมื่อพรกลับมาหาดใหญ่เราได้พูดคุยกันทางโทรศัพท์อย่างสม่ำเสมอ ในช่วงนี้อันเดินทางมาจากประเทศไทยก็ตุชเชเพื่อมาเยี่ยมพรก่อนเดินทางไปทำการอบรมที่ประเทศไทยมายังคงและประเทศศรีลังกา ใน ๒ ปีที่มาร์เริงกลับมา

ใหม่จอนน์ไทร์พย์ข้ามประเทศมาให้กำลังใจพรและติดตามอาการพร้อมทั้งหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาให้พรอย่างสม่ำเสมอไม่ได้ขาดพร้อมทั้งการเดินทางมาเยี่ยมเยียนเป็นระยะ ระยะ ได้ตกลงกับจอนน์ไว้ว่าจะผลัดเปลี่ยนกันลงมาอยู่เป็นเพื่อนพรในนามที่เชื่อต้องการจอนน์เป็นกำลังสำคัญคนหนึ่งที่เป็นกำลังใจช่วยให้พรบ้าบัดเบี้ยวฯลฯ เองอยู่ในเส้นทางแห่งธรรมะอย่างต่อเนื่องและอย่างมีความเพียร หลังจากกลับมาจากการถ้าไม่นานอาการชักดายลดลงตามร่างกายเริ่มปรากฏมากขึ้น ในช่วงนี้ พี่ยา (คุณจรวรญา พึงประยูร) พี่สาวชั้นพระบอกว่าเป็นคุณของเรามาอยู่แล เป็นประจำในตอนกลางคืนส่วนตอนกลางวันมีน่องไก่ค่อยช่วยเหลือโดยมีน้องเกศและน้องเอก หมอนวดใจที่ทำได้ทุกอย่าง nok เนื่องจากการปวดมาซวยอีกแรงพรฟังเทปธรรมะ ทำวัตรและอ่านบทสวดมนต์อย่างสม่ำเสมอทุกวัน และทำสมาธิมากขึ้น อาการชักดายไม่หายากเริ่มรับกวนเรื่อยมา กขึ้น เชออย่างทำงานเขียนอยู่บ้านแต่น้อยลง และในที่สุดต้องบอกปากเปล่าให้คนอื่นเขียนให้ สีเดือนหลังจากกลับมาหาดใหญ่อาการของพรพัฒนาไปจนถึงขั้นต้องนอนเตียงโดยมีน้องเพชรค่อยช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด จอนน์กลับมาอีกรังพร้อมกับความตั้งใจว่าจะมาช่วยดูแลพรจนถึงที่สุด

ก่อนไปเยี่ยมพรที่หาดใหญ่ เมื่อพรต้องนอนเตียงได้ดูကับ

- จอนน์เกือบทุกวันจึงรู้อาการของพรทุกรายละเอียดว่ามาระคิดอึกแล้ว
- แต่เป็นความกลัวเล็กๆ เป็นความหวั่นวิตกในสิ่งที่จะต้องเจอ เป็นอีกรังหนึ่งที่ต้องตั้งติดดี ๆ คิดว่าทุกอย่างจะต้องมีครั้งแรกให้ต้องเผชิญหน้าเสมอพร้อมกับทำเมตตาภารนามากขึ้น ก่อนลงไปหาดใหญ่จึงเตรียมใจไว้แล้วว่าจะต้องเจออะไรบ้าง และเตรียมความตั้งใจไว้ตั้งแต่ก่อนเดินทาง ว่าจะมาอยู่เพื่อเป็นเพื่อนเพื่อช่วยให้พรดีด้วยด้วยหัวใจที่สุด สะทกสะบายนากที่สุด ให้เชอได้เจริญสติ และอยู่ในความสงบมากที่สุด จิตนาการลุ่งหน้าว่าจะทำอะไร และจะทำอย่างไรได้บ้าง
- เมื่อกำถึงคำแรกที่พรเอ่ยทักทายคือ “ເຂົ້າເຫັນຈັນແລ້ວຕົກໃຈໄໝ” จริง ๆ แล้วຕົກໃຈเหมือนกัน เพราะพรคอมไปมากแม้จะรู้มาล่วงหน้าก็อิดใจหายไม่ได้ แต่ตอบพรไปว่า “ມີຫວອກ ກິນອາຫາດໄດ້ນ້ອຍກົດມອບເປັນຮຽມດາສັງກັນຢ່າງນີ້ແລ້ວ” ในขณะที่ตอบพรด้วยก็ได้พิจารณาสังขารและคิดตามไปด้วย คำสอนเรื่องความไม่เที่ยงเริ่มผุดขึ้นในใจทันที รู้สึกถึงคุณค่าของพระธรรมที่มาช่วยกล่อมเกลาจิตใจไม่ให้หวัดผัว แม้พระจะคอมดูร่างกายไร้เรี่ยวแรง แต่ดวงตาเชอเปลงประกายหน้าสดใส เปลงปลั้งสติสัมปชัญญະติเยี่ยม เสียงดังฟังชัด คนที่มาเยี่ยมແທບຈະไม่ได้เห็นอาการของความเจ็บปวดรุนแรง เพราเชอຍືນແຍ້ມແຈ່ນໄສ ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นเชอชัยบานาเงอยไม่ได้ชัยบานาลงลำบาก ช่วยตัวเองไม่ได้ระบบขับถ่ายไม่ทำงาน เป็นอีกรังที่ได้ดูแลพรและพยาบาลพรอย่างใกล้ชิด พรเริ่มมีอาการเจ็บกระดูก ปวดแบบปวดร้อนปลายประสาน การขับถัวแต่ละครั้งจะเจ็บมากต้องใช้คน ๒-๓ คนช่วยและต้องทำอย่างช้า ๆ การยกขาต้องระวัง เพราะจะไปดันกระบงลมทำให้หายใจไม่ได้ ผู้ดูแลเจึงต้องมีสติอยู่ตลอดเวลา เพราะถ้าผลอเมื่อไหร่หมายถึงความเจ็บปวดของพร และจะต้องช่วยพรขับตัวทุก ๑-๒ ชั่วโมง เพื่อป้องกันผลกดทับและความปวดเมื่อย
- พรโชคดีมากที่มีทีมแพทย์และพยาบาลจากโรงพยาบาลสงขลา นครินทร์ชั่งมีคุณหมอบีมศักดิ์ พึงรศมี หัวหน้าแผนกวังสีรักษากษาและหัวหน้าโครงการภารกษาผู้ป่วยแบบประคับประคอง เป็นผู้นำทีมพยาบาลประกอบด้วยคุณกานดาสี, คุณแอ็ด, คุณแสงจันทร์, น้องแย และอีกหลาย ๆ คน ซึ่งเคยเข้าร่วมอบรมธรรมกับการเยียวยากับพร คอยให้คำแนะนำและแนะนำอย่างพรอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดูแลพรทั้งในเรื่องผลกดทับ การขับถ่าย การพลิกตัว เป็นไปอย่างราบรื่น แม้ในระยะหลัง ๆ จะต้องเปลี่ยนถังอ้อกซิเจนทุก ๕-๖ ชั่วโมงพากเราก็สามารถทำได้อย่างคล่องแคล่วด้วยความมั่นใจ
- คุณหมอบีมศักดิ์ เป็นแบบอย่างของหมอนอกอุบമคติของคนไข้ ทุกคนในกรณีของพรแม้พระจะปฏิเสธการฉายแสงที่คุณหมอบีมนำแต่คุณหมอก็พยายามช่วยให้พรได้ดูแลตัวเองอย่างดีที่สุดในวิธีที่พร

เลือก นอกเหนือจากให้คำแนะนำในการดูแลรักษาร่างกายคุณหมอยังขอเชิญให้พรและผู้ที่ดูแลพรได้วางพัฒนาการของอาการเพื่อที่พรและผู้ดูแลจะได้เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้แต่เนื่น ๆ เมื่ออาการพัฒนาไปถึงขั้นนี้เราจะได้มีต้นตระหนกและรู้ว่ามีการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุดกับอาการนั้น ๆ นอกจากคุณหมอยังคงที่มีงานจะช่วยแนะนำวิธีในการดูแลให้ด้วยโดยการเตือนให้พรและพากเรารู้เมื่อเห็นว่าเวลาของพรเหลือน้อยแล้วทำให้พรได้คิดถึงสิ่งที่ยังค้างค้างอยู่ในใจและเรามีเวลาพรที่จะช่วยให้เรอจัดการกับสิ่งที่ค้างค้างได้ก่อนที่จะสายเกินไป

สองเดือนสุดท้ายเป็นช่วงเวลาที่พิเศษมาก บรรยายกาศของบ้านไม่หลังน้อยอบอุ่นไปด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และการให้อภัยด้วยความรู้สึกว่าทำอย่างไร จึงจะช่วยให้พรสบายที่สุด กระบวนการ

ไฟระเจ็บใจบริสุทธิ์ โดยบัวลอยน่องอีกคนหนึ่งซึ่งเดินทางมาไกลเพื่อมาให้กำลังใจพรโดยเข้ามา เรายังมีเสียงชุ่มชิม บรรเลงให้ฟังกันสด ๆ ในตอนเข้าตัวอยู่บ่อย ๆ “สุช่วยบอกรัวลอยขอเพลงค้างคากินกลัววัย” หรือ “ขอชากนกับเรียม” บางครั้งต้องหัวเราะออกมากโดยไม่รู้ตัวชื่นชมในอารมณ์สุนทรีย์ของพรที่ยังมีแก่ใจของเพลงพระขอเพลงเหมือนไปคุณดรีเพื่อทำให้เข้าร่วมใหม่ของเรอเริ่มนั่นได้อย่างสดชื่นแจ่มใส

ทุกวันน่องเพชรจะอ่านบทสาدمนต์ที่เกี่ยวข้องกับการละวางขันธ์ และการละวางตัวตนบทพุทธสุภาษิต และบทสาدمนต์อื่น ๆ ที่พรเลือกไว้ให้ การอ่านจดหมายจากเพื่อน ๆ ที่ส่งมาให้ กำลังใจเป็นกิจวัตรซึ่งพระฟังอย่างตั้งใจบางฉบับเรื่องอะไรให้อ่าน้ำ เพื่อน ๆ หลายกลุ่มทั้งแคนไกลแคนไกลร่วมกกลุ่มนั่งสมาธิสิงเมตตาจิตมาให้พร สิงหนึ่งที่ทำอย่างสมำเสมอคือแม่ของพระนิมนต์พระจากสำนักสวนธรรมสาลมารดาสาدمนต์ เราชาทำสำมาธิร่วมกันทุกวันวันละหลายครั้งและยิ่งบ่อยมากขึ้นในช่วงหลัง ๆ

พระโชคดีมากที่มีนักบวชที่เรอเคารพนับถือหลายรูปແรมมาเยี่ยม เช่นพระโกศิล จากรัชปลาيانา เมตตามาเยี่ยมพร มาสาダメนต์ และสาวโพษณังค์ ๗ ให้พรถึงหน้าเตียง พระไพศาດเดินทางมาจากชัยภูมิมาเยี่ยมพรถึง ๒ ครั้งทำให้พรมีโอกาสคลายซื้อช้อปใจ

กระบวนการน้อยที่สุด มีสมาชิและอยู่ในสติได้นานที่สุด มากที่สุด ทุกคนพร้อมจะช่วยเหลือพรอย่างเต็มที่เพื่อให้เรอได้ส่งบทามที่เรอประทาน จนสัมผัสได้ถึงกุศลจิตของผู้คนที่อยู่ร่ายล้อม ได้ตระหนักถึงพลังอันเข้มแข็งของชุมชนที่ผูกพันกันด้วยจิตใจที่เอื้ออารีย์ต่อกันรอบ ๆ ห้องจะประดับด้วยภาพของนักบวชที่พรเคารพนับถือ และการ์ดอยพรที่เพื่อน ๆ ส่งมาให้กำลังใจ และในท่ามกลางบรรยายกาศอันเงียบสงบจะมีเสียงหัวเราะเกิดขึ้นทุกวันอย่างสมำเสมอ ทั้งคนผู้ชายและผู้ป่วยไม่ได้อยู่อย่างมองทุกข์ เราร่วมทุกข์กันอย่างเบิกบานและพยายามมีสติอยู่กับปัจจุบัน

ทุกเข้าจะเริ่มนั่นด้วยเทปธรรมะของท่านพุทธทาสเรื่องตายก่อนตาย และคำสอนในเรื่องสติปัญญา ๔ เทปบทสาダメนต์ เทปดนตรีที่เลือกต่อการน้อมนำใจให้ส่งบท หรือเป็นเสียงปลุกจากเสียงชุ่มชิมที่หวาน

ตัวเองยังติดขัด ตอนหลวงพี่มาร่วง
แรกพิษให้ท่านพูดเรื่องการ
ลวางจากอาการเจ็บปวดที่รุ่มเร้า
หลังพี่ได้พูดเรื่องการสังขาร
และจิตสังขาร เช่น เมื่อเจ็บให้
เห็นว่าที่เจ็บคือภัยให้เห็นแต่
ความเจ็บ ความปวดของภัย
ให้เห็นแต่ความเจ็บ ความปวด
ไม่ใช้จันเจ็บ จันปวด คืนนั้นพร
สดซึ่งผ่อนคลายแจ่มใสขึ้นมาก
ทำสามารถได้ดีขึ้น เราได้พูดคุยกัน
หลายเรื่อง พรบก่าวชีวิตในช่วง
๒ ปีนี้ ของเชอเป็นชีวิตที่ดีที่สุด
และถ้ามีอะไรที่ต้องเสียดายก็
เสียดายความสุขใน ๒ ปีนี้ ซึ่งน่า
สังเกตว่าเป็น ๒ ปีที่มีเรื่องเริ่ม
กลับมาใหม่ แต่ถ้ายังเป็นช่วงที่
เชอได้ใช้ชีวิตอย่างผ่อนคลายที่
สุด ลวางจากสิ่งต่าง ๆ ได้มาก
ที่สุด ยินดีเป็นผู้ให้และคาดหวัง
จากผู้อื่นน้อยลงอย่างเต็มใจ
และได้บูรณาการให้เป็นช่วงที่
เชอได้ใช้ชีวิตอย่างผ่อนคลายที่
สุดในชีวิต คือ การที่
เชอมีภัยที่สุดในชีวิต คือ การที่
เชอภัยมีต่อคนเดียว ขอหนาแน่น
พรว่าเชอเสียใจและผิดหวังหรือไม่
ที่เลือกการดูแลรักษาตัวเองวิธีนี้
พรตบก่าวเชอไม่เคยคิดเสียใจเลย
และถ้าเชอต้องเลือกอึกเชอ ก็จะ
เลือกแบบเดิม มักถูกเชอบออย ๆ
ว่ากลัวไม่ เชอจะตอบว่าไม่กลัว แต่
ไม่รู้ว่าจะเจอกือบ้าง

ก่อนต้องนอนเตียงพรได้ฝากร
งานเขียนชั้นสุดท้ายคือบทความ
เรื่อง “คือมีแม่...ที่เยี่ยวชา” โดย
บอกปากเปล่าให้คนอื่นเขียน เป็น
งานเขียนที่สะท้อนความในใจของ

เชอที่ต้องการบอกแม่ให้รับรู้ว่าเชอรักแม่ เเชอซาบซึ้งและเห็นคุณค่า
ของความรักที่แม่ต่อเชอ เป็นบทความที่เชอเขียนออกมานานห้าปีและมี
ความหมายสำหรับเชอมาก แม่เชอ平原ปลื้มมากกับบทความนี้และ
ขอให้จัดทำเป็นเล่มเล็ก ๆ ให้แก่คนที่มาเยี่ยมพร พรบก่าว “สุขันตีใจมาก
ที่ทำให้แม่มีปฏิ แม่เป็นคนบอกให้ทำเป็นเล่มอง茫 ฉันไม่ได้ทำ แม่
ทำเอง” แสดงให้เห็นถึงความภูมิใจที่แม่มีต่อเชอ
เมื่อการอีดอัดและปวดกระดูกปวดด้วยแรงเรื้อรังเรามาก ๆ
พระมหากรุณาธิคุณที่ไม่หาย (คุณหมอดেบอกรู้สึกหน้าว่าจะมีช่วง
หนึ่งเมื่ออาการต่าง ๆ รุ่มเร้ามาก ๆ ผู้ป่วยจะแสดงพื่นนิสัยเดิม ๆ ของมา)
ซึ่งเราสรุปว่าด้วยสาเหตุจากคุณหมอดูว่าพระมหากรุณาธิคุณมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกคน
จึงเตรียมใจเตรียมตั้งสติ ทำเมตตาภารนาเพื่อรักษาสติและรักษาอารมณ์
ให้ลดลงมั่นคง และค่อยเดือนสติเชอ สติของเรางานเป็นสิ่งสำคัญและเป็น
สิ่งจำเป็นมาก nokkenio ไปจากความรัก ความเอื้ออาทร และความ
ตั้งใจที่เรามีให้เชอ ในช่วงนั้นได้ทำเมตตาภารนาทุกเช้า และทุก
ครั้งที่มีโอกาส เพราะเราต้องใช้ความเข้าใจ ความอ่อนโยน และให้อภัยเมื่อ
เข้าเกิดเหตุการณ์ใดๆ ก็ตาม จำกอิทธิพลของความเจ็บปวดและจากการแปร
ปรวนของธาตุต่าง ๆ ที่รบกวน คนที่มีธรรมะคนที่บูรณะคนที่บูรณะคนที่บูรณะ
ไม่ได้หมายความว่าไม่กังวล ไม่หงุดหงิด ไม่เจ็บไม่ปวด ไม่โกรธ แต่หมาย
ถึง เจ็บแล้วโกรธแล้วทำอย่างไร และพรก็ไม่มีข้อยกเว้น มีบางเวลาที่เชอ
กังวล หงุดหงิด โกรธ ขุนเคือง เรายังต้องช่วยเหลือสติเชอ เอื้ออำนวยให้
เชอได้กลับมาอยู่กับสติให้มากที่สุดบ่อยที่สุด การบูรณะอย่างอ่อนโยน
นุ่มนวลด้วยคำพูดและการกระทำช่วยเรียกสติเชอกลับคืนมาได้และ
เกิดความอ่อนโยน เมตตาชั้นมาแทน ทุกครั้งที่เดือนสติเชอ เมื่อผ่าน
มาระยะหนึ่งเชอจะขอบคุณทุกครั้ง “สุขบนคุณมากนนที่ช่วยเดือนสติ”
พรมากจะขอให้ พี่ ๆ และ เพื่อน ๆ พูดเรื่องสติให้ฟังอยู่เสมอ ๆ เพราะ
แม้พระจะเข้าใจเรื่องนี้เป็นอย่างดีแต่เชอต้องการให้คนที่อยู่รอบข้าง
ได้ช่วยตอกย้ำเพื่อเดือนสติไม่ให้เชอแพลง
เดือนที่สองของการใช้ชีวิตบนเตียงของการของพรเริ่มทຽดลงมากกว่า
กระตือรือร้น แม้พรยังมีความหวังอยู่บ้างในช่วงเดือนแรก แต่เมื่อย่างเข้า
เดือนที่สอง พระถูกเป็นเชิงบอกว่า “หรือฉันจะยอมรับมันอย่าง
ศิโรราบดี” จึงบอกเชอในสิ่งที่เชอรู้ดีอยู่แล้วว่า “อย่ากังวลเรื่องหาย
หรือไม่หาย รักษาสติให้อยู่กับปัจจุบัน แล้วสติจะให้คำตอบเชอเอง”
แม้พรพยายามรักษาสติอยู่ตลอดเวลาแต่อาการแปรปรวนของธาตุภายใน
กายที่รุ่มเร้าทำให้เชอไม่สามารถรักษาสติได้เต็มที่และผลลัพธ์ได้
บอย ๆ เชอจึงต้องการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศสงบเงียบที่เอื้ออำนวย
ต่อการรักษาสติและต้องการให้คนรอบข้างค่อยเดือนสติเชอ พระเครยพูดว่า
“พรทำคนเดียวไม่ได้ต้องช่วยพรด้วย”

๓ สปดาห์สุดท้ายพรเริ่มต้นการปล่อยวางและละวางจากสิ่งที่ติดขัดที่ลະเล็กที่ลະน้อยด้วยการแจกจ่ายของรักของห่วงของเธอให้กับคนรอบข้างและผู้มาเยี่ยม และ เริ่มฝึกผังงานที่ยังค้างค้าง ในระยะนี้ อาการของเธอทรุดลงมากท่อนล่างตั้งแต่บันเอวลงมาเริ่มเป็นอัมพาตและอาการของอัมพาตค่อยๆ ขยายบริเวณสูงขึ้นเรื่อยๆ ไปถึงกระบังลม ในที่สุดมาถึงบริเวณหน้าอกทำให้หายใจได้ลำบาก และทำอา鼻 pain ติดต่อไปพร้อมไม่ได้และการรับรู้น้อยลงเราจะใช้สัญลักษณ์อะไรสื่อสารกัน ไฟฟ้ารย์ น้องชายของพระเสนอให้ใช้เสียงระฆัง เพราะเป็นสิ่งที่พระคุ้นเคยเป็นอย่างดี เราใช้เสียงระฆังเพื่อเรียกสติเป็นช่วงๆ และถอกลงกับพระไห้ว่า เมื่อได้ยินเสียงระฆังที่เคาระเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง ๓ ครั้ง ขอให้เออนีก็ง พราพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พรบอกรว่าเมื่อถึงที่สุดเชือดต้องการมีสติรับรู้ตลอดเวลา และเมื่อถึงเวลาของเธอ เชือดต้องการจากไปอย่างมีสติรับรู้ เพราะฉะนั้นเชือจึงไม่ต้องการรับยาแก้ปวดหรือ yanon หลับที่ทำให้เชือไม่สามารถคงสติได้เต็มที่

อาการทางกายของพระทรุดลงยิ่ง แต่พระลับดูสงบนิ่มน้ำมาก สดีแจ่มใสปลดบ่อร์ง เอเชพายามทำ samaññirakha สติให้อยู่กับปัจจุบัน การหายใจเริ่มลำบากขึ้นจนต้องใช้ออกซิเจนตลอด ๒๔ ชั่วโมง พระจึงขอให้เราทำ samaññiraka กล่าวนำชีชช่วยให้เชือรักษา samaññiraki ได้ดีกว่า และประสบการณ์ที่พิเศษมากคือในขณะที่ได้เห็นภัยคุกคาม ฯ เสื่อมถอยค่อยๆ ดับลาย เราได้เห็นจิตวิญญาณที่ค่อยๆ ผ่องใส ค่อยๆ เข้มแข็ง และเติบโตแข็งแรงขึ้นเรื่อยๆ

สปดาห์สุดท้ายพระไพศาลมายீมพรอีกครั้งท่านตั้งใจมาเยี่ยมถึง ๓ วัน ซึ่งเป็นเวลาที่พระกำลังต้องการคำแนะนำที่จะช่วยให้เชือละวางตัวตน และสลดทึ้งการติดยืดที่ยังมีอยู่ พระถามหลวงพ่อว่า “ทิสະกีลະได้แล้ว ໂລກະกีลະได้แล้ว เหลือแต่โนะจะจะทำอย่างไรคหลวงพี” พระไพศาลมอนเรื่องการละวางขั้นที่๕ โดยให้ลักษณะขั้นที่๕ ตอนตามลำดับ ท่านได้บรรยายอย่างละเอียดแสดงขั้นตอนขั้ดเจนพร้อมกับยกตัวอย่างเบรียบเทียบ ห่านพุดถึงการคันพบความสุขท่ามกลางความทุกข์ และไม่ต้องไปหาความสุขที่ไหนความสุขอยู่ในใจกลางของความทุกข์นั้นเอง พรได้ความกระจ่างขั้ดเจนนี้และได้แนวทางในการละวางกายสัมชาติสัมชารของเชือ หลวงพ่อให้กำลังใจและให้ความเชื่อมั่นในการใช้ธรรมะเป็นเครื่องประคองใจพร้อมทั้งให้สติพรในการละวางตัวตนและในการเจริญสติให้มั่นคงอยู่ในปัจจุบัน คำสอนของหลวงพ่อเป็นคำสอนที่มีความสำคัญและมีความหมายสำหรับพระมาก ทำให้พระสามารถละวางได้อย่างสันสละ หลวงพ่อเมตตามากทำวัตรให้ทั้งเข้าเย็น และพุดให้พรพังเนบิบท

นี้ทุกวันตลอด ๓ วันที่ท่านมาเยี่ยม ทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างพรต่างได้รับอานิสงส์จากการพังหลักธรรม สำคัญนี้ และสำนึกถึงความสำคัญของการฝึกฝนตนเองให้ปล่อยวาง ละวางตัวตน และเห็นความสำคัญของการสร้างความคุ้นเคยกับความตาย

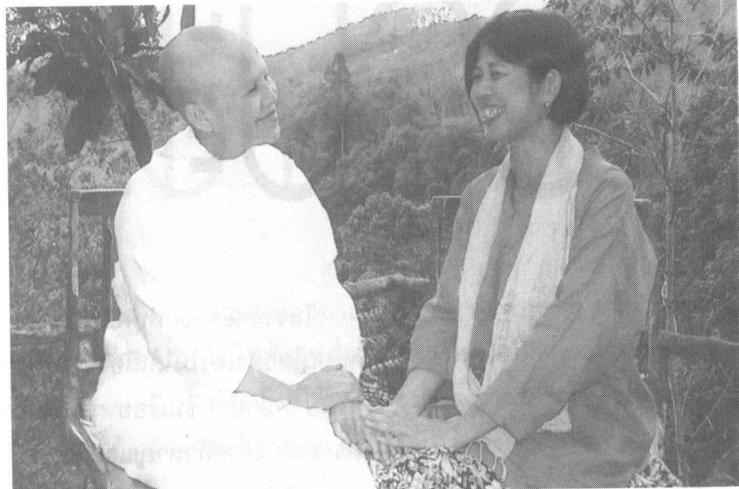
ในช่วงท้ายๆ พระมักจะบอกเสมอว่า “ເຂອຍແກ້ງ ນີ້ນະຍ່າໄປໃໝ່ໄກລ໌” พระเริ่มเห็นนัยมากขึ้น และไม่สามารถพูดคุยได้นาน เเชອ ต้องการมีเพื่อนอยู่ใกล้ๆ ฯ แล้วต้องการพูดคุยด้วยเมื่อเชือหายเหนื่อย

๒ วันก่อนพระเสียชีวิต แมซีศันสนีย์ เสตីຍរសុត มาเยี่ยมพรอีกครั้ง ความอ่อนโยน และความเมตตาของแมซีเกื้อกูลต่อการรักษาสติให้อยู่กับปัจจุบันของพระเป็นอย่างยิ่ง ท่านย้ำความเชื่อมั่นให้พรมั่นคงอยู่ในเส้นทางแห่งมรรค ซึ่งเชือให้พระเกิดความสงบเย็นภายใน พร้อมที่จะปล่อยวาง และสลดทึ้งทุกสิ่งทุกอย่างไว้ข้างหลัง และจากไปอย่างเป็นอิสระที่สุด

เข้าตຽุของวันที่ ๑๘ ตุลาคม สังเกตว่าพระหายใจเสียงดังขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อยคล้ายๆ เสียงเหลดติดคอแต่เบามาก ๆ ก้มลงไปสังเกต ใกล้ๆ ทุกอย่างปกติ โทรศัพท์ไปบริษชาคุณหมอ คุณหมอบอกว่าไม่เป็นไร ให้สังเกตอาการไว้ พระเริ่มไม่พูดตั้งแต่วันที่ ๑๖ แต่เรายังปฏิบัติและพูดคุยกับพระเหมือนเดิม ทุกอย่าง เพราะเชื่อว่าเชือสามารถรับรู้ได้ เมื่อแมซีแดงมาเยี่ยมจึง

นิมนต์ให้ท่านทำวัตรเข้า จากนั้น เรายังได้ทำ samaadi ร่วมกัน เปิดเทป คำสอนของหลวงพ่ไฟศาลาที่อัดเทป ไว้ให้พรฟัง อ่านจดหมายจาก เพื่อน ๆ เล่าเรื่องที่คุยกับขอหัน คุยกับคุณหมออคุยกับหลวงพ่ ใจนั้นเปิดบทสวดธรรมะ นานา ๆ ให้ พระได้พักผ่อนอยู่ในสามาริ วันนี้ บรรยายการเจยบสงบตั้งแต่เข้า สงบเป็นพิเศษกว่าทุก ๆ วัน คน อื่น ๆ ออกไปข้างนอกกันหมด นั่งดู อาการพรอยู่ข้างเตียง พรอนอน อย่างสงบ เสียงที่ได้ยินเมื่อเข้า หายไปกล้ายเป็นเสียงหายใจปกติ แม่พระเข้ามาและบอกว่าวันนี้วัน เกิดพระ จะต้องระวงเป็นพิเศษ (พระเกิดวันเสาร์) หลังจากนั้นไม่ถึง ๑ ชั่วโมง พระเริ่มหายใจผิดไปจาก เดิม คือ สรดลมหายใจเข้า และจะ หยุดไปนานมากและสรดลมหายใจ ใหม่อีกครั้ง เมื่อหันไปมองหน้าแม่ แม่ของพระส่งสัญญาณรับรู้และ ยอมรับ จึงกระซิบที่ข้างหูพระ “พระ พังนะจะเคาระฉัน เป็นจังหวะ ๓ ครั้ง ๓ ครั้งไปเรื่อย ๆ พรนึก ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสัทธรรม ตามเสียงระฆังไปนาน ไม่ต้อง ห่วง ทุกอย่างที่พระฝ่ากไว้จะ ทำให้ พระไม่ต้องห่วงไม่ต้อง กังวลอะไรทั้งสิ้นนน พระไปปฏิ นะ... สุขอให้พระได้พบกับ unknown ที่พระต้องการนะ..... พระเป็นอิสรรัตนะ” จากนั้นได้ เคาะระฆังเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง เช่นนั้น ไปเรื่อย ๆ ในวาระสุดท้ายของพระ พระจากไปอย่างสงบ โดยมี เสียงระฆังเป็นเครื่องนำทาง

ลมหายใจของพระค่อย ๆ แผ่วลง...แผ่วลง...แผ่วลง.....และจากหาย ไปในที่สุดดุจเข้าสู่ความสงบเย็นของ “ปัสสัทธิ” เสียงระฆังได้ส่ง ดวงจิตอันบริสุทธิ์ผ่องใส ของพระเป็นเวลา ๑๕ นาที ก่อนที่ทุก ๆ อย่าง จะค่อย ๆ เสียบลงและสงบรำงับอยู่ในสามาริ เราสงบนิ่งอยู่ในสามาริ ๑๕ นาที ท่ามกลางบรรยายการที่สงบเจยบ เป็นความสงบเจยบที่สงบ เย็นรำงับจนได้ยินเสียงใบไม้ไหว พระจากไปอย่างนุ่มนวล อ่อนโยน และงดงาม เมื่อคนหลับสนิทไม่มีอาการกระตุกใด ๆ ปรากฏให้เห็น เอาจริงไปอย่างเงียบสงบท่อน้ำค้นที่เธอรักและรักเธอ ไม่มีเสียงร้าวให้คร่าความอยู่่างโศกเศร้า มีแต่ความเจยบสงบ และความ อาลัยที่แฝงด้วยความอิ่มเอิบใจ และชาบชี้ใจที่ได้เห็นชีวิตหนึ่งรำล่า ไป อย่างส่งงามสมศักดิ์ศรี ดูดังคืนกลับสู่บ้านเก่าของเธอเอง

การตายของพระเพียงชีวิตเดียวลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับการมีชีวิตที่ดีงามของอีกหลาย ๆ ชีวิต เป็นการตายที่ได้มา เป็นการได้มามาก ที่สุด ไม่ใช่การสูญเสียไปอย่างที่เคยรู้สึก

การได้มาดูแลพระในขณะที่ชีวิตของเชօเปราะบางเมื่อันกับ การมาอยู่ในห้องเรียนหรือมาเข้าโรงเรียนสอนธรรมะแบบเข้มข้น พากเราต่างได้ปฏิบัติธรรมกันถ้วนหน้าได้เห็นโลก โถสະ โนหะ ที่กระบพ กันหมุนเวียนไปมาภายในตัวเราเอง ได้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลก โถสະ โนหะของเรากับของผู้อื่นได้อย่างชัดเจนซึ่งโดยปกติมักไม่ทันเห็น และเป็นโอกาสให้เราได้ฝึกฝนพรมวิหาร ๔ อย่างเข้มแข็งเป็นรูปธรรม ได้ทำเมตตา ภารนาอย่างจริงจัง และได้ตระหนักรถึงพลังของสติ พลังของความ เมตตา พลังของการให้อภัย และพลังของจิตที่พร้อมจะเกื้อกูลกัน ซึ่ง

Wรขอให้เราเขียนถึงประสบการณ์ในช่วง ๒ – ๓ สัปดาห์สุดท้าย ของเธอ ในขณะที่เรอกำลังเข้าสู่ความตาย ซึ่งการเข้าสู่ความตายของเธอได้กล้ายเป็นการเยียวยาพลังชีวิตด้านจิตวิญญาณของเธอให้กับจิตใจของชัดยิ่งขึ้น

การได้ใกล้ชิดกับพรให้ความรู้สึกเหมือนมีภาริทธิ์ เราเป็นกัลยาณมิตรของกันและกันมากกว่า ๑๒ ปี และแม้จะอาลัยต่อการจากไปของเธอ ในท่ามกลางความอาลัยนั้นเราได้สัมผัสถกบความอึมอมเอยใจและความซาบซึ้งใจในคุณค่าของความสัมพันธ์ที่เรามีต่อกันอย่างที่ไม่เคยรู้สึกมาก่อน พรได้เข้ามาในชีวิตของเรา ทำให้เราได้จดจำเธอและจดจำความเมตตาและความมีปัญญาของเธอ

RSSI เมะย์หยา

ในช่วง ๒ – ๓ สัปดาห์สุดท้าย พรต้องอดทนต่อสภาพที่ต้องนอนเฉย ๆ เคลื่อนไหวตัวเองไม่ได้เนื่องจากอาการของอัมพาตตลอดร่างและการหายใจที่เริ่มยากลำบากขึ้นเรื่อย ๆ พรเพชญ์กับความเสื่อมถอยของร่างกายด้วยความเข้มแข็งกล้ามเนื้อและด้วยความสงบนิ่งอย่างยอดเยี่ยม ความเข้มแข็งนี้ไม่ได้เกิดจากเวทมนตร์คาถาของครหรือ เพราะพรเกิดมาพร้อมกับสิ่งเหล่านี้แต่อย่างใด หากเกิดจากการหมั่นฝึกฝนปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวันของตัวเธอเอง

ในบทความนี้เราจะพูดถึงกระบวนการเยียวยาของพร เพื่อขอริบายว่าวิธีการเยียวยาของเธอได้กล้ายเป็นบ่อเกิดของความเข้มแข็งเช่นนั้นได้อย่างไร และมีสิ่งใดบ้างที่พวงเราแต่ละคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ ในขณะที่เธอยังมีชีวิต พระเครื่องประสมการณ์ความทุกข์ของตัวเองช่วยเหลือได้ ซึ่งทางให้กับผู้อื่น เราจึงหวังว่าสิ่งที่เราร่วมกันเขียนจะสนองตอบความตั้งใจของพรที่ต้องการแบ่งปันภูมิปัญญาที่เกิดขึ้น

ในระหว่างช่วง ๒ – ๓ สัปดาห์สุดท้ายในชีวิตของเธอให้ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เนื่องจากธรรมะเป็นเรื่องของ การหลุดพ้นจากความทุกข์ เพราะฉะนั้นจึงมิใช่ เป็นเพียงเรื่องของการเปลี่ยนแปลง

เงื่อนไขได้เงื่อนไขหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น แต่หมายถึง การเปลี่ยนของเหตุปัจจัยเงื่อนไขทั้งหลายทั้งมวล ด้วยเหตุนี้จึงสามารถมองการบำบัดเยียวยาของพรเป็น ๒ ระยะ คือ การเยียวยาเพื่อการมีสุขภาวะ และการเยียวยาเพื่อน้อมรับความตาย พรทำทั้ง ๒ ระยะด้วย พลังใจอันมหัศล และด้วยความหนักแน่นมั่นคง จนอาจได้พบกับความมีปัญญา ความผ่องใส่เบิกบาน และในที่สุดความสงบเย็นที่เกิดจากภายในอย่างแท้จริง

เราจะพิจารณาถึงกระบวนการเยียวยาของพร

ธรรมชาติบำบัดมากกว่าคิดต่อต้านการผ่าตัดหรือการใช้เคมีบำบัด เมื่อหลายปีก่อนพระเคยบอกว่า “เมื่อนึกถึงพ่อ ฉันเหมือนน้ำตาฉันจะไหล รู้สึกถึงความอบอุ่นที่อยู่ข้างใน พ่อบอกว่า เราหนีธรรมชาติไม่พ้น เมื่อพ่อพูดถึงธรรมชาติพ่อหมายถึง ธรรมชาติทั้งในรูปของปรากฏการณ์ธรรมชาติและกฎของธรรมชาติ ซึ่งธรรมชาติจะเป็นผู้ตัดสินทุกสิ่ง ทุกอย่าง หลังจากเป็นมะเร็งฉันคิดถึงธรรมชาติมากขึ้น เมื่อฉันมองธรรมชาติฉันคิดถึงคำพูดของพ่อ ความรักของพ่อ และสามารถเห็นตัวเองเป็น

เพื่อสุขภาวะ เพื่อบ้ามรับ ความตาย

ทั้ง ๒ ระยะ และสรุปบทเรียนบางอย่างที่เราได้เรียนรู้ ในช่วง ๒ – ๓ สัปดาห์สุดท้ายของพรเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การเยียวยาเพื่อสุขภาวะ

หลังจากการวินิจฉัยของแพทย์ในขั้นต้นพรรู้สึกกลัวมาก คำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้รับแตกต่างกันไปและไม่มีคำแนะนำใดที่เป็นคำ忠告แน่นอนขัดเจน ลิ่งที่สำคัญในระยะแรก ๆ คือตัวพรเองต้องรับรู้ปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อม ๆ กับต้องการได้รับคำแนะนำในการรักษา ลิ่งที่สำคัญที่สุดเหนืออื่นใดคือ เครื่องต้องเริ่มคิดถึงแนวทางและเลือกวิธีการรักษาด้วยตัวเอง หลังจากรับการรักษาตามแบบแผนของ การแพทย์ตะวันตกโดยการทำ Biopsy (การตัดชิ้นเนื้อไปวิเคราะห์) พรตัดสินใจหันกลับไปสูสิ่งที่เชื่อถือ นั่นคือหลักธรรมะและปัญญาณของธรรมชาติ

ระหว่างพิจารณาข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับการผ่าตัด และการใช้เคมีบำบัด พรกลับรู้สึกสนใจการรักษาแบบ

ส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ฉันค่อย ๆ เห็นว่ามะเร็งไม่ใช่ศัตรูของฉัน มันเป็นปกติธรรมชาติของมันเอง และเริ่มมีทัศนะต่อมะเร็งว่า “มะเร็งไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอะไรเลยแต่เป็นตัวเราเองแล้วทำไม่เราต้องกระทำรุนแรงต่อตัวเองด้วย เราจะทำสิ่งที่เกือบถูกต่อสุขภาพของเรามากกว่า” ในทางปฏิบัติพรได้ทดลองวิธีการดูแลรักษาหลากหลายวิธีที่เป็นวิธีปฏิบัติที่อ่อนโยนและเกือบถูกต่อหั้งกายและจิต

ความกลัวเป็นสิ่งที่ผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งจัดการได้ยากที่สุด เพราะคำว่า “มะเร็ง” ผูกติดมาพร้อมกับความกลัว และ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับ “การแพร่กระจายของเซลล์มะเร็ง” ที่จะแทรกซึมเข้ามาความเจ็บแปลบเข้าไปในอาการของความปวดเมื่อยและเจ็บปวดที่เกิดขึ้นตามปกติธรรมชาติ และถ้าไม่ระวัง ความวิตกกังวลเหล่านี้จะเข้ามาครอบคลุมชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันของเรา พรตระหนักรึ่งข้ออื่นด้วย และเห็นว่า ธรรมะคือสิ่งที่จะช่วยเธอได้ พรจึงกำหนดความกลัวเป็นตัวพิจารณาในการทำสามาริ “ฉันเริ่มทำสามาริ

มากขึ้น และมีสติกับชีวิตประจำวันมากขึ้น ฉันเริ่มรู้ว่าถ้าฉันปล่อยให้ตัวเองตึงเครียดเพราความกลัว มันจะไม่เป็นผลดีต่ออะเริง ฉันเรียนรู้วิธีการคุ้มครองตัวเองว่าอะไรเป็นผลดีอะไรเป็นผลร้ายต่อสุขภาพ

การทำสมาธิของพรพัฒนามาถึงจุดที่สามารถเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะความเป็นจริงของ ปัจจุบัน ณ ที่นี่ ในขณะนี้ เดียวันนี้ “เวลาทำสมาธิฉันเพียงแค่ให้ตัวเองนั่งสมาธิ ไม่คาดหวังอะไรทั้งสิ้นจากการทำสมาธิ ฉันเพียงแต่นั่ง นั่งเท่านั้นเอง มันเป็นเวลาที่ฉันได้พอบกับตัวเอง เป็นการนัดพบกับตัวเอง แม้ว่าการนั่งสมาธิของฉันจะไม่เกิดผลก้าวหน้าอะไรเลย ก็ไม่เป็นไร” เมื่อเกิดความกลัวซึ่งเป็นเรื่องปกติ พระจะใช้สติรับรู้มัน และปล่อยให้ความกลัวมันอยู่ที่นี่อย่างนั้น นานเท่าที่มันอยู่ก่อน จากนั้นก็ปล่อยความมัน และในชีวิตประจำวัน เมื่อไหร่ก็ตามที่เกิดความรู้สึกกลัวขึ้น พระจะลดภัยกรรมที่กำลังทำอยู่และหันมาพิจารณาความกลัวให้มากขึ้น ผลระยะสั้นที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเช่นนี้คือความกลัวจะไม่ถูกตามขึ้นมากขึ้นจนกลายเป็นความวิตกกังวล เพราะความกลัวเหมือนกับบทบาทผู้ต้องดูแลให้โลกแสลงไปตามที่เขียนไว้เพื่อให้เป็นไปตามบทที่กำหนด ส่วนผลในระยะยาวคงไม่เกินความจริงที่สามารถพูดได้ว่า “เราเริ่มได้ทำให้พรรู้สึกเป็นต้นกำต้นแต่อย่างใด เพราะแม้พระจะเป็นพระเริงแต่พระไม่ได้รำพึงทุกข์ เพราะพระเริง

การตระหนักรู้อย่างลึกซึ้งทำให้เกิดความรู้สึกว่า “ถ้าจากภายใน แล้วพระใช้สิ่งนี้ในการบ่มเพาะพลังแห่งกุศลกรรม พระจะเฝ่าเมตตา-บำบัดให้กับผู้อื่น และตัวเองเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณหัวใจ ของเธอ ซึ่งมี “คุณก้อนเนื้อทุกข์” อาศัยอยู่ และเพื่อรักษาความรู้สึกไม่ให้เกิดโภตสา (โกรธ ชุ่นเคือง) พระจะพูดคุยกับเซลล์ก้อนเนื้อขอร้องไม่ให้เธอเหล่านั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่ขอให้พากເອີ້ນທາງให้กับเซลล์ที่สมบูรณ์แข็งแรงได้เข้ามานแทนที่

พระรักธรรมชาติและเสาหานาสถานที่ที่เธอสามารถไปศึกษาและร่วมมือกับธรรมชาติ บางครั้งพระใช้ภาพจาก

ความทรงจำที่เธอประทับใจมาใช้ในการเยียวยาโดยการสร้างเป็นจินตภาพบำบัด ตัวอย่างหนึ่ง ของภาพที่เธอใช้คือภาพน้ำตกที่อยู่นอกเมืองหาดใหญ่ ที่นั่นมีน้ำที่ตกลงมากระแทกลงบนบรรดาภูมิที่นี่เกลี้ยงเป็นบริเวณกว้าง มีลักษณะคล้ายช้าง จินตภาพของพระคือ เอเชียร์บก้อนหินก้อนหนึ่ง ในบรรดาภูมิที่นี่แล้วนั้นเป็นที่ท่องเที่ยวของเชื้อชาติของพุ่มดอกไม้ที่ล้มมาจากอยู่บนหินก้อนนั้นเปรียบเป็นเซลล์ก้อนเนื้อน้ำตกที่หลอมมากกระแทกกับหินก้อนหินอย่างต่อเนื่องได้ ชีวภาพของพุ่มดอกไม้ในนั้นไป เหลือไว้แต่ก้อนหินอันเกลี้ยงเกลา ความงดงามของธรรมชาติ ประกอบกับการเคลื่อนไหวอย่างนุ่มนวลของภาพสัญลักษณ์เป็นกระบวนการการที่พระชอบนำมาใช้ในการบำบัดเยียวยาตัวเอง

พร่มีความชัดเจนอยู่ตลอดเวลาว่า การบำบัดเยียวยาจะต้องกระทำอย่างภายในบริบทของความไม่เที่ยงเท่ากัน ดังนั้น สาระสำคัญของการทำสมาธิเพื่อการเยียวยาคือการวางแผนอุเบกษา (การทำใจให้เป็นกลาง) ด้วยเหตุนี้หลังจากการทำสมาธิ และการสร้างจินตภาพบำบัดทุกครั้ง พระจะปล่อยวางจากสิ่งที่จิตอาจจะไปยึดติดกับมัน หรือ ต่อต้านมัน อย่างมีสติ สำนึกร่วม “หายหรือไม่หาย ก็ไม่เป็นไร”

ผลจากการทำเช่นนี้ทำให้พระตอบรับโรมะเริงด้วยการใช้ชีวิตอย่างสดใส เบาสบาย และด้วยจิต-วิญญาณที่สร้างสรรค์ มะเร็งจึงกลایเป็นโอกาสที่ทำให้พรเมพลังแห่งความสุขเพิ่มมากขึ้นไม่ใช่ลดน้อยลง และยังเป็นโอกาสให้เธอได้ใช้ศักยภาพที่เธอเมื่อยังเติมที่ไม่ใช่เป็นข้อจำกัด และสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เธอสามารถนำมาแบ่งปันให้กับคนอื่น ๆ

พระพูดอยู่เสมอว่า “เมื่อเริงให้เชอได้คืนพบ ชุมชนใหม่ และเชอได้ใช้มันเป็นโอกาสทำให้เชอ ละเอียดอ่อนกับความเจ็บปวดของผู้อื่นมากขึ้น พร่มีโอกาสได้ช่วยเหลือคนหลายคนทั้งโดยส่วนตัวส่วนบุคคล และกลุ่มคนที่เข้ามารับการอบรม “ธรรมะกับการเยียวยา” ที่พากເเริ่มต้นกับการเจ็บป่วย ให้กับผู้ที่เป็นทุกข์กับการเจ็บป่วย

เราไม่รู้สึกแปลกใจเมื่อแพทย์และพยาบาลที่อยู่

ในแวดวงของการดูแลรักษาสุขภาพโดยอาชีพ ที่เคยดูแลพรและรู้จักกับพรต่างมีความเห็นว่า พระคุณสดใส และมีความสุขมากกว่าคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เนื่องจากเราได้ประจักษ์อย่างชัดเจนว่า องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการฟื้นฟูรักษาความสมดุลของสุขภาพร่างกายของพร คือการที่พรนำสมาริมาใช้ในการลดและละวางความวิตกกังวลพร้อม ๆ กับการปฏิบัติตัวที่ส่งเสริมเกื้อกูลต่อสุขภาพทั้งกายและใจ

ธรรมะเยียวยาเพื่อบ้อนรับความตาย

การส่งผ่านจากการเยียวยาเพื่อสุขภาวะมาสู่การเยียวยาเพื่อเข้าสู่ความตายเริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณ ๒ ปี ก่อน และพัฒนาไปอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยไม่ได้รู้สึกถึงความพ่ายแพ้หรือสูญเสียความหวังแต่อย่างใด การพัฒนาของมะเร็งได้รู้สึกเห็นถึงความไม่เที่ยงของสังขาว และพรพร้อมจะเผชิญหน้ากับมันด้วยความเต็มใจ พรใช้ มรณสติ-スマธิ ด้วยการท่องมรณสติสิบข้อทุกวันวันละหลาย ๆ ครั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนเข้านอน และได้บันทสรูปสำหรับตัวเองว่า เธอได้ทำให้ความตายเป็นสิ่งที่คุ้นเคย ความตายจะมาถึงช้าหรือเร็ว ๆ ได้ ไม่เป็นไร ความหวังของพรคือการเผชิญหน้ากับความตายอย่างมีศักดิ์ศรีและด้วยสติรู้ตัว

ในแต่ละวันพรเริ่มสูญเสียการควบคุมและมีความเจ็บปวดเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้สิ่งต่าง ๆ ยุ่งยากมากยิ่งขึ้น การเจริญสติของพรจึงต้องมุ่งไปที่การเปิดใจด้วยการ “น้อมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้ามาในขณะปัจจุบัน” ในช่วงนี้スマธิของพรจึงต้องจดจ่ออยู่ ณ ที่นี่ ตรงนี้ เดียววนี้ อุยกับปัจจุบันขณะ ให้มากกว่าปกติที่เคยเป็นประสบการณ์ที่พระเคยเรียนรู้จากการเผชิญหน้ากับความกลัว ทำให้พรพยายามตั้งจิตอยู่ในความมีสติ ระลึกรู้เท่านั้น และไม่ปฏิเสธความรู้สึกใด ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยวิธีการใด ๆ ทั้งสิ้น

พรได้ใช้ธรรมะของโพชัมงค์ ๗ (ธรรมะแห่งการหลุดพ้น ๗ ประการ) มาช่วยในเรื่องนี้ โดยเริ่มจากการ

มีสติกับการหายใจ (สติ) น้อมนำจิตเข้าสู่ปัจจุบันขณะ สู่การรับรู้ทุกข์ทางกายที่เกิดขึ้นในขณะปัจจุบัน สังเกตความรู้สึกติดยึด หรือซุนเคืองต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้น และทำความเข้าใจกับความรู้สึกนั้น (ธรรมะวิจัยยะ) เพชิญกับความติดยึดกับตัวตนด้วยสติระลึกรู้ และปล่อยวางมันไป จากนั้นความเพียร (วิริยะ) จึงเกิดตามมาพรนบอกว่า “ฉันทำตามธรรมะของโพชัมงค์ ๗ เริ่มจาก สติ ด้วยการเจริญสติ และ ธรรมะวิจัยยะ ด้วยการทำความเข้าใจสภาวะปัจจุบันที่เกิดขึ้น พิจารณาธรรมะวิจัยยะอยู่พักหนึ่ง แล้วความเพียรก็เกิดแต่ฉันหลับไปก่อนที่จะเกิดปิติ” แม้พระจะบอกว่าไม่เคยได้ประสบการณ์กับความปีติยินดี (ปิติ) แต่เราได้เห็นอาการของความอิมเอินแจ่มใสปราภูบัน

ใบหน้าของพรอยู่บ่ออย ฯ และพระลงบนมืออยู่อย่างนั้น เป็นช่วงเวลานานพอสมควร (スマธิ) พรใช้เวลาภักปการฝึกอบรมความอดอดและความเจ็บปวดด้วยความสงบเย็น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสงบสุขที่มาจากการภายใน (ปัสสทธิ) พรรับสgapความขัดข้องไม่สบายกายอย่างผ่อนคลาย ตั้งอยู่กับความมีสติระลึกรู้อยู่ในปัจจุบันขณะ และปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามครรลองของชีวิตโดยไม่พยายามขัดขวาง (อุเบกขา)

พรใช้スマธิของเธอเป็นโสดสำคัญในการจัดการกับความเจ็บปวด ด้วยการมีสติระลึกรู้ความเจ็บปวด สังเกตความรู้สึกต่อต้านและการพยายามผลักไสความเจ็บปวด เมื่อเห็นก็ปล่อยวาง ปล่อยวางไปเรื่อย ๆ และในที่สุดเธอ ก็พบว่าความเจ็บปวดนั้นไม่ใช่ความผิดของเธอ ไม่ใช่ความรับผิดชอบของเธอ

และไม่ใช่ความเจ็บปวดของเธอแต่อย่างใด จนเธอได้เห็นสภาวะความเป็นจริงของความว่างจากตัวตน เห็นว่าเป็นเพียงความเจ็บปวดของสิ่งมีชีวิต ความเจ็บปวดของจักรวาลเท่านั้นเอง และการได้รู้ว่ามันเป็นสิ่งไม่เที่ยง และไม่ใช่ตัวตน ทำให้พร้าได้ปล่อยวางไปเรื่อย ๆ ปล่อยวางไปเรื่อย ๆ

ความเลื่อมถ้อยของสภาพร่างกายเกิดขึ้นควบคู่กับการถอนออกไปของจิตวิญญาณเก่าและเกิดจิตวิญญาณใหม่เข้ามาแทนที่ การทำสมาธิ ทำให้มองเห็นรูปแบบการติดยึดแบบเก่า ๆ ที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน หรือในเหตุการณ์ที่ยังคงอยู่ในความทรงจำซึ่งเป็นโอกาสให้เกิดความคลาดรอบรู้มากขึ้น มีสติรู้ตัวมากขึ้น และที่สำคัญเป็นโอกาสให้ได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์ของชีวิต พระจะใช้เวลานานกับการทำสมาธิ และมีสติระลึกรู้กระแสร์ประสบการณ์ของความทรงจำในวัยเด็ก “เมื่อกับฉันได้กลับไปอยู่ที่นั่นอีกครั้ง” พรอบกว่า “ถ้าฉันได้กลับไปเป็นเด็กอีก ฉันคงเห็นกระแสของโลก (ความโลภ) ที่อยากได้ในนั้นแลวยังอยากได้นั่นในตอนนั้นได้อย่างชัดเจน ฉันพยายามจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจแต่ทำไม่ได้ ใจมันออกหากอกไปบ่อย ๆ แต่การตั้งสติอยู่กับปัจจุบันทำได้ง่ายกว่า ฉันเลยใช้วิธีนี้ปล่อยวางจากโลก”

โภส (ความโกรธแค้นชุ่นเคือง) ของพระปรากฏขึ้นให้เห็นบ่อย ๆ เช่นกัน ทั้งในขณะที่ผู้ร้ายและในความสัมพันธ์กับผู้ที่ใกล้ชิดที่สุด พระใช้ประสบการณ์จากการปล่อยวางโลกมาปล่อยวางโภส พระแล้วถึง

ความผันที่เกี่ยวข้องกับโภส และความกลัวว่า “ฉันผันว่าก่อนหน้านี้ฉันได้ทำร้ายผู้หญิงคนหนึ่ง ทำให้ผู้หญิงคนนั้นแคร้นใจมาก และกำลังรอโอกาสที่จะทำร้ายฉัน ผู้หญิงคนนั้นบอกว่าฉันจะมีปัญหาที่หน้าอกและที่หลัง” ความผันนี้จะแปลอย่างไร เป็นความทรงจำในอดีตชาติ หรือว่าจิตกำลังให้โอกาสพรเพื่อระลึกรู้โภส (ซึ่งเป็น ๑ ในอคุณลักษณะ ๓ ที่เป็นรากแห่งของการกระทำทุกชนิด) “เวลาเห็นโภส ฉันก็ได้สติ แผ่เมตตา และสวามนต์บทพระสูตรแห่งเมตตา” ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับที่พระใช้ในการปล่อยวางจากโลก การแสดงออกถึงความโกรธของพระลายเป็นโอกาสในการทำให้เกิดสติระลึกรู้และได้ปล่อยวาง และเกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนที่มีความหมายลึกซึ้งขึ้นภายในครอบครัวและเพื่อน ๆ และทำให้ทัศนะคติของพรอ่อนโยนขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

วันเวลาผ่านไปการหายใจของพระเริ่มสั้นขึ้นอย่างน่าใจหาย พระสูญเสียการควบคุมแขนซึ่งเป็นจุดสุดท้ายที่พระยังสามารถควบคุมเองได้ “อาการอัมพาตไปเรื่อยๆ ตอนนี้ฉันขับแข็งแข็งมือไม่ได้แล้ว ลมหายใจก็สั้นขึ้น ๆ ทุกวัน ฉันตัดสินใจหยุดต่อสู้ ปล่อยให้ร่างกายคืนกลับสู่ธรรมชาติ อีกไม่นานก็จะยังหายใจลำบากมากขึ้น”

มีพระสูตรที่กล่าวถึงความเจ็บป่วยของพระอัสสิ ซึ่งทุกข์ทรมานกับการหายใจอย่างยากลำบาก “ตถาคต โดยปกติ ข้าพระพุทธเจ้าไม่ประสบพยาภัยในการระงับความเจ็บป่วย แต่ข้าพระพุทธเจ้ามีปัญหากับการหายใจเป็นอย่างมาก ทำให้ข้าพระพุทธเจ้าไม่สามารถรักษาใจให้สมดุลได้ และแม้ข้าพระพุทธเจ้าไม่อาจรักษาความสมดุลของจิตใจไว้ได้ ข้าพระพุทธเจ้าได้บอกกับตัวเองว่า ‘ถึงอย่างไรฉันก็จะไม่ยอมล้มแพ้’”

ในความเป็นจริงต้นเหตุที่ทำให้พระอัสสิรู้สึกหดหู่ คือ การที่ท่านหายใจได้อายุร่วงยากลำบากทำให้ท่านสูญเสียความสมดุลภายในจิตใจซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านภาคภูมิใจ ท่านสามารถจัดการกับความไม่สะท杵 สบายทางกายได้อย่างไม่มีปัญหา แต่การหายใจที่เป็นการรบกวนต่อการทำสมาธิของท่านนั้นเป็นสิ่งที่ท่าน

ยอมรับไม่ได้ ซึ่งอาจเป็น เพราะท่านได้หล่อเลี้ยงความเชื่อให้กับตนเองว่า สภาวะของภารอยู่ในสมานิธิอย่างลึกซึ้งจะอยู่กับท่านไปจนวนิทีสุดท้าย และเกิดความกังวลว่าการหายใจได้อย่างยากลำบากจะทำให้ท่านไม่สามารถรักษาสมานิธิไว้ได้

พระพุทธเจ้าขอให้พระอัสสิมีสติอยู่กับการระลึกรู้ความรู้สึกของการ “สูญเสียความสมดุล” เท่านั้น และให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของความรู้สึกนั้น โดยวิธีนี้เปลือกที่แข็งแกร่งของตัวตนที่ต้องการติดยึดอยู่กับ “ความสมดุลของจิตใจ” รวมกับเป็นสวนหนึ่งของตัวเองก็จะถูกลบล้างไป “คนที่เชื่อว่าความสมดุลของจิตใจคือหงมดในทั้งหมด เมื่อเขามีความสามารถทำให้เกิดความสมดุลในจิตใจได้ และพุดกับตนเองว่า “ขอให้เราจงอย่ายอมแพ้” “เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านคิดว่าอย่างไรท่านอัสสิ ร่างกายเป็นสิ่งที่เที่ยง หรือเป็นสิ่งไม่เที่ยง” พระอัสสิ ตอบว่า ‘เป็นสิ่งไม่เที่ยงพระเจ้าช้า ตลาดคด’ “ปัจจัยเงื่อนไขในกรณีอื่น ๆ และความรู้สึกนิยมอื่น ๆ ก็เป็นอย่างนี้ เช่นเดียวกัน คนที่มีความรู้สึกพอใจ รู้สึกเจ็บปวด รู้สึกเคย ๆ แล้วรู้ว่าสิ่งเหล่านั้นไม่เที่ยง รู้ว่า มันไม่น่าถือถือ รู้ว่ามันล่อลวงเขาไม่ได้ เขารู้สึกได้อย่างคนที่ไม่ติดยึด เมื่อเขามีความรู้สึกว่ากำลังกายของเขาวิ่งของเข้าได้มาถึงปลายทางของมันแล้ว เขายังรู้และยอมรับในสิ่งที่เขารู้สึก”

พระพุทธเจ้าสอนว่า ท่านอัสสิควรจะมีสติระลึกรู้ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้จิตใจเปลี่ยนแปลงไป เพราะท้ายที่สุดแล้ว จิตใจ ก็เป็นสิ่งไม่เที่ยง เช่นเดียวกับความไม่เที่ยงของร่างกายนั่นเอง การผลักไส้ไม่รับรู้สั่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นออกไป ทำให้ท่านติดแน่นอยู่กับเงื่อนไขในจิตใจ (ฉันจะได้ความสมดุลในจิตใจคืนมาหรือไม่) เพียงท่านมีสติกับสิ่งที่เกิดขึ้น ความสมดุลใหม่จะเกิดขึ้นได้ทันที ประสบการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นโดยตัวมันเองไม่ว่าตอนไหน เมื่อไหร่ ล้วนเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการปล่อยวางทั้งสิ้น

มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระมหานามผู้มีความเบิกบานใจกับการทำสมาธิและการได้สนทนารومกับพระพุทธเจ้า แต่มีความกังวลมาก ท่านกลัวว่าท่านอาจจะเสียชีวิตอย่างรุนแรงจากการรู้โญมของหัวใจเมย

หรือจากการโดนข้างหนายีบ และทำให้สิ่งที่ท่านสั่งสมมาทั้งหมดต้องสูญเปล่า พระพุทธเจ้าจึงสอนโดยยกปมาคุปมัยเบรียบเที่ยวกับ หม้อบรรจุกี (เนยเหลวที่ทำจากนมวัว) ที่แตกกระเจาอยู่ใต้น้ำ หม้อดินเหนียวไม่แตกกระเจาจะจมลงสู่ก้นสระ แต่เนยเหลวจะลอดไปรากภูมิเนื่องพื้นผิวอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในทำนองเดียวกันแม้ว่าร่างกายจะถูกทำลายจากการต่อสู้ และจากความรุนแรงแต่พลังของจิตวิญญาณ อันบริสุทธิ์จะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นอิสระ จากการพูดคุยกับพร เราเห็นร่วมกันว่าความตายก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือการลอยขึ้นอย่างเป็นอิสระ จากการต่อสู้ด้วยรุน จากการแตกหัก จากภายในแล้วจิต พ้อม ๆ กับลະ wang ตัวตน ลัดสภาวะการรู้สึกติดพัวพันและภาระต่าง ๆ ไว้ข้างหลัง และเผชิญหน้ากับทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความมีสติระลึกรู้เท่านั้น พรให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับคำสอนของธรรมะทั้ง ๒ บทนี้มาก

ในช่วงที่การตั้งจิตให้จดจ่อทำได้ยากลำบากมากขึ้น พระขอให้เราช่วยกันล่าว่านในการทำสมาธิ การทำเช่นนี้คือการแบ่งปันสมາชิณะที่เราทำสามารถร่วมกัน ซึ่งทำได้โดยการพูดถึงอาการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ในขณะที่สติรับรู้ถึงความรู้สึกอีกด้วยชื่อของภายใน รับรู้ถึงการติดยึด รับรู้การต่อต้าน ให้เห็นอาการและเห็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเท่านั้นและปล่อยให้มันเป็นอยู่อย่างนั้น เพียงแต่รับรู้ และปล่อยวางมันไป เกิดขึ้นก็เห็น และปล่อยวางไป ปล่อยวางไป หนึ่งสัปดาห์ก่อนเสียชีวิตพราพูดว่า “การตายไม่มีอะไรต้องกลัวมันเป็นเรื่องของสังหาร (การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยเงื่อนไข) ที่จะต้องทำให้เครียดเท่านั้นเอง ยังมีอย่างอื่นอีกมากที่จะต้องปล่อยวาง”

การเรียนรู้ที่จะน้อมรับทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น และสงบนิ่งอยู่ในความมีสติรู้ทุกสิ่งที่เข้ามายังความรู้สึกเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้พระสามารถปล่อยให้ตัวเองลื่นไหลไปกับครลังของความตายได้อย่างสง่างาม ภาพสัญลักษณ์ที่พระใช้ในบทความก่อหน้า นี้ และในขณะที่พูดถึงความรู้สึกในช่วงต่อมา คือภาพของใบไม้ที่ล่องลอยไปตามกระแสของน้ำ เป็นการ

ยอมรับและปล่อยให้ลื่นไหลไปโดยไม่ต่อต้านทำให้เชือ สารกรซึมเข้าและซาบซึ้งกับความคงดงของทุกสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเชือได้อย่างเต็มที่

วิธีหนึ่งที่เรานำมาใช้บ่อย ๆ คือการถอนตัวเอง ออกจากโดยทันที วิธีการนี้เป็นคำแนะนำที่พระสารีบุตรให้กับท่านอนาคตปินพิกะในขณะกำลังเผชิญกับความตาย

“ถ้าเข่นนั้น ท่านควรจะฝึกฝนเข่นนี้” ฉันจะไม่ยืดติดกับตัวและความรู้สึกนึงก็คิดของฉันจะไม่เข้าอยู่กับตา ฉันจะไม่ยืดติดกับหู จมูก หรือ ลิ้น ฉันจะไม่ยืดติดกับร่างกาย ฉันจะไม่ยืดติดกับจิตใจ และความรู้สึกนึงก็คิดของฉันจะไม่เข้าอยู่กับจิตใจ และท่านควรจะฝึกฝนตัวเองเข่นนี้

“.....ท่านควรจะฝึกฝน ดังเข่น ฉันจะไม่ยืดติด กับเสียง กลิ่น รสชาติ สัมผัส สิ่งที่จิตใจ และความรู้สึกนึงก็คิดของฉันจะไม่เข้ากับสิ่งที่จิตใจของฉันจดจ่ออยู่”

ด้วยเหตุนี้เมื่อเราทำ samañhi เรายพยายามที่จะทำให้ทุกขณะของการมีสติรู้ตัวสิ่งที่เข้ามาสู่จิตใจ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกนึงก็คิด หรือ แม้แต่ความมีสติระลึกรู้โดยตัวมันเอง เป็นเวลาแห่งการปล่อยวาง แต่ละนาที เป็นนาทีแห่งการมีชีวิตและนาทีแห่งความตาย จากความพุ่งของพร พบอกว่า “ฉันจะปล่อยวางทุกสิ่ง ทุกอย่างเดียวแล้ว ปล่อยวางมัน ในขณะที่เจฉัน ยังมีดีมันอยู่”

ในแต่ละวันเราจะมีช่วงเวลาแห่งความสดชื่น เป็กบาน โดยเฉพาะในตอนเช้าตรู่ ตัวอย่างเช่น เวลา ตี ๓ ของเช้าตรุกนหนึ่ง พรพูดว่า “วันนี้เยี่ยมมาก รู้สึกสงบ รู้สึกตื้นเป็นพิเศษกว่าทุกวัน” ขณะที่พระอาทิตย์เริ่มส่องแสงนุ่มนวลพระเบิกบานใจกับสีสรรที่เปลี่ยนแปลงไปของแสงแดดยามเช้าในสวนเล็ก ๆ ของบ้านสวนของพรเป็นงานศิลปะชิ้นหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักที่มีต่อชีวิตและแสดงถึงคุณสมบัติในการคิดสร้างสรรค์ของเชือ พรสดชื่นเป็กบานกับการผ่านของแสงยามเช้าที่ช่วยแก้กระหายเป็นสีน้ำเงิน-เทา ต่อมาเปลี่ยนเป็นสีคราม-ม่วง และสีชมพู เป็นการเปลี่ยนแปลงสีสร้างร่าย ๆ ธรรมดาวามาก และสวยงามมาก

งามมากเช่นกัน บรรยายกาศภายในห้องมักจะอบอวลด้วยอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะเป็นครั้งคราวอยู่เสมอ “เจ้าหนูยิงน้อยอยากพลิกตัวแล้วจ้า” สัมผัสได้ถึงความสดชื่นเป็กบานของดวงจิตที่แจ่มใสและน้อมรับความเป็นไปของธรรมชาติตอย่างเต็มใจ “ฉันกำลังแสดงนิทรรศการ การตายให้พวกเชือดูกัน”

เมื่อข่าวการเจ็บป่วยของพระราชาออกไป ชุมชนน่ารักของกลุ่มเพื่อนที่ผูกพันกันด้วยความรักความเอื้ออาทรได้เข้ามาโอบล้อมพร เพื่อบางคนเขียนข้อความลงมาทางอีเมล บางคนเขียนจดหมายลงมาให้กำลังใจ บางคนแนะนำเยี่ยมเยียน เพื่อบางคนสนใจเวลาดูแลเพื่อพยายามพรโดยเฉพาะพระบารมีชั้นใจกับสิ่งเหล่านี้มาก พระอภิวัสดิ์ที่ภาคภูมิใจที่สุดในชีวิตคือ การมีกัลยาณมิตร พรไม่รู้ตัวว่าเชือ มีความหมายต่อผู้อื่นมากapeiyang ได้ การมาเยี่ยมของเพื่อนฯ ในแต่ละวัน หลากหลายที่ส่งมาให้ด้วยความรักความจริงใจ เป็นเครื่องหมายที่บอกถึงกุศลกรรมที่กลับคืนมาเกื้อกูลพร เราเห็นพรตั้นต้นใจต่อน้ำใจที่ได้รับอยู่เสมอฯ

พระพยายามให้ตัวเชือมีสติรับรู้อยู่ตลอดเวลาแม้ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของชีวิตขณะที่ร่างกายกำลังดับ slavery ระบบต่าง ๆ เริ่มแปรปรวน แต่สติของพระยังชัดเจนมาก เวลาตกลงกันไว้กับพรว่าจะใช้ร่างของอย่างไรให้เชือเป็นระยะ ระยะนอกเหนือจากการเดือนสติด้วยคำพูด และพระสามารถรักษาสติของเชือไว้ได้อย่างมั่นคงตราบจนวาระสุดท้ายของชีวิต

บทเรียนเพื่อการปฏิบัติ

ประสบการณ์ของพระแสดงให้เห็นว่าสมารถคือการมีสติอยู่กับปัจจุบันและปัจจุบันขณะไม่ได้มีขอบเขตจำกัดเฉพาะช่วงเวลาที่วางแผนไว้สำหรับการไปเข้าร่วมปฏิบัติสมารถ แต่ปัจจุบันขณะอยู่ ณ ที่นี่ และเดียวันนี้

เราต้องหนักแน่นและไม่ยอมให้สิ่งใดมาหยับยั้งความต้องการมีสติ และความต้องการจะลึกซึ้งของเจ้าได้ ความรู้สึกที่ทำให้เราต้องการลูกชิ้นจากเบ่านั่ง สมารถคือความรู้สึกที่เจ้าจะต้องให้ความใส่ใจอย่างใกล้

ชีดเป็นพิเศษ และปล่อยว่างไป

พระที่มหำเร็งของเรือเป็นโอกาสในการกระเทาเปลี่ยนของตัวตน และ ทำให้เชอกลายเป็นคนเปิดเผยมากขึ้น ละเอียดอ่อนต่อธรรมชาติและความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น ครั้งหนึ่งพระพูดไว้ว่า “เชือรูมีจันเพิงมา รู้สึกว่าโลกนี้น่ารักน่าอยู่และเห็นว่าผู้คนในโลกนี้ ช่างดงามน่ารักก็ตอนที่ฉันเป็นมะเร็งนี่แหละ” และนี่คือทัศนะของพระ ทราบวินาทีสุดท้ายของชีวิต ถ้าเราเต็มใจที่จะเชิญกับความเจ็บปวดอย่างมีสติรู้แม้ความเจ็บปวดทางกายจะยังคงอยู่ เราจะสามารถเป็นอิสระจากมันได้

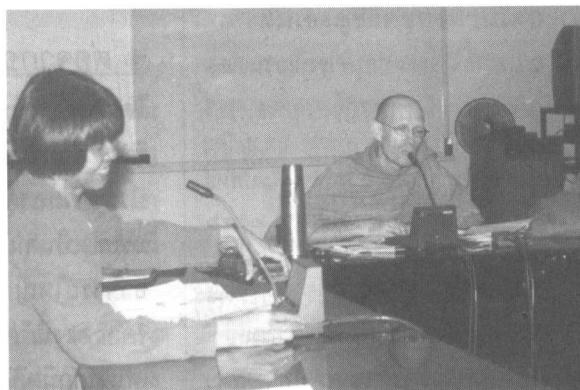
ความทุกข์คือโอกาสในการทำให้เกิดสติ และ ทำให้เกิดการปล่อยว่าง เช่นเดียวกับความขัดแย้ง คือโอกาสในการทำให้เกิดสันติสุข ดังนั้นมะเร็งจึงเป็นโอกาสในการบำบัดเยียวยาชีวิต เราสามารถทำอะไรต่าง ๆ ได้อีกมากมายเพื่อช่วยตัวเราเอง และช่วยเหลือผู้อื่น สรวนจะเริ่มต้นที่ไหนและเมื่อไหร่ มีเพียงเวลาเดียวและที่เดียวเท่านั้นคือ ที่นี่ และ เดียวนี้ ความทุกข์ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเราในขณะนี้ ไม่ว่ามันจะทุกข์ยากแค่ไหน หรือ ไม่น่าพึงใจสักเพียงใดก็ตาม มันคือจุดเริ่มที่แท้จริงที่เราจะต้องใช้เป็นโอกาสในการเปลี่ยนแปลง

เราไม่ควรแยกสมาชิกออกจากกิจกรรมให้ชีวิตประจำวัน คุณภาพของการมีสติรู้กับการใช้ชีวิตในแต่ละขณะของเราน คือสิ่งที่สำคัญที่สุด เราควรจะมีสติระลึกรู้ให้บ่อยและต่อเนื่องให้ได้มากที่สุดเท่าที่เราสามารถทำได้ โดยมีสติระลึกรู้ถ้าภัยคือมันถือมัน เพื่อปล่อยว่างและสงบในความมีสติ เพราะท้ายที่สุดเราจะปล่อยว่างได้อย่างแท้จริงต่อเมื่อเราได้เห็นความยืดมั่นถือมั่น เกิดขึ้นในขณะที่เรามีสติระลึกรู้เท่านั้น

พระเป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท เราควรคำนึงถึงการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทตั้งแต่ขณะที่เรายังเข้มแข็งและมีโอกาสเลือก การฝึกฝนตนเองให้ค่อย ๆ ยอมรับความเป็นจริงของชีวิตและทำความเข้าใจกับความเป็นไปของธรรมชาติ ยอมรับกฎของธรรมชาติ ด้วยการฝึกฝนสมาชิกและเชิญสติอย่างต่อเนื่อง การเจริญสติเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์

ผ่านร่างกายตัวเองขณะทำสมาธิ เพื่อทำความเข้าใจ กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกายและจิต ได้เห็นความไม่เที่ยงอันเป็นธรรมชาติของมัน และเรียนรู้ที่จะน้อมรับความเปลี่ยนแปลงด้วยความเต็มใจ และปล่อยว่างไป ลิ่งเหล่านี้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับจิตวิญญาณของตัวเราเอง เมื่อถึงคราวที่ต้องเชิญกับภาวะวิกฤตที่อาจมาเยือนโดยไม่คาดคิด จะได้มีสติปρะคองใจช่วยให้สามารถตอบรับความสูญเสียที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง

ไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดทุกข์เสียก่อนหรือเจ็บป่วย เสียก่อนจึงเจริญสติ การมีสติกับโลก โภคะ และมนุษย์ ในชีวิตประจำวัน คือโอกาสของการเริ่มต้นปล่อยว่างจากสิ่งต่าง ๆ เมื่อมีสติปล่อยว่างได้ สุขภาวะ

จะเกิดขึ้นโดยมีธรรมะเป็นเครื่องประคองใจ สุขภาวะสามารถสร้างขึ้นได้ทุกขณะ ตั้งแต่ ณ ที่นี่ ตอนนี้ และเดียวนี้

สุดท้ายนี้เรารอแสดงความกตัญญูอย่างสุดซึ้งต่อพระผู้ที่เป็นทั้งเพื่อนและกัลยานมิตรของเรา ทั้งสองคน พระได้แสดงถึงความมีน้ำใจอันกว้างขวางของพระ โดยการอบรมประสบการณ์ที่มีคุณค่าที่สุดของ การมีชีวิตในฐานะมนุษย์คนหนึ่งให้กับเรา พระเข้ามาสัมผัสถวิชของเรา และได้ฝากความดีงามและความเป็นผู้มีปัญญาเอาไว้ให้เราได้ระลึกถึง

ขอให้พระเพื่อนที่รักยิ่งและกัลยานมิตรของเรา สติอยู่ในความสงบเย็นแห่งนิพพานตลอดไป.

๑๐๐ ปี
พุทธศาสนา
๑๗๖๘ พ.ศ. ๒๕๖๘ ๒๕๖๙ - ๒๕๗๐ ๒๕๗๑

ศึกษาเชิงวัฒนธรรม พุทธศาสนาสากลกับ ผ่าน “เล่าไว้เมื่อวัยสบutory” (ตอนจบ)

ร่วมเสนาโดย
อรครี งามวิทยาพงศ์
และ ประชา หุตานุวัฒร
ดำเนินรายการโดย ไตรภพ ลิมปพัทธ์
วันอังคารที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘
เวลา ๑๙.๐๐ – ๑๙.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมคือสุขยา หอวิชาการ
สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ

◎ ต่อจากฉบับที่ ๕๙ หน้า ๗๖

ไตรภพ : ครับ อาจารย์อรครีได้ซึ่งให้เห็นถึงสิ่งที่อาจารย์อรครีได้ทราบและคิดว่าเป็นเช่นนั้น เช่นนี้ นะครับ คราวนี้เมื่อพูดไป พูดมา มาพูดถึงอาจารย์ประชาว่าอาจารย์ประชาจะทราบตรงนั้นได้มากกว่า เพราะอาจารย์ประชาเป็นคนไปสัมภาษณ์ เป็นคนที่มีโอกาสได้ทราบความคิดเห็นของท่านอาจารย์ใหญ่

ตรงนี้ก็คงต้องเรียนถามอาจารย์ประชา อาจารย์ประชาเล่าให้ฟัง เราฟังสักนิดสิครับว่า สิ่งที่อาจารย์ได้รับรู้ – เรียนรู้มา อะไรบ้างครับ...

ประชา : ตอนที่จะทำหนังสือครั้งแรกนี่ เป็นอย่างนี้ครับ คือผมเองเป็นลูกศิษย์อาจารย์สุลักษณ์ แม่จันทร์อยู่ก็ยังติดต่อกับอาจารย์สุลักษณ์ เป็นประจำ สมศรีวราษฎร์ นี่แหละครับ อาจารย์บอกว่า คุณไปอยู่กับท่านพุทธทาสนะ คุณควรจะศึกษาชีวิตท่าน คุณไม่ควรจะเห็นเป็นเรื่องธรรมดานะ ท่านเป็นคนสำคัญมากของโลก

ตอนนั้นไป ส่วนใหญ่ผมก็อยากรู้ไปศึกษาธรรมะมากกว่า ไม่เคยสนใจเรื่องชีวิตท่านเท่าไหร่

ที่นั้นพอท่านอาจารย์สุลักษณ์แนะนำแบบนี้ผมก็เข้าไปคุยกับท่านตามเรื่องนั้นเรื่องนี้ พอกتابมา ๆ ไปรู้สึกว่าเรามันไม่ใช่คนสมัยเก่านะครับ คนสมัยเก่าเขาจะไม่ดัดแต่เขาจะจำได้ใช่ไหมครับ ผมเองนี่เป็นคนสมัยใหม่ ซึ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้เราไม่ชอบจำ เพราะมันบังคับให้เราจำ เยอะเกินไป เพราะฉะนั้นต่อมาก็เลยขออนุญาตท่านอัดเทป ท่านไม่ยอมนะครับ ระยะแรกนี่จะไม่ยอม ต้องคุยกันนาน คุยกับท่านนาน เพราะว่าพอ

เราคิดว่าจะทำเป็นหนังสือออกแบบนี้ ท่านก็รู้สึกว่ามันเป็นเรื่องເຂົ້າປະວັດ
ของเราไปญຸດ มันเป็นเรื่องของตัว ອໍາໄສทำองนີ້

គື່ອທ່ານເຄື່ອງວ່າອ່ານຸ່ານອກກະບວດນອກມາ ທີ່ຈະເຫັນປະວັດຂອງຕັ້ງເອງ
ທີ່ຈະເລຳປະວັດຂອງຕັ້ງເອງ

ພົມກົງຂອງຮ້ອງທ່ານນະຄຽບວ່າມັນເປັນປະໂຍ່ນຕ່ອງຄົນອື່ນດ້ວຍ ສຶງໄດ້
ໜັງສື່ອເລີ່ມນີ້ອກມາ ຕອນເຂົ້າໄປໜ້າທ່ານສັນຍແກງ ຖ້າທ່ານດຸນນະຄຽບ ທ່ານ
ອາຈາරຍີເປັນຄົນດຸ ເຊົ້າໄປນີ້ຄ້າຕີເຕີມໄຟເດືອນຈະສັນ

ໄຕຮກພ : ອາຈາරຍີປະຫາທັນຮູ່ໂດນຕີໄໝນຮ້ອງ

ປະຫາ : (ຫ້າວເຮັດ) ໄນທັນ ຄຸນໄຕຮກພໄດ້ຍືນມາວ່າຍັງໄໝ

ໄຕຮກພ : ສັນຍກອນນີ້ ທີ່ອາຈາරຍີນອກວ່າທ່ານດຸຈົງ ບໍ່ ນະຄຽບ ຄ້າເກີດ
ໄນ້ຖຸກນີ້ທ່ານຕີ ທ່ານຕີເລຍນະຄຽບ ໄນມີຕະພດນີ້ທ່ານເຄາະຫວ່າເລຍນະຄຽບ
ອາຈາරຍີໄໝທັນຮູ່ນັ້ນນະຄຽບ ເປັນໂຫຼຄຮ້ອງ ອາຈາරຍີໄໝໂດນ...

ປະຫາ : ພົມໄດ້ຍືນພະຮຸ່ນທີ່ເລີ່ມໃຫ້ຝຶ່ງວ່າທ່ານຈະເດີນຕຽບກຸງ ແລ້ວຄ້າເກີດ
ພະຕິ່ນສາຍທ່ານຈະເຂົ້າໄນ້ຕະພດເຄາະກຸງ ນີ້ເຄີຍໄດ້ຍືນ ຮູ່ນັ້ນນີ້ກີ່ດື່ອວ່າທ່ານ
ໄລດີ້ຂຶ້ນເຍຂະນະຄຽບ ແລ້ວມັນນີ້ມາຈາກຄົນລະກຸມີ້ຫລັງນະຄຽບ ພົມມາຈາກນັກ
ກິຈການຝ່າຍໜ້າຢຸດໆງ່າຍ ທີ່ແມ່ພົມຈະອອກຈາກຂວາງການຝ່າຍໜ້າແລ້ວນີ້
ຄໍາຄາມແບບໜ້າຍ ທີ່ກີ້າຍມີອຸ່ນຍົກ

ເວລາພົມຫັກການທ່ານນີ້ ຄ້າໄປຈ່ານໃນໜັງສື່ອຈະເກີດວ່າທ່ານດຸ້ລາຍນະ
ຄຽບ ແຕ່ທ່ານຂອນ ດື່ອທ່ານອາຈາරຍີນີ້ທ່ານຂອບຄົນທີ່ເຕີຍທັນທ່ານ ພົມເຕີຍ
ໄນ້ທັນນະຄຽບ ແຕ່ວ່າພົມຍາມເຂົ່າງໜີ້ໄປເຕີຍກັບທ່ານໃຫ້ໄດ້ ດື່ອໄກລ້ວ
ພົມຍາມໄນ້ກັບ ແລ້ວເວລາເຕີຍກັບທ່ານນີ້ມີຕອນໜີ້ທ່ານບອກວ່າ ເຂົ້າ !
ຄຸນມັນຝ່າຍໜ້າທຳໄມ້ຍັງມາລະເມີດສີທີມນຸ່ຍ່າຍືນຄົນອື່ນລ່າ ອະໄຮຍ່າງນີ້
ທ່ານກະແທກໄສເຮົານະຄຽບ ພົມກີເຫັນໄວ້ໃນໜັງສື່ອໄໝໄດ້ເຂອງກະນະຄຽບ

ແລ້ວກີ່ທ່ານຈະຂອບແສງຫາຄວາມຮູ້
ຕລອດເວລາ ແມ່ນເຕີ່ຫານັດທີ່ພົມໄປ
ເຈົ້າທ່ານນີ້ອ່າຍເກີບ ທີ່ສະແດງ
ນະຄຽບ ທ່ານຍັງແສງຫາຄວາມຮູ້
ຕລອດເວລາ ດັກຂ່າວຄຣາວ
ເຫຼຸດກາຣົນບ້ານເມື່ອເຫຼຸດກາຣົນ
ສັງຄົມ ດື່ອ ເກີດເລີຍວ່າທ່ານເຮັນ
ຈາກເວລາດ້ວຍ ເວລາໄປປຸງກັບທ່ານ
ນີ້ທ່ານໄມ້ໄດ້ອ່າຍຈະສອນຍ່າງ
ເດີຍວ່າ ຊົງພົມວ່າພົມຫັກນະຄຽບ

ໃນແນ່ທ່ານເປັນນັກສຶກສານີ້ພົມວ່າ
ວິເສດ

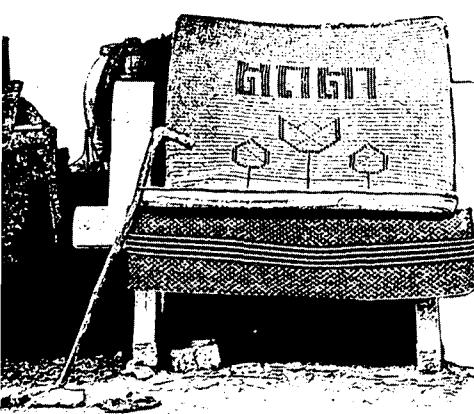
ແລ້ວກີ່ ທ່ານຈະເປັນອີສະຈາກ
ກະບວປະເພີນ ກະບວດນອກມາ
ເຮືອງເລຳວ່າມີຄົນມາພັບທ່ານແລ້ວ
ບອກ “ພົມອ່ານໜັງສື່ອຂອງທ່ານມາ
ມາກາມຍາແລ້ວຄຽບ ພົມອ່ານມາເກີບ
ທຸກເລີ່ມແລ້ວຄຽບ” ທ່ານຫັນໜັງໃຫ້
ທັນທີ ດື່ອທ່ານຈະມີແບບນີ້ເຍຂະ
ໄໝມື່ອຍູ່ໃນກະບວ

ເວລາຄົນໄປໜ້າ “ມາທຳໄມ້ລະ”
ນີ້ທ່ານຄາມ ຕອນນັ້ນແມ່ພົມໄປດ້ວຍນະ
ຄຽບ ແມ່ພົມບອກ “ມາວັດນີ້ ມາຄາມ
ມາທຳໄມ້” ໄປໄໝ່ ທີ່ແມ່ຍັງນັ້ນຍືຈີ

ພົມເອງດູ້ຫົວໜີທີ່ອ່ານໂດຍ
ຕລອດ ແລ້ວທ່ານອາຈາරຍີມີລັກຜະນະ
ທີ່ພົມເກີດວ່າເປັນບົກເຮັນສຳຄັນ
ຫລາຍອ່າງໃນຫົວໜີ

ອັນແຮກນີ້ພົມວ່າທ່ານເປັນ
“ນັກອຸດມຄຕິ” ແລ້ວກີ່ເປັນນັກອຸດມຄຕິ
ທີ່ຍືດໃນອຸດມຄຕິຢ່າງໄໝ້ທ້ອດຍ
ຕລອດຫົວໜີທີ່ອ່ານ ສ່ວນໃໝ່ພວກ
ເງົາລາຍຄົນນະຄຽບ ເວລາເປັນຄົນ
ໜຸ່ມສາວເງົາກີ່ເປັນຄົນມີອຸດມຄຕິ ແຕ່
ພອຍ້າມາກ້າວໜີ້ເງົາກີ່ຈະເຮີມໄກລ໌-
ເກລື່ອປະນີປະນອມກັບສັງຄົມມາກ
ໜີ້ເຮືອຍ ທີ່ແຕ່ທ່ານອາຈາරຍີນີ້ພົມວ່າ
ທ່ານໄມ້ປ່ອຍຈົນຕລອດຫົວໜີທີ່ອ່ານ
ທ່ານທ່ານເປັນນັກອຸດມຄຕິຕັ້ງແຕ່ທ່ານ
ຕັດສິນໃຈກັບໃໝ່ຢ່າງ ນີ້ອ່ານຈົດໝາຍ
ທີ່ທ່ານເຫັນຄື່ນອ້ອງໜ້າທ່ານ ເຮົາ
ອ່ານແລ້ວມັນເປັນຄວາມມຸ່ງມັນຂອງຄົນ
ໜຸ່ມທີ່ຈະແສງຫາຮອງຮະໄໝເຈົ້າໃຫ້
ໄດ້ ພົມວ່ານີ້ເປັນຄວາມວິເສດຂອງທ່ານ

ທີ້ນີ້ ເນື່ອຈາກທ່ານເກີດວ່າ
ສັງຄົມເກີດວ່າໄວ້ຕ່ອະໄວ້ທີ່ມັນໄມ້ຄ່ອຍ
ໄດ້ເຮືອງໃນສັນຍັ້ນ ວິເຄາະຄະສົງ

ເອງດ້ວຍ ສມພ. ພ. ແກ້ໄລ ນະຄວັບ ຂະນະທີ່ພົມຍັງໄມ້ເກີດນີ້ສາສນາພຸຖທ ຍັງດີກວ່າປັຈຸບັນນີ້ມໍາຫາສາລະນະຄວັບ ໃນແນ່ໄມ້ມືອີທິພລຂອງວັດຖຸນິຍົມ ຂອງບຣິໂກນິຍົມເຂົ້າມາມາກເທົ່ານີ້ ນີ້ທ່ານເຫັນແລ້ວວ່າເລືອະ ເພວະ ຂະນັ້ນທ່ານຈະມີລັກຂະນະອູ່ນອກ ກຽບຜົມໃໝ່ກາຫາຂອງຜົມນະຄວັບ ວ່າ ທ່ານເປັນ “ຂົບ” ດື່ອທ່ານຈະໄມ້ເຂົ້ອ ກະຮແທທີ່ເຂົ້າທຳກັນໃນສັງຄົມ

ຕອນດັ່ງສວນໄມກໍ່ໃໝ່ ຈະໄມ້ໄດ້ດັ່ງເປັນວັດນະຄວັບ ທ່ານເຫັນທີ່ເຂົ້າ ທ່ານຈຳຄາງຢູ່ທີ່ຈະຕ້ອງເຂົ້າໄປຢູ່ໃນ ຄະສົງໝົງ ແລ້ວກີ່ຕອນທີ່ທ່ານມາເຝຶ່າ ສມເຈົ້າພະສັງໝາຮັກ ສມເຈົ້າພະສັງໝາຮັກ ເຈົ້າອາວາສວັດບວກອກ “ກັນໄດ້ຍືນວ່າແກ່ເຂົ້າວັດໃຫ້ພະອູ່ ອົງກ່ຽວຂ້ອງກ່ຽວຂ້ອງ”

ທ່ານເປັນຄົນໄໝກັ້ວ ນອກຈາກ ອົງກ່ຽວຂ້ອງຄາສນາພຸຖທ່ານຈະໄມ້ໃໝ່ ກຽບເກົ່າ ຕາມປະເພດນີ້ຄ້າເຫັນວ່າ ກຽບຜົດແລ້ວ ທ່ານຍັງມີຄວາມເປັນ “ນັກເລົງ” ດື່ອໄມ້ກັ້ວນະຄວັບ ກັ້ວ ຄ້າເຫັນວ່າໄມ້ໄດ້ເຮືອງນີ້ທ່ານທ້າທາຍ ເລຸຍ ແລ້ວທ່ານໃຊ້ເວົົາທີ່ຂອງທ່ານທ້າທາຍສິ່ງທີ່ທ່ານເຫັນວ່າໄມ້ຄູກຕ້ອງ ມາດລອດ

ທ້າທາຍແຮກສຸດນີ້ດື່ອທ້າທາຍ ວ່າ ເຮົາໄໝພະພຸຖທ ພະອອຽມ ພະສົງໝົງນີ້ເປັນ ອູປ່ສຣຄ ທຳໃຫ້ເຮົາ ເຂົ້າໄໝເຖິງພຸຖອອຽມ ເຂົ້າວ່າທ່ານ ເປັນຄອມນິວິນສົຕ ມາພູດທີ່ວັດມາຮາດຕຸນໆຄວັບ ເປັນເວົ້ອງໃໝ່ໂຕນະຄວັບ ຕອນນັ້ນ

ຈົນມາສິ່ງຕອນທີ່ຈົມພລສຖານີ້ ເຊື້ອທີ່ປັບກ່າວອມເວັກີນ ສັ່ງໃຫ້ພະເລີກ ສອນເວົ້ອງສັນໂດຍ ທ່ານບອກໄນ້ໄດ້

ດັ່ງເລີກສອນເວົ້ອງສັນໂດຍສາສນາພຸຖທໄມ້ມີຄວາມໝາຍ ນີ້ທ່ານກໍ່ມາກະນະ ຄວັບ

ແລ້ວກີ່ຕລອດຫົວົດທ່ານຈະມີເວົ້ອງແບບນີ້ຕລອດ ດື່ອວ່າໄຫ້ທ່ານເຫັນວ່າ ສັງຄົມມັນລັບແລ້ວທ່ານເຢ່າໄຫັ້ນ ຈົນແມ່ແຕ່ການຮັນກາພາຂອງທ່ານ ດຳສັ່ງ ໃຫ້ຈັດການກັບສົມຂອງທ່ານຍ່າງໄວ ການປ່ວຍໃຫ້ຂອງທ່ານຍ່າງໄວ ທ່ານກະທຳ ໃຫ້ມັນເປັນປະເດີນ ທຳໃຫ້ຮູ້ວ່າ ອຍ່າງນີ້ຄືຄວາມຄູກຕ້ອງ ແລ້ວທ່ານໄໝກັ້ວທີ່ຈະທຳ

ອັນທີ່ສາມານີ້ທ່ານເປັນ “ຄົນຈົງ” ນະຄວັບ ທ່ານໄນ້ໃໝ່ເປັນຄົນເສແສຮ້ວງໄໝໃໝ່ ຄົນດັດຈິຕ ໄນໄໝເຄີນແສດງທ່ານນັ້ນທ່ານ໌ ເຄີຍເຫັນວ່າທ່ານນັ້ນ ບັງທຶກມີຜ້າພາດ ຜື້ນີ້ນະຄວັບ ແລ້ວກີ່ນັ່ງອ່າຍ່ານີ້ ປັດຕິເຮີຍບ້ວຍ ໄນຕ້ອງຄົງກັບອະໄຣມາກ ແລ້ວ ພົມເຄຍຄາມທ່ານ ພົມເຂົ້າໃຈວ່າຍັງບັນທຶກຢູ່ໃໝ່ດ້ວຍ ດື່ອພົມກີ່ປະເທດ ແບບຄົນຫວ້າດີ່ນະຄວັບ “ອາຈາຍຢູ່ເປັນພະອອຫັນຕີ່ຫົກປ່ລ່າ” ນີ້ຄູນອອກສົບອກ ອາຈາຍຢູ່ໄໝຂອບໃຫ້ຄາມ ແຕ່ພົມຄາມ ທ່ານເງື່ອນ ທ່ານມອງໜ້ານິດໜຶ່ງທ່ານບອກ “ເຮາໄໝຮູ້ເຮົາເປັນຫອບປ່ລ່າ ເຮາໄໝຮູ້ ແຕ່ເຮົາຮູ້ວ່າເຮາໄໝທຸກໆ”

ດື່ອຕອບແບບນີ້ນັ້ນໄມ້ດັດຈິຕເລີຍ ໃຫ້ໜ່າຍກັບ ດື່ອຕອບແບບຄົນຈົງເຫັນທີ່ ຕອບກັນແບບນີ້ ພົມເຫັນວ່າວິເທີ

ທີ່ເຂົ້າໃຈກັນອູ່ທີ່ໄປນະຄວັບ ທ່ານເປັນ “ນັກຄົດ” ທີ່ຍື່ງໃໝ່ ທ່ານເປັນ ນັກສັງເກດທີ່ລະເອີຍດ ແລ້ວເວລາຄວາມຄົດຕີ່ ຊຸມຂຶ້ນແມ້ແຕ່ກຳລາງຄືນນີ້ທ່ານກົຈດ ສົມຍ່າງ່າມຸນ ຈະເວລາທ່ານອອກນິນທຸນາທາດອູ່ຄ້າເກີດຄວາມຄົດຕີ່ ທ່ານຈົດໄສ ຝຳມື້ອົກຮັບ ກລັບມາແລ້ວກີ່ລົກ ດື່ອທ່ານເປັນຄົນສັງເກດ ເປັນນັກຄົດນະຄວັບ

ແລ້ວກີ່ທ່ານເປັນຄົນຮົມສ້າງສຽງ ຈະເຫັນວ່າທ່ານສ້າງ ດືດຂະໄວ ແປລກ ຈະໄມ້ ຖ້າຄວາມຄົດຕີ່ ຕົກຕົກ ສົມສັບຕິ່ແລ້ວ ລັ້ນນັ້ນ ດື່ອມື້ອົກຮັບ ຖ້າຈະຍື້ນ ຈະຫວ່າງເວລາ ຈະມີປະເດີນມອງຂະໄວແປລກ ດື່ອຄົນ ປົງປົງຕິ່ໂຮມຈົງ ຈັນໄມ້ເຄື່ອຍດ ແລ້ວທ່ານໄມ້ເຄື່ອຍດນະຄວັບ ທ່ານເປັນຄົນທີ່ສຸກອູ່ກັບທ່ານໄກລ້ື້ອດທ່ານຕອນໜັງ ຈະຮູ້ສຶກປະກັບໃຈພະວ່າທ່ານສຸກຮັບ

ໄຕຮັກ : ເຄີຍຄາມທ່ານບັງໃໝ່ກັບວ່າຈົງ ແລ້ວຍ່າງຕອນທີ່ທ່ານກັບມາທີ່ພູມເຮີຍໃໝ່ ພ. ພ. ແກ້ໄລ ຕອນນັ້ນທ່ານມາເຂົ້າຍັງນັ້ນຕ້ອງນະຄວັບ ດູແຕນມີອາຮມຄົນ ທ່ານຈະຍື້ນ ຈະຫວ່າງເວລາ ຈະມີປະເດີນມອງຂະໄວແປລກ ດື່ອຄົນ ປົງປົງຕິ່ໂຮມຈົງ ຈັນໄມ້ເຄື່ອຍດ ແລ້ວທ່ານໄມ້ເຄື່ອຍດນະຄວັບ ທ່ານເປັນຄົນທີ່ສຸກອູ່ກັບທ່ານໄກລ້ື້ອດທ່ານຕອນໜັງ ຈະຮູ້ສຶກປະກັບໃຈພະວ່າທ່ານສຸກຮັບ

ຫົວໜ້າໃຫ້ກັບທ່ານທີ່ໄປພົງທ່ານເທັນ ແນີ້ອັນກັບວ່າທ່ານຈະຕ້ອງເປີດ

วันอังคารที่ ๙

โดยอ่าน เมื่อcion กับว่า คำนี้ต้องอยู่ก่อนหน้าคำนั้น คำนั้นมันต้องอยู่ต่อ ตรงนี้ มันเป็นๆ หมวด แต่ความจริงท่านเทคโนโลยีไม่ได้ยกอะไรขึ้นมาดู ท่าน นั่งของท่านแล้วก็อย่างที่พูดหัวเราะ อีซี แล้วก็เทคโนโลยีไป เทคน์ไป แต่ลองไป ถอดเทป เศรีจกพิมพ์ได้เลย ทำไม...

ประชา : นำสนใจนะครับที่อ่านตามรอยพระอรหันต์ตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบบ้าง เพิ่งเจอกันแรก คือเป็นหนังสือที่มหัศจรรย์นะครับ

ไตรภพ : สุดยอดครับ ถ้าใครยังไม่ได้อ่านกรุณานิคณะครับ ลองไปอ่าน ขออนุญาตนะครับอาจารย์ ขออนุญาตนิดเดียว คือว่าตอนที่ท่านกลับมา ใหม่ ๆ พ.ศ. ๒๕๔๕ อย่างที่บอกว่าท่านตัดสินใจแล้วว่าไม่เอาแล้วท่านนี้ ท่าไม่ใช่เรื่องแล้ว กลับมาทางนี้ก็ไปอยู่ป่าสักพักใหญ่ จนเขาว่า “บ้า” กระตั้งวันหนึ่ง ท่านออกมากำหนบกว่า “ไม่บ้าแล้ว” แล้วท่านก็เริ่มเขียน หนังสือเล่มนี้ ไปอ่านนะครับหนังสือเล่มนี้ ๗๐ กว่าปีแล้ว แต่ว่าคนที่เขียน หนังสือเล่มนี้เขียนได้อย่างนั้น แล้วถ้ายังได้อ่านในตอนนั้น คนมาอ่าน หนังสือในระยะหลังจะไม่เห็นคำพูดเทิดทูนพระพุทธเจ้าขนาดนั้น คำพูดที่ แบบจะบรรยายตัวเองว่าเห็นพระคุณของพระองค์ท่าน เห็น พระคุณอย่างมหาศาลที่ผ่านเป็นตัวหนังสือ ไปหาอ่านจะ เชิญครับ

ประชา : ครับ คือผมเองก็สนใจนะครับ ผมก็ไปดูหนังสือ หนังสือเล่มแรก ที่สุดที่ท่านเขียนเกี่ยวกับทาน การให้ทาน นี่ก่อนที่ท่านจะเป็น “พุทธทาส” ตอนนั้นยังเป็นมหาเจื่อมสอนนักธรรมอยู่ นี่คือท่านมีแนวโน้มเป็นนัก วิเคราะห์อย่างละเอียดชั้นมากถึงแต่ก่อนหน้านั้นแล้วนะครับ อันนี้เห็น ชัดว่ามีเป็นธรรมชาติ จะเรียกว่าท่านสั่งสมมาก่อนหรืออะไรก็แล้วแต่

ก่อนที่ท่านจะบวชด้วยข้าไปท่านก็อ่านหนังสือนักธรรมตัว ๗๐ เอก จบแล้ว สามารถเอามาถกเถียงกันในหมู่บ้านของท่าน ที่คุยกันเรื่องธรรมะ นักลงธรรมะทั้งหลายในชุมชนก็ลงให้ท่าน

แล้วท่านก็เข้าความคิดที่จะเอียนนี้ไปวิเคราะห์วิจารณ์ ท่านเขาไปใช้

กับเกือบทุกเรื่องในชีวิตของท่านนะ ครับ เมื่อได้เรื่องทำขึ้นมา ทำแก่ เรื่อง ความเป็นนักคิดนี้ท่านมีมากเป็น ธรรมชาติ

เวลาท่านเทคโนโลยี คือท่าน เตรียมนะครับ เวลาจะเทคโนโลยีแม่แต่ อยามากท่านก็เตรียมพยายามของท่าน แต่เตรียมเป็นหัวข้อไว้ เวลาเทคโนโลยี เป็นลำดับ

ไตรภพ : แต่ไม่เคยได้ถ้ามหันไป ให้ครับ ว่ามาอย่างไร เพราะว่าอย่าง นี้ครับ ที่สามอาจารย์ด้วยเหตุผล เดียวเท่านั้น อาจารย์ครับ คนเข้า บอกว่าถ้าเกิดว่าเราไปจนถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วจุดที่เรียกว่าหลุดพ้นแล้ว สถาบัน ก็จะไม่รู้แล้ว เพราะ ทุกอย่างก็จะสถาบันหมด ผมไม่เห็น จริง ผมเห็นยังไงถึงจุด ๆ นี้ท่านยัง รู้หนัก ยิ่งอุกมาหนัก ยิ่งอุกมา มากหมายมาศาสตร์

ประชา : มองว่าอันนี้เป็นเรื่องที่ท่าน จับประเด็นได้ตั้งแต่แรก ว่าการ ปฏิบัติธรรมไม่ใช่การหนีโลก การปฏิบัติธรรม คือ การอาชันะ ทุกข์และเข้ามาเผชิญโลก ผม เข้าใจว่านี่เป็นประเด็นที่ท่านจับได้ ก่อน แล้วก็เรื่องสำคัญที่ท่านช่วย มาก คือท่านเห็นว่าการปฏิบัติ ธรรมกับการศึกษาทางปริยัติต้อง ไปด้วยกัน

พระส่วนใหญ่นะครับ ขอโทษ นะครับพระคุณเจ้า เรา呢กว่าถ้า เราเรียนปริยัติเราไม่ต้องปฏิบัติ ถ้าเราปฏิบัติเราไม่ต้องเรียนปริยัติ เป็นอย่างนี้นะครับ แต่ท่านนี่เป็น

คนที่ตึงสองสายนี้เข้ามาหากัน ซึ่งมันแยกกันนานนานในสายธรรมชาติของเรา ผสมว่านี้เป็นเรื่องสำคัญมากเลย แล้วความมั่นใจที่ผสมเล่าให้ฟังว่าท่านพูดเรื่องปรมัตถ์ได้เยอะเยานะนี่ เพราะว่าท่านมั่นใจปรมัตถ์ไม่ใช่เรื่องที่เก็บไว้ในไตรปิก แล้วก็เก็บไว้ในหนังสือ มันนำมาใช้ได้ แล้วไม่ต้องเป็นพระอรหันต์ ถึงมาใช้เป็นมราวาสอย่างเรา呢 ก็สามารถใช้ได้ทุกตอน จะเขามาใช้ตัดตอนนี้ก็ได้

ไตรภพ : ครับผม อาจารย์ครับ เขียนครับผมเห็นอาจารย์พังอยู่ มีประเด็นแล้ว

อรศรี : คิดว่ามีส่วนที่เสริมกันนะ คนในແທ້ที่ขออธิบายว่า... เวลาเราไปอ่านหนังสือ... ตอนที่ช่วยทำเรื่อง "เล่าไวเมื่อวัยสนธยา" เมื่อสัก ๒๐ ปีก่อน ประมาณนั้น ดิฉันรับหน้าที่ไปอ่านหนังสือ "พุทธศาสนา" ซึ่งเป็นหนังสือที่เรียกว่า เป็นเครื่องมือการเผยแพร่พุทธศาสนาของส่วนใหญ่ที่สำคัญที่สุดนะครับ ตอนที่อ่านนี้ก็เจอประสบการณ์คล้าย ๆ ที่คุณไตรภพพูดถึง ก็คือ อ่านตามรอยพระอรหันต์นี่นะครับ ท่านเริ่มให้นามปากกาว่า "พุทธทาส" ครั้งแรกจากการเขียนเรื่องนี้ เพราะว่า

ท่านเขียนแล้วท่านรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของพระพุทธเจ้า พร้อมที่จะถวายตัวนะครับ ท่านก็เลยให้ชื่อนี้

แต่งงานที่ดิฉันอ่านออกเรื่องหนึ่งที่ต่อเนื่อง ในตอนที่เตรียมคำถาให้คุณประชา คือดิฉันอ่านคำอธิบายของท่านเกี่ยวกับเรื่อง "นิพพาน" ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องยากนนะครับ เราพูดถึงเรื่องพระอรหันต์นี่มีตัวบุคคล พูดถึงเรื่องวิถีชีวิต ก็เป็นสุปรธรรม แต่ท่านสามารถอธิบายคำว่า "นิพพาน" ซึ่งเป็นนามธรรมให้เราอ่านแล้วเราสึกว่าเกิดปีติค่ะ บอก "โอ้โห! คนอะไรทำไม่เขียนอธิบายให้เราเข้าใจในเรื่องที่เหมือนกับอยู่ลับโลก..."

"นิพพาน" ซึ่งเป็นสิ่งที่อย่าไว้แต่ไม่เห็นผืนเลย คือเราไม่เคยคิดว่าจะเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้ นี่ท่านสามารถเขียนเรื่องนิพพานซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมอยกมาให้เราอ่าน แล้วเราเกิดสิ่งที่เรียกว่า "ปีติ" ตอนนั้นมีความรู้สึกว่าเกิดปีติว่า "โอ้โห! ชาบซึ้ง..." แล้วก็ตั้งคำถาเหมือนกับที่คุณไตรภพว่า "เอ๊ะ! ทำไมท่านถึงเขียนได้" นะครับ

ตอนนี้พยายามเข้าใจ ถ้าศึกษาประวัติท่านนี่ ดิฉันคิดว่าส่วนหนึ่งมันเนื่องมาจากท่านเป็นนักอ่านตั้งแต่เด็ก ท่านชอบอ่าน มีหนังสืออะไรท่านอ่านหมด เจอกุญแจอะไรท่านแกะอ่านหมด แล้วท่านก็ชอบถากเลียง ท่านถากหนังสือตั้งแต่ก่อนท่านบวช แล้วท่านมีประเด็นอะไรท่านก็ชอบหาคนลับฝีปากเลียง ตั้งวงนะครับเดียงเป็นประจำ...

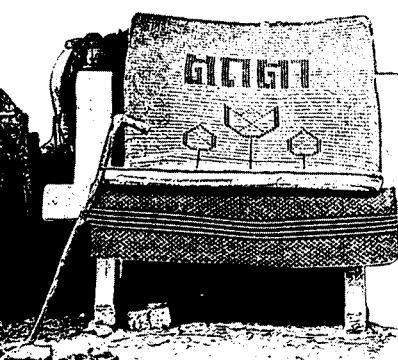
แน่นอนส่วนหนึ่งในอัจฉริยะภาพของท่านต้องมีอยู่ในตัวท่าน แต่การที่ท่านไฟรู้ แล้วก็มีกระบวนการเรียนรู้ ทำให้สิ่งที่มีต้นทุนอยู่แล้วนี่ยังพอกพูนมากขึ้น แล้วความสามารถในการสอนของท่านก็เป็นเพราะว่าท่านชอบทดลอง บางครั้งท่านจะเล่าว่าท่านก็ไม่รู้หรอกว่าเทคโนโลยีจะดีไหม ท่านก็ลองดู แล้วปรากฏว่าคนฟังชอบแล้วท่านก็แหกกฎ แต่ก่อนต้องนั่งท่านก็ยืนเทคโนโลยี ลองดูว่าเป็นยังไง อะไรอย่างนี้ค่ะ

ไตรภพ : ครับ วัดของท่านก็ยังแหกกฎใช่ไหมครับ ตั้งแต่แรกแล้ว คุณอื่นเขาต้องมีใบสัมภาระกัน

อรศรี : ค่ะ เพราะฉะนั้นตรงนี้ดิฉันคิดว่าเราอาจจะได้ข้อคิดในแบบหนึ่งว่า เวลาที่เราต้องการพัฒนาความคิดความอ่าน สดีปัญญาหรือการรับรู้ในเรื่องของโลกธรรมชาติ หรือวิธีคิดของเรา呢 จำเป็นที่เราจะต้องมีทั้งความคิดสร้างสรรค์ การคิดนอกกรอบ

เพราะฉะนั้นต้องมั่นคง หมั่นคิดอะไรที่ไม่เหมือนเพื่อนนะครับ ลองคิดอะไรที่ไม่เหมือนคนอื่นดูบ้าง แล้วก็ต้องไฟรู้ด้วยค่ะ ไม่ใช่คิดไปเรื่อย ๆ ฝันไปวัน ๆ

เวลาท่านลงสัญลักษณ์ในท่านคันเลยค่ะ ท่านอย่างรู้ว่าสมญานี้เมื่อตัวแล้วมันเข้ากันได้หมายท่านเอาใส่ ๆ หมัดแล้วก็ปล่อยมันกลิ้ง ๆ ดูว่าสมแบบ

นี่นีมันจะเข้ากันได้ไหม ระหว่างปูนซีเมนต์ อิฐ หิน ดิน ทราย โดยไม่ต้องใช้ เครื่องปั่นท่านก็ทดลองหมวด ชีวิตของท่านเป็นชีวิตแห่งการทดลองเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ แล้วก็อาศัยความคิดสร้างสรรค์ สิ่งเหล่านี้ไปด้วยกัน ซึ่ง คิดว่าระบบการศึกษาน่าจะเอาชีวิตท่านเป็นตัวอย่าง แล้วก็ไปจัด การศึกษาที่ดีได้南北

ไตรภพ : ครับ อันนี้เป็นมุมมองนุ่มนิ่ง南北 แต่ขออนุญาตมองต่างไป สมมุติว่าสักว่าบางทีบางสิ่งบางอย่างที่เราอ่านจากหนังสือ ค่า่นให้ละ เอียด南北 บางทีที่ท่านทำ เราอาจจะมองว่า เอ็ง ทำไมทำอย่างนี้ บางทีท่านไม่ได้ทำให้พวกเราที่อ่านดู南北 ท่านทำให้คนหนึ่งคนนั้นดู และ ให้คน ๆ นั้นคิด และรู้คิดตรงนั้น เพราะฉะนั้นเราไม่ใช่คน ๆ นั้นบางทีเรา ค่า่น เราเป็นคนนอก เรา ก็ “เอ็ง ทำไมพระระดับนี้ทำอย่างนี้ พุดอย่างนั้น...” มันไม่เกี่ยวกัน南北

เพราะฉะนั้นเวลาอ่านต้องทำใจให้เป็นอิสระ แล้วมีสติอย่าให้อะไร มาเยียดครอง แล้วเวลาอ่านก็ต้องกลับไปว่า ตอนที่ท่านอยู่เป็นอย่างไร ทำอย่างไร อย่างเรื่องปูนซีเมนต์นี่ ถ้าท่านไปอ่านท่านก็จะเห็นว่า “เออ ! มัน ก็แปลกดี” บางที่ผมอ่านผมมองอีกมุมว่า อย่างจะทำให้พระแนวโน้มเดิน หรือเปล่า ว่ามันต้องผอมสมอย่างนี้ เพราะมันไม่มีวิธีอื่นแล้ว คือ ทำอย่างไร ต้องใช้แรงอย่างนี้ เพราะฉะนั้นไม่เชื่อ เอ้า ลองใส่ใจดูแล้วก็ลิ้มมาให้ดู พอกลิ้งมาดูปุ๊บมันก็ไม่ผอมเหมือนในเมือง เพราะฉะนั้นก็จะได้หมดทิฐิหรือหมดอะไร แล้วก็กลับไปป่องอย่างเดิม เพราะฉะนั้นบางที่เราดูอะไรตรงนี้ต้องดู หลาย ๆ แบบ南北

อีกอันหนึ่งที่อยากรู้ว่า “ผู้รู้” ตรงนี้เข้ามา บังเอญท่านอยู่กับ เรานานมาก นานจนเราคิดกันเลยว่าท่านไม่ตาย เราคิดว่าท่านจะเป็น อมตะ จนท่านต้องออกมานอกเราว่าพุทธศาสนาโดยเป็นนั้น แต่ว่าเวลาตาย ไปแล้วให้คิดว่าท่านยังอยู่กับเราเสมอ แต่จะคิดยังไงให้ท่านอยู่กับเราเสมอ ทำอย่างไรให้เราสักใจว่าท่านยังอยู่เสมอ อยู่แบบไหน อยู่แบบตอนกลาง คืนก่อนนอนแล้วก็ไปให้ “สาธุ พุทธศาสนาคุ้มครองลูกด้วย” คงอยู่ลำบาก 南北 แต่นี่มันอยู่ที่ว่า วิธีที่จะอยู่ อยู่อย่างไร

ตรงนี้ต้องถามอาจารย์ประชาอีก ในฐานะที่เคยอยู่กับท่าน อาจารย์ ครับ เวลาที่อยู่กับท่านการทำงาน การทำงานชีวิตของท่าน มันสอนอะไร อาจารย์บ้าง อาจารย์เห็นอะไรบ้าง

ประชา : คืออยุคที่ผมไปเจอท่าน南北 ท่านสถาบันฯ แล้ว คือท่านจะไม่ทำ งานบุคคลเหมือนแบบสมัยท่านหนุ่ม ๆ ท่านเคยทำงานวันละ ๑๘ ชั่วโมง แปล หนังสือแล้วมันติดลมนี南北 ติดลมนีไม่หยุดเลย ๑๘ ชั่วโมง พักเฉพาะ ขั้น แล้วก็อนเท่านั้นเอง

ระยะที่ผมเจอท่านนี่ท่านยัง ค้นคว้าอยู่เสมอ แล้วก็ยังจดความ คิดที่มันผุดขึ้นมาบ้างครับ ความคิด ที่ผุดขึ้นมาบ้างที่ถือว่าบางครั้ง ความคิดดี ๆ มันผุดขึ้นมาแบบที่เรา ไม่ได้ตั้งใจคิด นี่สำคัญ ถ้าไม่จดมัน จะไม่เก็บบันมาอีก ท่านจะมีกระดาษ ปีกหนึ่งอยู่ในอังสะของท่าน南北 จะมีปีกหนึ่งไว้จด อยู่ที่ไหนก็ด

ผมยังเห็นท่าน บางที่หลับไป มีเก้าอี้โยก ท่านนั่งตรงนั้น แล้วพอ ท่านตื่นขึ้นมา ก็คิดความคิดมันแบบ ท่านก็จดทันที南北 อันนี้ผมยัง เห็นอยู่ แต่ว่าตลาดชีวิตของท่านนี่ ผมอยากรู้แน่ประเด็นที่คุณอรคุรี พุด คือท่านเป็น “นักทดลอง” แล้ว เข้าใจว่าในเรื่องของธรรมะก็เหมือน กัน ธรรมะนี่ต้องทดลองครับ เอามา ดูว่ามันจริงไหม มันพลิกอย่างไรถึง จะใช้ประโยชน์ได้

ท่านบอกว่า “ถ้าจะตั้งชื่อ พุทธเจ้าอีกชื่อหนึ่งนี่ ชื่ออะไรรู้ไหม ประชา พุทธเจ้าชื่อ ตามคำ” ผมว่า น่าสนใจมาก “คือหลักธรรมะนี่มัน ต้องเอกมาลำ คลำในใจของเรา จนเจอ ว่ามันอยู่ที่ไหนถึงจะหมด ทุกข์ มองมันนั้นทุกข์จะน้อย” พอเราฟังอย่างนี้ เออ มันเป็นของ จริงนะ มันไม่ใช่ทฤษฎีอยู่ในสมอง เท่านั้น

แล้วลักษณะที่ผมอยากรู้ คือที่ผมชอบใช้ว่า ท่านเป็นคน “ตื่นติดคิด” 南北 คือท่านไม่ใช่ แบบฉันเป็นนักคิด ฉันเป็นพระนัก คิด ฉันก็นั่งเขียนหนังสือตลอด เวลา ท่านเป็นกรรมกรก็ได้ อย่างที่ เล่าเรื่องเห็นนี่南北 ไม่ใช่เฉพาะ

เหงื่อนอย่างเดียวบางที่นำพะลูกวัดน้ำดุดองไม่ใช่ดุดองนะครับคือพระนี้ไปชุดไม่ได้แต่ว่าจะมีส่วนที่พระทำได้ท่านก็นำลงไปทำกันนะครับแบบตอนทำงานนี้ถือบุญกีเบกบุญกีกันนี้พระทำท่านนำพระลงไปทำคือท่านเป็นคนเดียวติดดินแล้วไม่ใช่แบบที่จะต้องมาวางท่า

แล้วท่านยังทำงานเกี่ยวกับชุมชนด้วยมียุคหนึ่งท่านไปทุกบ้านเลยครับบ้านชาวบ้านที่อยู่รอบสวนโมกข์นี้เข้าไปแนะนำทำอย่างไรคือท่านเป็นคนมีด้านนี้ด้วยนะครับตอนหลังท่านก็เลิกทำนบอกไปฝืนไม่ไหวยกเกินไปกระแสชาวบ้านแคนันท่านก็ไม่ทำ

แล้วท่านก็มีสมดุลในชีวิตผ่องดองดูชีวิตท่าน บางครั้งท่านก็ชวนไปปั่นเรือกันรอบพุ่มเรียงมันจะมีคลองนะครับพาไปปั่นเรือไปดูนั่นดูนี่หรือว่าบ้างครั้งก็ไปเที่ยวเกาะเที่ยวอะไรคือไม่ใช่คนเครียดจนไม่วุ้งหางสมดุลในชีวิต

ผมว่า **ความพอดี** นี่สำคัญความพอดีและพอใจนั้นท่านทำทุกอย่างนี่ผมเข้าใจว่าท่านไม่ได้วางแผนแบบล่วงหน้าแบบสมัยเราเดียวันนะครับ ต้องมีโครงการนั้นโครงการนี้ท่านทำเป็นขั้นๆไปแล้วท่านค่อยขยายเป็นขั้นๆไป ผมว่านี่ก็เป็นสิ่งที่ผมเห็นจากชีวิตของท่าน

ไตรภพ : อีกอันหนึ่งที่พากเราซึ่งนั่งอยู่ตรงนี้ส่วนใหญ่คิดว่าเวลาที่เราเกิดรู้พุทธศาสนามาก พ่อรู้

เข้าไปเยี่ยะ หรือว่ารู้เข้าไปเล็ก ๆ กิล ๆ เข้าไปเดี่ยว ก็ต้องทิ้งชีวิตประจำวันหมด จะต้องกลับไปคนอีกพากหนึ่งอยู่กับใครไม่ได้ ท่านสอนตรงนี้ไว้ให้เห็นชัดเจนและอย่างเดียวมากนะครับ ว่าจริง ๆ ตรงนั้นไม่ใช่ยิ่งรู้มากเท่าไหร่ก็ตาม ยิ่งรู้มากยิ่งอยู่ง่าย ที่มันอยู่ยากอยู่ลำบากทุกวันนี้พระมันรู้น้อยเกินไปนี่คือสิ่งที่ท่านสอน และท่านเป็นยอดดี

ถ้าไครเคยอ่านหนังสือเกร็ดประวัติ หรือหนังสือพากนีนะครับ ก็จะได้เห็น ข้างหน้านี้มี酵ะนะครับ ผมไม่ได้มาโฆษณาขายหนังสือ แล้วเข้าก็ไม่ได้มาเรียกร้องให้ผมมาโฆษณาขายเลยนะครับ แต่เล่าให้ฟังเฉย ๆ ว่า บางที่บ้างสิงบ้างอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นของท่านอาจารย์พุทธทาส หรือของท่านได้ก็ตาม เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเหล่านี้บ้างที่มันไปจุดประกายรู้ในตัวเราได้ เพราะฉะนั้นหนังสือหนานี่อ่านมีคุณค่ามีประโยชน์

มีอันหนึ่ง ถ้าพากเราจำได้ ท่านอาจารย์ประเวศเคยไปหาท่านแล้วไปตามเรื่องเรือ ถามว่า “เรือเสร็จหรือยัง” ใช่ไหมครับ ถ้าไครเคยอ่านตรงนี้ก็จะเห็นนะ แล้วที่ท่านบอก “เสร็จแล้ว” อาจารย์ประเวศ “อุ๊ยตายแล้ว ! ทำไมสร้างเรืออย่างนี้ ไม่มาเดียวเดียวเสร็จแล้ว ” ผลลัพธ์ไปนอกหน้าต่างมองอี๊ะ ! ยังไม่เสร็จเลย ไม่ได้ครึ่งเลย อาจารย์เป็นอะไรไปแล้ว ไม่สบายหรือเปล่านี่มาบอกเสร็จแล้ว “อาจารย์ยังไม่เสร็จ ทำไมอาจารย์บอกเสร็จ” ท่านบอก “เสร็จแล้ว วันนี้เสร็จแล้ว พรุ่งนี้เสร็จใหม่ มะรืนนี้เสร็จอีก ” โอ๊โน ! อันนี้วันนั้นนะครับ...

นี่ ๆ เกิดกับชีวิตตัวเอง ถ้าถามว่ามีประโยชน์อะไรกับชีวิตผม ผมมีชีวิตครับ มันมีเหมือนคนทุก ๆ คน คือ ความอยาก ความที่ต้องการโน่น ต้องการนี่ แล้วเมื่อต้องการ ก็ต้องให้มันดียิ่นนี้ ตอนนี้ นาทีนี้ ต้องให้เสร็จ ต้องให้เป็นอย่างนั้น ต้องให้เป็นอย่างนั้นกับชีวิต ถ้าอันนี้ที่เดียวเท่านั้นหลุดเลย ว่ามันไม่ใช่ บางที่มันเสร็จตรงนี้ก็ต้องตรงนี้ก่อน เสร็จแล้ว แล้วเดียวพรุ่งนี้เสร็จใหม่ มะรืนนี้เสร็จอีก แต่เสร็จของท่านคำนี้เสร็จดีจริง ๆ มันเสร็จในใจเรา เราต้องรู้จักเสร็จ ถ้ามันเสร็จเป็น มันเสร็จ แต่เสร็จไม่เป็น ไม่เสร็จ

อรศรี : มีบริการดูแลคนดูแลคนนึงเรื่องท่าทีการทำงานของท่านตอนที่ท่านสร้างโรงพยาบาลวิญญาณนี้ค่ะ ใช้เวลาสร้างนานเป็น ๑๐ ปีก็จะมีเรื่องเล่าว่ามีคนไปภารกิจ แม่ขอนคล้าย ๆ อาจารย์ประเวศนีจะ ว่า “อาจารย์ครับเมื่อไหร่เสร็จ ” ท่านก็จะตอบว่า “เสร็จทุกวัน ” คือมันเสร็จของนั้นทุกวัน ตอนนี้ เป็นเรื่องน้ำดื่มหมายความว่า สำหรับท่านนี้ไม่ได้มีเป้าหมายว่าจะต้องให้เสร็จ แต่ว่างาน คือกระบวนการของการฝึกอบรม

ถ้าเราเข้าใจประเด็นนี้นะ งานไม่ใช่อยู่ที่เป้าหมาย ว่าโรงราษฎร์ต้องเสร็จ โดยที่คนทำงานทุกชั้น ทะเลกัน วิชาทักษะ แต่งชีวิตรัก แต่งานเป็นกระบวนการของการฝึกอบรม

พระฉะนั้นแม่ร้องราษฎร์จะเสร็จช้า ๑๕ ปี แต่ว่าชาวบ้าน

รับนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง ตอนนั้นมีชาวบ้านเวียนกันมาช่วยกันสร้าง แล้วก็ช่วยกันผลปัจจัย มันทำให้ทุกคนมีความเป็นเจ้าของ

เพราะฉะนั้นถ้าเราสามารถเกิดดู ชีวิตปัจจุบันของเรา ทำที่การทำงานของเรา เราจะไปเน้นที่ตัว “ผลผลิต” โดยที่เราเลยต่อ “กระบวนการ” เพราะฉะนั้นเรามีความเป็นมนุษย์ในเพื่อนร่วมงาน ลืมความเป็นมนุษย์ในลูกศิษย์ บางทีอยากจะให้เขาเก่งนี่นะ เราก็พยายามจะเดี่ยวเข้าไปโดยยกให้เด็กแหนเด็ด ๆ อะไรอย่างนี้

เพราะฉะนั้นอย่างให้เห็นว่า ในกรณีของท่านอาจารย์นี่ท่านเน้นวาริธีชีวิตคือกระบวนการของการพัฒนาตัวเราเอง ในงาน ในการสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ทั้งหมดนั่นคือ

iterate : ครับ วันนี้ผมขออนุญาตพูดตรงนี้กับท่านผู้มีเกียรตินะครับ ผมเคยถามกับตัวเองว่าอ่านทำไม่หนังสือเล่มนี้ เล่าไว้มีวัยชนชาติอ่านธรรมไปเลย อ่านเรื่องราวที่เป็นธรรม เรื่องราวที่ท่านสอนเลย ทำไม่จะต้องมานั่งอ่านประวัติ ทำไมจะต้องมานั่งรู้ รู้ไปทำไม่ ไม่เห็นมีประโยชน์ ผมเคยถามกับตัวเอง แล้วก็ได้รับความรู้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้อย่างหนึ่งว่า “ไม่ใช่ ! ผมพิดแล้ว คิดพิดแล้ว”

การที่บ้างที่เราอ่านหนังสืออย่างนี้ ไม่ว่าจะเป็นของท่านอาจารย์ใหญ่ หรือของครูกิตามนะครับ หรือปฏิปทาของท่านคุณอาจารย์ไมรุ๊กุรุปัตตาม มีประโยชน์ตรงที่ทำให้ตัวผม... คือตัวผมเมื่อก่อนลดทิฐิ ลดมานะของตัวเอง คือ ลด “ความเห็นผิด” ของตัวเอง ลดความเห็นผิดว่าตัวเองจะต้องอย่างนั้น จะต้องอย่างนี้ คือถ้าเกิดคิดว่ามีตัวเองขึ้นมาแล้วมีความเห็นว่าต้องอย่างนั้นอย่างนี้ คนนั้นคนนี้เห็นเขาทำอย่างนี้ผิด อย่างนี้ถูก อันนี้มันไม่ใช่แล้ว

แล้วเวลาไปอ่านชีวิตประวัติของท่านอาจารย์เข้าจริง ๆ จะเห็นว่าการดำเนินชีวิตของท่านอาจารย์ใหญ่ สุดยอดจริง ๆ เราสามัตวาระนี้ครับที่นั่งอยู่ตรงนี้ เรายืนเท่านี้ไม่ ทำตรงนี้อย่างนี้ แล้วทำงานจนถึงเท่านี้ไม่ แล้วก็ทำอย่างนี้ทุกวันของช่วงชีวิตโดยไม่ประ伤ศรีไม่ว่าวงรองไว คิดใหม่ ๆ ทำใหม่ ๆ ทำอะไรออกไปตลอด ๆ นี้ทำได้หรือเปล่า

อ่านตรงนั้นแล้วพยายามมองดูสักนิด ว่า เขาคิดอย่างไรหรือ เขายังอย่างไรหรือ เขายังเป็นเช่นนั้นได้

ทำไม่เขาลงได้เป็นอย่างบุคคล หรือเป็นอย่างเจ้าได้ เพราะเขาทำอย่างนี้ ทำอย่างที่บอกไว้ในหนังสือนี้เราต้องมาสำราญกับตัวเราเอง มาปรับกับตัวเราเอง ว่าถ้าเรารออยากเป็นอย่างนั้นบ้างเราจะทำอย่างไร บางทีเรามานั่งดูแต่ว่าต้องทำอย่างนี้อย่างเดียว บางทีไม่ได้เรื่องนะครับ มันต้องดูประวัติท่านอาจารย์ ดูสิ่งที่เป็นปฏิปทา หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านทำมาด้วย ว่ามันเป็นอย่างไร แล้วก็เขามาปรับให้กับตัวเอง มีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นกับพวกรา

ที่อ่านหนังสือของท่าน

ผมเชื่อว่าในนี้ต้องรู้จักท่านอาจารย์ใหญ่เป็นอย่างดีแล้ว แต่ อันนี้ที่อยากรู้ด้วยส่วนตัว ว่าเกิดอะไรขึ้นกับผม มีคุณภาพผมป่วย ๆ ว่าเวลาผมทำรายการนี้ผมทำได้อย่างไร ผมไม่เคยภิกหาย แล้ว ผมก็พูดคำนี้มาตลอด แต่ไม่ค่อยมีคนเชื่อ ว่าเป็นเรื่องคำว่าลูกเล่นจริง ๆ ไม่ได้ลูกเล่น

ถ้าม่วาอย่างผมทำรายการ ผู้ที่เป็นจริงนี้ ผมทำได้ เอาแนวคิด มาจากไหน ผมอ่านหนังสือท่านอาจารย์นี่ครับ ผมอ่านหนังสือท่านพุทธทาสนี่ครับ ผมการันตีท่านได้เลย ที่นี่มีทั้งพระคุณเจ้า มีทั้งคนอยู่เดิมไปหมด ไม่ภิกหาย...

ผมอ่านหนังสือของท่านวันนี้ แล้วก็ไปเห็นประโยคหนึ่ง เห็นสิ่งที่เกิดว่ามีมนุษย์แตกด้วยกัน ตรงโอกาส แต่ของท่านเรียกว่า โอกาสที่จะได้รับ แต่ว่าเราเกิดมาเป็นมนุษย์นี่เป็นสิ่วประเสริฐกว่าสัตว์อื่น แล้วมีโอกาส เป็นโอกาสที่มีครบ มีครบถ้วน มีกาย มีรูป มีเทนา มีทุกอย่างได้ในตัวแล้วก็ยังมีตา หู จมูก ลิ้น กายใจ เพาะฉันนั้นครบแบบนี้ การเกิดมาเป็นมนุษย์ตรงนี้ ให้โอกาสตรงนี้ให้เป็นประโยชน์ แต่คำว่าโอกาส อันนี้ของผมมันปรับให้กับสังคมในโลกนี้ว่าในโลกนี้มีคนเต็มไปหมด ที่ยังขาดโอกาส ถ้าเรารู้จักให้โอกาสคนบ้าง คนก็จะมีอะไรในชีวิตที่ดีขึ้น ผมก็เลยทำรายการ “ผู้ที่เป็นจริง” เพราะอ่านหนังสือท่าน เพราะฉะนั้นหนังสือท่านให้

รายการiformจริง ๆ

หรือรายการ “เฉียด” ที่ผมทำ ก็จะเช่นเดียวกัน ผ่านอ่านหนังสือ ท่านอาจารย์อีกเมื่อกัน แล้วไม่ทราบเป็นอะไร หนังสือท่านอาจารย์เล่มหนึ่งที่อ่าน นี่คงเป็นเหมือน ๆ กัน ว่าไม่มีใครอ่านครั้งเดียว ผ่านว่าอ่านครั้งที่สองสวยงาม กว่าครั้งแรกทุกคน อ่านครั้งที่สาม อะไรมันจะลึกซึ้งขนาดนี้ เป็นทุกคน ผ่านว่า เพราะว่าทุกบราห์มทุกคำ มีค่าและมีความหมาย nondifferentiable อ่านวันนี้หรือว่าหน้านี้อ่านแล้วมีสติ มันก็เห็นสิ่งที่อยู่ในนั้น แต่วันนี้อ่านแล้วมันไม่มีสติอ่านไปตามของคนนี้ไป ทำอะไรไปด้วยมันก็อ่านไปอีกหน้าหนึ่ง บางทีการอ่านครั้งที่สอง มันมีสติที่หน้านี้ก็เลยได้ที่หน้านี้ อันนั้นนี่คือสิ่งที่ผมเห็นท่านอาจารย์พูด แล้วตลอดเวลาท่านก็ไม่พูดเรื่องอะไรมากกว่านี้เลย แต่เราจะไม่ได้อธิบาย

ประชา : ผ่านเพิ่มประเด็นนิดหน่อย นะครับ สิ่งที่ผมได้รับจากการอ่านหนังสือของท่านนี่อีกอันหนึ่ง คือเห็นว่าท่านเป็นคนธรรมชาติ บางครั้งเวลาอ่านเรื่อง “เล่าไว้เมื่อวัยชนชาติ” นี่ คือจะนึกถึงเวลาได้ยินท่านพูด นี่เห็นความเป็นธรรมชาติของท่าน เวลาเราอ่านหนังสือ

ธรรมะจะรู้สึกว่า “อื้ห่า ท่านคงไปไกลน่าดูแล้ว สัมผัสไม่ถึงแล้ว...” แต่อ่านหนังสือเล่มนี้เรารู้สึกเป็นกำลังใจ ถึงที่ท่านปฏิบัติ จริง ๆ ถ้าเราพยายามเราก็ทำได้ เราให้กำลังใจอย่างนี้

ที่นี่เวลาเรามาพูดถึงครูบาอาจารย์ที่ผ่านมาทั้งหมดนี่นะครับ เรา nab ถือยกย่องท่านเวร์กมัจฉะพูดແຕນີແວດີ ผ่านว่าท่านอาจารย์ก็มีจุดอ่อนด้วย ถ้าอนุญาตผมจะพูดถึงจุดอ่อนท่านด้วยเหมือนกัน ผ่านว่าถ้าเราศึกษาชีวิตคนเราต้องไม่เห็นว่าทุกอย่างจะดีหมด

ผ่านว่าจุดอ่อนท่านก็มี แต่ข้อดีของท่านก็คือท่านทำพลาดแล้วท่านยอมรับได้ ถ้าท่านมีโอกาสอย่างกรณีที่ท่านเคยเขียนว่า “วันคืนแห่งวิปัสสนาคือการคิด” ตอนหลังท่านเปลี่ยน ท่านบอกนั่นผิด ท่านยอมรับเรื่องด้วย

ไตรภพ : อันนี้สุดยอดมาก เพราะว่าพระสมัยนี้ หรือว่าแนวคิดสมัยนี้ ขัดเจนนะครับ พากเจาะเครดิตยืนให้หมด ที่บอกว่า “อย่าคิด ให้ลัษณะ ถึงจะรู้ แต่ก่อนจะรู้ต้องคิดซะก่อน” แต่เราไม่เป็นเอง แต่ว่าอันนี้เป็นคำที่สุดยอดมาก อาจารย์เชิญครับ

ประชา : ครับ ผ่านว่านี่ประเด็นอย่างนี้สำคัญ แล้วให้พูดใหม่ครับเรื่องจุดอ่อนของท่านนี่

ผ่านเข้าใจว่าท่านอาจารย์มีลักษณะค่อนข้างเด็ดขาด แล้วผ่านว่าอันนี้เป็นจุดอ่อน ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของวัดวาอารามของเรา ปัจจุบันนี้ด้วย คือท่านตัดสินใจคนเดียว ผลของการที่ท่านตัดสินใจคนเดียว ในวัดนี่ผ่านว่าเป็นเหตุให้สวนไมก์อ่อนเปลี่ยนทุกวันนี้

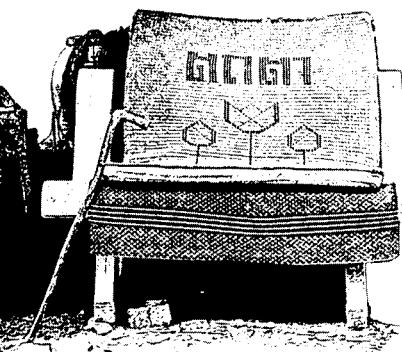
ผ่านว่าในเมื่อนี้ท่านอาจารย์ชา วัดหนองป่าพงนี้ตีก่าวายยะ เพราะว่าสมัยท่านยังดูแลได้อยู่เรื่อยมา ให้คณะสงฆ์มาตัดสินใจแทนท่าน คือกลุ่มพระผู้ใหญ่ที่ท่านไว้ใจเป็นคณะตัดสินใจแทนท่าน ผ่านว่าอันนี้จะใกล้กับหลักของพระธรรมวินัย เป็นเรื่องให้คณะสงฆ์ตัดสินใจ

ท่านอาจารย์ท่านตัดสินใจเองตลอด แล้วผ่านว่าท่านเลือกสมการผิดองค์ที่ต่อจากท่าน แคนี้ครับ

ไตรภพ : อาจารย์มีอะไรใหม่ครับ

อรศรี : ค่ะ ประเด็นที่อยากจะพูดแล้วก็ยังไม่ได้พูดก็คือว่า

เวลาเราจะดูท่านอาจารย์ จะสรุปนะจะ ว่าวิธีชีวิตหรือสิ่งที่เราเห็นจากท่านนี่ ดิฉันคิดว่ามันสรุปได้จากคำพูดของท่านเอง ซึ่งพระเหลานุกราร คือท่านพระเทพมัจฉะแล้วว่า มีคำพูดสองคำ เป็นคำที่ท่านอาจารย์พูดอยู่บ่อยมาก แล้วท่านพระเทพเองไม่ค่อยเข้าใจ มาเข้าใจເຄาตอบที่ท่านอาจารย์

อาพาธแล้ว และต้องมาอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช เจօความกดดันมากmany ระหว่าง “สิงห์คระทำ” กับ “สิงห์ต้องปรับตัว”

ท่านบอกว่า ท่านอาจารย์พุทธาสสอนเสมอ ก็คือว่า ทำอะไรให้ “ถูกต้อง” และ “พอดี”

ดิฉันคิดว่าท่านกำลังสอน ศิลปะของการดำเนินชีวิต “ถูกต้อง” นี่คือ หมายความว่า ต้องตั้งวิธีการมองโลกให้ถูกต้องก่อน ต้องเข้าใจ ประมัตธรรม เช้าใจโลกที่แท้จริงอย่างไร คือ มีสัมมาทิฐิภูมิ แล้ว “พอดี” นี่คือ พุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางสังคมที่มันมีอยู่แล้ว มีวัฒนธรรม มีความเชื่อ มีโลกาวิตน์ เพราะฉะนั้นทำอย่างไรที่เราจะประยุกต์เข้า หลักธรรม “หลักธรรม” ในที่นี้หมายถึงกฎของธรรมชาติ หรือความเข้าใจใน เรื่องของโลกที่แท้จริง นี่อาจมาใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้

มันไม่สูตรตายตัวหนึ่ง สอง สาม สี่ หรือไปอ่านเรื่องของท่านแล้ว พยายามจะทำอย่างท่าน ก็คงไม่ได้

ความพอดีของแต่ละคนมันจะไม่เหมือนกัน ความพอดีของคุณไตรภพ แห่งนี่ ความพอดีของดิฉันอย่างหนึ่ง ความพอดีของชานาเป็นอีกแบบ หนึ่ง แต่ที่ท่านให้ก็คือความพอดีตรงนี้ต้องไม่หลุดไปจาก ความถูกต้อง ในเรื่องของโลก ก็คือ สรพชีวิตอื้ออาทรอต์กัน

เราต้องพยายามทุกวิถีทางในการที่จะอยู่ร่วมกัน แล้วก็เข้าใจแก่นของ ศาสนาตัวเอง ให้ได้โดยไม่จำเป็นว่าต้องเป็นพุทธศาสนา ศาสนาอะไรก็ได้ แล้วก็เขื่อมความสัมพันธ์นั้นเข้ามาด้วยกัน เพื่อพาโลกให้ออกจากวัตถุนิยม นี่คือ ปณิธาน ที่ท่านอาจารย์ตั้งไว้

แล้วดิฉันเชื่อว่ามันจะถูกว่าได้มันต้องอาศัยศิลปะของการทำให้ ถูกต้องและพอดีที่มากนัก ซึ่งคิดคนเดียวคงคิดไม่ได้ ดิฉันเชื่อว่าท่าน ต้องการให้เราจัดกิจกรรมแบบนี้ค่ะ มาพูดมาคุยมาแลกเปลี่ยนกันปอย ๆ เพื่อที่เราจะได้นำทางร่วมกัน ไม่ใช่ทางเดียวโดยลำพังเพียงคนเดียว อันนี้ ประเดิมนี่

อีกประเด็นหนึ่งซึ่งดิฉันคิดว่าเวลาที่เราร่วมหนังสือเล่มนี้นะครับ ดิฉัน คิดถึงจดหมายฉบับหนึ่งซึ่งท่านเคยเขียน แล้วก็มีติพิมพ์อยู่ในหนังสือสมุด ภาพ ๘๐ ปี ท่านเขียนจดหมายในช่วงที่ท่านทำโรงหมอพ ท่านพูดเหมือน กับว่าตัวท่าน ณ ขณะนั้นมีคนยกย่องมาก นับถือมาก ท่านกล่าวว่าท่านเอง จะกล่าวเป็น “ภูษาแห่งวิถีธรรม”

ก็คือ ทุกคนยกย่องท่านหมดเลย แต่ว่าทุกคนไม่ได้สนใจสิ่งที่ท่านคิด ท่านมอง ท่านปฏิบัติ

เพราะฉะนั้นท่านเกิดความรู้สึกคล้าย ๆ เหนืออยู่ ๆ ชั้นนานิด ๆ ใน จดหมายตรงนั้นว่าท่านรู้สึกเหมือนกับไม่อยากเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ดิฉันคิดว่าเวลาเราร่วมหนังสือ ไม่ใช่เฉพาะเล่มนี้นะครับ ทุกเรื่องทุกเล่ม เรา ค่ากันเพื่อเขามาตรต่อง แล้วก็มาดูมาคิดว่า จากบุคลากริชฐานหรือตัว

บุคลากรนี้ นำเราไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ธรรมาริชฐาน คือความเข้าใจใน เรื่องของความเป็นไปของโลก ที่ “มันเป็นเช่นนั้นเอง” นี่ได้จริง ๆ

ได้อย่างไร ก็คงเป็นสิ่งที่ฝ่า ไม่ในฐานะของคนทำหนังสือนะครับ แล้วก็มีความคิดเบื้องหลังอยู่ตรงนี้ ว่า ไม่ใช่ทำเพื่อยกย่องท่านอย่าง เดียว แต่บนนั้น เรายังคง อาจารย์ ขณะเดียวกันนี่เราอย่าง สนองตอบปณิธานของท่านด้วย คือ ไปถึงธรรม ไม่ใช่ติดอยู่ที่เพียงตัว ท่าน ขอบคุณค่ะ

ไตรภพ : ครับ ก็ต้องขอ ขอบคุณทั้ง ๒ ท่านนะครับ ทั้ง อาจารย์อรศรีและก็ทั้งอาจารย์ ประชาชนครับ ไม่ทราบว่ามีท่านผู้ใด เกี่ยวด้วยกันไม่ได้ แต่ก็มีความต้องการ ผู้ร่วมเสวนาร่วมครับ ถ้ามีความต้อง นจะรับ แต่ถ้าไม่มีผมก็จะขอ อนุญาตปิดการเสวนานี้หัวข้อ เรื่อง ผ่านหนังสือเล่าไว้เมื่อวัย สนธยา มีใหม่ครับ ไม่มีให้ใหม่ครับ

ก็ขอขอบพระคุณทั้ง ๒ ท่าน เป็นอย่างสูงที่มาร่วมเสวนานี้ ขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ ร่วมพัฟกัน กระบวนการมัสรการพระคุณ-เจ้าและก็ขอบคุณอีกครั้ง ขอบคุณ มากครับ

กิรรมโนมชณ์ศึกษา

เพื่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ

การที่ท่านพุทธศาสนาได้ก่อตั้งส่วนมุกขพลารามขึ้น เป็นอาชามขันเป็นกำลังแห่งความหลุดพ้น นับเป็นก้าวใหม่ของพุทธศาสนาไทย หรือของใจก้าวได้ที่มีการหวานกลับไปหากาฬแห่งศาสนาซึ่งพระบรมศาสดาก่อตั้งไว้ ถือเป็นการยิงคันธุระกับวิปัสสนาธุระเข้ามาหากัน อย่างไม่ยึดติดกับกฎแบบพิธีกรรม เมื่อท่านลະสังขารไป จึงเบรียบดังดวงประทีปแห่งธรรมที่ได้ดับลงอีกดวงหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ร่างกายท่านจะหนีไม่พ้นภูพระไตรลักษณ์ แต่ข้อคิด งานเขียนเกี่ยงคงเป็นอมตะธรรม เท่าน งานชุดธรรม-โนมชณ์ของพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นผลงานชิ้นสำคัญที่สุด ที่ท่านตั้งใจแสวงหาเพชรจากพระไตรปิฎก มาสืบกับคนร่วมสมัย เพื่อลดตัวญาของญา ให้เกิดสันติสุขในชีวิต และสันติภาพในสังคม

แต่สังคมไทยมักลืมเงินจ่าย เพียง ๑๐ ปีแห่งมรณกรรมของพุทธศาสนาผ่านพ้นไป ความทรงจำเกี่ยวกับท่านก็เริ่มเสื่อมหายไปจากในสำนึกของคนไทยร่วมสมัย กระหะทั้งวันหนึ่ง โดยแนวโน้มเนื่องนี้ และหากไม่มีการศึกษาคำสอนของท่านอย่างจริงจัง ก็อาจจะไม่เหลืออะไรให้คุณชนได้รำลึกถึงเขาเลยก็ว่าได้

ด้วยเหตุนี้ จำเป็นอยู่เสมอที่เราจะต้องร่วมกันกระตุนตื่อนให้มีการรำลึกถึงคุณป่ากรของท่าน เป็นปฏิบัติบูชา และอาจารยบูชา ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง ก็ถือเป็นโอกาสสำหรับของท่าน มาศึกษาและประยุกต์ให้เข้มสมัย เพื่อต่อสู้กับโรคทางจิตวิญญาณที่บันบวนจะรุนแรงขึ้น เทปไม่มีพื้นที่ให้ถอยร่นได้อีกต่อไปแล้ว

ประกอบกับในปี ๒๕๔๘ ที่ถัดนี้ จะมีการฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีชาติกาลของท่าน เสมถิกาลัย อศรมวงศ์สินท กลุ่มเชิญธรรม เครือข่ายชาวพุทธเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย มูลนิธิโภมงคลีมทอง และกลุ่มพุทธศึกษา จึงจัดให้มีโครงการศึกษาสนทนาร่วมจากหนังสือชุดธรรมโนมชณ์ขึ้น เพื่อร่วมระลึกถึงคุณป่ากรของท่าน ตลอดจนร่วมสืบสานปณิธานของท่าน ให้มีผลการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็วที่สุด

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแนวคิด และแบ่งปันประสบการณ์ จากการศึกษาหนังสือชุดธรรมโนมชณ์ของพุทธศาสนา กระตุ้นความสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิต และสังคม ร่วมสมัย

โดยจัดให้มีการเสวนาจำนวน ๑๙ ครั้ง ในสองปี มีผู้เข้าร่วมประมาณ ๒๕๕ คนต่อครั้ง

๒. เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ นำไปสู่การพัฒนาคน ตลอดจนประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระดับบุคคล และการเคลื่อนไหวทางสังคม

๓. เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเสวนาแต่ละครั้ง เผยแพร่สู่สาธารณะ ด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิก เครือข่ายอินเตอร์เน็ต และแบบบันทึกเสียง เป็นต้น

- ๔. เพื่อสืบทอดปณิธานทั้ง ๓ ประการของพุทธศาสนา คือ
  - ให้ศาสนาเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน อันเป็นเหตุแห่งสันติสุขส่วนบุคคลและสันติภาพของสังคม
  - ให้มนุษย์เห็นทุกข์เห็นโทษของความลุ่มหลงมัวเมะ ในวัตถุ อันเป็นเหตุแห่งวิกฤตการณ์โลก
  - ให้เกิดความร่วมมือระหว่างศาสนา เพื่อเยียวยาความทุกข์ของมนุษย์ และนำให้สู่สันติภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

พระภิกษุ-สามเณร อุบาสก-อุบาสิกา ที่สนใจทั่วไปโดยมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จำนวนไม่เกิน ๒๕ คนต่อครั้ง

ระยะเวลา

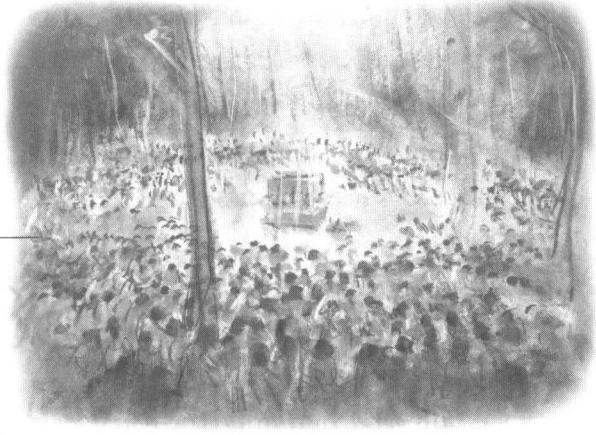
มกราคม ๒๕๔๗ ถึง ธันวาคม ๒๕๔๘

ปี ๒๕๔๘ จัดสองเดือนต่อครั้ง รวมเป็น ๖ ครั้งต่อปี

ปี ๒๕๔๙ จัดเดือนละหนึ่งครั้ง รวมเป็น ๑๒ ครั้งต่อปี รวมกิจกรรมทั้งหมด ๑๙ ครั้งภายในระยะเวลาสองปี

สถานที่จัดกิจกรรม

อาศรมวังศ์สินิกคลอง ๑๕ ถนนรังสิต – นครนายก
อ.องครักษ์ จ.นครนายก ๒๖๑๒๐

กิจกรรมประจำวัน

วันเสาร์

- ๐๖.๐๐ – ๐๗.๓๐ น. โยคะกับการภาวนา
- ๐๗.๓๐ – ๐๘.๓๐ น. อาหารเช้า
- ๐๙.๓๐ – ๐๙.๐๐ น. ลงทางเบียนและแนะนำฝึกหัด
- ๐๙.๐๐ – ๐๙.๓๐ น. สมากิเววนา
- ๐๙.๓๐ – ๑๑.๓๐ น. บรรยายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ๑๑.๓๐ – ๑๓.๓๐ น. อาหารกลางวัน และพักผ่อนตามอัธยาศัย
- ๑๓.๓๐ – ๑๖.๓๐ น. บรรยายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ๑๖.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. อบสมุนไพร
- ๑๖.๐๐ – ๑๗.๓๐ น. อาหารเย็น
- ๑๗.๓๐ – ๑๙.๓๐ น. สมากิเววนา
- ๑๙.๓๐ – ๒๐.๓๐ น. พักผ่อน

วันอาทิตย์

- ๐๖.๐๐ – ๐๗.๓๐ น. โยคะกับการภาวนา
- ๐๗.๐๐ – ๐๗.๓๐ น. รับประทานอาหารเช้า
- ๐๗.๓๐ – ๐๙.๓๐ น. สมากิเววนา
- ๐๙.๓๐ – ๑๑.๓๐ น. บรรยายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ๑๑.๓๐ – ๑๓.๓๐ น. อาหารกลางวัน และพักผ่อนตามอัธยาศัย
- ๑๓.๓๐ – ๑๖.๓๐ น. บรรยายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- ๑๖.๓๐ น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

นายสมบัติ ทารัก ผู้ประสานงานโครงการ

อาศรมวังศ์สินิก ตู้ป.น.๑ อ.องครักษ์ จ.นครนายก ๒๖๑๒๐

โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๓๓๑๗๓-๔ โทรสาร ๐๘๑-๓๓๓๑๘๔

อีเมล sombat@skyd.org, ashram@cscoms.com

เว็บไซต์ www.thai.net/ashram, www.semsikkha.org, www.skyd.org, www.buddhadasa.org

ที่ปรึกษา

- พระไพศาล วิสาโล^{*}
พระกิตติศักดิ์ กิตติโภโน^{*}
สุลักษณ์ ศิวรักษ์
พระชา ชุดานุวัตร

องค์กรร่วมจัด

- กลุ่มพุทธศาสนาศึกษา^{*}
กลุ่มเสียงธรรม^{*}
เสมอสิกขารัถย^{*}
อาศรมวังศ์สินิก^{*}
เครือข่ายชาวพุทธฯ^{*}
มูลนิธิโภณคีมทอง

ตารางกิจกรรม ปีที่ ๑ (มกราคม – ธันวาคม ๒๕๕๘)

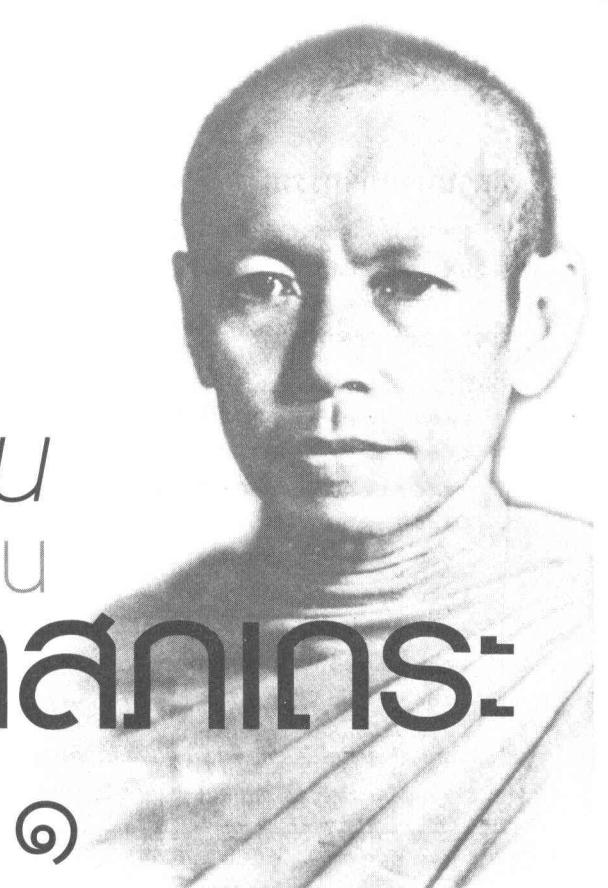
ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	หัวข้อ	วิทยากร
๑.	๒๔ – ๒๕ มกราคม ๒๕๕๘	อิทัปปัจจยาตา	น.พ.ประเวศ วงศ์
๒.	๑๓ – ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘	บรรมณธรรม	ดร.ประมวล เพ็งจันทร์*
๓.	๑๕ – ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๘	ปรัมัตถสภาพธรรม	พระไพศาล วิสาโล*
๔.	๑๐ – ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘	โภสาระตัพพธรรม	พระชา ชุดานุวัตร
๕.	๑๑ – ๑๒ กันยายน ๒๕๕๘	สัญญาบาริทัศน์	พระสุชาติ ปัญญาทิป*
๖.	๑๓ – ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘	อัตตัมมายตาประยุกต์	สุลักษณ์ ศิวรักษ์*

*อยู่ระหว่างการประสานงาน

ບກເຣຍນ ຈາກເຊື່ວຕາແລະພລງານ ຂອງ ອາສມະເຖະ

๑

ເມື່ອສມເດືອນພຣະວັນວັດ (ເຊິ່ງ ເຂມຈາຣີ) ມີຫຸນມາຢູ່ຄົບຄົວຮຽນນັ້ນ ຂ້າພເຈົ້າໄດ້ເສັນຄວາມເຫັນ ໄປຢັງສມເດືອນພຣະພຸດມາຈາຣີ (ອາຈ ອາສໂນ) ໄທ້ຈຳມາກຮຽມຄວາຍ ທ່ານຕອບວ່າ ກາຮຈັດງານວັນເກີດ ໃຫ້ຜູ້ທີ່ລ່ວງລັບໄປແລ້ວໄມ້ໃຊ້ຮຽມເນື່ອຍໍໄທ ຂ້າພເຈົ້າແຍ້ງໄປວ່າ ກາຮຈັດງານວັນເກີດໃຫ້ຄົນເປັນ ຊ ດີມ ກີບເປັນປະເພັນຝຶ່ງ ທີ່ເຈົ້າເຂົາອຢ່າງມາເຮີ່ມໂດຍຮັກກາລທີ່ ๔ ເປັນທີ່ແຮກ ກົດ້າເຮົາເຄມາປະຍຸກຕີໃຫ້ເປັນ ກຸລກກຽມກິນ໌ຈະເປັນຄູນຍັ້ນແບບຄາຍ ພຣະຄຸນທ່ານເທິນດ້ວຍ^๐ ຈຶ່ງໂປຣດໃຫ້ຈັດງານ ๑๐๐ ປີອອງຄົ ອົດືອອີບດີສົງຮົວດົມໜາຮາດຸ ແລະ ອົດືອນຍາກໜາຮາດຸວິທາຍາລັຍ ຜູ້ເຄຍດຳວັງດຳແໜ່ງປະຫວານ ສັງຄະກວາງປະແກງຂອງໄທ ແລະ ຖຽນພຣະຄຸນອື່ນ ຈ ອົກເປັນເຄົນກປຣິຍາຍ ຈນພຣະຄຸນທ່ານດູຈະເປັນ ພຣະສັງຄະເທຣະຮູບແຮກທີ່ມີສະພານີ້ມີ້ນໍ້າເຈົ້າພຣະຍາຕັ້ງທີ່ອີ້ນອຸ່ນສະຮັບອູ່ ທາງຈັງຫວັດ ນຄຣສວຣາກ ສູ່ຈັງຫວັດອຸ່ນທັນນີ້ ຮຶ່ງເປັນຫາຕິກຸມຂອງທ່ານ ແຕ່ກ່ວ່າຈະໄດ້ຂໍ້ອະນຸມາທີ່ຕັ້ງຂໍ້ອະນຸມາ ພຣະສັງຄະເທຣະ ກີບຕ້ອງແສດງບ່າທາທາການເນື່ອງກັນນີ້ໃໝ່ນ້ອຍ ນາມໄສສະຖານທີ່ຕ່າງ ຈ ທີ່ສ້າງຂັ້ນຈາກ ການຟື້ອງຮາຍຂອງຮາຍງວນນັ້ນ ມີແຕ່ຂໍ້ອໍເຈົ້າກັບຂໍ້ອັນການເນື່ອງແທບທັງນັ້ນ

* ແສດງປາກົດາເນື່ອງໃນຈານຂອງຄົບຄົວຮຽນນັ້ນ ທີ່ມີຫຸນສມເດືອນພຣະພຸດມາຈາຣີ (ອາຈ ອາສໂນ) ໃນ ມາຫຼຸງການຮຽນຮາວຊີທາຍາລັຍ ຕາມຄຳເຫຼຸ້ມຂອງຜູ້ອໍານວຍກາຮັດສຳກັນງານວິທາຍາເຫັນຂອນກັນ ເນື່ອວັນທີ ๑๓ ພຸດຄິຈິການ ๒๕๕๖
 ๑ ເນື່ອໜາງໆທີ່ລັດງານນີ້ ເຮັມມອບດູ່ງວິບັນທີດົກຕິມີຕັກຕົ້ນນີ້ ດູ່ເໝັ້ນສອງທ່ານແກ່ທີ່ໄດ້ຮັບຕືອນສມເດືອນພຣະສັງຄະເທຣະ (ວາສນ ວາສນີ) ວັດຈີນທີ່ ແລະ ອາສາເຕເຮັດເອງ ຂ້າພເຈົ້າໄດ້ການເບີນແສນວ່າປະບິນຍຸນກີຕິມີຕັກຕົ້ນນັ້ນຄວາສງວານໄວ້ ມອບໃຫ້ພະຍຸ້ງທີ່ມີຄຸນວິເນິຍະຈົງ ທ່ານຈະເປັນໄປຢ່າງນຸ່ງກີບກຳລັງການລົດ ພ້ອມກັນນັ້ນ ຂ້າພເຈົ້າເສັນວ່າ ວິກຸນປູປູໂຕ ຄວາມໄດ້ຮັບເກີຍຕີຫັນທີ່ນີ້ນຳຕັ້ນຕັ້ນໄປ ພຣະຄຸນທ່ານດີຈິງວ່າກິບປູປູໂຕ ໂດຍອ່ອນພຣະຍາຍຸນັກ ຂ້າພເຈົ້າຕອນທ່ານດ້ວຍຄວາມເຄາຫຼວງ ວ່າພູທອຍຮຽນ ທີ່ພຣະຄຸນທ່ານຈາກອາມານັ້ນ ມີຄວາມເປັນເລີດຍິ່ງກ່າວ່າທີ່ພຣະເຮົາຢູ່ປົກກົດ ສະໜັບສະໜັບ ຂ້າພເຈົ້າຕອນທ່ານດ້ວຍຄວາມເຄາຫຼວງ ວ່າພູທອຍຮຽນ ທີ່ພຣະຄຸນທ່ານຈາກອາມານັ້ນ ໄດ້ກິດາມ ແລະ ເວລານັ້ນດູ່ທີ່ອັນພຣະຄຸນທ່ານອາຍຸໄດ້ ๔๘ ແລ້ວ ໂດຍໄດ້ເຮີຍຕົອນພຣະຄຸນທ່ານອອກຕົກສານຍາກໄປດ້ວຍວ່າ ອາຍຸເທົ່ານັ້ນ ພຣະຄຸນທ່ານໄດ້ດຳກຳມີຕັກຕົ້ນທີ່ກຳໄໝພຸດສຕ່ວົງ ນັບວ່າທ່ານເປັນຜົລິພລູງປະແກງຂອງມາວິທາຍາລັຍແໜ່ງນີ້ທີ່ໄດ້ຮັບເກີຍຕີອັນຫຼຸງສົ່ງດົງໃໝ່ຂັ້ນນີ້ເປັນ ຢູ່ແກກນໍາເສີຍດາຍທີ່ຕ່ອງ ຈາມ ມີການມອບເຮື່ອງຢາກີຕິມີຕັກຕົ້ນຍັງໝາຍດວກມາເປັນເລີດ ແມ້ສົ່ວິເລີດລົ້າຈຳກຳລັກພະຮະຮມກາຍກີ່ຢັ້ງ ໄດ້ຮັບເກີຍຕີທີ່ນັ້ນ

เมื่อพระพิมลธรรม (ชื่อย ฐานทัตติ) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุองค์ตัดมา และสภานายกผู้ก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีชนมายุครบร้อยนับ เจ้าคุณสมเด็จօชาตสินอายุขัยไปแล้ว ข้าพเจ้าเสนอไปยังวัดนัน และมหาวิทยาลัยแห่งนั้น ให้จัดงานการถวัล เพื่อแสดงกตเวทิตาธรรม แต่ไม่ได้รับการตอบสนองใด ๆ หากทางบัณฑิตวิทยาลัยแก้หน้า ด้วยการเชิญให้ ข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถาเรื่อง “กำลังถึงปฐมสภานายก ฯ” ณ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑^๗

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีที่มหามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งที่กรุงเทพฯ และขอนแก่น จัดงานทางวิชาการขึ้น เนื่องในโอกาสชาติ-กาลครบรอบราชบูรณะของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสาโน) เพื่อเป็นการแสดงกตเวทิตาธรรมต่อพระคุณท่าน แต่อาจมีสบุชาที่แสดงด้วยถ้อยคำต่าง ๆ แม้จะพิธีรวม รวมถึงการหล่ออุปเคารพ ยังไม่มีคุณค่าได้ใกล้เคียงกับปฏิบัติบุชา ปาฐกถาของข้าพเจ้าวันนี้จึงควรขอนเสนอแนวคิดสำหรับปฏิบัติบุชาแด่พระคุณท่าน

ตามที่ท่านตั้งหัวข้อให้พูดในเรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสาโน) ฯ ในทศวรรษของข้าพเจ้า” นั้น แสดงว่าท่านเปิดโอกาสให้พูดได้ตามใจคือไทยแท้ แท้ที่จริง ข้าพเจ้าได้ใช้ชื่อทำนองนี้และเขียนขึ้นเป็นครั้งแรกแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาแล้ว ในเรื่อง “พระภิก్กุที่ข้าพเจ้ารู้จัก”^๘ โดยที่พระคุณเจ้ารูปนั้นเป็นปี่ยารายชื่อของข้าพเจ้าที่วัดทองนพคุณ มีสมณชาญาและราษฎรนามตรงกัน เมمจะได้เลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ ก็ยังใช้ราษฎรนามเดิม ต่อมาก็ ข้าพเจ้ายังเขียนในทำนองเดียวกันนี้อีก โดยจะลงไว้ที่พระธรรมเจดีย์ (กิ มะราชินี) แห่งวัดทองนพคุณด้วยเช่นกัน หากท่านผู้นี้ ข้าพเจ้าขยายชื่อเรื่องของออกไปด้วยว่า พระผู้ใหญ่ที่ไม่กล่อน^๙ นำเสียดายที่สมัยนี้เรามีพระผู้ใหญ่ที่กะล่อนมากมายเสียเหลือเกิน

สำหรับเรื่องราวดีที่เขียนถึง ในทศวรรษของข้าพเจ้านั้น ก็มีเนื้อป่วย อึ้งภากรณ์ ซึ่งได้ขยายความออกไปคล้าย ๆ กับกรณีของพระธรรมเจดีย์ ว่า นายป่วยผู้ใหญ่ที่ไม่กล่อน^๙ อีกเรื่องหนึ่งนั้นว่าด้วย นายปรีดี พนมยงค์ ตามทัศนะของข้าพเจ้า โดยไม่มีคำอธิบาย

ขยายความไปยิ่งกว่านี้ เล่นหลังนี้มีแปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ ค่อนข้างมาก และแสดงจุดยืนทางการเมืองของข้าพเจ้าที่เปลี่ยนไปจากคำเป็นข่าวເຄາລຍັກວ່າได้

ว่าไปทำไม่มี เจ้าคุณสมเด็จจากับอาจารย์ปรีดี ออกจะมีความสำคัญปาน ๆ กัน โดยประسبกับโลกธรรมทั้งทางอิภูฐานยและอนิภูฐานยปาน ๆ กันด้วย ท่านหนึ่งในทางธรรม ท่านหนึ่งในทางโลก ซึ่งอย่างใดก็เป็น ฉะนั้น ข้าพเจ้าจะขอบรพยายามไปในแนวนี้

โดยที่เจ้าคุณสมเด็จจาก ได้รับสุพรรณบัตรแล้ว ดำเนินชีวิตอยู่ก็ไม่กี่ปี ก็มรณภาพล่วงลับไป หากท่านดำเนินสมณศักดิ์ในราษฎรนามว่าพระพิมลธรรมนานที่สุด จนถูกอกดและถวายสมัญญาคีน แม้จะมีการกล่าวขานกันว่าจะให้ล้มเลิกราษฎรนามนี้ไปร่วมกับการหมดสภาพของพระคุณท่านไปกับตำแหน่งเจ้าคณะรองที่ว่านี้ แต่ก็ไม่จริง ดังได้เลื่อนพระธรรมโกศาจารย์ (ขอบ อนุชา) ขึ้นดำรงราษฎรนามนี้เป็นท่านสุดท้าย โดยที่ต่อไป จะมีใครได้เป็นพระพิมลธรรมอีกหรือไม่ ไม่อาจทราบได้ เพราะทางการบ้านเมืองและทางการคณะสงฆ์สมัยนี้ ยังคงแฝงในเรื่องประวัติความเป็นมาของตน จนเลื่อนเทղะเหลวเลื่อย่างน่าสงสารอย่างน้อยในทางสมณฐานันดร

นอกไปจากนี้แล้ว เจ้าคุณสมเด็จจากยังได้รับราษฎรนามอื่น ๆ อีกก่อนจะได้เป็นพระพิมลธรรม เริ่มแต่พระศรีสุธรรมมุนี ไปจนพระธรรมไตรโลกาจารย์ ซึ่งล้วนเป็นตำแหน่งที่เก่าแก่และสำคัญมากแต่โบราณกาลทั้งนั้น

๗ รวมอยู่ในเรื่อง ความเข้าใจในเรื่องพระรัตนธรรมชาติจากุมมองของ ส. ศิริรักษ์ คณະกรุณการศึกษาเพื่อการพัฒนา, ๒๕๔๖ หน้า ๑๙๐-๑๙๔. ทางวัดทองนพคุณที่ข้าพเจ้าเคยบวชอยู่นั้น แม้ดีดีเข้าอาวาสจะไม่ได้ดำรงสมณฐานันดรที่สูงส่ง แต่ทางวัดก็ได้จัดงานชาติถวัลครบรอบราชวรวงษาวยพระมหาเถระนั่นมาสองครั้งแล้ว คือ พระเทเววิมล (กุ่ม ติสาโร) เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๖ และพระภัทรมุนี (อิน ภัทรมุนี) เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีหนังสืออนุสรณ์เงินงานนั้นถึง ๔๐ ยังรายหลังด้วยแล้ว มีตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในเรื่อง *Buddhist Perception for Desirable Societies in the Future* พ.ศ. ๒๕๓๖

๘ รวมพิมพ์อยู่ในเรื่อง กัทกนิพนธ์ คณະกรุณการศึกษาเพื่อการพัฒนา พ.ศ. ๒๕๓๖ หน้า ๑๗๑-๑๗๗

๙ เหลือดไทย พ.ศ. ๒๕๓๖ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒

๑๐ โภมลគມทอง พ.ศ. ๒๕๓๖ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๗

๑๑ โภมลគມทอง พ.ศ. ๒๕๔๐ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓

สำหรับป้ารุกษาของข้าพเจ้าคราวนี้ จะเรียกว่า
ไปที่สมณชาญของท่านว่าอาสาภาระ โดยไม่ผู้ไปที่
สมณฐานันดร เพราะแม้เข้าจะถอดท่านออกจาก
ยศห้างขุนนางพระของท่าน เขาก็ถอดความเป็น
สมณะของท่านไม่ได้ รวมถึงการกลั่นแกล้งจนจับสืบ
ท่าน นั่นก็เป็นการกระทำอันอนาคตว่าอย่างขัดประ-
ธรรมวินัยของพระผู้ใหญ่ที่กำลังล้อนในสมัยนั้นเท่านั้น
เอง และการเอาท่านไปคุมขังไว้ โดยไม่ให้ห่มผ้า
กาสาวพัสดร ในสันติปราหมา เป็นเวลาถึง ๕ ปี นั่น
ก็เป็นเพียงรูปแบบภายนอก หากความจริงแท้ท่าน
อาสาภาระ หาได้ปลานาการไปไม่ จำเดิมแต่ท่าน
baugh ๑๐ พรรชา เป็นต้นมา และความเป็นเครื่องนั้น
พอเพียงแล้วสำหรับท่านผู้เป็นหลักในทางธรรมเหตุ
เพราให้อุปสมบทได้แล้ว โดยไม่จำต้องขยายธรรมวิ
ออกไปถึงความเป็นมหาเถรภิกษ์ได้ ยิ่งความข้อหัง
นี้นำมาใช้กับสถาบันการบุกครองสูงสุดที่เรียกว่ามหา
ธรรมมาตุ ทำให้ข้าพเจ้าออกສดใจเออเลยด้วยซ้ำ

ผู้ที่ครองผ้ากาสายเป็นอันมากในบัดนี้ต่างหาก
แม้จะทรงสมณศักดิ์สูงส่งเพียงใด ความเป็นอัศชีและ
ความเป็นสมีของท่านนั้นฯ มีอยู่กับมิใช่น้อย โดยที่ท่าน
นั้นฯ ได้เคยเจริญปัจจุบันธรรมเพื่อเข้าถึงธรรมะและ
โถตตัปปะกันบ้างหรือไม่ น่าสงสัยนัก

๒

ความจริง ข้าพเจ้าเคยพูดถึงและเขียนถึง
ท่านเจ้าคุณอาสาภาระไว้หลายครั้งหลายหน ที่สำคัญ
คือ “กรณีพระพิมพ์ธรรม (อาจ) วัดมหาธาตุ” ที่
ตีพิมพ์ครั้งแรกในมติชนสุดสัปดาห์ แต่เมื่อวันที่ ๕
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ โดยที่ในฉบับดังกล่าว มีตีพิมพ์บท
สัมภาษณ์สมเด็จพระธิรญาณมุนี (ธิร บุณณโก) วัด
จักรวรรดิรวมอยู่ด้วย พระคุณท่านรูปนี้ก็เป็นพระ-
ผู้ใหญ่ที่ไม่กล่าว แม้จะมีอาจารย์อันสุภาพราบรื่น
และใช้มธุรสจากเป็นเจ้าเรือน หากพระคุณท่านไม่
เสียงความจริง ดังท่านได้สรุปเสริญอาสาภาระมาโดย

ตลอด ข้าพเจ้าทราบจากนิตยสารฉบับนั้นว่า ถ้าเข้า
ไม่ได้ลงพิมพ์บทสัมภาษณ์พระคุณท่าน ในฉบับเดียวกับ
ที่ลงบทความของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคงย่ออมต้อง
ถูกจับและนิตยสารฉบับดังกล่าวก็ย่อมถูกปิดไปด้วย
เช่นกัน อย่างน้อยก็ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

อนึ่ง การที่จะเข้าใจถึงความสำเร็จและความ
ล้มเหลวของอาสาภาระในฐานะแห่งความเป็นพระ-
สังฆาธิการของท่าน จำต้องตระหนักถึงความเป็นมา
ของวัดมหาธาตุ ด้านสังกัดของพระคุณท่านด้วย ว่ามี
ส่วนได้ส่วนเสียกับทางการบ้านเมืองอย่างไร ในสมัย
ราชอาชิปไทยและในสมัยประชาธิปไตย โดยอย่างไรไป
ถึงคณะธรรมยุต และความแตกแยกกันของฝ่ายมหา
นิกาย ความข้อนี้ ข้าพเจ้าก็ได้เคยเขียนเป็นความเรียง
ไว้แล้วในเรื่อง “บทวิเคราะห์สถานะเจ้าอาวาสวัด
มหาธาตุวรวิหารสุทัชญ์ กับความเป็นไปของคณะ-
สงฆ์”

แม้ข้อเขียนนี้จะตีพิมพ์ครั้งแรกแต่ปี ๒๕๓๓
ข้าพเจ้าขอตัดตอนมาอ่านให้ฟังที่นี่สักเล็กน้อย ซึ่งเป็น
เนื้อหาสาระที่สำคัญอันใหญ่ถึงเจ้าคุณอาสาภาระ

จำเดิมแต่เปลี่ยนแปลงการบุกครองเป็นต้นมา
เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุเข้าได้กับผู้นำการเปลี่ยนแปลง
การบุกครองเป็นอย่างดี ดังที่เคยเข้าได้ด้วยตัวกับเจ้า-
นายในสมัยราชอาชิปไทยมาแต่สมัยสมเด็จพระวันรัต
ทั้งสององค์ ในรัชกาลที่ ๕ ถึงที่ ๗ นั้นแล้ว แม้จนทราบ
ถึงสิ่นสมัยพระพิมพ์ธรรม (ช้อย) ความสัมพันธ์กับ
คณะธรรมยุตก็เป็นไปอย่างใช้กุศลอบายเข้าหากัน วิธี
นี้ก็คล้ายๆ กับท่าที่มีต่อรัฐด้วย ชั้งลากเอียดก่อน
ควรแก่การศึกษาอีกนัก จะอย่างไรก็ตาม วัดมหาธาตุ
ได้ครองความเป็นเลิศได้ในฝ่ายมานานนักอย่างที่แบบ
ทุกวดดยมรับความเป็นผู้นำของวัดนั้นและเจ้าอาวาส
นั้นฯ โดยที่คณะสงฆ์ทั้งหมด จนตราบท่าเวลานั้น
แบบไม่ยอมศึกด้วยแล้วกลกใหม่ออกไปจากที่สมเด็จ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรง
วางไว้แต่ในรัชกาลที่ ๕ และ ๖ นั้นเลย

๙ บัดนี้รวมพิมพ์อยู่ในเรื่อง คดีที่มีรัฐจัก, มูลนิธิโภลศ์มหอง, ๒๕๓๓
หน้า ๑๘๖-๑๘๗.

๑๐ หายاردีจากหนังสือชื่อ ที่สุคแห่งสังคมสยาม, ศึกษาดูแล, ๒๕๓๓
หน้า ๔๗๑-๔๗๒.

ครั้นพระพิมลดธรรม (อาจ) มาเป็นเจ้าอาวาส ความเป็นผู้นำของท่านเริ่มได้รับการท้าทายจากฝ่ายมหาณิกายด้วยกันเอง เพราะ (๑) ท่านพระชาอยุ น้อยกว่าพระมหาเถระอื่น ๆ โดยมาก (ท่านเป็นพระพิมลดธรรมเมื่ออายุเพียง ๔๗ ปี) (๒) ท่านมาจากตัวแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยุธยา เรียกว่าอยู่นอกเดช-วงเมืองกรุงออกไป แล้วไปได้ดำรงตำแหน่งสังฆมณฑรี องค์การปักครอง ซึ่งถือว่ามีอำนาจมากที่สุด ดังว่าการกระทรวงมหาดไทยจะนับ ที่ร้ายก็คือท่านออกจะติด ยศศักดิ์อัครฐานอยู่มิใช่น้อยเสียด้วย แต่นั้นก็ยังไม่สำคัญเท่า (๓) ชาติภูมิของท่านอันถือกันว่าเป็นลาว (ขอนแก่น) ซึ่งจะให้เป็นใหญ่เนื้อพวากไทยที่มีชาติภูมิอยู่ทางภาคกลางไม่ได้ (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน) เป็นลาว (อุบลฯ) ก็จริง แต่ได้บารมีธรรมยุตคุ้มกัน จึงได้เป็นถึงสังฆนายก) (๔) ท่านมีความคิดก้าวหน้า ใกล้เกินตัว หรือเกินคณะสงฆ์ในเวลานั้นออกไป ทั้งยังได้รับเกียรติคุณนามากรเกินหน้าพระมหาเถระอื่น ๆ เกินไป จากมหาชน ทั้งในและนอกประเทศอีกด้วย การที่พระผู้ใหญ่เชิญชาติเชย่าท่านก็เป็นของธรรมดा แต่ความก้าวหน้าจันเลิกภูระเบียบอันเคร่งครัดของวัด ซึ่งเริ่มคล้ายมาแต่สิ้นสมเด็จพระวันรัต (เง) นั้น เป็นเหตุให้รัฐปฏิบัติภายใต้วัดมหาธาตุอยู่ย่อนลง (๕) ท่านมีความสามารถ แต่รู้ว่ามีความสามารถ ในขณะที่เจ้าอาวาสก่อนท่านทั้ง ๓ องค์ แม้จะสามารถขนาดไหน ก็เก็บกอดความสามารถไว้ภายใน สมกับความเป็นสมณะ (ดังสมเด็จพระวันรัต (พิต)) โดยตัวบาลี ไวยากรณ์ของท่านลงสารที่ในวัดมหาธาตุไปเลย เพราะเกรงว่าถ้าแพร่หลายออกไป จะกล่าวเป็นว่า ท่านเรียนเรียงหนังสือแข่งbam มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ เป็นต้น) ในการแสดงพระธรรมเทศนา บางที่ท่านตีโวหารในทางปรมัตถ์จนกำกับ เป็นเหตุให้คนหาเหตุใจที่ท่านได้ (๖) นอกไปจากนี้แล้ว ท่านยังกล้ามินเนมพระธรรมวินัย ซึ่งทางเถรวาทสายอยุธยาซึ่งมีอย่างเมืองไทยถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ แม้ตามข้อเท็จจริงอาจเป็นเรื่องเล็กก็ได้ เนื่องใส่เครื่องแต่งตัว 袈裟ราสทับหรือแทนผ้ากาสาวพัสตร์ ตอนลงเหมือนกางเกงนินที่เมืองนอก เนื้อยับผ้าพสต์หรือผ้าที่สลาย

ต้อนรับท่านด้วยความเคารพ จนเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ในข้อนี้แล้ว ข้อ (๕) ที่ท่านถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และต้องขอบคุณป้าติปราชิกເຄາແລຍ ມີໃຫ້ທ່ານຈະທຳຄວາມດືມາກມາຍເພີ່ງໄກກັບກາປົກຄອງຄະສົງໝົງ ກັບກາປົກພະວາດມາຫາຕຸ ໃຫ້ເກີດພະບົບຕິກິຫາຄວບຄູໄປກັບພະບົບຕິກິຫາຂຶ້ນມາອີກ ດັກກາທິກິຫາພະອົກຮ່ວມແລກກວມສູານແບນພໍາກັ້ນໜ້າສັນໃຈຢືນນັກ ນອກເໜືອໄປຈາກກາຊາອຸດໜຸນມາຫາຈຸ່າລັດງຽນຮາວິທິຍາລັຍໃຫ້ກ້າວໄກລໄປກວ່າທີ່ພຣະພິມລົດຮ່ວມ (ຂ້ອຍ) ກ່ອກາກໄວມາກັນນັກ ຮຳດົງກາສົງພຣະນັກຕິກິຫາໄປເຮັດວຽກຕ່າງປະເທດ ໂດຍທີ່ກ່ອນໜັນນີ້ ແມ່ເຮັດວຽກຕ່າງປະເທດ ນອກເໜືອນຳມາລືສິກິຫາ ກົດກັນວ່າເປັນອັນຕາຮາຍເສີແລ້ວ (ຄວາມຂຶ້ນນີ້ ມີທັງຄຸນແລກໂທຂອຍ່າງໄວ ໂດຍເຂົ້າພັກກັບກາສົງພຣະໄປເຮັດວຽກຕ່າງໆ ແລະອັນຕາຮາຍ ຈະຍັງໄໝຂອເຍົ່ງໃນທີ່ນີ້)

หากข้อที่นໍາมาເອົ້າຄືນີ້ເປັນເພີ່ງສຸມງົງສູານທີ່สำคัญ ຄັນຈະໄໝຂອເຍົ້ງຂຶ້ນປົກລົງຢອຍອື່ນ ພແຕ່ຕ່າງໆ ທີ່ຜູ້ນໍາທາງການເມື່ອເກີດຫົນຄຸນຄ່າຂອງທ່ານ ແລະຄະສົງໝົງ ສ່ວນໃໝ່ໃນພຣະກາມແລກສ່ວນໃນຄະນະນາຍສັນບັນສຸນທ່ານ ທ່ານຍ່ອມດຳນິກາຕ່າງໆ ໃປໄດ້ ແມ່ຈະມີອຸປະວາດ ກົດເກາະນະຄຸປະວາດນັ້ນ ໃດ້ມາເກີບຈະຕລອດຄົ້ນທາງການບ້ານການມື່ອທີ່ອຸດໜຸນທ່ານອ່ອນກຳລັງລົງ ແມ້ນາຍປີຣີ ພົນມຍົງຄ ຈະປັດສະກາວໄປຈາກອໍານາຈ ແລ້ວ ຈອມພລ ປ. ພິບູລສົງຄຣາມ ກົດກັນວ່າເປັນພິມຫານິກາຍອູ່ ແຕ່ພວມາຄືນສັມຍັງຮັບປະຫາວັດ ๒๕๙๐ ວັດສາມພຣະຍາໄດ້ເປັນບານຂຶ້ນມາແປ່ງບຸນຍຸກັບຄະນະຮຽມຍຸຕກ່ອນ ແລ້ວຕ່ອນໄດ້ໃຫ້ຮຽມຍຸຕເປັນເຄື່ອງນີ້ອຳປະຫາວັດມາຫາຕຸອືກທີ່ ໂດຍເຈົ້າອວາສວັດສາມພຣະຍາເຂົ້າຫາຫວ່ານ້າຄະນະຮັບປະຫາວັດ ซື່ງໄດ້ແກ່ປົດາຂອງນາຍກົງສົມຕົວຄົນປັບປຸງບັນ ແລະເຂົ້າຫາຈອມພລ ປ. ພິບູລສົງຄຣາມ ອືກດ້ວຍ

นายກົງສົມຕົວໄປ ๒๕๓๓ ຄື່ອຈາຕິຫາຍ ຊຸມຫວັນ ແລະຜູ້ທີ່ສົນໃຈອໍານາກາປະຫັດປະຫາວັດພຣະຄຸນທ່ານ ຈາກດ້ວຍຄໍາແລກອກສາຮ໌ກົງສົມຕົວຂອງທ່ານເອງ ອາຈຫາອໍານາເອາໄດ້ຈາກເຮືອງ ພັນຍາມາ ຊື່ງສັງເກືນມັນຄລານຸສຣົນ ຈາກລອງໜັນມາຢູ່ກຽບ ๘๐ ປີຂອງພຣະຄຸນທ່ານໃນປີ ๒๕๒๖

๓

ที่
ที่ข้าพเจ้าเปรียบต่านอาจารย์อสภะกระกับ
อาจารย์ปรีดิ พนอยค์ ก็ตวงที่ทั้งสองท่านนี้มีส่วนร่วม
สร้างสรรค์ศาสนาจกรและอนาคตให้รุ่งเรืองขึ้น
อย่างมีธรรมเป็นคำาจ ปลดปล่อยพันธนาการทาง
ชัตติยาธิปไตยไปได้มีให้น้อย หากศาสนาจกรไม่ได้
ผลัดตนออกจากระบบสมณศักดิ์ แม้พระราชนูญติ
การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ จะเอื้ออาทได้
บ้างในทางประชาธิปไตย แต่สมณฐานนตรอุดหนุน
ระบบเดือนุญลามัยในวงการพระที่ເຂອຍย่างมากจาก
เจ้าย่างไม่ยอมประกาศอิสรภาพເຂາເລຍ แม้ฝ่าย
ชุนนางข้าราชการจะเลิกบรดาศักดิ์ต่าง ๆ เสียสิ้น แต่
ก็มีระบบศักดินาอย่างใหม่มาแทนที่ ทางยศ (ที่เริ่มแต่
รัชกาลที่ ๕) และทางศักดิ์ (ที่ເຂາอย่างเมริกันมา)
ให้เป็น พศ. รศ. และ ศ. ในทางวิชาการ ซึ่งก็เทียบเท่า
หลวงพระและพระยาอย่างเดิม หาไม่ซึ่งต่าง ๆ ก็เทียบ
ได้แต่รองคำาตย์ไปจนมหาคำาตย์นั้นเอง

อาจารย์ปรีดิต้องการความเสมอภาค ภารด
ภพ และเสรีภาพ โดยนี้อาจมีอิทธิพลมาจากการ
ศึกษาของท่านที่รั่งเศสก็ได้ แต่เสนอภาคที่แท้ที่มีอยู่ใน
คณะสงฆ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ก่อนการปฏิวัติ
ใหญ่ในรั่งเศสกว่า ๒๐๐๐ ปีมาแล้ว และคณะสงฆ์
เป็นภารดរภพที่แท้จริง โดยมุ่งไปที่เสรีภาพจากโลก
โกรธ หล ท่านอาจารย์อสภะกระกับเป็นผู้ซึ่งพยายาม
เข้าหาสาระแห่งคณะสงฆ์ โดยท่านเคยยกย่อง
อาจารย์ปรีดิว่าเป็นผู้พลิกแผ่นดิน ให้คนที่เคยเป็นไพร
ฟ้าหรือผู้นี้เมือง ได้กลยามาเป็นราษฎร ผู้เป็นเจ้าของ
ประเทศชาติบ้านเมือง โดยที่พระคุณท่านและอาจารย์
ปรีดิเห็นตรงกันว่า การศึกษาคือหัวใจที่จะช่วยให้ผู้คน
ได้เป็นไทยแก่ตัวอย่างแท้จริง ถ้าเราตัดอาสาสัตย์
อาธรรม ออกเสียได้ โครง ๆ ก็มีโอกาสได้เข้าถึงความ
งาม ความดี และความจริง

ทั้งสองท่านนี้อิงองคพยพของรัฐ พยายามปรับ
ระบบคอบที่เคยครอบงำประเทศไทย รวมถึงพระหนุ่ม
เงวน้อย ที่อยู่ปลายอ้อมปลายแขม ให้เกิดความ

เข้มแข็งทางความรู้ ดังอาจารย์ปรีดิตั้งและใช้มหา-
วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองเป็นแกนที่
สำคัญ นอกเหนือไปจากรอบรัฐสภา และการ
กระจายอำนาจออกสู่เทศบาลตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อ
กำกับระบบราชการ โดยที่ทางคณะสงฆ์มีสังฆสภา
และระบบการศึกษาอย่างใหม่ที่กลยາມมาเป็นมหา-
วิทยาลัยสงฆ์ในบังคับนี้ ในการนี้ของสงฆ์นั้นท่านอาจารย์
อสภะมีส่วนอย่างสำคัญทางด้านโยงปริยัติมาหา
ปฏิบัติ ดังท่านไม่เห็นเป็นข้อเสียหายในการส่งพระเณร
ไปเรียนจิตสิกขาและพระภิกธรรมที่สหภาพมา แม้
จนส่งพระภิกษุออกไปเรียนยังประเทศอินเดีย แม้พวก
ชาตินิยม ทั้งฝ่ายพระและชาวสังฆไทยจะรับความ
ขึ้นนี้ไม่ได้ เพราะสองประเทศนี้เพิ่งได้รับเอกสารมา
ในขณะที่ไทยเราเป็นเอกสารอย่างจอมปลอมมาโดย
ตลอด ส่วนการที่เราส่งชาวสหไปเรียนเมืองรั่ง แล้ว
เลื่อมใสไว้วิทยาอย่างตะวันตก ยิ่งกว่าของเรางเอง เรา
ไม่เห็นเป็นมิจฉาทิฐิเลยหรือ ยังในสมัยก่อนเกิดลัทธิ
ชาตินิยมด้วยแล้ว พระภิกษุผู้แสวงธรรมย่อมຈาริกไป
ศึกษาและปฏิบัติยังนานาประเทศด้วยกันทั้งนั้น พระ
ฟานี้ยังและพระเห็นจังไปยังชมพุทวีป พระจาก
อินเดียไปศึกษาที่ชวาและสุมาตรา พระไทย มอย
พน้ำไปศึกษาและบวชแปลงที่ลังกา ฯลฯ

อาจารย์ปรีดิเป็นผู้ที่ยอมรับกันว่าเป็นผู้บริสุทธิ์
ในทุก ๆ ทาง และบริหารราชการแผ่นดินด้วยความเสีย
สละทุกอย่าง เพื่อประโยชน์สูง แต่แล้วท่านก็ถูกกล่าว
หาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และเป็นผู้วางแผนลอบปลง
พระชนม์พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ซึ่งท่านเป็นตัวตั้ง
ตัวที่ช่วยให้รัชกาลสมบัติ

แม่ท่านอาจารย์อสภะกระกับถูกกล่าวหาว่าเป็น
คอมมิวนิสต์ ดังความบริสุทธิ์ของท่าน ก็ถูกกล่าวหาว่า
เป็นປาราชิกในทางเรื่องรัช แม่ท่านจะไม่ถูกกล่าวหา
ว่าเป็นสถาบันกษัตริย์ ก็มีพวกที่ใช้เศษหาเหลืออาว่า
วัดมหาธาตุเป็นวัดของวังหน้า ย่อมเป็นเสนียดกับ
วังหลวง จนในหลวงรัชกาลนี้แทบไม่ยอมเด็ดจีไปทดสอบ
ผ้าพระกฐิน ณ วัดมหาธาตุอาลัย แม้จะเสด็จไป
พระราชทานเพลิงศพท่าน ก็เลือกເຂາในช่วงเทศกาล
สงกรานต์ ทั้งนี้เป็นเพราะมีการกลัวเกรงกันว่าถ้า

นอกเหนือโอกาสสนับแล้ว พระสงฆ์องคเจ้าและชาวประจากชนบทต่าง ๆ คงต้องแห่งกันไปงานพ่อ่านกันอย่างล้นหลาม จะได้หรือไม่ ในขณะที่พระบรมศพพระราชชนนีต้องใช้อุปกรณ์นานปการเพื่อให้ประชาชนรำเริงเข้าไปภายในบังคมพระบรมศพ

นอกไปจากนี้แล้ว เมื่อ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้พูดถึงความสำคัญว่า ในหลวงไม่โปรดให้เลื่อนท่านอาจารย์อาสาภาระขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ เพราะดวงพระขันชาก็ไม่ต้องกับดวงชะตาของพระคุณท่าน และคน ๆ นี้เองมิใช่หรือที่จ้างคนไปตะโงนในโรงภาคยนตร์ว่าปรีดีเข้าในหลวง อนึ่งที่ ส. อนรชต. ทางทำลายล้างพระคุณท่านก็ เพราะความอิจฉาริษยาที่ชาวขอนแก่นเคารพนับถือพระคุณท่านยิ่งกว่าเขา ผู้ซึ่งมีอำนาจเต็มเปี่ยมในทางธรรมหรือมิใช่

จำเดิมแต่อาจารย์ปรีดิ พนมยงค์สิ้นไปจากอำนาจในปี ๒๕๙๐ อธิรวมได้ย้ายธุรกิจยิ่ง ฯ ขึ้นเริ่มแต่ทางโลก โดยขยายมาถึงทางธรรมอีกด้วย และการสอนสอนและจำคุกท่านอาจารย์อาสาภาระในปี ๒๕๑๓ นั้น พระผู้ใหญ่แสดงความเป็นธรรมโดยสนิทแนบกับบ้านเมืองอันอยู่ในอ้อมมือเอื้อมเท้าของทรราชอย่างสุนทรีย์ อนรชต. อย่างเต็มที่ แล้วศาสนานั้นรับรักษาไม่พ้นคืนหรือมาสู่หนทางแห่งธรรมอีกเลย แต่นั้นเป็นดันมา แม้พระธรรมรุ่นเก่า ๆ จะคงความเป็นธรรมไว้ได้ก็ในเวลาอันจำกัดของพระคุณท่าน ไม่ว่าจะสมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาโนนทัย) หรือสมเด็จพระธีรญาณมนี (ธีร ปุณณิก) ครั้นพระคุณท่านรุ่นนั้นล่วงลับไปแล้วรุ่นใหม่ ๆ ไม่ว่าจะสมเด็จหรือไม่ กิลั่วนอยู่ได้อำนาจมารถแบบทั้งนั้น หาไม่ก็แทบไม่มีจุดยืนทางคุณธรรม เอาเลย

กล่าวอย่างสั้น ๆ ก็ได้ว่า อาจารย์ปรีดิขึ้นถึงจุดสูงสุดได้ ก็ เพราะระบบราชการ แล้วก็หลงมาโดยระบบดังกล่าวทั้งนั้นเอง มิใช่ต้องเชี่ยวถึงด้วยว่ามีภัยทางอำนาจภายนอกประเทศเป็นกลไกที่เกี่ยวข้องด้วย

ในการนี้ของท่านอาจารย์อาสาภาระก็ถ้ายัง ๆ กันแม้ท่านจะขึ้นไม่ถึงจุดสูงสุดในทางสถาบันทรง ๆ ก็เก็บสุดยอด แล้วก็ตกลงมา โดยมีระบบราชการบ้านเมือง

เป็นองค์สภาพที่สำคัญ โดยพระสงฆาริการที่เป็นศัตรุของท่านเป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น และพระสงฆาริการนั้น ๆ ได้เป็นต้นแบบแห่งความเสื่อมถอยของสถาบันทรง ๆ ในวงศ์ตับชาติแต่เดิมมาจนบัดนี้

ที่น่าสังเกตก็ต้องที่ท่านอาจารย์อาสาภาระคืนเข้ามาสู่สมณศักดิ์ก็ตี แม้จะได้เลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะก็ตี ระบบราชการไม่ได้เป็นตัวเอื้อเชา เลย หากมาจากพลังของมหาทรง ๆ โดยเฉพาะก็ยุ่งมีในกรุงกับพระสังฆธรรมทางภาคอีสานเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ

ท่านอาจารย์อาสาภาระนั้น ท่านมีคุณวิเศษหรือมีอัจฉริภาพไม่น้อยไปกว่าท่านอาจารย์อินทปัญญ์ หรือพุทธทาสภิกขุ ข้อเด่นและข้อด้อยของท่าน อาจารย์อาสาภาระคือท่านอุทิศชีวิตส่วนใหญ่ให้หมดไปกับระบบราชการของวงการคุณสงฆ์ ไม่ว่าจะในฐานะเจ้าอาวาสราชอาرامหลวง ในฐานะเจ้าคณะจังหวัด ในฐานะสังฆมนตรีและในฐานะสภานายกมหาวิทยาลัยทรง ๆ เป็นเครื่องเป็นเวลาหลายทศวรรษ แล้วเหลือคุณค่าอะไรในทางที่เป็นคุณธรรมที่ควรให้แลเห็นบ้าง มีไหม

ในทศวรรษของข้าพเจ้านั้น ความสำเร็จในฐานะพระสงฆาริการของพระคุณเจ้าคือความล้มเหลว ทั้งนี้รวมถึงพระสงฆาริการภูปอื่นด้วย พระรามมีคุณค่าอยู่ ตรงที่ความเป็นสมณะ ผู้เรียนง่าย อยู่ที่ความเป็นครูผู้อุทิศเวลาให้ศิษย์ อยู่ที่ความเป็นกัลยาณมิตร ที่เป็นดังเสียงแห่งมนธรรมสำหรับเงินยินดี ความข้อนี้ ท่านอาจารย์พุทธทาสท่านได้รับความสำเร็จอย่างแทบ平坦จากความล้มเหลว เพราความเป็นพระสงฆาริการของท่าน มีเพียงการเป็นเจ้าอาวาสราชอาرامหลวง ซึ่งท่านก็เป็นอย่างเล่น ๆ โดยไม่ได้ไปจำพรรษาที่วัดนั้นເຂາເລຍด้วยซ้ำ ท่านให้

อัจฉริภาพทางด้านการบริหารต่าง ๆ อย่าง

สามารถอย่างไข่ให้พระปิริยติศึกษา กับพระปฏิบัติศึกษารวมตัวกัน จนอาจนำทางไปได้สู่พระปฏิวิเว霍คือโมกษอรรม แม้ท่านจะล้มเหลวในการสร้างสังฆ-บริษัทที่เข้าใจเนื้อหาสาระหรือแก่นแห่งความเป็นทatha ของพระพุทธเจ้า แทนการเป็นทatha ของวัดคุณยม จำนวนนิยม และการนิยมกิตามที่หากท่านตีแผ่ความคิดของท่านทางด้านไตรสิกขาก็คงไปได้อีกกว้าง ขวาง ดังควรที่จะได้รับไปต่ความกันให้เหมาะสมกับกาลสมัยยิ่ง ๆ ขึ้น

ดังได้กล่าวแล้วว่าท่านอาจารย์อัสสกเกระมีข้อชี้วิภาคมาก หากใช้เวลาให้หมดไปกับการรับใช้ราชการของคณะสงฆ์อย่างเกินพอดีไป ถ้าท่านใช้เวลาทั้งหมดเพื่อการพระศาสนา นอกฐานแบบของสถาบันหลัก เราจะได้รับคุณประโยชน์จากพระคุณท่านไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าที่เราได้รับจากท่านอาจารย์พุทธาสเอกสาร เแม้กรันน์เวลาที่ท่านเจียดให้กับการศึกษาของคณะสงฆ์นั้น สำคัญยิ่งนัก เพราะหัวใจของพระศาสนาคือการศึกษาหรือไตรสิกขานั้นเอง

พระคุณท่านเห็นว่าจิตสิกขាយของคณะสงฆ์ไทย หย่อนยาน ท่านจึงส่งพระเนรีไปเรียนที่พม่า แล้วตั้งสำนักวิปัสสนาธุระขึ้นแบบทั่วประเทศ เพื่อให้ควบคู่ไปกับสำนักคันถวุธ ซึ่งได้รับการฟื้นฟูมาแต่สมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส นั้นเอง โดยที่วิปัสสนาธุระได้อับเชาแต่สมัยของพระองค์ท่าน เป็นต้นมา

ถ้าธุระทั้งสองที่ท่านอาจารย์อัสสกเกระริเริ่มไว้ไม่ไปผนวกกับความเป็นสังฆมติหรือว่าการองค์การปักครองของพระคุณท่าน แม้ท่านหลุดจากตำแหน่งไปแล้ว สำนักวิปัสสนาธุระต่าง ๆ ก็น่าจะตั้งอยู่และลง根การต่อไปได้ ความข้องนี้ พระคุณเจ้ายอมตระหนักดี ดังจะเห็นได้ว่า พอท่านพ้นออกจากสำนักปักคราม ในขณะที่ไม่ได้แห่งทางพระสังฆมติการใด ๆ ท่านได้เริ่มขับวนการด้านวิปัสสนาและธุดงค์วัตตอรอย่างน่าनิยมยกย่องยิ่ง ถ้าศิษย์ของท่านที่มีสมรรถภาพอาจนำไปรู้สึกว่าทั้งสองมานะกันและผลักกัน นี่จะเป็นพลังทางพระศาสนา ซึ่งอาจเอารมณ์จักรมานำอาณาจักรได้อีกด้วย

เมื่อยุวสังฆและพระสังฆมติการในชนบทรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิและศักดิ์ศรี รวมถึงสมณศักดิ์และตำแหน่งหน้าที่ถาวรท่านพระอาจารย์อัสสกเกระแล้วได้รับความสำเร็จด้วยความชอบธรรมฉันใด ถ้าผู้ทรงศึกษาวัตตอรัตนประกอบไปด้วยจิตสิกขາและปัญญาสิกขາ รวมพลังกัน อาจเรียกร้องความยุติธรรม ตามสายธารแห่งธรรมชาติปัจจุบัน ให้สมัชชาคนจน และคนปลายอ้อมปลายแยกอื่น ๆ ให้บ้านนี้เมืองนี้ลดความเป็นทุนนิยม บริโภคนิยม และคำนวนนิยม จนเข้าสู่นุญนิยม และกุศลนิยมตามทิศทางของไตรสิกขາได้ด้วย

การที่พระอาจารย์อัสสกเกระเป็นรูปแรกที่ส่งพระภิกษุไปศึกษาที่การตประเทศไทย ตามแนวทางของอาจารย์กุณ่า กุศลศัพยนั้น นับว่าเป็นการແຫວງແນວของสังคมสงฆ์อย่างสำคัญ แต่ข้อบกพร่องของพระที่ไปเรียนอินเดียนั้น แม้เข้าถึงการติวทิยาเท่าอาจารย์กุณาก็มีน้อยนัก และยิ่งจะรู้จักชุมชนชาวพุทธที่ถูกกดซื้อย่างเลวัย เพราะเป็นจันทามาเดิมด้วยแล้ว แทนไม่มีเลย ยังการตศึกษาที่ลึกซึ้งไป รวมถึงขบวนการของคนอีกด้วยแล้ว เราก็แทบไม่รู้จักเสียงอีกด้วย

ยิ่งจำเดิมแต่ละไลมานะ และพระภิกษุเปตตอบพนน ความเบี้ยนเบ้ำของจีนไปตั้งสำนักการศึกษาขึ้น ดีที่ในการตประเทศไทยด้วยแล้ว ประเทศไทยที่ไปศึกษาในอินเดีย ก็แทบเข้าไม่ถึงวัฒนธรรมพุทธกระแสเอกาเลย

ถ้าจะเอาบทเรียนแห่งความริเริ่มของพระอาจารย์อัสสกเกระเป็นแนวทาง เราน่าจะต้องหาทางศึกษาที่อินเดียกันใหม่ โดยเน้นที่ศึกษาวัตตอรัตน์ของพระในต่างแดนด้วย รวมถึงธรรมทูตในประเทศไทยต่าง ๆ และต้องให้เข้าถึงจิตสิกขາและปัญญาสิกขายอย่างแท้จริง

โดยที่เวลาแล้ว รัฐบาลอินเดียก็ดำเนินการฟื้นฟูนalu ทางมหาวิทยาลัยขึ้นใหม่ ซึ่งต่างไปจาก นalu ทางที่มีอยู่แล้ว โดยให้เข้าถึงเนื้อหาสาระของมหาวิหารเดิม ซึ่งมีเชือกเสียงเกียรติคุณอันแพร่ไปยานาน ก่อนมหาวิทยาลัยอีกฟอร์ดและปารีสเสียงอีก

พร้อมๆ กันนั้น ในสหรัฐอเมริกาก็มีมหาวิทยาลัยนานาชาติเกิดขึ้นมาได้ ๒๕ ปีเข้าไปแล้ว โดยที่ท่านอาจารย์น่าจะเป็นก็เคยเป็นอธิการบดีที่มหาวิทยาลัยนalu มาก่อน ดูดังพระองค์เจ้า ทรง ๑๖ ศรีปีศาจฯ อาจารย์

แห่งจีนประเทศ ก็เคยเป็นคนบดีที่มหาวิทยาลัยนั้น

ถ้าท่านอาจารย์อาสาภาระยังดำรงชีพมาถึงตอนนี้ เชื่อได้เลยว่า ความริเริ่มและขั้นตอนของท่านคงมีส่วนช่วยบันดาลให้การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะก็ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นไปในทางใหม่ ๆ ที่เข้าถึงแก่นของไตรลิปกาของอย่างสมมัยไม่ให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นดังพระรอง ที่ผู้สอนและผู้เรียนรู้สึกต้องก้าวตามมหาวิทยาลัยทางโลกของไทย ซึ่งเอกสารยังระบุความคืบหน้าของฝรั่งกระแสนหลักภาษาอย่างเรียนรู้เป็นสิ่ง ๆ ที่เข้าถึงความต้องการ ความงาม และความจริงไม่ได้ ได้แต่ความรู้ที่มาจากการที่ปฏิรูปิ่งกว่าสัมมาทิฎฐิ

ถ้าเราจะเอาบทเรียนจากชีวิตและผลงานของท่านอาจารย์อาสาภาระมาประยุกต์ใช้ เรายังเน้นที่หัวใจของการศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องปลูกกระดุมตัวเองให้หายด้อย ให้เห็นคุณค่าของกาสาวพัสดุ และพรหมจรรย์ ให้แลบทะของ กิน การ กiergeติ โดยยินดีเข้าถึงทุกสิ่งที่ทางสังคม โดยที่พระเณรส่วนใหญ่ ก็เป็นลูกคนจน จึงไม่ต้องอย่างกำเพิดเดิมของตน หากภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของบรรพชน และเข้าไปหากนิยมคนจนอย่างจริงจัง ยิ่งกว่าเรียนรู้เพื่อดัดชีวิตดีดีน เพื่อพยุงฐานะของตนอย่างชนชั้นกลาง หรือชนชั้นสูง ซึ่งสามหัวใจต่าง ๆ ไว้อย่างน่ารำคาญยิ่งนัก

หมายความว่า เราต้องแสวงหาแสงสว่างที่เหมาะสม กับการเปลี่ยนผ่านของพระศาสนาในทางที่เราอาจตื่นขึ้นได้จากการครอบงำทั้งหลาย โดยเราจำต้องเข้าใจถึงความชั้นชั้นของสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างทางสังคมอันยุติธรรมและรุ่นแรง ทั้งนี้หมายความว่าเราต้องถอดความตัวเราเองกันใหม่ว่า ความหมายของชีวิตเราเป็นไปเพื่ออะไร เพื่อมี (to have) เพื่อซื้อ (to buy) เพื่อสุข (to indulge) เพื่อครอบครอง (to possess) หรือเพื่อเป็นอยู่ (to be) เมื่อเรารู้ชัดทั้งทางหัวสมองและหัวใจว่าการเป็นอยู่สำคัญกว่าการมี การสุข การครอบครอง เราเกี่ยวกับเรารู้ว่า การทำให้ตามนัยยะที่กล่าวมานี้ ย่อมเท่ากับเป็นการบุกรุกของท่านเจ้าคุณอาจารย์อาสาภาระ ในทางปฏิบัติเช่นเดียวกัน

คนรุ่นต่อ ๆ ไปอย่างไร โดยที่ทั้งหมดนี้ วิธีการที่นำคำสั่งสอนทางศาสนาในอดีตมาใช้ ไม่มีผลลัพธ์ที่จะประยุกต์สิลสิกามาใช้ให้เหมาะสมกับสังคมอุดมสันกกรรม กับบรรพบุรุษทั้งหลายที่ กับโครงสร้างทางสังคมอันมองไม่เห็นได้ง่าย ๆ โดยที่จิตสิกามาจกเป็นไปเพียงเพื่อหลีกเลี่ยงจากภัยฤกุตการณ์ทางสังคม หรือเพียงเพื่อสุขารมณ์ ก็ไม่ถูกต้อง ถ้าขาดสมាមิภารนา เราจะเข้าใจเมตตกรณีสูตรไม่ได้เลยว่า “มารดาคนอ่อนลูกคนเดียว ผู้เกิดในตน ด้วยยอมรับชีวิตได้ ฉันใด พึงเจริญความรักที่มีในใจอย่างไม่มีประมาณ ในสัตว์ทั้งปวง ฉันนั้น” และเมตตาต่างไปจากการดำเนินกิจกรรมจรรยาเมือง ค่าเหนื่อยชีวิตคูได้ ก็ต่อเมื่อเข้าถึงจิตสิกามาชั้นสูงเท่านั้น น่าเสียดายนักที่มีต้นข้าดไปจากการศึกษาในกระบวนการนี้ รวมถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วย โดยที่จิตสิกามาต้องสามารถครอบครองให้เราเกิดความตื่นตัวทางปัญญา เพื่อรู้จักสภาวะที่แท้ของเรางดงามของสังคม เพื่อนำมายิ่งสัจจามาใช้ในการแก้ไขความทุกข์ของสังคม โดยนาเหตุแห่งทุกชีวิตรู้สึกไปที่ทุนนิยม หรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างไม่รู้จักจุดจบ (โลภ) จำนวนนิยม ดังเช่นสังคม อิริยาบถ และการขยายอาณาจักรในระดับนานาชาติ และการซื้ออาณาจักรในระดับของแต่ละประชาชาติ (โกรธ) และความครอบงำทางวิชาการ หรืออุดมการณ์ ที่มีเพียงหัวสมองเป็นสื่อ หรือการตระเกียดตะกายเพื่อพยุงสถานะของตนให้สูงสันติไปเรื่อย ๆ บนความทุกข์ยากของมนุษย์และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (หลง) เมื่อเห็นทุกชีวิตและเหตุแห่งทุกชีวิตรู้สึกได้รัด ย่อมทางดับทุกชีวิตตามครรลองของอหิงสธรรมย์ได้แก่พระอริยมรรค

หากทำได้ตามนัยยะที่กล่าวมานี้ ย่อมเท่ากับเป็นการบุกรุกของท่านเจ้าคุณอาจารย์อาสาภาระ ในทางปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ແວດວງເສຍໂຮມ (ສ່ວນກລາງ)

ຕຸລາຄມ – ຮັນວາຄມ ແກ້ໄຂ

១. ວັນທີ ៤ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນໃນສູ່ຮ່າງຕົວແນກລຸ່ມເສີຍໂຮມ ວ່າມອົບປ່າຍໃນຫຼັກສົດ “ທຶນທາງການເມືອງກຳປະກຳປະຊາຊົນໃນຮະບອນທັກສິນາອົບປ່າຍ” ວ່າມກັບນັກວິຊາກາຮັດແລະນັກເຄີ່ນໃໝ່ທາງສັງຄົມ ເວົ້າການປະໜຸມສຸກປະຊາຊົນ ຄວັງທີ ២ ເຊິ່ງໃນໂຄກສາງຄຽບຮູບ ៣០ ປີ ១៩ ຕຸລາຄມປະຊາຊົນ ດນ ໂປຣ໌ປະໜຸມສິລັບປ່ານໂຮມ (ໂປຣ໌ປະໜຸມເລັກ) ມາວິທຍາລັບໂຮມສາສົກ ທ່າພຣະຈັນທົງ ແລະໃໝ່ນາງ ៣០ ປີ ១៩ ຕຸລາຄມ ຄວັງທີ ៣ ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ໄດ້ນໍາໜັງສື່ອແຂ່ຂອງທີ່ຮ່າສື່ກີ ໄປວ່າມອອກວັນຈຳນໍາຢ່າງດ້ວຍ ດັ່ງແຕ່ວັນທີ ១០ – ១៤ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ

២. ວັນທີ ១៤ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ກຸລຸມເສີຍໂຮມໄດ້ຮັບການອາກອນາຈັກຄະນະການຈັດງານກຳລັງ ៣០ ປີ ១៩ ຕຸລາ ໃ້ວ່າເປັນຜູ້ປະກອບພິທີ່ກ່ຽວມ ໃນສູ່ຮ່າງຕົວແນກພຸຖອຄາສານາ ດ້ວຍການເຈີ່ງພະໜຸມທີ່ແປລ (ບາລີ–ໄທຢ ຂັບປະຊາຊົນ) ແລະກ່າວສົມໃນທີ່ນີ້ຢາການື່ອງໃນໂຄກສັດກຳລັງ

៣. ວັນທີ ១៨ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນ ແລະພະສູພານ ສູງໃຈ ໂດຍທາງໄປ່ວ່າມີກິຈການ “ການກວານາເພື່ອເປັນຫວ່າໃຈ ປະເນາທິບີ ຈອරຈ ຕັບເປີລຸ່ມ ບຸນ ຈູນເນີຍ” ວ່າມກັບລຸ່ມສາສົນກຳປະຊາຊົນຫວາຍໄທເພື່ອສັນຕິພາບ ແລະຕົວແນກຄິສົຕະສັນກິນ ທີ່ສ່ວນສັນຕິພາບ ສວນລຸ່ມພືນ ກຽງເທິງ

៤. ວັນທີ ១៨ – ២១ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ຄະນະທຳການສາກົດ “ພະຕີ”ປະກອບດ້ວຍ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນ ພະສູພານສູງໃຈ ພຣະນະປະໜຸດ ມາວິທຍາລັບໂຮມໃນ ແລະນາຍປະໂວນ ຄມານວັກຮັບກັບນາງສາວບ້ວລອງ ພິມພລາ ວ່າມເດີນທາງໄປສັນກາະນົມພຣະມາຫາເຈີ່ງ ເຕັມປຸລົມ ເຈົ້າອາວະສັດທ່າເມຸນ ແລະເຈົ້າຄະນະດຳບັບທ່າມມຸນ ຈຳເນັດນາງກຳລັງ ຈັງຫວັດສົງຄຳ ແລະວ່າງນາມາປະກິຈສົມ ສາວສູກພາວ ພົກສົງພຸກ່ານ ຕລອດຈົດດີນທາງໄປໄກ້ດຳລົງໃຈໆນັ້ນອັນ ມຸສິລິມ ດນ ສະຖານທີ່ສຸມນຸ່ມຄັດຄ້ານໂຄງການທ່າກົກະແລະໂຮງແຍກກົກະໄທຢ ມາເລີຍ ລານຫຍ່ຍເສີຍບໍ່ ຂໍານາຂະນະ ຈັງຫວັດສົງຄຳ

៥. ວັນທີ ២២ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ວ່າມປະໜຸມກັບເຄື່ອງຂ່າຍ້າວພຸຖ່າ ເຊິ່ງ ສະຖານທີ່ພຣະພຸຖ່າຄາສານາ, ໂຄງການຮຽມ-ໂນໝ່າຍ-ສຶກຂາ ແລະກາງຈັດງານທຳນຸ່ງອຸທືສ່ວນກຸລຸ ໄດ້ແກ່ນັກສາວສູກພາວ ພົກສົງພຸກ່ານ

៦. ວັນທີ ៣០ ຕຸລາຄມ ແກ້ໄຂ ຄະນະການກຳດຳເນີນງານ ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ຈັດປະໜຸມວາງປັດຈິງ ດນ ອ້ອງປະໜຸມມຸລົງໃຫ້

ໂທນິລິຕິມທອງ ເພື່ອສູ່ປາງນະແສດຕາການກົດຕິຕັ້ງ ຊົ່ວໂມງໄດ້ຮັບການສົ່ງໂອັນໄດ້ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ໄດ້ຮັບອາກອນາໄຫ້ປະກອບພິທີ່ທາງຄາສານາ ປະກອບດ້ວຍການເຈີ່ງພະໜຸມທີ່ແປລ (ຈົບປະຊາຊົນ) ແລະກາງກ່າວສົມໃນທີ່ນີ້ຢັກ ວ່າມກັບພະໜຸມປັດປຸງກົວຕົວ ຈາກວັດຄູາມເວັກວັນ ແລະຄະນະສາມເແນຈາກວັດສັ້ຍທອງ ໃນໂຄກສີເປີດອາຄາຣໂຮງເຮັຍນອຸນຸປາລສານຮັກ ມຸລົງໃຫ້ດັກ ດັນນພຸຖ່ມຄະລສາຍ ແກ້ໄຂການສາມພວານ ຈັງຫວັດຄວັບປຸນ

៧. ວັນທີ ៤ ພຸດົມຈິກາຍນ ແກ້ໄຂ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນໃນສູ່ຮ່າງຕົວແນກລຸ່ມເສີຍໂຮມ ວ່າມເສົາເກີ່ນກັບກິຈການຮຽມຍາດວາ ດນ ປ່ວຍເສົາຄາວ ວັດປະໜຸມຄົງຄາ ກຽງເທິງ

៨. ວັນທີ ៣០ ພຸດົມຈິກາຍນ ແກ້ໄຂ ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ວ່າມກັບອົງກົດພັນຮມືຕົກ ຈັດທຳນຸ່ງອຸທືສ່ວນກຸລຸໃຫ້ກັບນາງສາວສູກພາວ ພົກສົງພຸກ່ານ ທີ່ປະກອບດ້ວຍພິທີ່ກ່ຽວມທາງຄາສານາ ແລະການເສົາ “ໜ້າທາງສູ່ຄວາມຕາຍອ່າງສົງສົນ : ຮ່າສີກາຮາຈາກໄປຂອງສູກພາວ ພົກສົງພຸກ່ານ” ໂດຍມີ ພຣະມາດເຈີນ ສູງໃຈ, ນ.ພ.ໂກມາຕະຈິນເສດີຍກົວພົມ ແລະຄຸນສູງກີ ສູດຮະກຸລ ເປັນຜູ້ວ່າມເສົາ ແລະນີ້ມີຄຸນພຸລົງວິ ເຮືອວິຊາຮົບ ຈາກເສົາສີກຳລັບ ເປັນຜູ້ດຳເນີນຮາຍກາ

៩. ວັນທີ ៣ ອັນວາຄມ ແກ້ໄຂ ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ວ່າມກັບໂຄງການຮຽມຍາດວາກົບນັກສົດສົນທີ່ ຈັດເສົາເກີ່ນກັບເສົາຄາວ ວັດປະໜຸມຄົງຄາ ແລະຄະນະທອງຈຳ” ດນ ລານກິຈການນັ້ນສຳນັກຂອສຸມດ ມາວິທຍາລັບເຕີງໃໝ່ ໃນງານທີ່ເອີ້ນມູນບຸກສົຟຝຣ

១០. ວັນທີ ៤ – ៧ ອັນວາຄມ ແກ້ໄຂ ກຸລຸມເສີຍໂຮມ ວ່າມກັບໂຄງການຮຽມຍາດວາກົບນັກສົດສົນທີ່ໃໝ່ ແລະສຳນັກພິມພົກສູກພາວໃຈ ຈັດເສົາເກີ່ນກັບຕົວໜັງສື່ອ “ລຳນັ້ນໃໝ່ : ສຽກຫາ ຄຸນຄ່າ ແລະຄວາມທອງຈຳ” ດນ ລານກິຈການນັ້ນສຳນັກຂອສຸມດ ມາວິທຍາລັບເຕີງໃໝ່ ໃນງານທີ່ເອີ້ນມູນບຸກສົຟຝຣ

១១. ວັນທີ ៨ – ១១ ອັນວາຄມ ແກ້ໄຂ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນ ແລະພະໜຸມປະໜຸດ ມາວິທຍາລັບໂຮມໃນເຂົ້າວ່າມີກິຈການ “ປາກູ້ຄວາມປາຈາຍສາກ” ທີ່ຈົ່ງຈົດໂມມຸລົງໃຫ້ສູ່ຍົງກົວຕົວ ພົກສົງພຸກ່ານ ທີ່ປະກອບດ້ວຍພິທີ່ກ່ຽວມທາງຄາສານາ ແລະນີ້ມີຄຸນພຸລົງວິ ເຮືອວິຊາຮົບ ຈັງຫວັດເຫັນຮາຍກາ

១២. ວັນທີ ១៤ ອັນວາຄມ ແກ້ໄຂ ພະກິດຕິສັກດີ ກິດຕິໂສກໂໂນ ແລະພະໜຸມປະໜຸດ ມາວິທຍາລັບໂຮມໃນເຂົ້າວ່າມີກິຈການ “ປາກູ້ຄວາມປາຈາຍສາກ” ທີ່ຈົ່ງຈົດໂມມຸລົງໃຫ້ສູ່ຍົງກົວຕົວ ພົກສົງພຸກ່ານ ທີ່ປະກອບດ້ວຍພິທີ່ກ່ຽວມທາງຄາສານາ ແລະນີ້ມີຄຸນພຸລົງວິ ເຮືອວິຊາຮົບ ຈັງຫວັດເຫັນຮາຍກາ

สำคัญใจน" ร่วมกับตัวแทนองค์กรต่าง ๆ อีกด้วย

๑๓. วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๖ พรวมหาประภูติ มหาวิทยาลัยใน ในฐานะตัวแทนกลุ่มเสียงธรรม "ได้รับเชิญจาก ศูนย์พุทธศาสนาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าร่วมเสวนานทางวิชาการ เรื่อง "พระพุทธศาสนาในประเทศไทย" โดยมี Mr. James G. Mullens ซึ่งเป็นหัวหน้าภาควิชาศาสนาศึกษา มหาวิทยาลัย Saskatchewan ประเทศแคนาดา เป็นผู้นำเสวนา

๑๔. วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ กลุ่มเสียงธรรม ร่วมกับองค์กรพันธมิตร ร่วมกันจัดเสวนา "ธรรมโพษณ์ : ทรงธรรม พุทธทาสภิกขุ" และจัดแสดงข่าวต่อตื่นมวลชนเพื่อเปิดตัวโครงการ "ธรรมโพษณ์ศึกษา" ซึ่งถือได้ว่าเป็นครั้งแรก ที่จะมีการศึกษาชีวิตและผลงานของท่านพุทธทาสภิกขุ ในลักษณะหลักสูตรต่อเนื่อง ระยะเวลาถึง ๒ ปี โดยมีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่าง ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนกับผู้สนใจ ระหว่างทั้งถึงวาระครบรอบ ๑๐๐ ปีชาติกาลต่านพุทธทาส ในปี ๒๕๖๙

๑๕. วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ คณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มเสียงธรรม ร่วมประชุมสรุปงานประจำปี ณ ห้องประชุมมูลนิธิโภณฑ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

๑๖. วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ พระกิตติศักดิ์ กิตติ-โภโน ในฐานะตัวแทนกลุ่มเสียงธรรม เข้าร่วมประชุมบ nack คณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ ห้องรับรอง ๒ ชั้น ๓ อาคารวิจัยสภาก

กลุ่มเสียงธรรมขอแสดงมุตติคาลกาวะต่อ

พระครูธรรมธารามตรี วรรมาติโต

กรรมการดำเนินงาน – กรรมการกองทุนเสียงธรรม

ที่ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์เป็น

พระครูสัญญาบัตร เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ชั้นゴ ที่

พระครูสันติธรรมรังษี

พับริจาคเงินสนับสนุนของทุนเสียงธรรม

ตรวจสอบรายชื่อล่าสุดได้ที่

<http://www.skyd.org>

ทุนการศึกษาสำหรับพุทธบัตรเรียนสอบสักขาลัย

๑. อนุสรณ์สำหรับนายส่วนราชการ เจมส์ริวัตต์ ๓,๐๐๐ บาท
๒. ยุวชนสยาม ๕,๗๘๓ บาท
๓. นายคงภาพ สุทธิธรรมวิส ๗,๕๐๐ บาท
๔. อนุสรณ์ยันส์ เพรตวิก ๑๑,๔๔๐ บาท
๕. ทุนกรุณา - เวียงอุไร ຖุศลาสัย ๓,๐๐๐ บาท

สิกธิประโยชน์ของສານເຊິກລຸ່ມເສຍອຣນບ ແລະສານເຊິກ "ຈົດໜາຍຫ່ວມເສຍອຣນບ"

- ลด ๒๐% เมื่อซื้อหนังสือของมูลนิธิเพื่อผู้บุนเดิม
๑๐๑/๑ ช.งานวงศ์วน ๓๑ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๐๐๐
โทร. ๐๘-๙๕๒-๕๐๖๐-๒ โทรสาร ๐๘-๕๕๐-๙๓๓๗
- ลด ๒๕% เมื่อซื้อหนังสือของสำนักพิมพ์มูลนิธิโภณฑ์มหาวิทยาลัย (และลด ๑๐% เมื่อซื้อหนังสือของ สนพ. ที่อยู่ในร้านโภณฯ)
๙/๙๙ ช.บ้านช่างหล่อ ถ.พรมานา บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐ โทร. ๐๘-๔๐๒-๐๗๔๔, ๐๘-๔๑๑-๐๗๔๔,
๐๘-๘๖๖-๙๕๕๕ กด ๐ โทรสาร ๐๘-๘๘๘-๙๗๕๖
- ลด ๒๕% เมื่อซื้อหนังสือของสำนักพิมพ์มูลนิธิศึกษา
๔๑๒ ช.วิจัยศึกษา ๒๖ แขวงบางพลัด เขตบางพลัด
กรุงเทพฯ ๑๐๑๐ โทร. ๐๘-๘๘๑๐๗๔
- ลด ๒๐% เมื่อซื้อหนังสือที่ร้านเคล็ดไทย
และลด ๑๐% เมื่อซื้อหนังสือทางไปรษณีย์
๑๑๗-๑๑๗ ถ.เพื่องนคร เขตพะนังกร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐
โทร. ๐๘-๒๒๒-๙๕๕๒-๙ โทรสาร ๐๘-๒๒๒-๔๗๗๘
- ลด ๒๐% เมื่อซื้อหนังสือของมูลนิธิโภณฑ์มหาวิทยาลัย
๓๙๔/๔๖-๔๙ ถ.มหาราช เขตพะนังกร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐
โทร. ๐๘-๒๒๒-๙๕๕๐-๒ โทรสาร ๐๘-๒๒๒-๑๑๑๙
- ลด ๒๐% เมื่อซื้อหนังสือของสวนเงินเมือง
(และลด ๑๐% เมื่อซื้อหนังสือของ สนพ. ที่อยู่ในร้านศึกษา
กรณีสั่งซื้อทางไปรษณีย์ไม่รวมค่าจัดส่ง)
๑๑๓-๑๑๓ ถ.เพื่องนคร เขตพะนังกร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐
โทร. ๐๘-๒๒๒-๙๕๕๒-๙ โทรสาร ๐๘-๒๒๒-๔๗๗๘
- ลด ๑๕% เมื่อซื้อหนังสือของมูลนิธิสุภาษีไทย
๕๙๐/๑-๑-๑ ช.เกศบาลรังษักษ์เหนือ เขตดุกจักร กรุงเทพฯ ๑๐๑๐ โทร. ๐๘-๙๕๕-๓๔๙๐ โทรสาร ๐๘-๙๕๕-๓๔๙๑
- ลด ๕% เมื่อซื้อผ้า ผลไม้และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทร์
ลด ๒๐% เมื่อซื้อหนังสือของมูลนิธิสุภาษีไทย
๑๑๓ อาคารเรียนที่酵斯 ถ.ราชดำเนิน ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐
โทร. ๐๘-๒๕๑-๙๐๕๕-๖ โทรสาร ๐๘-๒๕๑-๙๐๕๖
- ลด ๕% เมื่อซื้อผลิตภัณฑ์ขององค์กรกองทุนสัตว์ป่าโลก
สำนักงานประเทศไทย (ค่าจัดส่งทั่วประเทศไทย ๓๐ บาท)
๑๐๔ อาคาร OUTREACH AIT ตู้ ๔๗๘ ๔.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี ๑๒๑๒๐
โทร. ๐๘-๕๕๔-๖๑๖-๙ โทรสาร ๐๘-๕๕๔-๖๑๓๔
และ ลด ๓๐% เมื่อซื้อหนังสือของกลุ่มเสียงธรรม
ลด ๑๐% เมื่อเข้าร่วมสัมมนาฝึกอบรม หัตถศึกษา
ที่จัดโดยกลุ่มเสียงธรรม

หมายเหตุ

- ต้องแสดงบัตรทุกครั้ง เมื่อประชุมคุณวิชีพประจำปี
- สั่งซื้อทางไปรษณีย์ พร้อมค่าจัดส่ง
- ลิฟธิปะ夷ນดังกล่าวให้ได้ เมื่อสั่งซื้อด้วยตรง
และจากร้านค้าที่ระบุไว้เท่านั้น

กิจกรรม

๑ สังสารวัฏกุณว้า เกิด-ดับ ปรักพัง วนเดียนว่ายวนวั้ง	ภังค์หัวง เพิ่มสร้าง วิโยค
สุข-โศก-ເສພ; ข้างว้าງ กว่างไรโคหรือ?	
๒ สองมือนบนบนน้อม รำถีก่อต่งพุทธสมัย พุทธະละวรรภัย พิชิตอมตะแก้ว	บินใจจัปป ส่วนแห้ว วิกฤต เลิศแด้วมนี่สวรรค์
๓ คืนวันนั้นอยู่หัวง วันและคืนแห่งพอง ล่วงกาลผ่านวัน; รอ หรือกว่างขณะระวัง	ไดหนอก? หยุดพั้ง ลงทะเบ จิตไวร้อยหมอน?
๔ ควรลงลายถ่องฟ้า ฤาawanนิมิค้อน มรา��าค่าอนันต์ พิชิตและผ่านได	ลุ้น เพงไกว? อนราหมิต ชาใช่ไดหนอก? ฯฯ

สุภาพร พงศ์พุกษ์...

◎ ต่อจากหน้า ๙๕

ทำให้บรรยายกาศที่น่าจะเป็นความชื่นเครื่องอีกด้อด ผิดหวัง หรือ เศร้าหมอง สูญเสีย เป็นบรรยายกาศ ที่สงบเย็น แต่เบิกบาน และกระตือรือร้น และที่สำคัญได้ประจักษ์ถึงสัจธรรมของ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างเป็นรูปธรรมที่สุด ได้สัมผัสกับสภาวะ ของการล่วงวางจากตัวตนครั้งแล้วครั้งเล่า เกิดภาวะ การขัดเกลาจิตใจอย่างスマ่เสมอ พร้อมกับสัมผัสด ความรู้สึกใหม่ ๆ ที่เป็นความสุขความอิ่มเอิบใจที่เกิด จากการล่วงวางตัวตน จากการให้ความรักความ เมตตาแก่ผู้อื่น เป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงภายในและเกิดสำนึกที่จะใช้ชีวิตต่อไป ข้างหน้าอย่างไม่ประมาท อย่างชาชี้ชั้งต่อความ งดงามของชีวิต ต่อความงดงามของผู้อื่นต่อความ งดงามของความตายและไม่คาดกันความตาย ในฐานะมนุษย์ที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์และ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนมากมายในสังคม ความเมื่อยล้าอย ลักษรั้งหนึ่งนี้ได้สัมผัสกับประสบการณ์ของการอาใจใส่ ดูแลผู้ที่กำลังเผชิญกับความเปรverbangของชีวิตหรือ ผู้ที่อยู่ในระยะสุดท้ายของชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใกล้ชิด เพราะจะเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อผู้ที่ได้รับการดูแลและต่อชีวิตที่ดีงามของตนเองและผู้ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราในอนาคต เป็นการฝึกฝนการล่วง ตัวตน การอ่อนน้อมถ่อมตน ฝึกเข้าใจความต้องการ ของผู้อื่น ลดความต้องการของตนเอง ได้อ่อนโน้มกับ ผู้อื่นและอ่อนโน้มต่อตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งการ ได้สัมผัสกับความรู้สึกที่ได้รับจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็น สิ่งที่มีคุณค่ามีความหมายอย่างยิ่งต่อชีวิตที่เหลือของ ตนเอง เป็นการบำบัดเยียวยาชีวิตและเป็นการให้สติ ให้มีชีวิตตั้งอยู่ในความไม่ประมาทแต่ไม่คาดกัน ความตาย เห็นคุณค่าของผู้อื่นเท่าเทียมกับตนเอง เป็นการลงทุนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง จิตวิญญาณให้กับตนเองและให้กับสังคมอย่างแท้จริง

สรวี ชุดระภูล

๕ มีนาคม ๒๕๕๖

ສມັກຮສມາເຊີກເສຂີຍຣຣມວັນນີ້

ຮັບດຸງພ້າວີ ຕີ = ດີ ໃບ

ສາທິກອຸປດັນກໍ (ກຣດົນພິເສດ)

คุณสมเกียรติ อภิญญาชัน

สนับสนุนห้องสมุดวัดและโรงเรียนในชนบท ๔๔ แห่ง เป็นสมาชิกเสียงกรุงฯ ปี ผู้มีความประสังค์จะรับการอุปถัมภ์ กรุณาติดต่อผู้ประสานงานกลุ่มเสียงกรุงฯ

ບັນການກາວເອີ້ນ

นิทานภาพสำหรับเด็ก จัดทำโดยบริษัทเอกพีนา อุตสาหกรรม จำกัด ซึ่งสามารถให้เป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้าน จินตนาการ และการแสดงออก มีเนื้อหาสีสัน หนังสือชุด ๓ เรื่อง “สัตว์ประหลาด ปล่องคันวัน” “แมลงปักภัยชนก” “สันขอยากเป็นหนัง”

หากพระองค์แม่ชีหรือบุคคลใดที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก มีความประسنศ
จะรับเป็นที่มาภาพนี้ เอียงประวัติการทำงาน พ้อขอเมื่อที่อยู่ของท่าน ลงมาได้ที่

สำนักงานกลุ่มเสียงธรรม

๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา

ເມືດຄລອງສານ ກຽງເທິພ່າ ១០៦០០

ໂກຣສັ່ພທ/ໂກຣສາງ ០-២៣១៤-៧៣៨៥-៩

ລ. ຄູນສຸດທະພາຍ	ຮັງກວະເວລາພື້ນທີ່	1000 ບາທ
1. ຄູນເຈົ້າອັນນາ ພ່ອວັນເນາ		1000 ບາທ
2. ຄູນມັງກອນ ພ່ອວັນເນາ		1000 ບາທ
3. ຄູນມັງກອນ ພຶກຄາກລາວນັ້ນ		1000 ບາທ
4. ຄູນພິມລັບນີ້ ແກ້ໄຂສັດບູນຍົງ		1000 ບາທ
5. ຄູນພັກທັນ ເລື່ອຕົ່ນໂນຫຼາກ		1000 ບາທ
6. ຄູນຕັດຕາ ດີວິເຫຍຸພິພົງສີ		1000 ບາທ
7. ຄູນເຫັນມີນາ ແລະເຊື່ອ		1000 ບາທ
8. ຄູນນິ້ນ ເກີໂກງຫົດ		1000 ບາທ
9. ຄູນນິ້ນ ເຫັນວິກຄຸດ		1000 ບາທ
10. ຄູນເປົ້າຕາດ ເຕົກຫຼູ້ຫຼັບຍັນຕົ້ນ		1000 ບາທ
11. ຄູນດັນຢັນ ດາວສົ່ງ		1000 ບາທ
12. ຄູນເຫື້ອພົງ ດັກງົງຫາ		1000 ບາທ
13. ຄູນເຫັນມຸນ ມົນງູ		1000 ບາທ
14. ຄູນພັກກັນສົນ ສວນລາວນີ້		1000 ບາທ
15. ຄູນກັນທັນ ໄກສົງວິຫຼຸງທີ່ຈິງ		1000 ບາທ
16. ຄູນສາກີ່ທີ່ ພົມເລານາ		1000 ບາທ
17. ຄູນສຸກາກ ສຸກກ່ຽວກັນ		1000 ບາທ
18. ຄູນແຫ້ນຕົນ ທ່ານການວິຫຼຸງທຸກ		1000 ບາທ
19. ຄູນປະສົບສຸກ ດ້ວຍເຈົ້າຄານນີ້		1000 ບາທ
20. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ປະການມາຮັກ		1000 ບາທ
21. ຄູນສຸກເອົ້າ ຖ່ອງກ່າວໄໝ		1000 ບາທ
22. ຄູນຄົນພຣະນຸ ສີຫຼັກສູນທີ່		1000 ບາທ
23. ຄູນເຫື້ອຫຼູ້ ແສ່ງວາມ		1000 ບາທ
24. ຄູນຫັດຕາວ ດົນຕົດພັນນີ້		1000 ບາທ
25. ຄູນເຫື້ອຫຼູ້ວະນະ ເລີ່ມອື່ນອື່ນ		1000 ບາທ
26. ຄູນ ເພື່ອພວກຮັນ ພົມຈົນນີ້		1000 ບາທ
27. ຄູນຈົນທາງ ດໍາວັງທັງຫຼຸງວິນິ້ນ		1000 ບາທ
28. ຄູນປັບປຸງດູ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
29. ຄູນຈົນນົມນັດ ໄກຍົກນີ້		1000 ບາທ
30. ຄູນວິລິກາ ຮາຂະພເບຍາດ		1000 ບາທ
31. ຄູນກົກສຳກັບອົບນີ້ນີ້ດ້ວຍສຳລັບສຳຄັນ		1000 ບາທ
32. ຄູນຫຼູ້ ໂອກຫຼາກຫຼຸດ		1000 ບາທ
33. ຄູນຊຸ່ວິຫຼົດ ກົດນົດລວງຫົວ		1000 ບາທ
34. ຄູນຫຼັດທະຍາ ເຮືອຮັບບຸນດຸກົງ		1000 ບາທ
35. ຄູນຈັນທາງ ທ່ານຈິງ		1000 ບາທ
36. ຄູນນິ້ນ ດ້ວຍ ດ້ວຍ		1000 ບາທ
37. ຄູນໄພວິລີ້ນ ຕັດຕົກສັນເສດີຍ		1000 ບາທ
38. ຄູນ ດົກລົງ ໂດຍຮັບກົດຍົກຍົກ		1000 ບາທ
39. ຄູນສົ່ງເຫື້ອ ນັກທີ່ກົດ		1000 ບາທ
40. ຄູນທັດພົວ ທອງເຫັນເຖິງ		1000 ບາທ
41. ຄູນມັນພຣະນຸ ຖ່ອງກ່າວເນັດ		1000 ບາທ
42. ຄູນໄພວິລີ້ນ ຕັດຕົກສັນເສດີຍ		1000 ບາທ
43. ຄູນແຫ້ນຕົນ ໂດຍຮັບກົດຍົກຍົກ		1000 ບາທ
44. ຄູນສົ່ງເຫື້ອ ນັກທີ່ກົດ		1000 ບາທ
45. ຄູນທັດພົວ ທອງເຫັນເຖິງ		1000 ບາທ
46. ຄູນມັນພຣະນຸ ຖ່ອງກ່າວເນັດ		1000 ບາທ
47. ຄູນມັນພຣະນຸ ຖ່ອງກ່າວເນັດ		1000 ບາທ
48. ຄູນມັນພຣະນຸ ເວັບເວັດ		1000 ບາທ
49. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
50. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
51. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
52. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
53. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
54. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
55. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
56. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
57. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
58. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
59. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
60. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
61. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
62. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
63. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
64. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
65. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
66. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
67. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
68. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
69. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
70. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
71. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
72. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
73. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
74. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
75. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
76. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
77. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
78. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
79. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
80. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
81. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
82. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
83. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
84. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
85. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
86. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
87. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
88. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
89. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
90. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
91. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
92. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
93. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
94. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
95. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
96. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
97. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
98. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
99. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ
100. ຄູນຫຼູ້ວຸ່າມີ ວິມເຄົກ		1000 ບາທ

๖๘. คุณสรัช วงศิริเจริญกุล	๒๐๐ บาท	๙๐. พหลโยศสิติศย์ จันทิมาทร	๔๐๐ บาท
๖๙. คุณนันทนภา กีรต์สูญสิน	๒๐๐ บาท	๙๑. อ.ครั้มเมืองavin วงศ์ปัญญา	๔๐๐ บาท
๗๐. คุณรัชดาัณ ราชวุฒิ	๒๐๐ บาท	๙๒. คุณศักดิ์ชัย พันธุ์คำภู	๒๐๐ บาท
๗๑. คุณสมชาย เต็มวิสุทธิกุล	๒๐๐ บาท	๙๓. คุณกร่องงาม นาภผล	๒๐๐ บาท
๗๒. คุณสมบูรณ์ และวงศิริเมธี	๒๐๐ บาท	๙๔. คุณบงกช์ น้ำรอดภัย	๒๐๐ บาท
๗๓. คุณพิชัย เดชะกาฬร์	๒๐๐ บาท	๙๕. อ.ศรีสุริพิรุ๊ด พรมดี	๒๐๐ บาท
๗๔. คุณธรรมวดี จันทร์คลัง	๒๐๐ บาท	๙๖. คุณพรรณราเร รัตน์เพทชุร์ย์	๒๐๐ บาท
๗๕. คุณสังฆ์ศักดิ์ วงศ์สนิท	๒๐๐ บาท	๙๗. ใจเรียนอนุบาลหมู่บ้านเกิดสานัก	๒๐๐ บาท
๗๖. คุณวีระา แซ่รัตน์	๒๐๐ บาท	๙๘. คุณชนยาทัน ดวงดีรัชยะ	๒๐๐ บาท
๗๗. คุณสันติ ชิตพันธุ์	๒๐๐ บาท	๙๙. คุณนันทนา วิจัฒนา	๒๐๐ บาท
๗๘. คุณหดัยยา เอเชร์วิสส์บุญกุล	๒๐๐ บาท	๑๐๐. ศุภเมธีวงศ์ ມານพ	๒๐๐ บาท
๗๙. คุณปนิธาน ธรรมลิสกินท์กุล	๓๐๐ บาท	๑๐๑. คุณสิริรัตน์ บุญหมาย	๒๐๐ บาท
๘๐. พระมหาทักษิณ รัฐปุณณิช	๒๐๐ บาท	๑๐๒. คุณวรเดช อกลักษ์ศรี	๒๐๐ บาท
๘๑. คุณอุษา คำแหง	๒๐๐ บาท	๑๐๓. ผศ.จิราศักดิ์ จังกิจมั่น	๒๐๐ บาท
๘๒. คุณประชารัตน์ สมานิศย์	๒๐๐ บาท	๑๐๔. ดร.ชัยพร บริบาลบรรพตเตต์	๒๐๐ บาท
๘๓. พระมหาธรรมรัชต์ รุ่มรัชต์	๒๐๐ บาท	๑๐๕. ดร.ตรัมลังษ์กุล เพชรสัตต์	๒๐๐ บาท
๘๔. คุณอรุณรุ่งประศักดิ์ หลุยสังข์	๒๐๐ บาท	๑๐๖. ผศ.ภารวนा พัฒน์พร	๒๐๐ บาท
๘๕. คุณวิชัย พัฒน์เนตรากุล	๔๐๐ บาท	๑๐๗. คุณเยี่ยมฤทธิ์ วงศ์พัฒน์	๒๐๐ บาท
๘๖. คุณชาڑาังค์ สลดชัย	๒๐๐ บาท	๑๐๘. คุณเข็มสังค์ มั่นคง	๒๐๐ บาท
๘๗. คุณพัทธร์ โนมเมธิรัชต์	๒๐๐ บาท	๑๐๙. คุณไอย่าอย่าง อุบลรัตน์	๒๐๐ บาท
๘๘. คุณสมชาย เต็มวิสุทธิกุล	๒๐๐ บาท	๑๑๐. คุณจักรกฤษณ์ พูลสวัสดิ์กิติกร	๒๐๐ บาท
๘๙. คุณอรุช เอกสมบัติชัย	๒๐๐ บาท	๑๑๑. ผศ.ชัย วิชาชัย	๒๐๐ บาท

ବ୍ୟାକ୍ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ମାର୍ଗଦାରୀ

ข้าพเจ้า พระ แม่ชี นาย นาง น.ส.

ฉบับ/นามสกุล

อายุ ..... ปี พวรรณ .....

การศึกษา นักครรภ์ ..... บาลี เปรีญ .....
 บริณญาติ สูกจ่าวบริณญาติ
 มัคยมศึกษา, ปวช., ปวส.
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

อาชีพ	☐ รับราชการ, รัฐวิสาหกิจ ☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ อื่น ๆ (ระบุ)	☐ ทำงานเอกสาร
--------------	--	--------------------------------------

รายได้/เดือน ..... งานอดิเรก .....

หนังสือที่ชอบอ่าน ๑. ....
๒. ....

สมัครเป็นสมาชิก หนังสือ “เสขิยธรรม”

สมาชิกใหม่   ต่ออายุสมาชิก (เลขสมาชิกเดิม.....)

เป็นเวลา ..... ปี (ปีละ ๒๐๐ บาท ๔ ฉบับ) เป็นเงิน ..... บาท

เริ่มรับตั้งแต่ฉบับ .....

สถานที่ส่งหนังสือ .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ .....

โดยได้แบบ ○ ธนาณติ ○ ตัวแลกเงินไปรษณีย์ ○ เช็คของขวัญ

สังจายในนาม นางสาวบัวลอง พิมพลา (ปณ.คลองสาร)

สำนักงานกลุ่มเสียงธรรม

๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จเจ้าพระยา
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

๒๗ พฤษภาคม ๒๔๔๕-๒๔๔๖
๑๐๐ ปีชาติกาลพุทธทาสภิกขุ
“ร่วมเดือนกันนี้เพื่อสืบสานภูมิความพึงพอใจ”

๑๗๔. คุณสมมูลรุ่ง ทองคำค่า	๒๐๐ บาท
๑๗๕. คุณชาคราชิต ชัยรักษากาล	๒๐๐ บาท
๑๗๖. คุณสนิท ชูไวรัช	๒๐๐ บาท
๑๗๗. คุณสมชาย กลุ่มนิษฐ์	๒๐๐ บาท
๑๗๘. คุณสมชาย เจริญสืบพาตัวร่วม	๒๐๐ บาท
๑๗๙. คุณศุภฤทธิ์ สิงโต	๒๐๐ บาท
๑๘๐. คุณอนันดา ชัยรักษากลวิสุทธิ์	๒๐๐ บาท
๑๘๑. คุณสนิทพุดุ๊ก เอเชีย	๒๐๐ บาท
๑๘๒. คุณพัชรพงษ์ ตั้นสกุล	๒๐๐ บาท
๑๘๓. คุณศิรินทร์ ศุภารัช	๒๐๐ บาท
๑๘๔. คุณธนกร พ.ช.ชัยสุมาภิรักษ์	๒๐๐ บาท
๑๘๕. โครงงานที่ขอปั้นหน้าสาวสุข	๒๐๐ บาท
๑๘๖. คุณนิติ วงศ์ศิริเวชยังกิจ	๑,๐๐๐ บาท
๑๘๗. อ.ส.ส.เด็จ ใจดี	๒๐๐ บาท
๑๘๘. คุณสมพงษ์ ชาบุญ	๒๐๐ บาท
๑๘๙. คุณวิสุทธา นาคพัท	๔๐๐ บาท
๑๙๐. คุณณัทท์ ใจเจนบุตร	๒๐๐ บาท
๑๙๑. คุณศิริกร งามปั้นภูภารณ์	๒๐๐ บาท
๑๙๒. คุณศิริกรรัตน์ วิชัย	๒๐๐ บาท
๑๙๓. ม.ส.สุรัสวดี สุรัสวดี	๔๐๐ บาท
๑๙๔. คุณราษฎร์ ใหญ่เจตัญ	๒๐๐ บาท
๑๙๕. คุณสุกี้โนนา ราชบูรณ์ดิจิทัย	๒๐๐ บาท
๑๙๖. คุณเจริญ พ.ช.	๒๐๐ บาท
๑๙๗. คุณฤทธิ์พันธ์ ณัณมูลคินี	๒๐๐ บาท
๑๙๘. คุณอรจันต์ เพ็มพูน	๒๐๐ บาท
๑๙๙. คุณผ่องพรพรรณ นิมามานันด์นา	๒๐๐ บาท
๒๐๐. คุณธิราภรณ์ สุนทรธรรม	๒๐๐ บาท
๒๐๑. คุณธีรวิทย์ รักษาวรรณวงศ์	๒๐๐ บาท
๒๐๒. คุณดุษฎีญา ลี้ยังบุญลือศรีชัย	๔๐๐ บาท
๒๐๓. คุณดวงดาว พ.ช.สิต	๒๐๐ บาท

รายชื่อผู้ต่ออายุสมาชิกฯ

๑. ตร.สังกัดน้ำดื่ม ปั๊ลส์ทัน	๒๐๐ บาท
๒. ศูนย์เก็บติดตัวด้วย บุหรี่ประเสิร์ฟ	๒๐๐ บาท
๓. พะซีบบล็อก บีสีสูบให้	๒๐๐ บาท
๔. ศูนย์อีคิวบิล ชีวะส์คานน์ที	๒๐๐ บาท
๕. พะรามหานครเวิร์ก น้ำคริวโน่ไฟ	๒๐๐ บาท
๖. ศูนย์ขาย จันทร์เรือง	๒๐๐ บาท
๗. ศูนย์เชียง ลีส่าเรืองรอง	๒๐๐ บาท
๘. ศูนย์น้ำดื่ม ชีวะคิดติดพัฒนา	๒๐๐ บาท
๙. ศูนย์ธุรกิจ ก่อไฟคลา	๒๐๐ บาท
๑๐. อปบวิชาติ วิจัยเดียร์	๒๐๐ บาท
๑๑. ศูนย์ความภักดี แม่มสันพิท	๒๐๐ บาท
๑๒. ศูนย์นิรภัย คำเตือนภัย	๒๐๐ บาท
๑๓. ศูนย์ฉลอง กล้าเจ๊ง	๒๐๐ บาท
๑๔. ศูนย์เช้าวัน ดวงวันนี้	๒๐๐ บาท
๑๕. ศูนย์ธรรมพร เชือกทรัพย์	๒๐๐ บาท
๑๖. ศูนย์ภูมิปัญญา ชีวิตบ้านญี่ปุ่น	๒๐๐ บาท
๑๗. ศูนย์พัชร์ผล กุญแจนิร์ย	๒๐๐ บาท
๑๘. ศูนย์หวาน เก็บรสชาติ	๒๐๐ บาท
๑๙. ศูนย์อ้ายวรรณ ตั้งแต่นั้นมาสุก	๒๐๐ บาท
๒๐. ศูนย์ภูมิปัญญา เยี่ยมชมวิถุ	๒๐๐ บาท
๒๑. โครงการธรรมยาตราเพื่อพัฒนาสังคมฯ	๒๐๐ บาท

ເມ.ສຳນັກໂຄສະນຸດກລາງ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๔. ศูนย์รวมสารและศึกษาดู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรินทร์	๒๐๐ บาท
๑๕. ศูนย์สุขภาพ ราชวิถี	๔๐๐ บาท
๑๖. ศูนย์ครุภัณฑ์ ชุมชนฯ	๖๐๐ บาท
๑๗. ศูนย์การค้า เส้นบุญนาคิน	๖๐๐ บาท
๑๘. ศูนย์พัฒนานักเรียน	๖๐๐ บาท

รายชื่อพัสดุครุภัณฑ์

๑. พระสุธรรมพจน์ สุวิจิ	๔๐๐ บาท
๒. ศรีดีศรีตากา หรือสุรชัยยันต์	๖๐๐ บาท
๓. ศรีวนิชทวาร ท่านเจ้าเรือง	๒๐๐ บาท
๔. ศรีบุญชู ไทรกิจดิลวัฒนา	๘๐๐ บาท
๕. อุปราชราชาติ หรือเสกสรรค์	๖๐๐ บาท
๖. ศรีมหาภรณ์ แม่สมนันท์	๒๐๐ บาท

ขอให้มีความสุขอยู่กับคืนวัน
ขอให้มีความฝันอยู่กับกาลเวลา
ขอให้มีความคงด้วยกับจิตใจ
ขอให้มีความสดใสมีอนาคต
คงคอกไม้บ้าน

หนังสือเชิงวิชาการ ฉบับนี้มาพร้อมกับวันขึ้นปีใหม่ (สาขาวิชา) อีกรอบ นั่นคือ แผลมะพร้าวรมกับคนฝ่าด้วยที่ผลัดเปลี่ยนมือกันอีกครั้ง และไม่รู้ว่าจะเปลี่ยนอีกครั้ง เนื่องเป็นเพาะเรื่องของเล่า เรื่องของหน้าที่การงานนี้ที่ยังไม่ลงตัว แต่อย่างไรเสีย เราอาจจะไม่ให้หน้าตู้หนังสือว่างเปล่า แต่จะจัดแน่นไปด้วยหนังสือที่นำมาแนะนำและบริการเพื่อน หนังสืออยู่ย่างสม่ำเสมอ

และฉบับนี้หนังสือที่เรานำมาແນ່ນ
ก็มีความหลักหลาຍ มีຫັງເຈົ້າຂອງພວກເຮົາ
ຈົດຈາມ ເຈົ້າຂອງພວກເຮົາຕ້ອງກ້າວໜ້າມຄວາມ
ຖຸກໂສກ ເຈົ້າຂອງພວກເຮົາເດີນທາງໄປຢ່າງ
ດິນແດນຕ່າງໆ ທ້າໂດກ

ขอให้เพื่อนหนังสือมีความสุขกับการอ่านหนังสือนะคะ

แล้วพูนกันในมัจฉบันหน้าค่า

၁၇၁

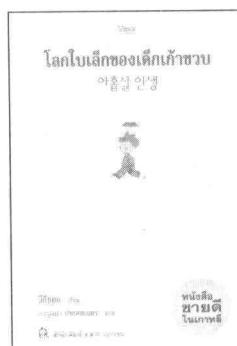
ໂຄກໃບເລື້ອງຂອງເດືອນເກົ້າຂວບ

วี.กี.๗๐๘ เอียน กานุจนา ประสพเนตร แปล

สำนักพิมพ์ ส.ส.ท. เยาวชน

ກະຊວງຕາມເຖິງລົງທະບຽນ ແລະ ນໍາມາໃຫຍ່

เรื่องราวของหมู่บ้านบันยอดเขาที่เล่าผ่านการรับรู้และสายตาของแพ็กเกจมินเด็กชายชั้นป.๓ วัยเก้าห้าวบ ด้วยความคิด และความรู้สึกง่าย ๆ ของเขามองเพื่อน และผู้คนใน

ແວດລັບມອງຂອງໜຸ່ງນ້ານບໍນຍອດດອຍ ສົງຄວາມ ແລະຄວາມຮັກ
ດຳເນີນໄປໃນຈິນຕານາກຮ້ອງບໍລິສັດ ແລະບົຣືສູກີ້ ຈິນ-
ຕານາກຮ້ອງຂອງຢາວີ່ນ້ອງ ທີ່ສາມາດສ່ວັງທຸກສິ່ງໄດ້ຕາມໃຈ
ປ່ຽນຮູນ ກໍາທັນດີໃຫ້ຄົນຮ່ວມດາກລາຍເປັນເຈົ້າຍ
ແກ່ງดวงດາ ອ້ວຍເປັນໂຄະໄວຕ່ອມມີອະໄວອຶກມາກມາຍຕາມແຕ່
ໃຈນີ້ກີດ ເຮືອງຈວາງຍ່າງ ບໍ່ເນື່ອທີ່ທຳໄຫເຮັກລັບມານອງດູ
ວ້າຍເຍວີ່ຂອງດູທີ່ມັນໜ່າຍມາຕຸລອດຮ່າຍທາງຂອງຊົ່ວົວ
ແມ່ຈະນີ້ກີດຖື່ນມັນນ້ຳ ແຕ່ກວາຮະກີ້ມັກທຳໄໝເຮັກລົ່ມມັນ
ຄູ່ເສມອງ

ทั้งลีลาการเขียน และการแปลกิํฟ้าให้เร้าสืบอ่าน
ให้สลบซับซ้อน คล้ายกับกำลังฟังเรื่องเล่าที่เพลิดเพลิน
เมنبากังหราของจะมีความคิดที่เป็นระบบมากกว่า
อาจจะด้วยคนเขียนมีอาชญาลิสต์เก้าปี ในขณะที่เขียน
จบเรื่องแล้ว “โลกใบเด็กของเด็กเก้าขวบ” ก็ถือเป็น
ลีลาจ่างอย่างงดงามลุ่มหนึ่ง

พนกันวันคิดถึง

See You anytime I want

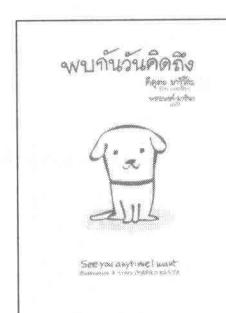
គិចទេស មាយវិកុំ រាប់នូលខ្លះឡើង ពរូនងគ់ – មានិនា ផល

บริษัท คัมภาย อิมเมจิ้ง จำกัด acula ๑๖๐ นาห

เป็นเรื่องสืบทอดที่มีความคงาม สืบทอดด้วยความเข้าใจในความเป็นไป ความ

เปลี่ยนแปลงของรีวิต ความเหงา ความเคร้า ความรู้สึก
โടดเดี่ยว ความรู้สึกอ้างว้างที่กำลังเก่ากุณอยู่ในหัวใจของ
ผู้คนในสังคมปัจจุบันนี้ ไม่ว่าที่ใดในโลก ผู้คนเริ่มรู้สึกอยู่อย่าง
เดียวดาย แต่ถ้าเราเข้าใจความรู้สึกนั้น ทำความรู้จักกับมัน
ให้เข้าใจมันหนึ่งเป็นเพื่อนกับเรา อย่างกับมัน

ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดย่อมรู้สึกถึงความผูกพัน
ความคิดถึง เมื่อสิ่งที่ผูกพัน—คิดถึง ได้จากหรือห่างหายไป
ย่อมทำให้หัวใจรู้สึกถึงความโศกเดียว ถ้าหัวใจรัก ความเครว่า
ความเหงาได้เข้ามาเยี่ยมเยียนถึง
ในหัวใจแทน ถ้าเราทำความรู้จัก
กับมัน เรายังจะมีความสุขแทนที่
ความอ้างว้าง โดดเดียว ถ้าเรา
มองมันให้เป็น มองให้เข้าใจ
มองอย่างมัตติ มันจะทำให้ชีวิต
ของเรามีคุณค่า มีความหมาย
และมีความสุขขึ้นมา แม้ว่าสิ่งนั้น
หรือคน ๆ นั้นได้จากหรือห่างหาย

ไปจากชีวิตของเราอย่างไม่มีวันตื้อหวานกลับมา

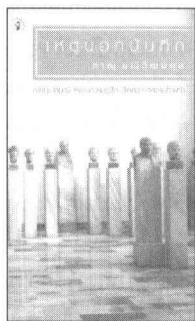
การก้าวข้ามความเครียดคงจะเป็นความรู้สึกที่ยากลำบาก แต่เป็นมุมมองที่ง่ายมาก ถ้าเราจะมองอย่างเข้าใจและยอมรับ แล้วความสุขก็จะกลับมาอยู่กับเรา

เหตุนอกบันทึก

ภานุ มณีวัฒนกุล

สำนักพิมพ์ดีซีน กระดาษกรีนวีด ๑๐๐ หน้า ราคา ๑๐๐ บาท

เหตุนอกบันทึก เป็นสมุดบันทึกประสบการณ์ชีวิตของคนเดินทางอย่างภานุ

ความต่าง

สำหรับผู้คนที่ช่อบการเดินทางและยังไม่รู้ว่าจะบันทึกเรื่องราวของการเดินทางอย่างไรดี ลองหยิบหนังสือ “เหตุนอกบันทึก” ของภานุ มณีวัฒนกุล มาอ่าน แล้วคุณจะรู้ว่า ควรจะเลี่ยงบันทึกได้อย่างไร

มันไม่ใช่เรื่องยาก ถึงแม้ว่าจะไม่รู้ยังนัก สำหรับผู้ที่เพิ่งจะเริ่มต้นการเดินทาง และเริ่มต้นที่จะจดบันทึก

ดูดูกาล ดอกไป และ...บางอย่างในเชิงต

พันธุ์กิริมย์

สำนักพิมพ์ เลมอนที

กระดาษปอนด์ ๑๘๓ หน้า ราคา ๑๗๙ บาท

เรื่องเล่าผ่านมุมมองของดอกไม้ ผ่านดูกาล และ
บางความรู้สึกในเชิงต

ดอกไม้เป็นสิ่งที่สวยงามอยู่เสมอ ไม่ว่าอากาศจะร้อนขนาดไหน ผนดกลงมาหากเพาได้ อากาศจะหนาชื้นเพียงไหน ดอกไม้ก็ยังคงมอบความสดชื่น สดใส และดงามอยู่เสมอ

ดอกไม้ได้เป็นเพียงแค่ดอกไม้

ดอกไม้เป็นมากกว่าดอกไม้

ดอกไม้เป็นตัวแทนของความสุข

ดอกไม้เป็นตัวแทนของความสมหวัง

และในบางคราดอกไม้อาจแทนความรู้สึกผิดหวังบ้าง

แต่เพราะมีดอกไม้ โลกนี้จึงยังคงดงาม

เมียนมา มีดอกไม้ ชีวิตยังคงมีความหวังอยู่เสมอ

ดอกไม้ทำให้คนอ่อนโยน อ่อนไหว แต่ไม่เคยทำให้รู้สึกอ่อนแอก กลับให้ความรู้สึกที่

เข้มแข็งและมีพลังในการมีชีวิตอยู่ต่อไป

ขอบคุณดอกไม้ที่มีอยู่บนโลกใบนี้

บุคลิกนิสัยศิริมงคล

รายการหนังสือชั้นมูลนิธิกองกีฬาฯ
ปรัชญาส่าหรับ世人เชิดเสียธรรม

๑. ๖ คลาสอาชีว

๒. การเดินทางโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย

๓. เก้าอี้ธรรมชาติจากเก้าอี้ของพุทธศาสนา

๔. โภคทรัพย์หนุ่ม รวมข้อเรียนแห่งความบันดาลใจ

๕. โภคทรัพย์ทาง ปรัชญาและประโยชน์แห่งชีวิต

๖. คมทัศน์

๗. คนดีที่น่าจดจำ

๘. คุณของแผ่นดิน สร้างสรรค์การเรียนรู้สถาบันศูนย์ชนเผ่า

๙. คำให้การของ ดร.ป้าย ชีวากรณ์

กรณีเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

๑๐. คู่มือปูชนียสถานแม่คิริเมืองตีก

๑๑. ผืนบัพศาสนा

๑๒. จุดหมายจากฟ้า

๑๓. จักกะระท่องเริ่มปี

๑๔. จำนำราปะศาสนกีฬาบ้าน

๑๕. ฉีกหน้ากากของรวมภายใน

๑๖. ชาวดีวีลีช

๑๗. ด้านรัฐประหาร

๑๘. ทรัพยากรชีวภาพอาเขต

๑๙. ท่านอาจารย์พุทธศาสนาในฐานะครู

๒๐. ทำเมืองให้น่าอยู่

๒๑. ธรรมะพระตี

๒๒. ชีวิตดาวแห่งยุคสมัย

๒๓. เชือดีอีโค

๒๔. บันโนคสีเที่ยว

๒๕. ไปเมืองหนึ่ง

๒๖. ป่าวากภารเนื้อจิตบวกอร์ดในสังคมไทย

๒๗. ผ่านฝืนไปใหญ่ หนาน้ำดำราราใส

๒๘. แผนที่คุณทุ่ง

๒๙. พุทธธรรมกับอุดมการณ์

๓๐. พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลง

๓๑. มองให้ลึกนีให้ไกล

๓๒. เมฆชูต

๓๓. แม่กุญแจพัฒนา

๓๔. เรื่องเล่าผ่านชู

๓๕. ว่าด้วยธรรมชาติและสีแห่งดลลอม

๓๖. วิพากษ์คอมพิวเตอร์ เทหเจ้าแห่งยุคสมัย

๓๗. สถานะและชะตากรรมของมนุษย์

ในยุคคอมพิวเตอร์

๓๘. ต้นติดทุ่ง

๓๙. สีบ้ายอาจรำดำเนินนักอุดมคติ

๔๐. เสียงเพียงจากบริบท

๔๑. หัวใจในป่าฝน

๔๒. เหลียวหลังแลเห็น

๔๓. แห่งการงานอันเป็นบาน

๔๔. แห่งความสดใหม่ของชีวิต

๔๕. อาหารด้านมนุษย์

สมารีกฯ ที่สนใจโปรดสั่งแต่ละ ๒ บาท

๑ ดวง ต่อหนังสือ ๑ เล่ม (ขอรับได้ท่านละไม่เกิน ๓ เล่ม)

กรณีหนังสือที่ท่านแจ้งมาหมด กกลุ่มเสียงธรรมอสังวน

สิทธิ์ในการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมหรือซื้อได้ที่

ผู้ประสานงานกลุ่มเสียงธรรม

โทร. ๐๖-๗๕๕๗-๕๑๕๖, ๐๘-๘๖๓-๑๑๑๑.

ເຊື້ອຕັກທີ່ຈົດໃພໜາ

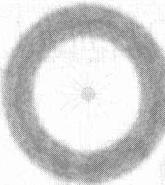
นังสื้อรำคำบราวย
ของพระไฟศาล วิสาโล
ณ วัดป่ามหาวัน แม้
เจตนาแรកจะแสดงแก่ญาติโอมที่
ไปร่วมปฏิบัติธรรมที่วัดเป็นสำคัญ
แต่เนื่องจากเมืองและสามารถ
ที่บุคคลทั่วไปจะนำไปปรับประยุกต์
ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ยาก
ทั้งนี้ เพราะผู้บรรยายใช้ภาษาที่
ง่าย กระชับ และมีเนื้อหาสาระ
เกี่ยวโยงกับชีวิตประจำวันที่พบ
เห็นได้บ่อย ๆ เมื่ออ่านแล้วรู้สึก
เพลิดเพลินไปกับเนื้อเรื่องแต่ละบท
สำหรับหลักธรรมที่ยกมากล่าว
ก็เป็นเรื่องที่เรามักมองข้าม ด้วย
สังคมสมัยใหม่ปลูกเรื่องความสนใจให้
สนใจแต่เรื่องนอกตัวมากเกินไป
กระหงลีมใส่ใจกับการมีสติ การ
รู้เท่าทันอารมณ์ที่มากกระทบใจ
เชื่อมโยงไปหาศีล สมาริ และ
บัญญา เพราะหลักธรรมไม่จำต้อง
ศึกษามากมาย หากไม่ได้น้อมนำ
มาปฏิบัติศึกษาแล้วก็ลีม หรือ
ศึกษาเพื่อให้รู้ทั้นคนอื่นแต่ไม่รู้ทั้น
ตนเอง กลับจะกลายเป็นคนใบลาน
เปล่าคือรู้แต่นำมาใช้ประโยชน์นั้น
ไม่ได้

เมื่อค่านหนังสือเล่มนี้จบก็
เกิดกำลังใจขึ้นอย่างมาก เพราะมี
หลายเรื่องที่ต้องกับด้วย己 หรือใกล้-
เคียงกับเหตุการณ์ที่เคยเผชิญมา
รวมทั้งมีผลต่อคิดในการใช้ชีวิต การ

มองโลก การจัดการกับความรู้สึกที่ไม่ดี เป็นต้น อย่างเบเกิดที่ได้จากการธรรมชาติป้าเขานำมาผ่านกับการใช้ชีวิต เมื่อว่าโกลจะพัฒนาไป ก้าวไกแล้วมุ่งหนึ่งของจิตใจมนุษย์ ก็คือ นโยบายธรรมชาติอยู่ พลังธรรมชาติสามารถแปรเปลี่ยนจิตใจมนุษย์ที่รุ่นร้อน หมวดหัวงอกหัวตัด ให้กลับมา มีชีวิตชีวาอย่างมหัศจรรย์ ยิ่งถ้าเปิดใจน้อมรับธรรมชาติภายนอกมาผ่านกับธรรมชาติภายนอกเราจนประจักษ์ชัด และเห็นสักคราวว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสักแต่ว่าธาตุมาประชุมกันชั่วขณะ เมื่อถึงเวลา ก็แตกสลายไป ทำให้หมดความติดยึด ไม่มุ่งหวังไว้ค่าวาทุกสิ่งมาไว้เป็นของตัว เว้นจังหวะชีวิตให้มีเวลา ให้ความรู้สึกกับตนเอง มองเห็นอารมณ์ที่มากกระทบตามเป็นจริง พยายามพัฒนาสติให้มีความมักล้า เช่น แม่บ้างครั้งเราจะแพลงไผลกับสิ่งที่ข่ายวนรอบข้างก็ตาม หากทำบ่อมอง ครั้งจนเป็นจริตนิสัยที่เคยชิน เราจะรู้เท่าทันอารมณ์ที่กระทบจิตใจเราระดับอย่างทันท่วงที จนไปพั้นก้าวไปปฏิบัติธรรมที่ติดกับรูปแบบ เพราะธรรมะอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่จำเป็นต้องอยู่ในวัดเท่านั้น

นอกรากการเสนอแบ่งคิด
สำหรับการจัดสรรชีวิตให้ลงตัว
แล้ว พระไพศาลยังใบงหลักธรรม

ចិវិតកំរើនធនាគារ

พระไพก้า วิสาโล

ชีวิตที่จิตไฝ่น

พระไพศาด วิสาโน

จัดพิมพ์โดย กองทนวัฒนธรรม

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม ๒๕๔๖

กระดาษกรีนรีด ๑๔๓ หน้า

ราคา ๙๐ บาท

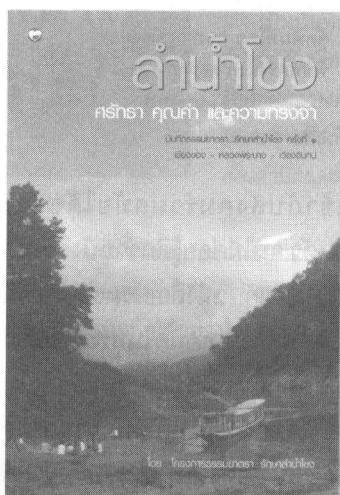
เข้ากับสังคมร่วมสมัยได้อย่าง
ลงตัว จนไม่ค่อยรู้สึกว่าตนสืบทอด
นั้นเหมือนกับหงส์หรือรวมทั่วไป ที่มี
แต่ศัพท์แสงเทคนิคในพระไตรปิฎก
มากมาย จนคนอ่านจบแล้วยังไม่เข้าใจต้องกลับไปเปิดพจนานุกรมดู
อีกรอบ อีกสิ่งหนึ่งที่ผู้บรรยายไม่ได้
แสดงไว้โดยตรงถ้าหากวิเคราะห์
ให้ดีจะเห็นแจ่มๆ ที่เป็นจิตวิทยาอยู่
แต่เป็นจิตวิทยาแบบพุทธism ใช่
จิตวิทยาแบบตะวันตก นั้นคือท่าน
ได้เสนอวิธีจัดการกับจิตไร้สำนึก
หรือความรู้สึกเก็บกด ยกตัวอย่าง
เรื่องที่ผู้บรรยายกล่าวถึง ชายคน
หนึ่งเมื่อวัยเด็กมักจะถูกพ่อตีเป็น
ประคำจนเกิดความรู้สึกเก็บกด^๔
และเกลียดพ่ออย่างผ่องใจ จนเข้า^๕
เติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้หันมาสนใจ
สมារิภวนานิยามที่จิตเขาส่งไปเป็น^๖
สมារิจะมีภาพของเด็กน้อยคนหนึ่ง^๗
ร้องให้มากมาย เป็นอยู่บ่อยครั้ง

ກວ່າຈະມາເປັນ

ລຳນໍ້າໂປງ

ຄຣັກຮາ ຄຸນຄ່າ ແລະ ຄວາມທຽງຈໍາ

ລຳນໍ້າໂປງ

ຄຣັກຮາ ຄຸນຄ່າ ແລະ ຄວາມທຽງຈໍາ

ຈັດພິມພົດຍ

ໂຄງການຮຽນມາດຕາ ຮັກຊາລຳນໍ້າໃໝ່

ພິມພົດຍຮັກຮາ ຕຸລາຄມ ພຂຂະບ

ກຮະຕາຍກົງລົງ ແກ້ວມະນີ

ການ ອັດຕະການ

ນ ມາດທរາຍໝາຍື່ງໂຂງຂອງແຜ່ນດິນລາວ ເປົ້າໄຟຈາກເສຍໄມ້ແໜ່ງ ລູກສ່ວ່າງພອໃໝ່ເຫັນໜ້າຄ່າຕາມນີ້ນ່ຳຍ່ອງຮ່າຍຮົບ

“ຈະຫວີບນີ້ເຮົາມາທຳໜັງສືບັນທຶກກາຣເດີນທາງກັນເກອະ” ລວງພີ່ ກົດຕິສັກດີວ່າພຶ້ງແໜ່ງໄກ້ໂຄຍາມຄ່າໜື້ນນາ

“ເຂົ້ານໍ້າແລຍແຫວ່ອຫລວງພີ່” ຖຸມີໄກ-ຮູ່ນຸ່ມຈາກລຳປາງທີ່ນ່ຳຕິດ ທີ່ກັນເສົ່ມ

“ອື່ອ ກົດຕິສັກດີວ່າພຶ້ງແໜ່ງໄກ້ໂຄຍາມຄ່າໜື້ນນາ ນໍາຈະເຂົາມາໃຫ້ໄໝໄໝ ເປັນປະໄຍ້ຫົນ ແລ້ວສິ່ງທີ່ເຮົາເຫັນຕົລດດຳນໍ້າໂຂງທີ່ຜ່ານມານ່ຳ ມັນນ່າສັນໃຈ ໄມ້ໃຫ້ເຫຼວ່າ ໄມ້ມີຢາກໃໝ່ມັນເງື່ອບໍາຫາຍໄປປັດ່າ ທີ່” ລວງພີ່ເນັ້ນຫັກແມ່ນ

“ກົດຕິນະ ເຮົາເອງກົດຕິກໍໃຫ້ຄົນເມືອງໄດ້ຮັບຮູ້ເກີ່ວກັບແມ່ນໍ້າໂຂງ ແລະ ໂຄງກາຣະເບີດແກ່ງທີ່ກຳລັງຢືນ່າມ່ານ ທີ່ກັນຍຸ້ດ້ວຍ” ແມ່ນ-ສາວາຈັກ WWF ວ່າ

“ເອົ້ວ...ເຄົກໆເຄາ” ຈາກາຍີ່ເປົ້າກັບປົ້ມປະສານເສີຍຕອບ

“ຈັ້ນແໜ່ງມີເປັນ ບກ. ນະ ໃ້ນນ ທີ່ກົດຕິສັກດີວ່າ ແກ່ມມີຂ້ອມລູ່ໃນມື້ອ ດ້ວຍ” ລວງພົຖືກຕ່ອ

“ໜ້າ...ກີໄດ້ກ່າວ ລອດດູກັນສັກດັ່ງ ພວກເຮົາຊ່ວຍກັນມັນທຳໄດ້ຍຸ້ແລ້ວ” ແມ່ນສັງເສີຍຮ້ອງເຫວົວແຕ່ກົດຕິບັນຫຼັກທັງ ທີ່ທີ່ຫັນໃນໃຈວ່າຈະຫາເວລາຈາກໃໝ່ ມາດຸຍ

“ແນ່ນອນຍຸ້ແລ້ວ” ນ້ອຍ-ແມ່ຄວັມມື້ອຮສເໜີລາແລະຜູ້ຈັດກາຣທີ່ຈະມີ

ມູລືນິໂກມລົມທອງເອົ້ນສັບສົນ

ຄລອງສານ-ສຳນັກຈາບເສບຍຮຣນ ແລະ ກາຣຮ່ວນດ້ວຍເບ່ວຍກັນ

ທີ່ມີນາກອອງບຽນາຂີກາຣເຂົພາກົຈແລະ ກຳລັງໃຈອືກອອງພະເນີນຈາກເພື່ອນວ່າມທີ່ມີ ກົດຕິສັກດີວ່າ ໂຄງກາຣະເບີດແກ່ງທີ່ກຳລັງຢືນ່າມ່ານ ທີ່ກັນຍຸ້ດ້ວຍ ແລະ ຕາມມາດ້ວຍກາຣປະຊຸມທາງກົນເປັນຮະຍະ ທີ່ກົດຕິສັກດີວ່າ ກວ່າຈະມາເຖິງຂັ້ນດອນກາຣລົງ ແຮງຕາມທັນຂັບຈາກເພື່ອນ ທີ່ກົດຕິສັກດີວ່າ ທີ່ຮັບປາກວ່າຈະຊ່ວຍກັນເງື່ອນ ເຊື້ອຍລະເອີດກາພທີ່ໄດ້ມາ ແລະ ຂັ້ນດອນຍົບຍ່ອຍອົກຈິປາດະ ຝາຍທີ່ມີບຽນາຂີກາຣຈຳເປັນມີ

หน้าที่ร่วบรวมทั้งเรื่องและรูปให้พร้อม เพื่อส่งให้หลวงพ่อสุพจน์จัดหน้า ส่วนการติดต่อโรงพิมพ์ หลงพึงกิตติศักดิ์รับอาสาจะหารือกับทางสำนักพิมพ์สุขภาพใจซึ่งสุดท้ายก็รับปากว่าจะพิมพ์ให้

เพราะแต่ละคนต่างมีงานล้นมือ การมารวมตัวเฉพาะกิจครั้งนี้จึงเนื่องจาก แต่ก็พยายามเจียดเวลาจากตารางงานอันแน่นเอียงเพื่อมาช่วยกันทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงดังที่พากเราทุกคนตั้งความหวังไว้ช่วงเวลาวันหยุดสุดสุดปาร์ตี้และยามค่ำคืนของวันทำงานจะเป็นเวลาที่พากเราสามารถกันที่สำนักงานของกลุ่มเสียงธรรม สุปงานที่เสร็จไปแต่ละขั้นตอน ตรวจแก้สิ่งที่ได้มา เสริมเติมส่วนที่ขาดหาย ปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ยังไม่ตรงใจ ทำกันไป ปรับกันไป เรียนรู้กันไป พร้อม ๆ กันทั้งทีม แต่ยังได้กำลังใจก้องมาจากพี่น้อย-โภนลีมทอง ที่แม่ต้อมตนไม่รับหน้าที่เขียน (เพราะณัดสะบัดตะลิวมากกว่า) แต่ก็มาร่วมให้กำลังใจ อีกทั้งใจ อีกทั้งห้อง

หลวงพ่อสุพจน์-เมืองจัดการตสุดอึด

ในการทำงานครั้งนี้ ทีมกองบรรณาธิการเฉพาะกิจได้มีโอกาสสร่วมงานกับหลวงพ่อสุพจน์ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการที่จัดการตัวเรื่อง เราขอจะขอเดินเข้ากับการทำงานร่วมกับพระสงฆ์องค์เจ้า ในขณะต้องระมัดระวังจาก สรรษาศพที่สงฆ์มามาให้ถูกกาลเทศะ และหัวน ๆ ว่าจะสื่อสารความคิดกันรู้เรื่องใหม่หนอ แต่พอได้พบและร่วมงานกันจริง ๆ เรายังพบว่า หลวงพ่อสุพจน์ทุ่มเทให้กับหนังสือของเรามาก่อนอย่างกว่าทุกคนที่ร่วมคณะกรรมการฯ ไปเป้าหมายกันในขณะที่หนังสือเรางอกเงยปิด หลวงพ่อสุพจน์ก็ยังมีงานหนังสือของท่านพุทธทาสและวรรณสารของเสียงธรรมที่ต้องเร่งปิดเล่มไปพร้อม ๆ กันด้วย ทีมบรรณาธิการเห็นท่านทำงานทั้งวันทั้งคืนแล้วต่างก็ลงคะแนนให้เป็นเสียงเดียวกันว่า “นีคือมือจัดการตสุดอึดของแท้”

คณะกรรมการต้องปรบมือให้ดัง ๆ เพราะหากไม่มีหลวงพ่อ กับการทำงานแบบมืออาชีพแล้ว ก็ต้องบอกกันเช่น ๆ ตรงนี้ว่า งานนี้ถ้าจะเสร็จ “ยาก” ชื่นอีกโซและมีใจลุล่วงลงได้อย่างที่เราหวัง

บัตรภาพที่เบ่งบาน

แม้จะหนีอยหนัก แต่สิ่งหนึ่งที่พากเราได้กลับมาคือ “ความอึมใจ” ที่แม่ผลงานที่ได้จะไม่หรูเวิด แต่ก็จะท้อกันมาซึ่งความตั้งใจของคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ปราบဏานะเห็น “ล้าน้ำใจ-แม่แห่งอุษาคเนย์” ของพากเราได้รับการพิทักษ์และเหลียวแล เห็นโครงกราวะเบิดแก่งเพื่อเปิดเส้นทางการเดินเรือพาณิชย์ได้รับการยับยั้งและมีการพิจารณาอย่างรอบคอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคประชาชน เพราะเมื่อเทียบกับความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชีวิตผู้คน ชุมชนริมฝั่ง ระบบนิเวศแม่น้ำ และ

ผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมายแล้ว จะพบร้า “ไม่คุ้มเลย” ที่จะเดินหน้าโครงการตั้งกล่าว

หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นดัง “สัญลักษณ์” ของความห่วงใยที่คณะธรรมยาตรารักษาลำนำของร่วมกันแสดงออกมา และเราวางแผนไว้ว่า ในปีที่จะมาถึงและอีกหลายปีต่อไป “ธรรมยาตรารักษาลำนำใจ” ก็ยังจะดำเนินไป เช่นนี้ แต่จะเปลี่ยนเส้นทางไป สัมผัส เก็บข้อมูล แลกประสบการณ์ และเรียนรู้ แม่น้ำใจส่วนอื่น ๆ บ้าง ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำใจในลาวใต้ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำในเวียดนาม ตอนลesteabที่เขมร หรือแม้กระทั่งไปให้ถึงดันน้ำใจในแผ่นดินจีน ทั้งนี้ ในแต่ละครั้งของการเดินทาง จะเกิดเป็นหนังสือเช่นนี้อีกหรือไม่ ก็จะเป็นสิ่งที่พากเราร่วมกันต้องคิด พิจารณาดูความพร้อมและหาข้อสรุปกันต่อไป

อกบุราษฎร์เรื่อง การศึกษาทางเลือก สำหรับอนาคต

โดย ส. ศิริวัชร์ รัชนี ชัยชาญ
สันติสุข โสกานติ ฯลฯ
ณ เรือนร้อยฉบับ สามเงินเมือง
๖๖๖ ถนนเพชรบุรี
วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๗
ตั้งแต่เวลา ๑๐.๐๐ น.
ขอทราบรายละเอียดได้ที่
www.kledthai.com
www.semsikkha.org

“ງວາ”

ຄນເນັ່ນອກຈ່າວ

ຄວາມແກ່ງຮາ ມັນໄມ້ປີໄທນ

ຕາຍແຕ່ເພີ່ງຮ່າງ ຖຸກຍ່າງເຫັດຂໍໄວ
“ກູໄມເຂົາໄປ ທີ່ໄກ້ໃໝ່ງ”

ຮ່າງກາຍສັງຂາຮ

ຜ່ານພິ້ນທັງກາດ ໃຫ້ກວນຄົດຖິ່ງ
ເມື່ອຮັງຢັງໜຸ່ນ ກລຳມາເນື້ອກມາດິ່ງ
ສ່ວນສັກວັດຮຶ້ງ ແກ່ແລ້ວຫຍ່ອນຍານ

ຕາຍແຕ່ເພີ່ງທັກ

ໄມ້ຕ້ອງໄປກຳລັວ ດາມຍົນບາດ
ນັຍນີ້ຕາຟັກຟາງ ຍົກໃຫ້ຄູກຫລານ
ນຽກທານ ຂອຫລານຮັບໄວ

ພັນກຸດພັນຫັກ

ຫຼຸດໆຫລານຮັກ ປຸ້ຈັກແຄນໃຫ້
ຄວາມຈຳເລະຍເດືອນ ພັນເພື່ອນຈົດໃຈ
ປີໄທນາໄທນ ສີຕື່ນກົມຄລານ

ໂອຈ່າຫລານປູ່

ຫລານຄົນໄນ້ຮູ້ ຈ່າງໆຮ່າມານ
ແກ່ເນັ່ນຮາ ໃ້ວ່ານໍາເນີກບານ
ສູ່ ຖຸກ້າ໌ ສໍາຮານ ໄນ່ານຫລານຮູ້

ຈາກຈຳໄວ

ທ່ອງໃຫ້ໜີໃຈ ເຕີທານຫລານປູ່
ຄວາມແກ່ຮາ ອັນໄນ້ນໍາຄູ
“ທຸກສິ່ງຂອງກູ ກູທີ່ໃໝ່ງ”

ຕີປິມພົກຮ້າແກນໃດລົບປວດນອກນົມ

ຂບ້ນ ວັນທີ ១ ຮັນກາມ ພຸທຣສັກຮາຊ ២៥៥៦ (ປີທີ່ ២៥ ຈົບທີ່ ២)

ສົວົງທີ່ຈິຕີໄຟ່າ

◎ ຕ່ອງຈາກນັ້ນ້າ ១៩១

ຈະເນື່ອເຂົາໄດ້ຮັບຄຳແນະນຳວ່າເວລານີ້ເຕັກ
ຄນີ້ໂພລ້ື່ນມາໃນສາມາຝີໃຫ້ນັກຕ່ອງໄປວ່າ
ເຂົາໄດ້ໂຄບໂດເຕັກນ້ອຍຄນີ້ນໍ້າເຂົາໄລຍ
ເສົ່າໂສກ ແລະທີ່ແຫ່ເຕັກນ້ອຍຄນີ້ນໍ້າເຄື່ອ
ຄວາມທຽງຈຳຂອງເຂົາໃນວັຍເຕັກທີ່ຄູກພ່ອຕື່
ຈາກນັ້ນມາເຂົກສູ້ສຶກດີ້ນີ້ກັບພ່ອນັ້ນເຄື່ອ
ເຂົາໄດ້ໃຫ້ວັຍພົວແລ້ວ ທີ່ໃຫ້ວັຍພະວະ
ເຂົາໄດ້ເສີຍຍາອົດຕືອນເຈັບປວດ

ນີ້ມີການຈັດການກັບຄວາມຮູ້ສຶກນີ້ກົດ
ຕົດທີ່ຜົງແນ່ຈຸນບາງທີ່ເຈົ້າຕົວອາຈະລື່ມໄປ
ດ້ວຍຫຼັ້ງໆ ຕ່ອງເນື່ອຄູກສະກິດຫົວໝ່ວົງ
ມາກະຮັບ ຄວາມຮູ້ສຶກນີ້ນັ້ນຈຶ່ງລັບມາເປັນ
ແພດໃນໃຈ ແຕ່ຄ້າເຮົາມີຄວາມເຂົາໃຈ
ຄວາມຈິງເປົ້ອງຫລັງແລ້ວພາຍາມຫາ
ທາງແປປັບປຸງໃຫ້ມັນໄດ້ສັມຜັສຄວາມ
ຮັກ ຄວາມເມຕຕາ ບ້ອນໄດ້ສັມຜັສກັບສົດ
ຍອມຮັບມັນຕາມເປັນຈິງ ພສານໜີວິຕ
ດ້ານອົກກັບປົວືດ້ານໃນ ຈິຕີໃຈເຈະ
ສາມາດພົມນາໄປຄື່ນັ້ນທີ່ສາມາດ
ຈັດການກັບອາຮມົນຕ່າງໆ ໄດ້ຍ່າງແຍບ
ຄາຍ

ເນື່ອເຂົາໄດ້ຝຶກຝົນພົມນາຈິຕີໃຈໃໝ່
ນອງໃນໜາຍແງ່ນຸ່ມ ໄນເຕີຍົດຫຼັກການໄດ້
ຫລັກການນີ້ຈິຕີເຈະເປັນອີສະ
ປາສາຈາກເມື່ອນອົກທີ່ມາບດັບໃຫ້ຈຸ່ນ
ມັວ ບ້ອນອົກຈາກເຮືອທີ່ກ່າວມານີ້ແລ້ວ
ເຮືອສັນໂດຍທ່ານກີ້ໄດ້ຍົກຕົວຍ່າງໄດ້
ອ່າຍ່າງປ່າວັບເຟັງເປັນອ່າຍ່າງຍິ່ງ

ຍາມທີ່ສົວົງທີ່ຫອແທ້ ມີມະວັງ ນາກມີ
ໜັງສື່ອຕື່ໆ ບ້ອນຄຳແນະນຳທີ່ມີປະໂຍ້ນ
ສາມາຮັນນຳມາປົງບົດຕິໄດ້ມີສູງສັງຈຸນສຸດ
ເຂົ້ມ ເຮັຍ່ອມເຫັນວ່າສົວົງທີ່ນີ້ຍັງໄມ້ສັນຫວັງ
ຢັງຕ້ອງຕ່ອສູ່ພື້ນຝາກຸປ່ອສຽງໄປໄໜ້ງຈຸດ
ໝາຍ ສົວົງທີ່ໃໝ່າກາງເປັນໜີ່ໃນໜັງສື່ອ
ເລີ່ມໜັ້ນແລລະ ທີ່ຈະໃຫ້ຄຳອບແກ່ບ່າງສ່ວນ
ເສີຍວິວືດ

ଓ বু শ টি

ຈາກຫລວງຕາແຫ່ງສວີໄດນ

เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๖ ทางวัดพุทธาราม ประเทศสีเน่ย์
จัดงานบำเพ็ญกุศลสุดม渥ร (๑๐๐ วัน) อุทิศถวายพระราชนรังษี
(จำนำง ชุดนิโนโร) อดีตเจ้าอาวาส ผู้มานบุกเบิกตั้งวัดนี้ขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.
๒๕๑๗ โครงการฯ พากันเรียกท่านกันว่าหลวงตา ซึ่งบอกโครงการฯ ว่าท่านเป็นศิษย์
ของข้าพเจ้า ทั้งๆ ที่ตามความเป็นจริงแล้ว ข้าพเจ้าเคยไปแสดงบรรยาย
ถวายความรู้แด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งจักได้รับการส่งไปเป็นธรรมทูตในต่าง-
ประเทศตั้งแต่รุ่นแรก ที่จัดกันอย่างเป็นทางการ ณ วัดบวรนิเวศ เป็นเวลา
กว่าสามสิบปีมาแล้วโดยพระครูปลัดวิน ซึ่งบัดนี้เป็นพระราชนูญราชารย์ เป็น
ผู้ดำเนินการ ตามบัญชาของท่านเจ้าอาวาสวัดนั้น (คือองค์สกลมหาสังฆ-
ปรินายกในบัดนี้) ซึ่งปฏิบัติการตามมติของมหาเถรสมาคม รุ่นแรกนั้นเป็น
พระราชบัญญัติ ออกจากท่านผู้ดำเนินการ ซึ่งไปประจารอยู่
อินเด尼เชีย จนตั้งมั่นพระศาสนาได้ที่นั่น แล้วก็มีพระวิบูลลสีลักษณ์ (สมัย)
แห่งอาสนหเตอร์เลีย และก็พระราชนรังษี (จำนำง) นี้แล้ว เป็นตัวอย่าง

เวลาข้าพเจ้าไปสวีเดนคราวไร มักมีโอกาสไปเยี่ยมหลวงตา ซึ่งบางทีก็ขอให้ข้าพเจ้าเป็นประธานในการยกช่อฟ้าคลา ร่วมกับเอกอัครราชทูตสุจันดา ยังสุนทร ซึ่งเป็นนักเรียนอังกฤษร่วมสมัยกับข้าพเจ้า นามไม่ท่านก็ขอให้แสดงปางฐานกระรวม โดยท่านมักบอกรู้ดีโดยมิว่า ข้าพเจ้าอุดหนุนให้ท่านไปศึกษาที่ลังกาหรือป่าวร่วมกับพระมหาสมทรง สิรินธโร แห่งวัดราชโโอลีสอิก ด้วย หากบัดนี้ท่านองค์นี้จำพรรชา ณ วัดวิชิตาราม เมืองวิชิตา มลรัฐแทเกซ์ส สมหวังขอเมริกา

ครั้นหลังตามราชนภาพลงอย่าง
กราบทันหันเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน
๒๕๖๖ ญาติโยมทางวัดรู้ว่าข้าพเจ้าจะ
ไปยูโรปในช่วงใกล้ ๆ กับงาน ๑๐๐ วัน
ศพท่าน จึงขอให้ข้าพเจ้าไปกล่าว
สุนทรภณงานในงาน ณ วันดังกล่าว ซึ่งมี
ญาติโยมมากหลาย นอกจากที่
ประเทศสวีเดนแล้ว ก็ยังมีพระภิกษุไทย
มาจากการอภิบาลประเทศ ส่วนชาวลาส
นั้นหมายความจากประเทคโนโลยีเยอรมัน
ลงเรื่อมามากจากประเทศฟินแลนด์โดย
นับว่าหลวงตามีคุณความดีอย่างเป็นที่
น่าเคารพมากของสาธุชนเป็นอันมาก
เอกสารอธิบายที่ต้องการความต้องการ
ก็ไปร่วมงานด้วยตอนถวายกัตตาหาร
โดยท่านผู้นี้ได้อ่านใจได้ในงานศพ
หลวงตามาแต่ตอนท่านถึงแก่กรรมภาพ
แล้ว และยังได้ดูและพระเจ้าพระสงฆ์ใน
สวีเดนทั้งสองวัดมาก่อนนี้แล้วอีกด้วย
คือ นอกจากวัดพุทธารามของฝ่าย
มหานิกายแล้ว ทางคณะธรรมยุติยังตั้ง^{ตั้ง}
ว่าป่า ซึ่งวัดสนตินิวาสชื่นอีกวัดหนึ่ง
ด้วย นอกจากนี้ไปจากวัดลังกา โดยที่
พระธรรมยุติและพระลังกาภิมานร่วมพิธี
งาน ๑๐๐ วันด้วยเช่นกัน นับว่าเป็น
สังฆสามัคคีอย่างน่าชมเชย

ทั้งนี้ทำให้นึกถึงความหลัง ครั้นที่
ข้าพเจ้าได้รับรางวัลสัมมาอาชีวะ หรือที่
เรียกว่าบัณฑิต ฯ ว่าโนเบลทางเลือก ใน
รัฐสภาสวีเดนในปี ๒๕๓๙ นั้น หลวงตามา^{ได้}
ได้ไปร่วมเจริญกรณีเยเมตตสูตร ณ
ที่แห่งนั้นร่วมกับพระภิกษุไทยกับพม่า^{อย่าง}
ครูบาอาจารย์ คือเมืองปีจาง เมือง
ไทย ๑ อังกฤษ ๑ และเยอรมันอีก ๑
นับว่าบรรยากาศในรัฐสภาเต็มไป
ด้วยความเงียบสงบอย่างมหัศจรรย์ เป็น
เหตุให้ผู้คนในนั้นพากันพอดีใจยิ่งนัก ดูนี่

จะเป็นครั้งแรกละครมัง ที่พระพุทธศาสนาลีได้
ไปบรรลือลั่นในสถาบันการเมืองของกรุงสต็อกโฮล์ม
ว่าเฉพาะสุนทรภณที่ข้าพเจ้าแสดงในงาน ๑๐๐
วันของหลวงตามานี้ ข้าพเจ้าไม่ได้ยกย่องสุดดีอะไรท่าน
เป็นส่วนตัว เพราะไปนี่เกิดคำของท่านเจ้าคุณพระ-
ธรรมเจดีย์ (กี มาเรซิน) แห่งวัดทองนพคุณ ที่เขียน
คำสั่งให้ไว้กับข้าพเจ้าและศิษย์ผู้ใกล้ชิดว่าอย่าเขียน
ข้อความสรุประริบูรณ์ของพระคุณท่าน ซึ่งได้อุทิศชีวิต
รับใช้พระศาสนามาตลอด โดยได้ประกอบสมณกิจ
อย่างใดบ้าง ก็เป็นที่รู้กันอยู่แล้ว อย่ามาพรางภัย
อะไร ๆ ให้เปลืองหน้ากระบวนการไปเลย

แท้ที่จริง พระมหาเถระในอดีตที่รับใช้พระศาสนา
สืบมาแต่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น
ท่านหาได้ต้องการความเด่นดังแต่ประการใดไม่ ท่าน
ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ให้ผู้คนได้เห็นเป็นแบบ
อย่างของความประพฤติประพฤติชุบ ในการอบรมของ
พระธรรมวินัยนั้นแลเป็นประการสำคัญ โดยที่เวลาแทน
ไม้ว้าวุ่นซึ่งเสียงเรียงนามของท่านนั้น ๆ กันเลย แม้จน
 Kubasukha Sati ที่อุทิศตนตามรอยของพระสังฆธรรมะ
ก็ไม่ได้มุ่งที่ซื่อเดียงเกียรติยศส่วนตน เช่นเดียวกัน ดัง
เราไม่รู้ເຂາເລຍດ້ວຍຫ້າວ່າ ໂຄຣເປັນຜູ້ນົມືຕພຣະພຸທ-
ຊີນຈາກ ພຣະແກ້ມງາກຕ ອົງກະພູປະເຈດີຍ ແລະວັດວາ
ອາຮາມທີ່ສຳຄັນ ພ ໃນອົດຕ ຈະນີ້ອົບກັບຝ່ຽວແລ້ວນັ້ນ
ແລະ ເຮົາຈຶ່ງເວົ້າຍ່າງທາງຕະວັນຕົກ ທີ່ສັລກຊື່ອແຂ້ໄວ
ເປັນສຳຄັນກັບພົບງານຂອງເຮົາ

โดยที่หลวงตามาเป็นพระธรรมทูตที่ทางการคณะ-
สังฆ์ส่งไป จึงมีผู้แทนพระธรรมทูตของทางการคณะ-
สังฆ์ไปร่วมงานศพท่านด้วยมาก ข้าพเจ้าจึงขอถือ
โอกาสกล่าวถ้อยคำที่เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์กับท่าน
นั้น ๆ และกับญาติโยมด้วยบ้าง

ข้าพเจ้าเดือนพระธรรมทูตว่า ท่านมักเป็นทูตใน
ทางวัฒนธรรมไทยกันเดียวแหลมมากกว่าเป็นทูตของ
พระสัทธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเป็นทูต
ทางวัฒนธรรมก็สำคัญอยู่ คือช่วยให้วัดเป็นศูนย์รวม
ของคนที่พูดภาษาไทย จนบางทีก็รวมทั้งคนที่พูด
ภาษาลาวด้วย หากบางครั้งเน้นไปทางชาติ ศาสนา
กษัตริย์มากไป นี่อาจเป็นอันตรายกับพระสัทธรรมได้

กล่าวคือคนนอกบ้านมีมองเรา เขาจะเห็นว่า วัดไทยเป็นไปในทางชาตินิยมอย่างน่ารังเกียจก็ได้ ใช่แต่เท่านั้น ถ้ามองในระยะยาว คนไทยในต่างแดนนั้น ลูกหลาน เขาจะมีความเป็นไทยน้อยลงไปเรื่อยๆ ดังขอให้ดูได้ว่า ศาลเจ้าจีนในเมืองไทย ห้าคนรุ่นใหม่ไปกราบไหว้ได้น้อยแล้ว และชาวจีนในเมืองไทยก็จะตายจากไปในเร็วๆ นี้แล้ว เป็นต้น ยังพากย์ว่าที่หนีมาจากการแสวงหาทรัพย์และยุโรปต่อวันออก ที่บังคับให้ลูกหลานไปวัดบิณฑ์ พากເຍາວชนเหล่านี้คล้ายต่อหล่ายคน หันมานับถือพุทธศาสนา กันยิ่งๆ ขึ้นๆ ทุกที่ แม้วัดพุทธของไทยในต่างประเทศหลายต่อหล่ายวัด เราก็ซื้อมาจากวัดคริสต์ ซึ่งว่างหรือร้างลงไปเรื่อยๆ แล้ว เราไม่มีมนสิกการกันบ้างหรือ ว่า วัดไทยในเมืองนอก ภายนอก เกาล่าไม่เกิดศรัทธา ก็จะว่างหรือร้างไปตามๆ กัน ที่เราไปลงทุนลงรองสร้างวัด ขยายวัด กันเรื่อยๆ นั้น เราเจริญอปมาทธิรวมกันบ้างหรือเปล่า

อนึ่ง พระไทยที่ไปเป็นธรรมทูตนั้น ข้อสำคัญต้องระวังเรื่องเงินทองของวัด กับของส่วนตัว ถ้าปล่อยให้น้ำเนยกันแล้วไหร่ ไม่เข้าความเป็นอัลชีรีก็จะกร้ำกรายเข้ามา ทั้งนี้รวมถึงวัดต่างๆ ทางเมืองไทยด้วย ยิ่งพระไทยที่ไปอยู่เมืองนอกด้วยแล้ว มักโคนความหนาหัวครอบงำ ทำให้เหงาและโดยเดียว แฝงบางที่ไม่มีเพื่อนสนธิร่วมคือยกกำกับ และญาติโยมที่ไปวัดกันๆ ก็มีแต่สาวแก่แม่นมัย ถ้าไม่ระวัง การล่วงละเมิดทางปฐม-ปาราชิกย่อมเป็นไปได้ง่าย

พระเวணั้น สองสิ่งซึ่งสำคัญยิ่ง คือเรื่อง เงินกับผู้หญิง บัญชีการเงินต้องโปร่งใส ให้ตรวจสอบได้ และต้องมีผู้คนช่วยกันกำกับ อย่าให้พระผู้ซ่าวนไปในทางกามสุขลิกลานยโฉค การที่จะดูดีให้หนังโป๊เป็นไปได้ง่าย ดีไม่ดี นุ่งกางเกงออกนอกวัดไปเสเพลก์เป็นไปได้ง่ายด้วยเช่นกัน

นอกจากรักษาภูริษะเบียบขันต่ำไว้ได้แล้ว ธรรมทูตต้องเจริญจิตสิกขา มีเวลาภารนา ให้จิตสงบให้ชีวิตเรียบง่าย อย่าเพ้อไปกับไสยาสต์ต่างๆ เพียงเพื่อหาสถานที่มาเข้าวัด หรือเข้ากระเบ้าส่วนตัว พอดีอะไรมาก ในทางโลกฯ ที่ต่างประเทศแล้ว ก็สึกหลาเพศไปซึ่งก็ยังดีกว่าพากสมี และอลัชชี ที่มีผ้ากางสาหรับ

ปกคลุมความเลวร้ายไว้ภายใน เพื่อหลอกหลวงญาติโยมต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

สำหรับการเป็นธรรมทูตที่ดีนั้น นอกจากจะเจริญจิตสิกขา เพื่อตรวจสอบศีลสิกขาก่อนตนเองให้เหมาะสม กับการอยู่ต่างประเทศแล้ว ต้องรู้จักปรับตนในบางอย่าง แต่ต้องรู้เท่าทันถึงการยอมໄกள์เกลี่ยกับระบบโลกภิวัตน์ ของฝรั่งในบางประการถือด้วย นอกเหนือไปจากการรู้ภาษาท้องถิ่นให้ได้รู้จักวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ อย่างรู้เท่าทัน โดยพระควรมีชีวิตอย่างเรียบง่าย รู้จักใช้การจราจรสาธารณะ ไม่ใช่ว่าเอกสารกันนั่งรถแท็กซี่ อย่างมีความสะดวกสบายเกินไป

ถ้าพระรู้เท่าทันโครงสร้างทางสังคมของตะวันตกซึ่งเป็นไปกับความรุนแรงและอยุติธรรม และรู้เท่าทันบรรษัทข้ามชาติที่เน้นไปในทางวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมด้วยแล้ว พระธรรมทูตจึงจักรู้เท่าทันสังคมอย่างแท้จริง โดยมีธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ช่วยให้ผู้คนตื่นขึ้นได้จากการครอบงำต่างๆ ทางความโลภ (เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียง) ทางความโกรธ (อำนาจ ทางการเมือง รวมทั้งอำนาจอันแอบแฝงอื่นๆ) และทางความหลง (คืออุดมการณ์ต่างๆ รวมถึงการหลับตาเดินตามทางของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีกระแสหลัก)

ทางมหาวิทยาลัยวิสคอนเซนเพิ่งทำสถิติออกมากเมื่อเร็วๆ นี้ว่า ฝรั่งที่หันมาถือพุทธนั้น เป็นคนมีความสุขยิ่งกว่าฝรั่งทั่วๆ ไป ซึ่งมีปัญหามาก ไหนจะนอนไม่หลับ ไหนจะหย่าร้างกัน ไหนจะเอาเบรียบกันและกัน แม้จนม่าฟันกัน

อย่างให้เดี้ยมทารุณ

ก็คนไทยนั้นถือพุทธศาสนา
มาก่อนฝรั่งหลายต่อหลายศต-
วรรษ แต่แล้วคนไทยในเวลานี้ก็ดู
จะแข็งขันกัน เครื่องเคเบิร์ยนกัน
แบบไม่แพ้ฝรั่ง หรือยิ่งกว่าฝรั่ง
แสดงว่าความเป็นพุทธของเรานั้น
มีเพียงแค่รูปแบบและพิธีกรรม
กล่าวคือ เราไม่เจริญจิตสิกขา ไม่
ภำນาให้รู้จักตัวเอง ให้ลดละการ
เห็นแก่ตัว ให้มีชีวิตอันเรียบง่าย ให้
ลดการแก่งแย่งแข่งดี โดยเราไป
นับถือผี หรือไสยศาสตร์อย่างใหม่
ยิ่งกว่าพุทธศาสนา โดยที่ไสย-
ศาสตร์อย่างใหม่ได้แก่เทคโนโลยี
ล้ำสมัยนั่นเอง ทั้งเรายังหลงในไสย-
ศาสตร์อย่างเก่าของเรากันอีกด้วย

หากพระธรรมทุตสามารถ
ปลูกตนเองให้ตื้นขึ้นได้ ย่อมช่วย
ไม่ให้ญาติโยมทำกันแต่บุญ มุ่งแต่
อาชีวสถานในทางวัตถุ หรือติดยึด
อยู่เพียงแค่เปลือกกะพือของพิธี-
กรรม หากให้หาน เป็นการให้อย่าง
เสียสละ อย่างลดความเห็นแก่ตัว
จนให้สัจธรรม คือการถ้าพูดความ
จริง ในขณะที่สังคมเต็มไปด้วยการ
พูดเท็จปนจริง เดิมไปด้วยความ
หน้าให้หวั่นหลอก ความกิงดีบกึง
ดี ถ้าพระธรรมทุตเป็นตัวอย่างได้
ในทางความสงบและเรียบง่าย
ญาติโยมย่อมเข้าไปหาความดีที่
แท้ได้แล้วก็จะเข้าได้ถึงความงาม
และความจริง ตามหนทางแห่ง
พระอริยมรรคนั้นแล ถ้าเป็นไปได้
ตั้งวามานี้ศาสนาของพระศาสดา
เจ้าจะกลับมาเมืองไทยในการ
สร้างวัฒนธรรมแห่งการตื่น ในทาง

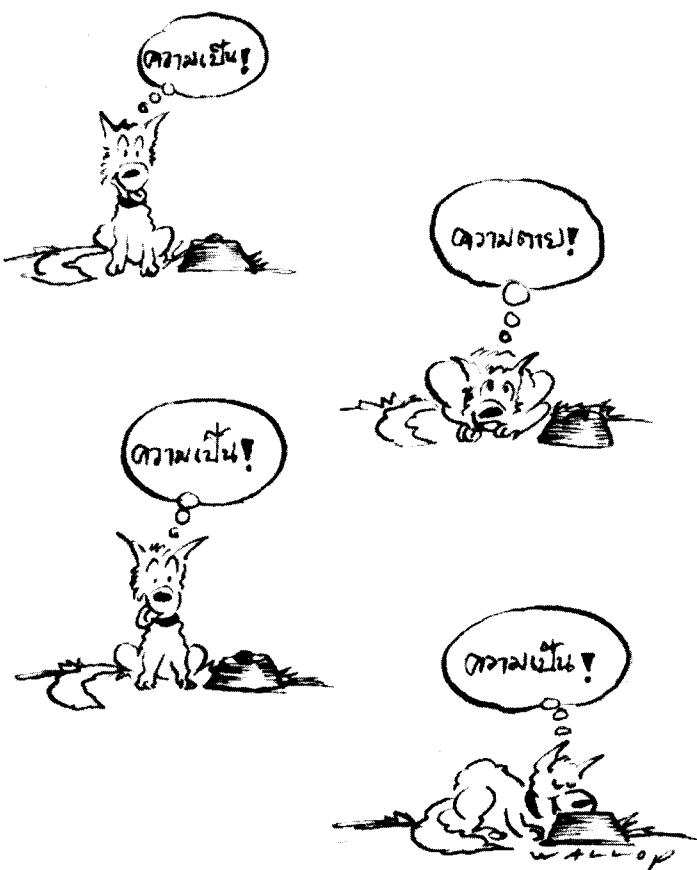
ปัญญา วัฒนธรรมแห่งอหิงสาธรรม
แทนที่วัฒนธรรมแห่งการบริโภค^๑
และการเอารัดเอาเปรียบ ไปจนก่อ^๒
ให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการให้ โดย^๓
ไม่หวังผลประโยชน์ทางด้านการ^๔
ตอบแทนใด ๆ สิ้น

หวังว่าที่ข้าพเจ้าแสดงสุนทร-
กถาในงานศพหลวงตาแห่งสวีเดน^๕
คงเป็นประโยชน์กับสาธุชนคนทั่ว ๆ
ไปเป็นตัวอย่างโดยที่ก่อนนี้เจ้าก็เคยมี^๖

หลวงตา ที่เขียนมาปากกว่า พร
เยื่อไม้ แห่งวัดประยูรวงศาก่อน
แล้ว และบัดนี้เจ้าก็มีหลวงตา ที่
ประกาศตนเป็นพระอรหันต์ ที่หัน
มาวัดไถเงินทองจากคนยากไร้ เจ้า
ไปทุ่มให้ธนาคารแห่งประเทศไทย
อย่างน่าเป็นห่วงเป็นใจ พร้อม ๆ
กันไปด้วย

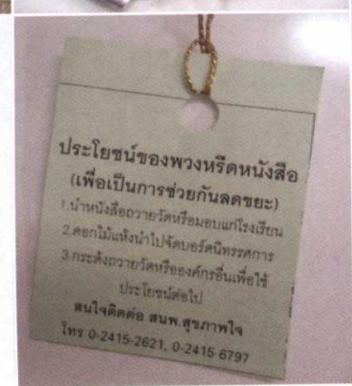
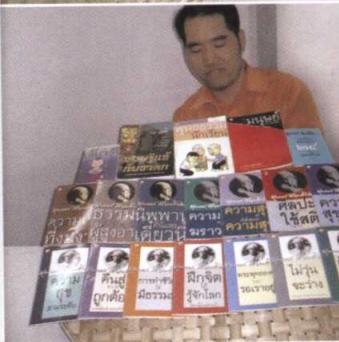
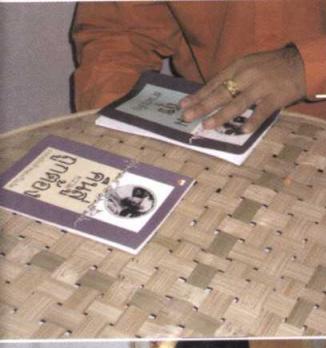
การ์ตูน by wallop

ພວງຮຣີດໜັງສືອ

◎ ຕ່ອຈາກຫຼຳ ຂໍ້

“ຕິດຕ່ອໄດ້ນັກຮັບ ຈະສ່ົ່ງທໍາ ສ່ົ່ງໄປຈຳນ່າຍ ຮູ້ເສນໃຈຈະຝຶກກຳພວງຮຣີດ
ສູງກາພໄຈຢືນດີທີ່ອັນຫັບແຜນອຄຮັບ ຕິດຕ່ອ ຂໍ້ຍຸທົນ ລິລິຕົກກ່ຽວກຸດ ໂກຣ. ۰۹-
۰۹۰۹-۰۹۹۹, ۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹, ۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹-۰۹ ພຣີ ۰۹-۰۹-۰۹-
۰۹-۰۹-۰۹” ຍຸທົນຝາກບອກຄົງຜູ້ອ່ານ “ເສົ້ມຈອງມາ”.

ສໍານັກພິມພຶສູຂພາພໃຈ

คนของเดา

-
- ◎ คนที่ไม่ใช้ชักขวางเดา
ย่อمنไม่ทำร้ายผู้อื่น
แม้เขาจะไม่รู้ตัวว่าที่เข้าทำไปนั้น
เป็นความกรุณาหรือว่าเป็นความสุภาพ
  - ◎ คนที่ไม่ใช้ชักขวางเดา
ไม่สนใจทำการหนึ่งใดเพื่อผลประโยชน์ตน
และไม่วังเกียจคนที่ทำการเข่นนั้นฯ
ไม่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่ง
และก็ไม่เห็นเป็นคุณวิเศษที่จะอยู่ในการยากจนฯ
ย่อمنเดินตามทางของตน
โดยไม่คิดพึงผู้อื่น
และไม่หึงงัยอย่าง
ที่เดินอยู่คนเดียว
แม้จะไม่ร่วมไปกับผู้ชน
ก็ไม่ทำให้ผู้ชนเหล่านั้นฯ
ถากยศ
มิได้เป็นเครื่องชวนให้ฝักไฝ
การทำลายซึ่งเดียงเพื่อให้เกิดความอับอาย
ก็มิได้เป็นเครื่องชักขวางฯ
 เพราะมิได้แสวงหาความผิดความชอบ
ตัดสินใจด้วยตนเองอยู่เสมอฯ
ตัวยเหตุจะนี้เป็นราชนึงสือนกว่าฯ
  - ◎ คนของเดา
คงความเป็นที่ไม่รู้จักไว
คุณความดีอันวิเศษสุด
ไม่ก่อให้เกิดอะไร
ความประสาจากตัวตนนั้นแล
คือตัวตนที่แท้ๆ
คนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด
คือคนที่ไม่ใช่ใครจะได้ฯ ๗๘-

จาก มนุษย์ที่แท้ : mgr กวิธีของชางชื่อ

ส.ศิริวัลย์ แปดและเริ่บเรียง

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๖ โดยสำนักพิมพ์เคลือกไทย หน้า ๑๓๐-๑๓๑

ISSN 0125-880X

010000258804

ราคา ๒๐ บาท